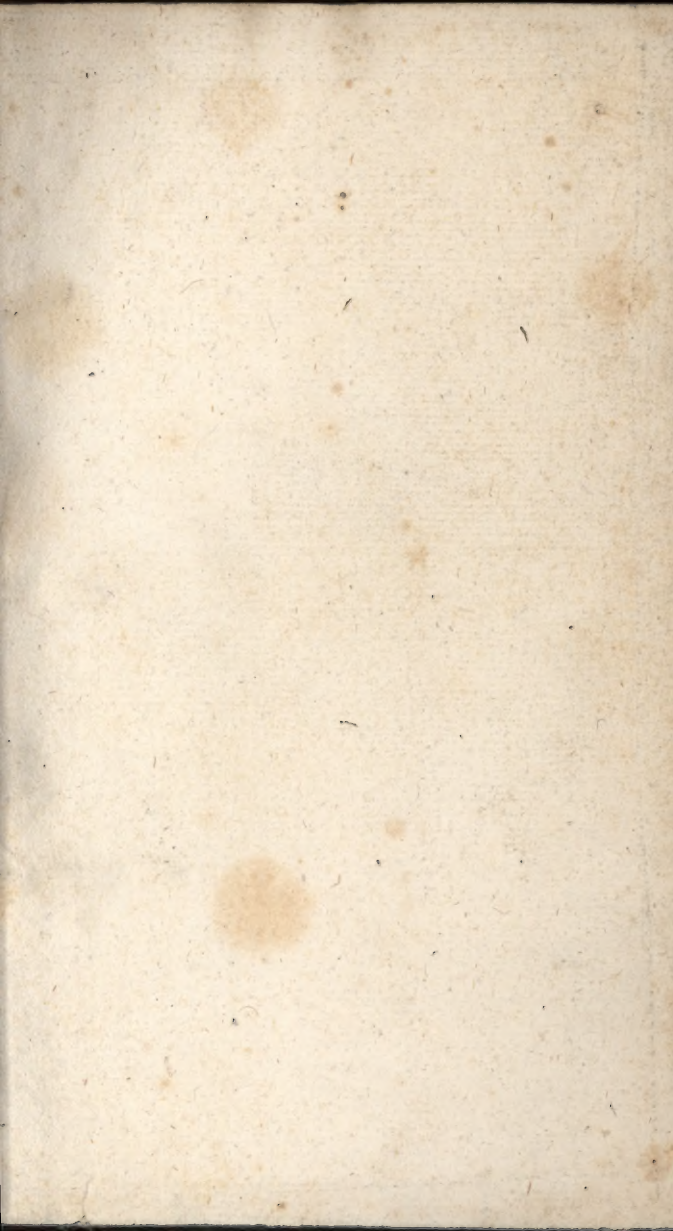

Verfasser
Lamm. Tinfendorf

Byund
1832

D N.

DE MONZAMBANO

I L L V S T R A T V S

E T

R E S T R I C T V S.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

PHYSICS DEPARTMENT

DR. W. M. W. W.

DE MOND' A. M. B. A. N. O.

I. L. V. S. E. R. A. T. A. S.

W. D. B. O. O. K. S.

R. E. S. T. A. I. C. T. A. S.

DOMINVS
DE MONZAMBANO
Illustratus & Restrictus;

Sive:

SEVERINI DE MONZAMBANO
VERONENSIS

DE STATV

IMPERII GERMANICI
AD LÆLIVM Fratrem,
Dominum TREZOLANI.

LIBER UNUS,

DISCVRSIBVS

IVRIDICO-POLITICIS
Explicatus & Restrictus:

In quibus

Elegantissima juris publici Romano-Germanici materia v. g. de finibus ac limitibus Germaniae antiquis & hodiernis; de Germanorum Imperio Romano; de variis exterorum adversus Imperium molitionibus; de Maiestate Imperatoris & libertate Imperij Ordinum; de Reip. Imperij forma presenti per Instrumentum Pacis stabilita &c. aliaque, quas Index Discursuum in fine notatarum exhibet, ad modernum seculi genus curiosè summissimis rationibus, deducuntur.

Operâ & Studio

PACIFICI A LAPIDE

Germano-Constantiensis.

UTOPIÆ

Apud Vdonem Neminem, vico vbique, ad
Insigne Veritatis. 1668.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

1875

1875

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

1875

1875

1875

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

1875

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

1875

1875

1875

1875

1875

1875

1875

1875

1875

VIRIS

Illustribus, Generosis, Magnis, Stru-
ctis, Nobilissimis, Prudentissi-
mis, Amplissimis,

MÖDERNI STATVS
IMPERII

ROMANO-GERMANICI
Variis rerum vicissitudinibus fundatū
ac tandem

*Per Instrumentum Pacis-Osnabrug-Monaste-
riensis firmati,*

DEXTERRIMIS & ÆQUISSIMIS
CENSORIBVS

atque

ÆSTIMATORIBVS
Qualescunque hos

Iuridico-Historico-Politicos

ad DN. De MONZAMBANO
Discursus

Favoris, gratia ac benevolentie demeranda
ergò

INSCRIBO, DICO, CONSECRO,
TANTORVM DOMINORVM
ac Patronorum

Humilissimus atque obsequentissimus Servus
PACIFICVS A LAPIDE
Germano Constantiensis.

LÆLIO

DE

MONZAMBANO,

TREZOLANI Domino,

SEVERINVS DE MONZAMBANO.

S. P. D.

QVOD plurimis à me literis dudū flagitasti, *LÆLI Fratrum optime*, quo consilio, quidve animo volvens tamdiu per Germaniam circumcursitaverim, vix tandem tuo pene convicio domum retractus,

id nunc Tibi paucis exponere
 lubet. Aliàs enim natio-
 nem nostram peregrinatio-
 nibus non adeo deditam
 constat ; quod credamus,
 ipsius ingenia naturali bo-
 nitate enitescere , hautquid-
 quam exterae limæ indiga.
 Et apud Transalpinos ali-
 quam prudentiæ opinionem
 conciliat , vel de summis
 montibus Italiam conspe-
 xisse. Quomodo igitur ne-
 gotium illud , cuius expe-
 diendi causa Alpes tranſcen-
 deram , præter spem in aula
 Bavarica me detinuit ipse
 nosti. Heic dispellendo otii
 tædio caratius evolvere coepi,
 quæ unus atque alter nostra-

tium super bello Germanico literis prodidit. Quorum fidei Germani ipsi plus, quam civium suorum tribuunt, queis manifestum fere in partes studium, aut verum periculi metu infractum. Et qui extat apud ipsos circa id bellum liber, in complura diffusus volumina, meliori, quam antiquum chaos, jure dici meretur, rudis indigestaque moles. Legentem subit admiratio, quanto molimine res gesta fuerit; quot præliis, quam atrocibus decertatum; quomodo tantis cladibus sufficere potuerit regio, ad quam perdendam non minus cives, quam exte-

ri per annos triginta incubuerant. Invaît inde animum cupido præfius explorandi, quæ genti vires, opésque, quæ populorum varietas, simul quali compage tam vastum corpus conjungeretur. Deditamen grande patientiæ documentum, & quale vix à fastidio Italici genii poterat expectari. Præterquam enim, quod isti fini addiscendam susceperam linguam Teutonicam, omnes Europæas difficultate superantem, etiam illa ab initio me tenebat persuasio, non posse penitus cognosci Statum Germaniæ, nisi quis à capite ad calcem evolve-rit omnes ejus nationis scri-

ptores, qui *Ius Publicum*, quod vocant, consignavere. Igitur non sine ambitione impetravi abs quodam Confiliario, qui Bibliothecam possidebat in eo genere copiosissimam, suppeditaret auctores, quos desiderio meo maxime idoneos putaret. Hic ut omnes humanitatis numeros expleret, simul ostendendæ copiæ, per duos robustissimos famulos, sub onere gementes, repetitis aliquoties ferculis, conclave meum adeo compleri libris curat, ut vix mihi ipsi locus superesset. Adjecit, hisce interea velut in promulsidis vicem, ventriculum meum

præpararem, justas epulas
mox secuturas. Heic ego,
improvifum aspris veluti qui
fentibus anguem preffit, ob-
ftupui, & quanta mihi tor-
menta ultro arceffiffem, in-
gemui. Nam neque deco-
rum videbatur, cum tantum
discendi ardorem oftentaffem,
folo intuitu defetifcere; ne-
que tamen tantum crimen
videbatur, circa alienam
Remp. curiositatem exercere,
ut tam fævo mortis genere
perire mererer. Diu æltuanti
commodum fuccurrebat,
quod olim ab erudito apud
noftates viro audiveram,
*Teutonicos homines infatiabile
fcribendi cacoethes tenere: ve-*

rum paucissimis datum aliquid producere, quod inventionis acumine, aut genii lepore politi applausum seculi possit provocare. Ne tamen perituræ parcatur chartæ, pleramque turbam petitas passim particulas in unam compingere massam, vix uspiam adspersa iudicii mica! Nec plagii apud ipsos habere crimen, aliorum opera paucis interpolata locis pro novis venditare. Aliquos denique sibi locum inter autores deberi credere, quod diffusius aliquod scriptum in compendium, aut, si Diis placet, in tabellas, memoriæ, an stupiditati juvandæ? redegerint.

Et vero hoc magis sperabam fore, ut cognito uno cunctos nossem, quod isti scriptores ut plurimum inter Jurisperitos nomen suum profiteantur, apud quos sese mutuo bona fide exscribere in legem abiit. Obfirmato sic in ferream tolerantiam animo, unum ab initio evolvendum suscipio, mole præ cæteris conspicuum, & quem à multis comprimis probari audiveram; Et de quo non frustra credideram, ipsum non minus priores omnes compilasse, quam à sequentibus pari modo tractatum. In isthoc Autore, quod cæteris indignationem movere poterat,

mihi nescio quomodo levamenti instar visum est habere. Quo plura enim passim infarcta erant, quæ ad rem nihil facerent, eo proniore vento ad portum rapi videbar. Cæterum uti exteriorum Imperii Germanici faciem sic satis inde licebat cognoscere; ita illud absurdum valde videbatur, quod, cum ubique febriculosam Juris Civilis notitiam ostentaret, ac quicquid usquam legisset, audissetque eodem compingeret, nihil ibidem deprehenderetur, quod vel mediocrem politices solidioris cognitionem saperet. Nam uti priora illa annotasse mediocris est diligentia, & nul-

lius ingenii; sic *Asinos ad lyram*
jure dixeris, qui ad tam irre-
gularis Reip. structuram expli-
candam in publicum provo-
lant, historiæ patriæ, scientiæ-
que civilis rudissimi. Enimve-
ro postquam tædiofa illa le-
ctione defungi datum, simulq;
deprehensum, plerosq; chor-
da eadem aberrare, diversam
mihi viam judicavi ineundam,
& posthabitis ineptorum li-
bellorum quisquiliis, ex viris
usu rerum spectatis potius ex-
quirere institui quæ dubitatio-
nis quid videbantur habere.
Cujus quidem instituti fructus
percepi non contemnendos.
Præterquam enim quod pluri-
ma contigit didicisse, quæ in

libris nequidquam quæſiveris; ea quoq; curiositas magnopere mihi pignevavit humanitatem gentis, aliàs in exteros non parum proclivis. Cum primis quippe placebat, quod in me non deprehenderent nauseam illam adversus res ipsorum, plerisq; exterorum familiarem. Et quo securius me cum ipsis, liberiusque conspicerent agere; eo benignius amplectebantur, tanquam candoris sui, quo maxime æstimari gaudēt, imitatore. Sic ut demum decreverim latius tam exposita gentis benevolentia frui. Igitur confecto Monachii ex animi sententia negotio, Ratisponā me contuli, quo tempore re-

cens terror belli Turcici non pau-
 cos Principes eodem contraxerat,
 Heic vero facile erat, uno velut
 intuitu genium rerum Germani-
 carum contemplari, & quam la-
 xe ista compages cohæreret. Sed
 & aditum sternente amico illo
 Bavarico, innotuisse datum viro,
 cui vix parem in Germania ullum
 vidi, qui tunc temporis rerum in
 aula Moguntinapotebatur, à ple-
 risque Germanis maximi habitus.
 Hic summa me humanitate exce-
 pit, & qualem homo peregrinus,
 & ignotus haut quidquam expe-
 ctare poterat abs tali, cujus gratiæ
 literati passim per publicas quoq;
 adulationes adrepere honestum
 putabant Et sane non Ratisponæ
 solum ejus Viri favor multos mi-

hi amicos paravit ; sed & cum ipsi significassem ; mihi in animo esse partem aliquam Germaniæ perlustrare, literis me suis ad diversas aulas instraxit, quæ gratiosissimæ instar tesseræ hospitalis habuerunt. Inde secundo Danubio Viennam descendi, ubi ne peregrinus viderer, nonnulli ex popularibus meis effecerunt, qui fortunam ibi nimis quam propitiam fuerant experti. Commodum dein accidit, ut Minister quidam Cæsareus ad Electores Saxonem, & Brandenburgicum ablegaretur, quicum jam amicitia erat contracta. Eo lubentius me ipsi, ultro invitanti comitem adjunxi ; præsertim cum cavisset, Italiciæ sobrietatis opinionem mihi præsidio es-

se posse, ne per nimiam humanitatem vino suffocarer. Aliàs enim moribus gentis ignavum habetur, valetudinem suam supra solennes illas propitiationses ducere, Berolino me digressum aula Ducis Brunsvicensis excepit. Vbi præter cætera gratissimum fuit sermones miscere cum Professore ex vicina Academia, quem jam tum Ratisponæ à rerum patriarum peritia insigniter commendari audiveram. Nam & in plerisque circa statum Germaniæ mecum consentiebat, & sua scripta, longe diversum à reliqua turba genium præ se ferentia, promte communicabat. In quibus etsi multa sæpe libere posita erant, non obscure tamen adparebat, non pauca

ipsum dissimulasse, declinandis potentiorum offensis, aut ne insulforum hominum clamores in se irritaret. Ex illo tempore primum in mentem venit in hæc in charitatem conjicere; quod sperarem, fortasse mollius profectam à peregrino veritatem iri exceptum, abs quo studium partium, aut suspicio captandæ gratiæ, reponendæve vindictæ abesset. Hucusque progresso ignavum videbatur Belgium non adire. Quod diutius me tenuisset, ni imperiosæ tuæ literæ, simul res domesticæ, serio de patria repetenda cogitare subegissent. Adverso ergo Rheno ascendens Dusseldorpii parem, quam quondam Neoburgi humanitatem expertus fui. Nec mi-

nus hospitalem sese Bonna præbebat. Apud Moguntinos parum videbar acceptus, quod per imprudentiam tantopere prædicarē officia Ministri illius, quem interea ipsi nescio quibus de causis munere suo dimoverant. Heidelbergē, festinantem licet, subsistere coëgit cupido videndi Electorem Palatinum, cui parem ingenio, sapientiâque Principem in Germania non dari ex multis dudum audiveram. Et sane ut ut famam in suas laudes non experiatur parcâ; ejus tamen præconia sic videbatur implere, ut inter præcipuos fructus Germanicæ peregrinationis reputem, istum Principem salutasse, & dotes istius cominus adspexisse. Dulcedo heic

commorandi effecit, ut Studgardia non nisi pauculos dies possem impertiri; quam & ipsam tamen adisse non poenitebit.

Vides jam, FRATRV M OPTIME, qua ratione mihi tempus inter Teutones exactum; & quod quantivis sit aestimandum, tam effusam candidissimæ gentis humanitatem non leviter degustasse. Cui nullam in præsens gratiam referre potui, quam ut faciem Imperii ipsius ex vero depingerem. Saltem popularibus meis hoc opusculi non ingratum fore confido, quod & pleraque sint exposita in quæ ipsi circa cognoscendas exterorum Resp. inquirere sueverunt; & castigata brevi-

tate fastidiosorum fatietati occursum. Tibi autem, FRATREM OPTIME, libellum huncce inscribere placuit, eam duntaxat ob causam, ut moram purgarem quæ non parum molestiæ Tibi creavit ingerendis meis negotiis; simul ut constaret, fuisse in Germania, quod curiositatem meam exercuerit. Aliàs enim & merita in me tua, & mutuus inter nos affectus majora sunt quam ut tam modico indicio aliqua eorundem pars exprimi debeat. Bene Vale.

INDEX CAPITVM.

CAP.	Pag.
I. <i>De Origine Imperii Germanici.</i>	1
II. <i>De Membris, ex quibus jam Imperium Germanicum componitur.</i>	20
III. <i>De Origine Statuum Imperij, & quibus gradibus ad istam potentiam ascenderint.</i>	40
IIII. <i>De Capite Imperii Germanici, Imperatore, ubi de Electione & Electoribus.</i>	54
V. <i>De Potestate Imperatoris, limitata per Capitulationem, Leges, atque Consuetudines Imperii, & Iura ordinum.</i>	64
VI. <i>De Forma Imperii Germanici.</i>	102
VII. <i>De viribus, & morbis Imperii Germanici.</i>	116
VIII. <i>De ratione Status Imperii Germanici.</i>	136

SEVERINI DE MONZAMBANO

VERONENSIS

DE STATV

IMPERII GERMANICI

AD

LÆLIVM Fratrem,

Dominum TREZOLANI,

LIBER UNVS.

CAPVT I.

De origine Imperij Germanici.

§. I.

ERMANIA Magna quondam ad Orientem Danubio, ad Meridiem Rheno, finiebatur. Sarmatiam versus iidem, ferè, qui hodiè, termini videntur fuisse, reliqua Oceanus ambibat. Sic ut sub isto vocabulo tunc quoque veniret Dania; Norvvegia, & Suedia usque

A

ad sinum Bodnicum quas partes plerique antiquorum Scandinaviæ nomine complectuntur, Sed quæ trans istum sinum sita sunt : Germaniæ antiquæ parum recte accenseri crediderim. Nam modernos Finnos linguæ diversitas separatam penitus à Suedis aliisque Germanicis populis nationem arguit. Ad quos ipsos tamen illa, quæ *Tacitus de moribus Germanorum* tradit, haud quidem pertinere, sed ad Lappones, videntur, quorum hodieque par fere vivendi ratio. Veros autem Finnos sub Æstyis latere probabile est. Neque vero mirum, Tacitum circa remotissimas illas gentes parum distincte tradidisse ; quarum vix tenuis fama ad ipsum erat perlapsa. Enimvero hodie partes istæ Septentrionales seorsim regnantur. Igitur ex illo latere Germania Mari Baltico terminatur, & magnam Chersonesi Cimbricæ partem sibi Dania vindicat. Sed velut in compensationem ultra Danubium ad Italiam usque & illyricum fines ista protulit ; & cis Rhenum non exiguus tractus quondam ad Galliam Belgicam spectans, eidem adcrevit.

§. 2. Tam vastum terrarum spatium complures quondam populi insedere, numero præprimis & robore virorum validissimi, Quorum singuli tamen fere suam sibi seorsim civitatem constituebant, à reliquis distinctam, nisi qua linguæ morumque similitudo, communisque origo jungebat. Et plerique quidem populari regimine gaudebant. Nonnullis Reges erant, sed fere suadendi magis authoritate, quam jubendi potestate. Neque enim ista natio unquam totam servitutem potuit pati. Ergo antiqua illa Germania nun-

quam unum Imperium constituit. Id quod commune habuit non solum cum Italia nostra, sed & cum Hispania, Gallia, Britannia & Græcia, antequam istæ à Romanis subigerentur, Qualis status ex primæva illa civitatum origine, qua segrege familiae paulatim in unum corpus coaluere, magis expressa retinebat vestigia. Verum utut antiquis illis eximia quadam libertatis specie talis autonomia cum primis blandiretur: tamen tantam multitudinem Rerump. frequentissimis inter sese bellis collidi necessum erat. Et vel ideo exterorum invasionibus opportunæ reddebantur validissimæ cætera gentes, quod uno imperio vires ipsarum non connecterentur. Imo ne fœderibus quidem pleræque se satis mature contra commune periculum muniebant, sed tunc demum concordia bona sentiebant, postquam dum singula pugnant, universæ victas se deprehenderunt.

§. 3. Ab isto statu ut discederet Germania, primi causam præbuere Franci. Quæ natio ad Germanos, an ad Gallos primam referat originem, non ita in expedito est. Nam utut concederemus, quicquid populorum Græcis quondam sub communi Celtarum vocabulo fuit comprehensum, puta Illyrios, Germanos, Gallos, Hispanos & Britannos, ex uno velut fonte promanasse; quin tamen isti deinceps moribus & linguis insigniter discreparint, nemo antiquitatis peritus inicias iverit; Occasionem disceptationi dedit ineptus quorundam Gallorum factus, qui obliti non paucos quondam Gallie populos ultro circa originem Germanicam fuisse ambi-

tiosos, Germanos Francorum generis autores agnoscere fastidiunt. Isti ergo contendunt, ex Gallia magnam hominum multitudinem sese quondam trans Rhenum in Germaniam effudisse, tractumque circa Mœnum fluvium ad Sylvam usque Hercyniam insedisse. Eam postea transmissa aut occupata, quod ad dextram Rheni ripam ad ejus divergium jacet, Rhenum transgressam, antiquæ sedes patriæ postliminio velut recuperasse. Partem tamen circa Mœnum hæsisse, circumjectæque regioni de se nomen indidisse. Pro ea opinione firmanda testis excitatur *L. vnius* l. v. c. 34. *Cesar de Bello Gallico* l. vi. *Tacitus de Moribus Germanorum* c. 28.

§. 4. Hisce tamen non absurde reponere possunt Germani, scriptorum Romanorum auctoritatem non esse omni exceptione majorem; quippe qui adseveratione satis languida de rebus longissime à sua memoria remotis tradidere, & quidem circa populum exterum, cujus antiquitates nullis literarum monumentis conservabantur. Neque vero probabile videri, cum Trebocci, Nemetes, Vangiones, Treveri, alique Rheno propiores populi originem Germanicam jactaverint, oram hisce fere oppositam à Gallico fuisse populo occupatam. Et ut maxime detur, Francos ab initio fuisse coloniam Gallorum; tamen qui per secula circiter octo in solo Germanico habitaverint, linguamque & mores à reliquis Gallis discrepantes, sed Germanis congruentes induerint, inter Germanos deinceps censendos manifestum est. Illud constat, ante seculum à Christo nato tertium vix ullam in historiis

Francorum fieri mentionem. Inde duplex oritur opinio, dum alii credūt, illos, qui *Tacito* Chauci vocantur, antiquum nomen vocabulo Francorū mutasse. Alii autem, plures Germaniæ populos, aut coalitam ex illis multitudinem eo sibi nomine sumto eximium libertatis studium ostentasse. Nam Francus Teutonica lingua liberum hominem notat. Adducuntur quoque testimonia Francisci I. & Henrici II. Regum Galliarum, qui in literis ad Ordines Germaniæ ex stirpe Germanica genus sese profitentur ducere. Etsi quo sine ejusmodi cognationes exoletæ interdum jactentur cordatioribus non difficulter subolet.

§. 5. Quidquid hujus sit, isti Franci in Vbiis Rhenum transgressi, postquam maximam Galliarum partem subegissent, flexo velut victoriarum cursu, Rhenoque iterum superato, Alemaniam, & quicquid fere terrarum inter Mœnum & Danubium retro in Thuringos extenditur, subegerunt. Verum longè lateque Francicum Imperium per Germaniam extendit Carolus Magnus, victis præprimis Saxonibus & Tassilone Bavariæ Rege. Sic ut iste ditione complecteretur non solum pleraque à Germanicis populis infensa, sed & quæ versus Mare Balticum & Poloniam, ad Vistulam usque Slavi tunc obtinebant. Nam & hos Carolo tributarios factos, aut saltem ejus majestatem comiter coluisse historiæ testantur.

§. 6. Hunc Carolum suæ nationi vindicare Germani plerique anxie satagunt, quippe editum in lucem Ingelhemij, oppido propè Moguntiam, jam in ditione Electoris Palatini. Imo in antiquo Instrumento Abbatia Fuldensis terra circa

fluvium Vnstrut , i. e. Thuringia vocatur terra conceptionis ipsius. Eundem quoque lingua Germanica ulum evincunt nomina mensium Germanis adhuc usurpata , quæ ab ipso posita creduntur. Enimvero si me Germani tanquam hominem peregrinum in negotio suo paterentur sententiam dicere , utut aliàs in gratiam Gallorum de ipsorum rebus nihil temere largiri placet, suaderem ut æquo animo prætensionem circa Carolum renunciarent ; præsertim cum id præsentem ipsorum Imperio haut quidquam fraudi esse queat. Scilicet Francos sedem regni sui in Gallia statuisse in consilio est. Nec minus , Caroli patrem Regem Franciæ fuisse , cuique majores in eodem regno summis honoribus functos. Partes autem Germaniæ Transrhenanæ , quæ tunc ad regnum Francorum pertinebant , accessorij duntaxat instar habebant , velut provinciæ bello subactæ. Illius porro nationis quique censetur, cujus ipsius pater est , & ubi sedem fortunarum à patre majoribusque traditam obtinet. Solus nationis locus diuersæ à paterna nationi aliquem haut quidquam inferit , Nisi vero credamus modernum Suediæ Regem , si contigisset ipsum in Borussia nasci, inter Borussos , & non inter Suedos fuisse ceniendum. Neque Germania Transrhenana sub Franciæ vocabulo venit , nisi postquam ea sub Carolo Francorum regno fuit adjuncta. Nam præteritis , ubi ipsius postavitam regnum dividissent , ab autoribus quoque incipit frequentari distinctio inter Franciam Latinam sive Occidentalem , & Teutonicam sive Orientalem ; quæ ipsa est Germania magna, seu

Transrhenana. Et si post Ottonum tempora ea Germaniæ adpellatio paulatim videatur exolevisse. Dubium, quod ex lingua Caroli movetur, commodissime hoc modo expediri potest. Galli Romano jugo subjecti paulatim dominantium quoque linguam adscivere, sic ut demum vix ulla antiqui Celtici sermonis superessent vestigia. Francos porro in Gallias ingressos Teutonicam. Suam linguam non statim oblitos extra dubium est. Enimvero Franci hautquidquam antiquos Gallos internecione deleverunt, aut sedibus ejecerunt, sed imperium duntaxat Galliæ sibi adseruere. Exinde tamen contigit, ut qui Francici essent sanguinis in Republ. eminent, antiqui Galli, tanquã victi, deterioris essent conditionis. Quemadmodum autem, quando duo flumina diversi coloris confluunt, aliquandiu suum colorem, quem alveo cõmuni intulere, servant, donec tandẽ paulatim majus in minori suum perdat: ita ab initio aliquandiu retinuerunt suam linguam Galli, suam item Franci, donec successu temporis, ex utraque mixta cinnus velut quidam emerfit, in quo tamen Latina plurimum prædominaretur. Cujus rei ratio facile investigari potest. Nam sine dubio multitudo excedebant Francos Galli; & longe difficilius hisce erat addicere linguã Teutonicam, quam illis Latinam. Nam quantum in ea lingua addiscenda exteri sese torqueant, meo ipsius exemplo didici. Inde etiam apud antiquissimos rerum Franciarum scriptores, vulgaris lingua Latina, linguã rustica audit; scilicet quia nobiliores Teutonicam adhuc linguam retinerent, cum rustici & reliqua antiquorum Gal-

lorum plebs nil nisi Latinum sonare sermonem noſſent. Sic hodieque deprehendimus in Livonia & Curlandia, ubi per Germanos antiqui incolæ ad conditionem ruſticorum redacti ſunt, omnes fere nobiles oppidanosque callere linguam ruſticanam; ruſticorum contra vix decimum quemque voculam Germanicam intelligere. Ergo Carolus potuit noſſe linguam Teutonicam, tum quia illa inter Francicæ ſtirpis homines nondum penitus uſurpari deſierat, tum quia magnam Germaniæ partem & antea Franci, & ipſe univerſam imperio complexus erat. Nec vero rudi illo ſeculo cum Germanis converſari erat, ni vernacula ipſis lingua ſermocinari noſſes. Cæterum accuratiſſime hanc litem compoſuerit, qui obſervat, à plerisque diverſas quæſtiones hinc confuſas fuiſſe. Si enim quærat, ad Gallos, an ad Germanos Carolus ſtirpis ſuæ originem referat? ſine dubio reſpondendum erit, quod non ſit ſtirpis Gallicæ, ſed Germanicæ ſeu Francicæ. Verum ſi quærat; qua patria cenſeri debeat? Gallia non Germania ipſi aſſignanda erit; adeoque hoc intuitu non Germanus, ſed Gallus ſeu potius Francogailus dicetur. Metuo ne ſtuporis videar arguere lectorem, ſi rei tam planæ diutius inſmoratus fuero. Sed tamen hominibus Germaniæ notiſſimum exemplum addere non pigebit. Apud eos enim ſi incideris in nobilem Livonem, cumque interroges, cujus ſit? reſpondebit, ſe Livonem eſſe, non Germanum. Vbi ulterius iſtes, quali ſtirpe ſit oriundus? dicet ſe Germanum eſſe, non Letonem.

§. 7. Cæterum Carolus hic diverſas regiones

imperio suo complexus erat, sed diverso adquisita titulo. Franciam obtinebat tanquam paternum regnum jure hereditario ad se devolutum. Vt enim apud antiquissimos Francos aliqua quoque procerum populique in Rege constituendo intervenisse auctoritas legatur; putaverim tamen eam magis habuisse instar solennis inaugurationis, obsequiique erga novum Regem contestationis, quam liberæ electionis. Nec temere ab ordine sanguinis discessum, nisi per factionem, aut quia heres sceptro penitus inhabilis. Regno Franciæ jam antea juncta pars Germaniæ, reliqua à Carolo armis subacta. An quidam ultro sub ipsius imperium concesserint veneratione magnitudinis in obscuro est. Belli quoque jure subjecit sibi regnum Longobardorum in Italia, prætextum suppeditante Pontifice Romano. Idem denique Imperator Romanorum Augustus voluntate Pontificis populique Romani est consalutatus, per quem titulum quid acceperit, paulo post monebimus.

§. 8. Sic igitur sub Carolo Germania portio fuit regni Francorum, sat absoluto ipsorum, ut videtur, imperio subiecta. Eam in complures provincias divisam præfecti, originis plerique Franciæ sub nomine Comitum aut Marchionum administrabant. Etsi Saxonibus amplior quædam libertatis species relicta, quippe quos Carolus, diuturno demum bello fractos, in jura populi Francici adsevit, unamque velut gentem cum Francis esse jussit. Ut tamen ferocem nationem, servitii que impatientem eo melius in officio contineret, adsumti in subsidium facer-

dotes, qui populum religione Christiana imbuerent; simulque sedulo in inculcarent, quanto-
pere illis essent devincti, per quos viam adipif-
cendæ salutis æternæ didicissent. Inde complu-
res Episcopatus & Abbatix per Germaniam Ca-
rolum fundatorem agnoscunt. Eadem conditio-
ne sub Ludovico Pio Caroli filio Germania fuit,
nisi quod præfectorum illorum autoritas & po-
tentia magis magisque cœpit adolescere.

§. 9. Verum postea cum Ludovici hujus filij
paternum imperium inter se divisissent, (quæ
præcipua fuit causa convulsæ potentix Franciæ,
prostratæque familiæ Carolinæ) avulsa fuit à re-
liquo corpore imperij Francici Germania & pe-
culiarem sibi Regem accepit Ludovicum, Pij fi-
lium. Cum Germania post coaluit magna Galliæ
Belgiæ pars, ad Rhenum vergens, Teutonicis fe-
re populis incessã quæ à Lothario, itidem Pij fi-
lio, Lotharingiæ nomen est sortita, etsi hodie
modica duntaxat regni Lotharij portio isthoc vo-
cabulo insigniatur. Cæterum inter exitialia bella,
quibus Caroli posterius inter sese collidebantur,
non solum enormia sumisit incrementa procerum
Germaniæ potentia, sed etiam ipsa stirps Caroli-
na demum penitus fuit extincta, aut saltem regno
Francorum dejecta, (nam hodieque & Comites
Palatini ad Rhenum, & Duces Lotharingiæ, à
Carolo stemma suum deducunt) ac Germani ex
sux nationis proceribus sibi Reges legerunt. Ex
quo tempore Germania suas sibi res teorsim ha-
buit, nec cum Francia communi imperio est usa.
Porro quia Germanorum Resp. populari usu no-
mine Sacri Romani Imperij solet denotari, opte-

ræ prætium puto erit , paucis inquirere, quo modo hunc titulum primum nacta sit ? quid per eum ipsi accesserit ? & quo jure eundem hodie gerat ? Ad quod solide intelligendum necessum erit paucis repetere , ad quam conditionem antiquum imperium Romanorum ante Carolum redactum fuerit.

§. 10. Quemadmodum igitur populus Romanus, postquam nobilissimam orbis terrarum partem jugo suo subjecerat, demum ambitione paucorum præpotentium civium in bella civilia ruerit, & exinde sub unius dominatum pervenerit, in vulgus notum est. Cæterum Augustus Monarchiæ Romanæ conditor uti ope militum imperium quætiverat ; ita per eosdem idem sibi servandum esse facile perspicebat. Inde utut circa multa regni negotia nonnulla potestatis species Senatui relicta ; curam tamen rei militaris sibi soli se-~~se~~-posuit , eamque nomine Imperatorio non obscurè præ se tulit. Enimvero tanquam præcipuum regni arcanum, curatissimis simulacris involvendum, & à vulgi militaris intelligentia submovendum erat, penes milites esse, Imperatores solio admovere & deturbare. Quod postquam evulgatum fuit, non minus misera ipsius imperij quam Imperatorum conditio extitit. Illud enim frequentibus bellis intestinis debilitatum, ex libidine avari aut turbidi vulgi sæpe pessimos homines cervicibus suis imponi sensit, sæpe optimos rectores immani scelere sibi immature eripi luxit. Neque his sat firma transmittendi ad posteros suos imperij spes ; & precarius semper spiritus inter venales trahendus. Ergo

revera vis Imperatores constituendi erat penes milites; (id quod usu venire solet omnibus Monarchiis militaribus, seu ubi validus quispiam,isque perpetuus exercitus uno in loco alitur) Senatus populusque imbellia & vana nomina erant, illudendæ simplici plebeculæ adhibita, quasi universonum ultroneus consensus imperium daret. Superstructum istud militari licentiæ regnum, uti ad diurnitatem erat ineptum; ita ejusdem ruinam insigniter maturavit Constantinus M. & Theodosius: ille fixa Byzantij sede regni, & dimotis à ripa Rheni in orientem legionibus validissimis: hic diviso inter filios ignavissimæ indolis imperio. Exin duo pro uno regna extitere, nulli alio usui, quam ut divulsus orienti occidens barbaris eo facilius succumberet. Nec multo post Imperio Occidentis finis impositus, capta & vastata per Gothos Roma; quæ & antea reliquis provinciis non deteriore jure, quam quo partæ fuerant, exciderat; & nunc propriæ libertatis jacturam experiebatur, regni Gothorum accessio facta.

§. II. Post Gothorum opibus collapsis, Roma, & magna Italiæ pars imperio Græcorum adjuncta, etsi ob antiqui venerationem fastigij, & quod Constantinopoleos sese matrem ferret, ad sociæ potius, aut comparis, quam subjectæ modum tractaretur. Revera tamen summa Imperij penes Imperatores Græcos erat, qui id Romæ ac per alia Italiæ loca sibi parentia, missis Exarchis, exercebant. Sed paulatim Pontifices ceperat hujus quoque Græci Imperij tædere. Causam ipsi referunt in libidinem Exarchorû, & quod non-

nulli Græcorum Imperatorum in statuas sævie-
rant; quæ tamen utilissimum judicabantur instru-
mentum, superficialiis pietatis ritibus imbuendæ
rudi plebeculæ; postquam illa fere ad capienda
solidiora inhabilis; & per solam animi puritatem,
vitamq; honeste exactam, Numine posse uti pro-
pitio sacerdotibus parum quæstuosum. Fortasse
etiam credebatur multum splendoris accessurum
Ecclesiæ, si pedetentim seculare sibi imperium
stabiliret Pontifex, penes quem aliàs sacræ pote-
statis per orbem summa erat. Et sane ferendum
non videbatur, mancipio Imperatoris Græci, in-
terdum virilitate diminuto, obnoxium vivere il-
lum, quem Deus tanta cum autoritate suum in ter-
ris Vicarium statuerat, ut ipsi à negotijs Ecclesiæ,
deinceps otioso, solis rebus civilibus invigilare
vacaret; has quoque eidem delegaturus, ni con-
staret, sanctissimas Præsulum animas, divina-
rum dulcedine rerum delinitas, à profanis istis
penitus abhorrere. Enimvero ut non metue-
retur longe remotus Græcorum Imperator, quem
aliàs sat distinebat ingruens per Orientem Sara-
cenorum vis: terrebat tamen Longobardorum
potentia, toti sine dubio Italiæ imminens, & jam
ipsa Romæ suburbia afflans. Huic cum par Pon-
tifex solus non esset, non occurrebant, qui va-
lidius possent auxilium sedi Romanæ ferre, quam
Francorum Reges. Quos ad id promptissimos
reddebat favor gloriæ, illum ab aliorum injurijs,
vindicare, per quem quicquid Christianorum
animos divinæ gratiæ irrigat, velut ex inexhau-
sto fonte dispensatur: Ac optime de Pipino

Caroloque meritus fuerat Pontifex, dum Chilperici tonsuram adprobat. Quod factum quantivis ipsis esse debebat, cum aliàs facile conscientias ipsorum scrupulus potuisset urgere, an jure subditus in Monachum radat Principem, qui id tantum videbatur peccasse; quod ministro præpotenti plus, quam regno expediebat, potentiæ indulgisset. Ac in eo cum primis favebant Francis fata, quod tam plausibilem nanciscerentur occasionem Italiam nostram invadendi, quæ sui desiderio semper transalpinos illos ussit.

§. 12. Postquam igitur Carolus per Italiam sibi subjecisset, quod ante Longobardorum fuerat, Pontifex, in quem ex præda non parum redundasset, ut gratum sese ostenderet, ac simul in posterum de stabili defensore sibi prospiceret, Imperatorem atque Augustum, acclamante plebe, ipsum declarat. Per isthunc titulum quid Carolus acceperit, non ita in aperto est. Sane dudum desiderat Roma esse sedes antiqui Imperii Romani, facta primum accessio regni Gothorum & inde Imperii Orientalis. Ergo non poterat à Romanis tunc in Carolum conferri, quod quondam ad imperium Occidentale pertinuerat; nam id jure belli, cessionibus, aut per derelictionem, dudum in alienam ditionem transierat. Quin ipsa Roma sui juris non erat, adeoque alteri se donare non poterat. Vnde & Carolus illud vocabulum usurpare dubitavit, priusquam transactio super ea re cum imperatoribus Græcis intercessisset. In qua hi quidem non adeo erant difficiles, deficientibus viribus, & quod Francos habere amicos expediret, ne Calabria quoque

ipſos exuerent, & quæ alia adhuc ipſis oportuna loca Græci tenebant. Ergo vix reſtat aliud, quam ut dicamus, ſub titulo ſplendidiffimo Imperatoris, ex ſtatu antiquæ Romæ repetito, utut diſpari ſenſu, - Carolum fuiſſe conſtitutum ſupremum deſenſorem & protectorem ſeu Advocatum ſedis Romanæ, & bonorum, quæ ad ipſam ex uſurpatione Pontificum, aut aliorum liberalitate ſpectabant. Iſta deſenſio aut protectio, an ſummi Imperii, prout à politicis illud deſinitur, vim habuerit, mihi dubium videtur; & potius iudicaverim ſpecie quadam duntaxat fœderis inæqualis ſedem Romanam, ejuſque bona Carolo fuiſſe adjuncta. Cujus hæ potiffimum leges fuere, ut Carolus quidem ſedem Romanam, ejuſque bona contra quoslibet inuaſores defendat, & ſi quæ intrinſecæ turbæ oriantur, in dedecus aut damnum Eccleſiæ redundaturæ, autoritate ſua componat. Ex adverſo ſedes Romana majestatem Caroli comiter colat, nec ſine autoritate ipſius quidquam ſuſcipiat, quod ad ſummam rerum faciat; inter quæ præcipuum eſt, ut ne quis invito ipſo ſedi Romanæ præficeretur. Ex quibus adparet, ab iſto tempore ſedem Romanam peculiariſt inſtar civitatis conſtituiſſe, neq; cum regno Francorum in unam rempublic. proprie loquendo coaluiſſe. Deinde Carolum ſedem Romanam, & quæ bona ad eandem ſpectabant, in ſubjectorum numero non habuiſſe, aut in eadem uſurpaſſe vim imperii, quæ ſeſe exſerit in ferendis legibus, indicendis tributis, conſtituendis magiſtratibus, jure dicundo, aliisque ſimilibus. Nam id deſenſo-

ris aut advocati jus non excedit, per pravas artes Pontificatui immisos expellere, Ecclesiæ subversionem aut dedecus insigne molientes in ordinem redigere, aut Romanos alióve in Pontificem insurgentes compescere. Cæterum Carolus, & nonnulli ex ipsius posteris, uti Imperatoris & Augusti vocabulo sic satis sibi videntur placuisse, & ob id inter reliquos Reges, haut quidquam repugnantes, primum sibi locum asseruisse: ita, quantum mihi constat, sub stirpe Carolina regnum Francorum tituli Romani Imperij fuisse insignitum, nusquam legitur.

§. 13. Vergente Caroli pro sapia, & Germani suam rempubl. à regno Francorum disiungere, & Italiam gravissimæ exercuerunt turbæ, dum ex veterum ruina opum alij novas sibi extructum eunt. Inter istas dum statui suo nondum satis confidunt Pontifices, & vero Rex Germaniæ Otto primus, devicto Berengario, regnum sibi Italiæ subjecisset, Pontifici consultissimum visum, Ottonem sibi defensorem adsciscere eodem fere, quo antea Carolum jure. Et quidem, ut deinceps protectio illa sedis Romanæ regno Germaniæ ita conjuncta foret, ut qui eo regno potiretur, ad hanc quoque statim jus nancisceretur. Cæterum postquam non pauci ex antiquis illis Germanorum Regibus jus istud qualecunque in sedem Romanam sat mascule exercerent, & vero interea non istius solum, sed & Episcoporum per Germaniam potentia immensum glisceret, Germanicæ quoque protectionis fastidium Pontifices cœpit subire. In causa erat, quibusvis nationibus infixæ adversus extraneam dominatio-

nem averfatio; & indignum erat, prudentia celebres Italos, (nam quod exteri nobis tribuunt, id non agnofcere ignavum foret;) crafforum iftorum Germanorum ferocia imperia refpicere. Verebat quoque Vicarium Chrifti, diutius velut fub tutela effe, qui jamdudum omnibus leges ferre pruriebat. Igitur excutiendo ifti oneri hæc via initur, ut negocium Regibus Germanorum facefceretur modo per Italiam, modo per ipfam Germaniam, operam ftrenuam navantibus Epifcopis; fubinde quoque in eofdem fulmina emitterentur, quorum iftis feculis maximus terror. Sic tandem Teutonicos Reges Italiæ tædium paulatim cœpit, iidemque contenti deinceps fuo regno, fedem Romanam arbitrio Pontificum reliquerunt; id quod hi tot fæculis per varias artes, magnosque Europæ motus quæfierant, Quin & diu coronationem Romanam omifere. Retinetur tamen antiquus titulus Imperatorum Romanorum, & dum regnum. iplis defertur, primo loco defenfio fedis Romanæ injungitur. Abs qua tamen cura Electores Proteftantes otiofum ipfum effe jubent.

§. 14. Ex quibus adparet, puerilem valde errare errorem, qui credunt regnum Germanorum in antiqui illius Romani Imperii vicem fubiiffe, & hoc in illo continuari; cum illud Imperium, cujus fedes Roma erat, dudum fuerit destructum, antequam Germania unius inftar regni habere capulet. Imperium autem illud Romanum, in Carolum, & Ottonem collatum (quod nihil aliud quam Advocatiam five Protectionem fedis Romanæ

notat,) successu temporis regno Germanorum nomen suum adfricuit, utut ditiones Ecclesiæ cum regno Germaniæ nunquam in unam civitatem coaluerint, multò minus Carolus aut Otto sua regna Romæ, velut sedi Imperii aut Metropli, subjecerint. Scilicet cum crederetur in vocabulo Imperatoris Romani, ob amplitudinem antiqui istius imperii, eximii quid splendoris inesse, Reges Germanorum isto solo nomine notari frequens erat. Cui consequens erat, ut Germania quoque, velut nobiliori nomine, Imperium Romanum inciperet vocari. Distinctionem tamen Romani Imperij à regno Germaniæ haut obscurè arguit distincta coronatio & inaugurationio. Et recensiores Cæsares à Maximiliano I. post nomen Imperatoris Romanorum expressè subjungunt Regis Germaniæ titulum. Quin & hodie Germanis suam Rempubl. solenne est vocare Imperium Romanorum Teutonicæ nationis. Quæ tamen formula contrarium sibi ipsi sensum videtur habere, postquam satis liquet modernam Germanorum rempubl. cum antiquo Romanorum Imperio unum & idem non esse. Retinent tamen receptum semel vocabulum Reges Germaniæ, utut dudù & coronationem Romanam omiserint, & vix quidquam ex antiquæ illius Advocatiæ juribus usurpaverint, quia Principibus solenne est, re citius quam titulo cedere. Anne illud quicquid est juris lapsu temporum expiret, sed solo tituli usu conferuetur, per occasionem aliam iterum exercendum.

§. 15. Cæterum ex titulo Imperij Romani non modo nihil emolumenti, sed & plurimum dam-

ni & incommodi in Germaniam redundasse, in aprico est. Habent hoc omnes Sacerdotes, ut manus semper paratas gerant ad accipiendum, nunquam ad dandum. Et cum alij clientes patronos suos muneribus demulceant, Sacerdos cliens, ni ultro donis delineatur, ringitur, suamque benedictionem in immensum imputat. Et judicaverim, priscos illos Principes, ut tantas opes in Clerum per Germaniam cumularent, non parum fuisse motos, quod sibi potissimum à Deo injunctum crederent providere, ut isti ordini quam lautissimè esset prospectum. Sic quantas opes prodegit Germania in profectiones ad capessendam coronam Romanam? Quantum auri & virorum absumerunt expeditiones in Italiam, compescendis turbis à Pontifice motis, aut ad eundem contra refractarios protegendum; Nec enim unquam extranei valde gavisi sunt Italiam tentavisse; nisi quod Hispanos tamdiu visceribus nostris inhærentes, depellere hætenus nequivimus. Denique nemo unquam Principum sæpius anathemate fuit perstrictus, nemo crebrioribus Sacerdotum seditionibus agitatus, quam Germanorum Imperatores. Cujus rei præcipuæ causæ fuisse videntur, vel quod crederetur ad Sedem Romanam rationes suas potissimum referre debere istos, qui eo titulo præ cæteris superbirent; vel ut alieni Imperii impatiens ordo abs matre sua invisam secularium auctoritatem amoliretur. Quanquam hæc, salva sanctissimæ Sedis reverentia, velim intelligi, cujus judicio hæc omnia devotissime submitto.

CAPVT II.

De Membris, ex quibus jam Imperium Germanicum componitur.

§. 1. **P**ostquam igitur semel ope Francorum coaluerit populi Germaniæ, validissimum semper inter Europæos corpus constituere visi sunt; quod nec hodie molè sua conspicuum esse desit, ut non modicæ partes in aliorum ditionem concesserint, aut in separatas sese civitates segregaverint. Quanto angustius jam quam olim, à Germanis imperitetur, luculenter executus est *Hermannus Conringius*, Vir rerum patriarum peritissimus, peculiari libro de *Finibus Imperij Germanici*. Nobis præsentia duntaxat observasse propositum fuit. Ergo qui inter primaria ejus Imperij membra censentur, *Statuum Imperij* vocabulo designantur; qui scilicet sessionem, ut loquuntur, & jus suffragij ferendi in Comitibus obtinent. Quanquam sunt non pauci, qui ab aliis eximuntur, seu quorum jus, quo immediatos sese status ferunt, alij potentiores status in dubium vocant, & eorum in Comitibus personam referunt. Id quod eo tendit, ut hi istos inter status suos provinciales revocare velint. Sed & circa Principes potissimum observandum, regulariter domui alicui Principali in Comitibus certum suffragiorum numerum competere. Aliæ enim unum duntaxat suffragium obtinent, aliæ duo, aliæ tres, aliæ quatuor, aliæ quinque. In quibusdam

porro Principatibus primogenitus totam ditio-
nem sortitur, reliqui apenagio coguntur esse con-
tenti; in aliis omnes fratres ad aliquam, utut non
semper æqualem, cum primogenito portionem
admittuntur. Vbi prius obtinet, primogenitus
reliquorum personam solus refert: vbi posterius,
singuli quidem venire ad Comitiam possunt, sed
suffragium duntaxat unum ferent, de quo inter
iplos est conveniendum.

§. 2. Caterum ut quis probet, se statum esse
Imperij, duo judicantur vulgo sufficere; ut sit in-
scriptus matriculæ sive albo Ordinum, & ut quæ
Imperio sunt solvendæ collectæ in publicum,
non autem in alterius Status ærarium inferat.
Et si planissimum heic est ad possessionem pro-
vocare. Nam aliqui contendunt, se per errorem
in alterius ærarium suam portionem intulisse; alij
contra, nonnullos per meram usurpationem,
præterito ærario provinciali, ad publicum pro-
volasse, prout quisque inter ordines referri, aut
alterum inde excludere laborat. Nec vero vlla ad-
huc extat matricula, in qua nihil deficiat aut re-
dundet, & circa quam non aliqui quid contro-
versæ soleant movere. Et si pro authentica vi-
deatur declarata illa, quæ anno superioris seculi
LI. LVI. & LXVI. promulgata fuit. Ego judica-
verim, antiquissimas illas matriculas, quæ plu-
rimos inter Ordines Imperii referunt qui dudum
à Comitibus exularunt, esse potius recensiones eo-
rum, qui in Comitibus tunc præsentibus fuerunt,
quam instrumenta publicâ autoritate confecta,
ex quibus in utramque partem indubia argu-
menta possint deduci. Sed ex varietate ista ma-

tricularum videor liquido colligere, antiquissimis temporibus non fuisse certum Ordinum numerum, sed comitia adire licuisse, quicumque aliquod in Rep. momentum, opibus aut prudentia, se putabat facere. Postea paulatim tenuiores, quos privatarum rerum cura publico vacare non permittebat, ultro emanasse; alios per potentiores exclusos, donec ad eum, qui nunc est, numerum fuit perventum. Nobis matriculam aliquam integram huc transcribere tædio est. Præcipuos tamen Ordinum recensere necessum fuerit, ut exinde de magnitudine totius corporis judicari queat.

§. 3. Inter Principes seculares primum locum deferimus familiæ Austriacæ, non tam ob antiquitatem, quam ob ditionum amplitudinem, & quod fastigium Imperatorium per aliquot jam secula intederit. Hanc inusitata quædam fati clementia ex tenuibus initiis ad invidendam magnitudinem provexit. Rudolphus erat Hapsburgi Comes, modicas opes, nec supra dignitatis suæ mensuram, in Helvetia & vicino tractu possidens, sed bello strenuus. Fuerat eo tempore per Iustra fere quatuor, durante interregno, perturbatissimus Germaniæ status. Conveniunt ergo Primatij Principes, malis istis, creato Imperatore, medicinam facturi. Mentionem de Rudolfo injicit Vvernerus Moguntinus, quem Romanam euntem antea Rudolfus comiter ab Argentina ad Alpes usque deduxerat, sapientiamque & magnanimitatem ejus multis extollit. Mox in suam quoque sententiam pertrahit Colonensem & Trevirenses. Quid isthoc in Rudolfum stu-

dio spectaverit Moguntinus, non difficulter con-
 jectabit, qui paulo profundius Sacerdotum in-
 genia inspexit. Scilicet obnoxium sibi fore spe-
 rabat, quem eminentior profapia ad rem suo
 arbitrio gerendam nondum animabat, quique ipsi
 tantum beneficium erat debiturus. Sed quare ex
 reliquis Principibus eam dignitatem nemo
 affectaverit, mirum videri possit, ni quosdam di-
 camus absterruisse confusam Germaniæ faciem,
 quam abs se componi posse diffidebant. Fortasse
 etiam nonnulli ob ætatem nondum satis confir-
 matam tantæ moli incapaces judicati. Episcopis
 ergo assensu sunt etiam Principes seculares, ita
 tamen, ut Saxo & Burggravius Noribergicus fi-
 lias sibi Rudolphi in uxores, stipularentur. Quod &
 idem fecit Dux Bavarix, qui tunc istis Principi-
 bus aderat. Hoc modo Rudolfus statim prima-
 riis familiis per affinitates est inexus, novis suis
 rebus in decus simul atque subsidium. Parando
 dein familiæ suæ peculiari patrimonio, sat facul-
 tatis præbuit dignitas Imperatoria. Vacante
 feudo aliquo, quis prior erat, quam filius in
 quem id denuo conferretur? Sibi ipsi enim dare,
 valde invidiosum fuerat. Hoc modo parta
 Austria, Stiria, Carniola, Vindorum Marchia,
 & aliæ quædam ditiones. His plura accessere
 aliorum Imperatorum indulgentia; prout opu-
 lenti frequentius donis quam tenues coluntur.
 Tam opimo patrimonio instructos facile erat di-
 vitum nuptiarum facultatem nancisci. Et quia
 puellas in amorem sponſorum non opes tantum,
 sed & præfulgens dignitas inflammare solent; abs
 duro quoque Patre filius impetrare poterat, ut præ

reliquis Ducibus sibi aliquid eximij tituli adponeret. Et tamen laude digna Austriacorum hinc solertia. Nam ut recens familia priorem præ antiquis locum in Comitibus occuparet, invidiosum nimis erat, neque tamen illis cedere placebat. Igitur sibi primum locum inter Principes Ecclesiasticos cepere, qui separato à Principibus secularibus scamno sedent. Hi enim, cum ex inferiori, ut plurimum, profapia ad fastigium principale ascendunt, non ægre ipsis primum erant locum concessuri. Quamquam ista virtus illis non sine præmio fuit. Nam eo modo in Senatu Principum directorium, quod vocant, alternis vicibus cum Archiepiscopo Salisburgensi exercendum obtinuerunt. Ista tamen tantum abest, ut abs quoquam cordato vitio ipsis vertiqueant, ut potius summæ stupiditatis deberent argui, si, occasione sese præbente, in commodum suum non solerter fuissent usi. Sic ergo Austriaci ditione sua complectuntur pleramque Germaniæ partem, quâ illa ad orientem vergit. Accedit regnum Hungariæ paulo minus quam hereditario jure ad eandem spectans; quod inter alia huic quoque fini inservit, ut propugnaculi instar reliquis ditionibus Austriacis contra irruptiones Turcarum prætexeretur; & ut terrore belli Turcici pecunia Germani emungerentur.

§. 4. Probe autem observandum, Austriacos in sua familia dignitatem Cæsaream tamdiu continuasse, non solum quod vix ulla sit præter ipsam per Germaniam domus, quæ ejus fastigii splendorem propriis redditibus tolerare queat: sed etiam quod opes suas ita disposuerunt, ut

nullo negotio peculiarem Remp. constituere possent, si contingat, alium ad Cæsareum munus vocari. Talibus enim sibi prospexere priuilegiis, ut ubi alterius Imperatoris auctoritatem agnoscere displiceat, statim dicere queant, sibi cum Germanico Imperio nihil negotii esse, suas ditio- nes separatam efficere civitatem. Id quod non solum corpus Imperii insigniter esset mutilaturum, avulsa tam insigni parte, sed etiam ad similia molienda invitaturum, qui propriis sese opibus subsistere posse considerent, Imo exemplo semel introducto, etiam tenuiores dispari esse conditione fastidient. Sic demum ad faciem nostræ Italiæ redigeretur Germania; quæ tamen an eodem modo sese sit conservatura, mihi valde dubium videtur. Isthæc autem non temere fingi, facile agnoscer, qui noverit, regno Bohemiæ cum reliqua Germania nihil fere esse negotii, nisi in electione Imperatoris; aut qui pleraque priuilegia domus Austriacæ paulo attentius consideraverit. Pauca capita ex privilegio Caroli V. excerptisse sufficiet; in cujus exordio non dissimulat communem hominibus affectum, ut suis familiis quam optime cupiant. Iubet Austriam esse feudum perpetuum, quod nulli Imperatorum tollere liceat. Iubet Austriæ Ducem esse Consiliarium Imperii, ita ut ipso inscio nihil decerni queat. Et tamen ipsum ejusque ditioes ab omnibus Imperii oneribus immunes declarat, utut Imperium istis tutelam præstare debeat. Ergo in favorabilibus est membrum Imperii, in odiosis non item. Dux Austriæ non tenetur investituram petere extra suas ditioes, sed illa ipsi intra

easdem debet offerri. Scilicet quia ob nudam recognitionem feudalem inferiorem se Imperio agnoscere non vult : quasi ultro rogandus sit, ut Imperij Vassallus audire velit. Et insignia quibus, dum feudum accipit, utitur, satis arguunt, agendum cum ipso tanquam æquali, non tanquam subiecto. Potest quoque ad Comitria comparere, si velit, si nolit, non tenetur. Quæ gesserit in sua ditione, Imperatori corrigere non licet. Imperio in Austria feudum obtinere non conceditur. Subditi ipsius ad extranea judicia non trahuntur; à sententijs ejusdem provocatio non datur. Licet ipsi citra periculum receptare banno notatum, ut tamen actori requirenti justitiam administrari curet. Sed ab Austriaco proscriptus, ab alio, aut alibi quam in Austria, non absolvitur. Tributa nova in ditionibus suis pro arbitrio indicit. In ditionibus itidem suis Comites, Barones & Nobiles creat; id quod in Germania aliàs summi Imperij esse creditur. Denique ne obscurum sit, ipsum nihil juris Imperio in suas ditiones concedere, deficientibus masculis, ad fœminas devolvi easdem cautum est : aut si ne fœminæ quidem supersint, licebit easdem ultimo possessori transferre aut alienare, quocunque placuerit. Plura addere nihil attinet. Nam ista etiam modice sapientibus sufficere possunt. Sic simplices valde oportuit esse, qui non animadverterint ludibrium Caroli V. Belgium suum partem Imperij declarantis, magna cum pollicitatione, ut illud Imperio tantundem penderet, quam duo Electores. Nam ista omnia insumebantur in bellum Turcicum, adeoque ad conservatio-

nem ditionum Austriacarum. Et cum rationes tributi ad bellum Turcicum in manu Austriacorum fuerint, non valde rigidos habituri erant exactores Belgæ, si in portione sua conferenda essent paulo seigniores. Sic ut facile fuisset Italo alicui credere, pollicitatione sua Carolum V. Germanis duntaxat voluisse animū addere, ut eo promptius pro alienis rebus seruandis sua erogarent, cum videant ipsos Dominos in patrimonio sui commodum aliquam oneris partem non desigere. Quanquam & alia fortasse ratio fuit, ut scilicet Philippo filio, ad Imperium adspiranti, objici non posset, ipsum nullas in Germania habere ditiones, postquam Austriacorum in Germania patrimonium Ferdinando cesserat. An, ut eo nomine Germani obstrictos sese crederent ad mittenda auxilia, si quando Belgium à Rege Galliæ impeteretur. Hodie mascula stirps ejus domus ad duos tantum redacta est, Leopoldum Cæsarem, & Carolum Hispaniæ Regem; & de hujus quidem vivacitate pauci sibi ampliter pollicentur: Illi autem ut fecundum macula prole matrimonium contingat, multos Germanorum optare audivi; quod metus sit, ne tam gloriosæ stirpis ultimus sumtuosis nimis certaminibus sepulcralibus sibi parentari postulet.

§. 5. Familia Comitum Palatinorum Rhœni & Ducum Baviaræ circa antiquitatem nulli concesserit. Amplissimum quoque tractum ab Alpibus ad Mosellam usque, duosque insuper Ducatus in confinibus Belgij ditione amplectitur. In duas lineas dividitur, Rudolphinam & Vvilhelminam.

Hæc jam olim Ducatum Bavarix obtinuit, divitiarum opinione semper celebris. Proximo bello prædæ nomine accessit dignitas Electoralis, & ereptus cognato Palatinatus superior. Sed & per integrum fere seculum Bavari obtinere Electoratum Coloniensem, præter quem modernus possidet Episcopatum Leodiensem & Hildesiensem. Linea Rudolphi in complures fere ramos scindit. Capiti familiæ Electori Palatino Palatinatus inferior mansit, fertilissima regio, & amœnitate nulli Germaniæ parti cedens. Palatinus Neoburgicus præter ditionem ad Danubium, Ducatus Iuliaci & Montium jam tenet. Sunt præterea Palatini Sultzbacenses, Simmerenses, Bipontini, Birckenfeldenses, Lautrecenses, modicarum ditionum Domini. Dedit quoque familia Bipontina Suediæ Regem, Carolum Gustavum, à quo prognatus, Carolus, hodie rerum potitur, licet adhuc minorennis, ad quem post pacem Osnabrugensem spectant in Germania Ducatus Bremensis, Verdensis & Pomerania anterior, cum Stetino, nec non Principatus Rugiæ & Dominium Wismariæ. Floret quoque hæc familia hodie Principibus insigni laude celebribus. Nam uti Bavaros eximia pietas commendat; ita Electorem Palatinum, præter alias virtutes, rarissima sapientia inter ornamenta suæ nationis collocat. Nec minus inter prudentissimos Germaniæ Principes numeratur Neoburgicus, cui nonnulli Coronam Polonicam augurantur; non tam quod familiæ regiæ in Polonia per affinitatem sit innexus, quam quia dignissimus habetur. Sed & Princeps Rupertus merito Neptuni terror cluet.

§. 6. Duces Saxonix meditullium fere Germanix insident. Ad ipsos jam pertinet Misnia. Thuringia, & modica ad Albim regio, superioris Saxonix nomine: superior quoque & inferior Lusatia, nec non in Franconia Ducatus Coburgicus & Comitatus Hennebergicus: Regio alibi ubere agri, alibi metallis fœcundissima. Ista familia in duas lineas dividitur, Albertinam & Ernestinam. Ex illa est Elector cum tribus fratribus; inter quos secundo genitus ad vitam obtinet Archiepiscopatum Magdeburgicum. Ex hac est Dux Altenburgicus, Dux Gothanus, & quatuor fratres Wimarienteses. Nec ulli ex omnibus puto sterile matrimonium contigit.

§. 7. Subeunt inde Marchiones Brandeburgici. Caput familiæ Elector latissimarum ditiorum Dominus est. Præter Borussia, quæ extra Imperium Romanum jam collocatur, quamque nupera cum Polonis transactione tanquam supremus princeps obtinet, subjectam habet Marchiam, Pomeraniam ulteriorem, in Silesia Ducatum Crossensem, Ducatum Clivensem, ditionem Marca & Ravensburgij. Pro parte quoque Pomeraniæ, quæ Suecis concessa, & aliàs ad ipsum post extinctam familiam Ducum Pomeraniæ erat devoluta, tanquam æquipollens accepit Episcopatus Halberstadiensem, Mindensem & Caminensem, & post obitum Augusti Saxonis Archiepiscopatum Magdeburgicum; ditiones amplas juxta & fertiles, & tamen credunt nonnulli, maluisse eum pro hisce Pomeraniam integram retinere. Memini, cum nuper ex Germania reversus Patavij in conventu quodam, cui

aliquot Marchiones ex Italia & Gallia intererant, narrarem, laudatum Principem ducenta milliaria Germanica in longitudinem posse conficere per suam ditionem, ut noctu in alieno territorio diversari necessum non haberet; (nam ea uno & altero in loco per intermedia territoria interrumpitur,) plerosque presentium commune peregrinantibus vitium mihi impegere. Et periclitabatur fides mea apud nostrates, quos nescio quam ægre natale solum abs se dimittit, ni veteranus aliquis militum tribunus, qui diu in Germania stipendia fecerat, & quem in istius Principis aula quondam agnoveram, subsidio dictis meis venisset. Nam erubescabant nonnulli, apud nos & in Gallia multos Marchionum titulo superbos incedere, qui vix ducenta jugera agri possiderent. Usque adeo ignorabant, toto cælo Germanos Marggravios à nostratibus Marchesis differre. Sunt & alij Marchiones Brandeburgici in Francônia, qui, ni fallor vetus patrimonium Burggraviorum Noribergensium possident, & in Culmbacenses atque Onolzbacenses dispescuntur.

§. 8. Familijs Electoralibus succedunt aliæ principales adhuc superstites. Quarum, cum nonnullas inter sese super præcedentia contendere norim, ita recensiois hujus ordinem velim accipi; ut ne quod inanibus istis litigijs præjudicium creetur, Duces Brunsvicentes & Luneburgenses validissimam in Saxonia inferiori ditionem possident. In duos sunt divisi ramos. Ad unum pertinet Ducatus Brunsvicensis, quem jam tenet Princeps ætate provec̃ta. Ducatum

Luneburgensem duo fratres inter se divisere; quorum unus Cellis residet, alter Hannoveræ. Tertius fratrum jam Episcopatum Osnabrugensem tenet. Mechelburgensibus Ducibus mediocri à mari Baltico ad Albim tractus possidetur. In duas hodie Lineas discesserunt, Suerinensem & Gultroviensem. Dux Vvürtenbergicus in Suevia, ampla nec invalida regione gaudet. Ejus agnatus in extrema Germaniæ ora Comitatum Mumpelgardensem obtinet. Landgravijs quoque Hassiæ latum territorium subjicitur. In duas lineas distinguntur, Cassellanam atque Darmstadiensem. Marchiones Badenses longum districtum ad dextram Rheni ripam possident; qui itidem in duas lineas separantur, Durlacensem & Badensem, seu quæ Badenis præcipuam sedem habet. Duces Holsatiæ partem Chersonesi Cimbricæ tenent, ob commoditatem maris utrinque alluentis opulentam. Quantum Holsatiæ ad Imperium Germanicum pertinet, à Rege Daniæ & Duce Gottorpiensi gubernatur, qui posterior etiam Episcopatu Lubecensi fruitur. Nam Ducatus Slesvicensis à Germania non dependet. Ad Ducem Saxo Lavenburgicum modica in Saxonia inferiori ditio, & par fere ad Principes Anhaltinos in superiori Saxonia spectat.

§. 9. Et isti sunt antiqui Principes. Nam Duces Sabaudia & Lotharingia, ut ut feuda quædam ab Imperio Germanico recognoscant, & eo nomine in Comitibus sessionem obtineant, rationes suas, ob situm ditionum, fere à Germania separatas: habent. Cæterum Ferdinandus II. cui, ut

nonnulli crediderunt, in animo erat, redacta in ordinem Principum potentia, absolutum sibi Imperium adstruere, inter alia isti fini hoc quoque adhibere instituit, ut in ordinem Principum nonnullos eveheret, sibi potissimum obnoxios. Nam horum opera credebatur sese adæquaturum aut superaturum suffragia antiquorum Principum, si fortè Comitia universalia forent cogenda; à quibus aliàs iste vehementer abhorrebat. An ut ostentaret, non esse, quare antiqui Principes tantopere fastigio suo superbirent, cum in proclivi ipsi foret, quantumvis numerum in parem cum istis locum provehere. Et periclitabatur sine dubio antiquarum familiarum eminentia, si Cæsari tam facile foret novum territorium creare, quam titulos largiri. Ex his qui in Comitibus sessionem, utut fastidiose, obtinuerunt, quantum mihi constat, sunt Principes ab Hohenzollern, Eggenberg, Nassau Hadamar, & Nassau Dillenburg Lobkovitz, Salm, Dietrichstein, Aversberg, Picolomini. Verum quia Ferdinandi consilia successus destituit, nec istorum opes cum antiquorum Principum potentia ullo modo comparandæ; parum quoque momenti contra eosdem fecisse hactenus deprehensi sunt. Quin & istorum dicacitatem quandoque experti sunt, (prout semper novitas aliorum antiquis nobilibus est fastidio,) ipsos nihil aliud esse lucratos, quam ex opulentis Comitibus facti sint pauperes Principes. Quasi vero non omnis nobilitas aliquando nova fuerit; aut his successu temporis majores opes non possint obvenire. Et si facillima ad eandem via sit interclusa, dum Imperatori

ratori non licet feuda vacantia Imperii, quæ alicujus sunt momenti, in quemcumque placuerit, conferre.

§ 10. Alteram classem Principum per Germaniam constituunt Episcopi & Abbates. Hos etsi ex vulgari sæpe nobilitate, aut Baronum Comitumve dignatione, electio Canonorum ad istud fastigium provehat; in Comitibus tamen aliisque actibus priori fere præ secularibus loco potiuntur. Scilicet postquam recentiorum fortuna Sacerdotum immanè quantum à tenuibus antiquissimorum rebus discessit, absurdum fuerit illos amplius adstringere velle obsoletis legibus, super modestia ejus ordinis hominum à Salvatore promulgatis. Et fortasse istæ leges ad primæva illa tempora duntaxat debebant valere. Nam id revera ridiculum erat, homines piscatores, aut textores ambitiose priorem locum affectare, quibus in diem victus labore manuum aut stipibus collatis quærebatur. Et si autem per totum orbem Christianum, quæ Catholici ritus vigent, magna sit Sacerdotum autoritas, & fortuna lautissima; nusquam tamen, quam in Germania tantæ sunt ipsorum opes, tanta potentia. Neque multos eorum à Principibus secularibus differre videas ditionum amplitudine, aut adparatus domestici splendore. Par quoque in subiectos jurisdictio, & potestas. Nonnullis quin etiam acrior galearum, quam tiaræ amor, & non paulo efficacior vis in accedendo Marte, turbisque patriam suam & vicinos involvendi, quam in propaganda pietate. Frequentiores tamen hodie, quam olim sunt, quos non pudet sacris ordinibus initiari, & se-

C

vivum
jus rei
emplur
nceber
scorg
Acrier
figend
rius u
Dit, G

mel aut bis per annum specimen edere, quàm fo-
 lterter calleant exprimere augustissimi sacrificij
 gestus. Cæterum cum quondam ipsorum opeſ
 ſecularium Principum ditiones ſuperarent, aut
 ſaltem æquarent, non exiguum eadem detri-
 mentum paſſæ ſunt occasione reformatæ per ma-
 gnæ Germaniæ partem religionis, & per pacem
 Vveſtphalicam Nam per circulum Saxonicum
 ſuperiorem & inferiorem pauciſſima Sacerdo-
 tibus remanſere. Principibus ſuperioris Ger-
 mania, ſi Ducem Vvürtembergicum excipias,
 parcior præda. Cauſam adſignaveris, quod Sa-
 xonibus minor ex Carolo V. Cæſare metus, quam
 iſtis, quos vicinia ſuarum ditionum, aut præſentia
 premebat. Quin & diſperſæ magis in iſto tractu
 Sacerdotum ditiones, & validiorum intercurſu
 Principum preſſæ. Per ſuperiorem Germaniam
 contiguas magis poluere ſedes; & præprimis to-
 tum Rhenum, qua parte lætiſſima eſt Germania,
 obſederant, niſi tam decoram ſeriem Electoris
 Palatini terræ interrumperent, quem, credo, vel
 ob ſolam hanc cauſam iſti parum blando oculo
 adſpiciunt.

§. II. Principatus igitur Eccleſiaſtici, qui
 nondum in Proteſtantium ditionem pervenere,
 hi ſere ſunt. Tres Archiepiſcopatus, Mogun-
 tium, Trevirentis & Coloniæ, quibus dignitas
 Electoralis annexa. Archiepiſcopatus præterea
 Salisburgenſis & Veſtomini in Burgundia. Nam
 Magdeburgenſis jam merum ſeculum olet. Sim-
 plices Episcopatus ſunt Bambergentiſ, Vvürtz-
 burgentiſ, Vvormatiæ, Spirentiſ, Aichſte-
 tentiſ, Argentoratentiſ, Conſtantientiſ, Auguſta-

nus, Hildesienſis, Paderbornenſis, Freifingenſis, Ratiſbonenſis, Paſſavienſis, Tridentinus, Brixienſis, Baſileenſis, Leodienſis, Oſnabrugenſis, Monafterienſis, Curienſis. Inter Epifcopos primum locum obtinet Magiſter Ordinis Teutonici Equitum. Obſervandum tamen, hodie quofdam duos plureſve Epifcopatus conjunxiſſe; vel quia unius reditus parum ſufficere videbantur ad ſuſtinendum ſplendorem aulae principalis, vel ut amulis ſuis magis eſſent formidabiles. Epifcopatus Lubecenſis, præterquam quod religionem Proteſtantium induit, paulo minus quam in patrimonio Ducum Holſatiæ cenſeri poteſt. Inter Abbates ſive Prælatos, qui Principum dignitate fulgent, ſunt Fuldenſis, Kemptenſis, Elyvangenſis, Murbacenſis, Luderinus, Magiſter Equitum Ordinis S. Ioannis, Abbas Berchteſgadenſis, Vveifſenburgicus, Prumienſis, Stabulentis, Corvejanus. Reliqui Prælati, qui Principes non ſunt, in duas claſſes dividuntur, Suevicam & Rhenanam, quarum utraque unum in Comitibus ſuffragium fert. Iſti dignitate Comitibus pares, habentur.

§. 12. Comitum quoque & Baronum per Germaniam longè ſplendidior conditio, quam in aliis regnis. Nam iſdem fere juribus, quibus Principes, fruuntur, & antiqui Comitatus ſat ampla plerique territoria complectuntur; cum alibi ſæpe modici Dominum prædij titulo Comitum ſuperbum videas incedere. Et ſi quibuſdam familiis non parum nocuit ditionis in plures fratres diviſio, magnum illuſtribus domibus malum, & non niſi inter plebejos æquitatis aut pietatis

nomine excusatum. Nonnullos etiam supina patrimonij cura, sumtuumque luxuria non parum adflixit. Hodie Comites isti in Comitibus quatuor ferunt suffragia; unum Vvetteravici, alterum Suevici, tertium Fraconici, quartum Vvestphalici. Qui mihi innotuere hi fere sunt. Comites de Nassau, Oldenburg, Furstenberg, Hohenlohe, Hanau, Sain & Vvitgenstein, Leiningen, Solms, Vvaldek, Isenburg, Stolberg, Vvied, Mansfeld, Reussen, Ottingen, Montfort, Konigseck, Fugger, Sulz, Cronberg, Sintzendorf, Vvallenstein, Pappenheim, Castell, Levveustein, Erbach, Limburg, Schvvartzenburg, Bentheim, Ostfrisland; (qui hodie Princeps audit (Lippe, Rheni & Sylvarum, Rantzovv. & plures fortasse, quorum splendori uti nostrum silentium non obstabit; ita illos, quos nominavi, in justum disponere ordinem meum non fuit. Sunt præterea non pauci Comites & Barones in ditionibus Cæsaris hæreditariis aut recens in eum ordinem eVecti, qui cum aliis statibus subsint, in Comitibus locum non inveniunt. Eos recensere nostræ non est operæ.

§. 13. Est præterea non exiguus per Germaniam numerus liberarum urbium, quæ, quod nulli Statuum, sed Imperatori & Imperio immediate subsunt, Imperiales vocantur. In Comitibus peculiare collegium constituunt, in quo in duas classes, (vulgo *scamna* vocant) separantur, Rhenanam & Suevicâ. Præcipuæ inter istas sunt Noriberga, Augusta Vindelicorum, Colonia, Lubeca, Vlma, Argentoratum, Francofurtum, Ratisbona, Aquilgranum. Mediocres, Wormatia, Spira, Colmaria,

Memminga, Esslinga, Halæ-Suevorum, Heilbronna, Lindavia, Gossaria, Mulhusium, Northusium. Reliquæ libertatem magis suam, quam oeps possunt jactare. Harum urbium ante seculum unum atque alterum magna erat potentia, & ipsis Principibus formidabilis. Hodie plerarumque opes accisæ, nec frustra aliqui augurantur fore, ut aliquando penitus sub jugum mittantur. Saltem Episcopi non obscure minantur illis, in quibus cathedrales ipsorum Ecclesiæ extant. Sed & sunt quædã validissimæ urbes, quæ libertatem non ita liquido jure usurpant. In Hamburgum enim, opulentissimam totius Germaniæ, jus prætendunt Duces Holsatiæ. Etsi vicinorum æmulatio nunquam videatur concessura, ut Rex Daniæ tam opimo bolo potiatur. Cum Brema Suedis negotium est, qui citra istam Ducatu suo nunquam satis cautum credunt. Et fortasse non absurde suspicantur, in suam fraudem eam inter liberas civitates in Comitibus anni 1641. receptam, cum jam tum suboleret, illum Ducatum in ipsorum manus perventurum. Brunsviga Ducum Brunsvicensium & Luneburgensium territorium valde deformat, interjectu suo bene cohærentem compagem interfecans. Quamquam ut Hildesiam Episcopus suus opprimat iidem Duces non facile videntur concessuri. Electorem Brandenburgicum nimis urbium suæ ditionis libertati non favere in aperto est. Vnde Magdeburgo fortasse aliqua mutatio post obitum Augusti Saxonis imminet. Ambiguam non ita pridem conditionem deseruere Erfordienles; qui uti propter stoliditatem & ignaviam libertate indi-

gni adparuere; ita cur Saxones arcem Thuringie non suam potius fieri maluerint, conditiores nondum satis digerere possunt. Nam Batavos quidem satis puto pœnituit, quod Monasteriensibus contra Episcopum suum suppetias non tulerint; præsertim cum speciosum foret, qui libertatem suam armis in Principem sumptis deberent, similia molientes non deserere.

§. 14. Equestris Ordinis in Germania duplex est conditio; pars enim immediate Imperatori & Imperio subest, pars alios status Dominos agnoscit. Qui ad priorem classem pertinent, vocare se se fuerunt Liberos Imperij Nobiles, & conjunctim Immediatam & Liberam Imperij Nobilitatem. Idem, pro districtibus, in quibus prædia possident, dividuntur in classem Franco-nicam, Sævicam & Rhenanam, quarum singulæ iterum in minores particulas dispescuntur. Idem ex suo ordine certos habent Directores, & Assessores, quibus negotia ipsorum rem communem spectantia curant. Interdum etiam, si quid majoris momenti incidit, conventus agitant. Ad Comitata tamen Imperij non vocantur; quod ipsi in favorem sui interpretantur, ut sumptibus ibi requisitis possint supersedere, & sane parum iidem profuturum erat, unum atque alterum suffragium ibidem ferre posse. De cætero patibus fere cum reliquis statibus libertate & juribus gaudent, ut ad Principum fortunam nihil ipsis desit, præter opes. Insigne quoque in eisdem redundat emolumentum ex Canonicatibus & beneficiis Ecclesiasticis, per que facillimus est ad fastigium principale adscensus. Eo proventus

familiis suis laute ipsos posse prospicere, vel sanctissimi Patris nostri exemplo potuerant dicere. Præterquam quod nescio quam iucundum sit, opimos redditus citra ullum laborem per otium posse consumere. Nam etiam per Vicarios templa clamatoribus complent, ut nullus raucedinis metus nisi ex crapula immineat. Cœlibatus incommodis facile venales puellæ medentur; nam qui se propter regnum cœlorum caltraverit, nondum videre contingit. Continentiæ autem donum in homine nobili æque turpe, quam canibus & equis non gaudere. Cæterum non paucos querentes audivi, Principes quosdam suæ libertati non obscure imminere, seque ab iisdem parum propitio vultu adspici, quod cum in mediis ipsorum territoriis sedes habeant, tanta tamen libertate gaudeant. Quinimo à nonnullis jactari, tantam multitudinem minorum regulorum parum facere ad validitatem magnorum Imperiorum. Quod si externum bellum ingruat, ipsos utrique parti in prædam cedere. Enimvero neque Nobiles propter incertum periculum certam libertatem projicient. Nec temere reliqui sunt passuri tantam accessionem paucis Principibus accrescere; ni magna aliqua rerum conversio occasionem pandat, aut lento temporum lapsa, & per subtiles artes attritiæ Nobilium opes corruant.

§. 15. Paucis heic quoque monendum, vastum istud Imperium dividi in decem regiones, seu circulos, uti vulgo vocant, ex instituto Maximiliani I. anno 1512. quorum nomina ista sunt: Austriacus, quatuor Electorum ad Rhenum,

Rhenanus superior, Suevicus, Bavaricus, Franconicus, Saxonicus superior, Saxonicus inferior, Vvestphalicus, & Burgundicus. Regnum Bohemiæ cum adjuncta Silesia & Moravia ad nullum circulum pertinet, neque peculiarem constituit, liquido argumento, fædere id magis Germaniæ innecti, quam in eandem cum ipsa civitatem coaluisse. Quæ cujunque circuli membra sint, passim in vulgaribus libellis expositum invenias. Spectat ea divisio potissimum ad commodiorem defensionem pacis publicæ, & executionem justitiæ contra status contumaces. Cui fini etiam singuli sibi possunt eligere ducem, penes quem summa sit militiæ, & conventus agitare, convocari solitos per primarium Circuli Principem; in quibus cum de aliis ad defensionum circuli spectantibus, tum etiam de re monetaria tractatur. Quanquam an non & eadem divisio ad distractionem Germaniæ faciat, dum quæ unum circulum adstringunt mala, reliquos segnius afficiunt, non immerito dubites. Hæc de partibus Germanici Imperii.

C A P V T III.

De Origine Statuum Imperij, & quibus gradibus ad istam potentiam ascinderint.

§. I. **A**D accuratam Imperii Germanici notitiam comparandam cum primis necessarium est inquirere, qua via illi, qui status Imperii vocantur, ad tantas opes pervenerint.

Citra hoc enim haut quidquam perspicimus causam, quare ista Respubl. tam irregularem formam induerit. Cum autem status isti sint vel Principes seculares & Comites, vel Episcopi, vel Vrbes; igitur de singularum harum classium origine paucis investigabimus: Principes Germaniæ seculares gerunt titulum vel Ducum, vel Comitum cum aliqua adiectione in ipsorum lingua, qua audiunt Pfaltzgravij, Landgravij, Marggravij, & Burggravij. Nam quantum memini præter novitios illos Principes soli Anhaltini nudo vocabulo Principum utuntur; nisi quod nonnulli aliis suis titulis eundem interjectum habent. Sic Austriaci vocant se Principes Sueviæ; Duces Pomeraniæ, & nunc Reges Sueciæ, Principes Rugiæ; Landgravij Hassiæ Hirsfeldiæ, &c.

§. 1. Inter priscos ergo Germanos, ante Imperium Francorum, militare erat officium Ducum, arguente ut satis Teutonico vocabulo Heerzog, qui in plurimum ex opinione virtutis legebantur, quando necessitas bellandi ingruerat. In pace qui civitates gubernabant, & per pagos vicosque judicabant, ex nobilitate fere electi Greven sive Graven vocabantur; Latine Præsidem rectius diceret, etsi pro eo vocabulum Comitis magis arrisit. Nam ex usu seculorum à Constantino M. Comites audiebant, qui ministeriis aulicis præerant, aut qui in provinciis milites regebant, jurive dicundo operam dabant. Franci postea, cum Alemanniam & alia Germaniæ loca sibi subiecissent, ad me

rem Romanorum, de victis provinciis Duces imposuerunt, id est, Præsides administrandis militiae pacisque negotiis; quibus interdum Comites adiuncti dicundo iuri. Quaedam etiam provinciae Comitibus solis sine Ducibus regendae tradebantur. Omnis tamen horum potestas non alia erat, quam Magistratus propriè dicti. Successu tamen temporis factum, postquam isti Duces ad vitam constituerentur, & patribus plerumque filii surrogarentur, ut, nacti tam egregiam occasionem proprias opes stabilien- di, paulatim Regum suorum auctoritatem levio- rem habere, & provincias sibi concreditas velut in patrimonio suo ceperint numerare. Neque verò magis exitiabilis Monarchiis error accidere potest, quam si eiusmodi administra- tiones sicut hæreditariæ, ubi præprimis eæ- dem rem quoque militarem complectantur. Sicut risum vix tenere possem, cum legerem apud quosdam Scriptores Germanicos, istud quasi laudabiliter & prudenter factum defendi. Nam est quidem regia laus bene meritos magnificis maistare præmiis. Verum si Dominus omnes servos suos libertate velit donare, ipse deinceps sibi puto calceos purgabit. Et magis quidem obstringitur bono aliquo pater, quod in filium se transmilturum novit: sed quo ar- dentius filium amat, eo magis dabit operam, ut in bonum illud alteri quam minimum ju- ris sit. Sic majori cura solentis prosequi res nostras, quam alienas. Sed non ideo bonus pater familias statim feudum suum colono do- nat. Ut rebellionibus Prævidum obviam catur,

minus sumptuosa dantur remedia, quam ut provinciarum administratio hæreditario jure ipsis concedatur. Illud vero insigniter stultum, imperantis Majestatem inde æstimare, quod multos in sua ditione habeat, qui ipsius imperium impune possint spernere. Plura addere putidū foret. Nam ad hominum istorum stuporem convincendum sufficere illud unicum potest, quod Italicis, Gallicis Hispanicisque Scriptoribus non erubescant opponere Juris sui Publicis Consultos: quorum plerisque civilis prudentiæ rudimenta non intellexisse, obortivi ipsorum libelli testantur.

§. 3. Cæterum Carolus M. animadverso majorum errore plerisque Ducatus, lata nimis spatia complexos, sustulit, & provincias ampliores in plures divisit partes, easque Comitibus regendas tradidit. Horum aliqui simplex Comitum nomen retinuerunt. Aliqui dicti Pfaltzgraven seu Paltzgraven, Comites Palatini, præfecti palatii regii, quique adeo in aula regia jus dicerent. Aliqui Landgravii, q. d. Comites provinciæ integræ impositi. Aliqui Marggravii, præfecti limitaneis locis, ad repellendas hostium incursiones, simulque dicundo juri. Aliqui denique Burggravii q. d. præfecti arcu alicui regię. Et isthæc quidem munia ac dignitates Carolus haudquidquam in perpetuum aut jure hæreditario viris strenuis concedebat; sed ut revocandi, & in alios conferendi libera potestas foret. Post Carolū tamen ad antiquum errorem reditum, & præterquam quod in illis magistratibus filii fere patribus surrogati etiam ex coalitione pluriū Comitatum, aut voluntate posterorum Caroli, aliquot

Ducatus instituti, magna terrarum spatia amplexi. His præfecti, genio ambitionis humanæ, ignavum ducebant occasione proprias stabiliendi opes non solerter uti dum Francorum Imperatorum autoritas magis magisque evilesceret, intestinis discordiis convulsa potentia. Cum primis Dux Saxonie Otto, Henrici Aucupis pater, validissimam sibi se habens nationem, consueque se confirmavit, ut ad regium imperium nil præter nomen ipsi decesse videretur. Inde cum Conradus I. Imperator in ordinem redigere ejusdem filium Henricum frustra agitasset, tandem moriturus autor fuit Proceribus, ut in istum regiam dignitatem conferrent; consultius credens ultro dare, quod per vim ipse sibi sumere poterat, aut ne iste à reliquo se corpore Germaniæ separaret. Sunt tamen etiam Principes, qui opes suas liberalitati Imperatorum in acceptis referant; cujus rei exempla præprimis in historia Ottonum occurrunt. Quæ tamen an ad leges Monarchiæ fuerint attemperata, jam inquirere non vacat. Incrementa potius potentia suæ Principes debent donationibus Imperatorum, emtionibus, hereditatibus non solum iure sanguinis, sed etiam per pacta de mutua successione, Germani confraternitates hereditarias vocant, delatis. Quale pactum adhuc existat inter potentissimas domus Saxoniam, Brandenburgicam & Hassicam. Ex tali pacto etiam ad Saxones devolutus Comitatus Hennebergicus; ad Brandenburgicum Pomerania, etsi hoc pactum non fuerit reciprocum. Quilibus pactis tamen potestatem Imperatoris, quam in ditiones Principum, tanquam Dominus feudi, ob-

tinet, penitus eludi, in aprico est. Quædam denique à nonnullis per vim occupata inter turbas Reipubl.

§. 4. Cæterum cum sine perturbatione totius Germaniæ, & fortasse non sine exitio convellentium parta semel Principum potentia convelli non possêt, fatius visum Regibus, præsertim postquam alia conditione in regnum ipsos non essent adscituri Principes, possessionem eorundem confirmare: ita ut deinceps ditiones suas tanquam feuda ab Imperatore recognoscerent, & fidem eidem atque Imperio jurarent. Et exinde factum, ut quocunque modo partæ opes Principum, feudi titulo possideri dicerentur. Non tamen multum potentiæ & fastigio Principum Germaniæ per vocabulum Vassaliorum decessit. Equidem cui de meo in feudum aliquid concedo, eundem & in plenum, utut honoratiorum, subditum mihi adsciscere possum, & quas placeat leges ipsius possessioni præscribere. Sed qui bona jam antea parta, ab altero tanquam feuda deinceps vult recognoscere, ille nihil aliud agere est intelligendus, quam ut isti, quem Dominum feudi salutat, sese tanquam inæqualiter fœderatum adjungat, istiusque majestatem comiter colere teneatur. Atqui extincta stirpe Carolina in plenam libertatem evaserat Germania, & jam tum complures Proceres amplas sibi ditiones quæsierant. Postquam igitur placebat regium nomen alicui ex Proceribus deferre, ne in antiquam iterum faciem Germania, in modicas civitates divulgâ, rediret, haut quidquam credere licet, Proceres opes suas voluisse projicere,

aut absoluto alterius dominio subicere; sed potius validum sibi earundem protectorem quæ-
re, Introducto semel & confirmato Principum
statu, in parem cum antiquis fortunam evehi
conveniens erat, si quos deinceps ultro Impera-
tores eo titulo, in locum extinctarum familiarum,
dignabantur. Nexum isthunc feudalem, quo Prin-
cipes Imperatori adstringuntur, nil aliud fere ef-
ficere, quam conditionem inæqualiter fœderati,
facile agnosceret, cui scientiæ civilis solidior intel-
lectus. Nam id quidem cum persona subditi con-
sistere non potest; in ditionis suæ cives jus vitæ
& necis habere, in eadem magistratus pro lubitu
constituere, fœdera inire, omnis generis redditus
non fisco regio inferre, sed sibi retinere, denique
nihil præstare, nisi in quod ultro consenseris:
Coëteri autem per reliquos socium enormiter
in leges fœderis peccantem posse, compluri-
bus antiquis & recentibus exemplis constat. Sed
solum Imperatorem cognoscere super causis, qui-
bus Princeps sua ditione ejici mereatur, uti fun-
damenta potentiæ Principum Germaniæ erat con-
vulsurum; ita talia tentantibus Imperatoribus qui
acriter contradixere, per ignavam reverentiam
sua jura prodere turpe judicarent.

§. 5. Quod ergo in omnibus imperiis accidit,
in quibus subiectorum potentia imperantibus est
formidabilis, id multo manifestius ex eo tempore
in Germania usu venit; ut si quis Imperator
propriis opibus, aut eximia opinione virtutis
polleret, Principibus etiam uteretur obsequen-
tibus; debiles aut ignavi fere precario regnarent.
Et qui tam profunde radicatum potentiam con-

vellere, & sub leges veræ Monarchiæ Germaniam revocare conati sunt Imperatores, interdum sibi ipsis exitium invenerunt; semper spe sua exciderunt, & præter molestias sibi aliisque conciliatas nihil sunt lucrati. Nec qui astu grassati sunt multum profecere; cum altera ex parte semper fuerit repertum, quo machinationes illæ eluderentur; & si quid ablatum, alia id via pensatum fuit. Sic quam infeliciter ceciderint superiori seculo Caroli V. & hoc nostro Ferdinandi II. conatus, notissimum est. Nonnullorum tamen Principum vires insigniter imminuit ipsorum luxuria, foecordia & prodigalitas, & quod rei augendæ aut servandæ nullam omnino curam haberent. Nec paucæ familiæ ideo debilitatæ, quod ditiones suas in plures particulas inter cognatos dividerint. Aliquos etiam præter suam culpam bellorum civilium calamitas afflixit.

§. 6. De Episcopis nunc quoq; aliquid addendum. Constat igitur ab initio rei Christianæ, Episcopos à reliquo Clero & populo fidelium fuisse electos, & constitutos. Post, circa seculum quartum, cū etiam Principes Christo nomina dare inciperent, passim invaluit consuetudo, ut qui Reip. summa cum autoritate præssent, non temere paterentur aliquem ad Episcopatum aspirare, nisi accedente suo cōsensu. Scilicet cū intelligerent, quantum ad tranquillitatem Reip. faceret, bonos & pacificos viros sacra tractare. Atque idem jus etiam exercere Reges Francorum, ut ipsi in suo regno essent Episcopi, quos ipsi suo suffragio cōstituerent. Et eandem potestatem usurparunt Imperatores Germanici usq; ad Henric. IV. quem Gregor. VII. & successores ob eam causã mitis modis exagitavit.

Donec tandem tor turbis fessus ipſius filius Henricus V. anno 1122. in Comitibus Vormatensibus renunciavit iuri Episcopos constituendi, & investiendi, id quod olim fiebat tradito annulo & baculo. Imperatori remansit potestas electo Episcopo conferendi regalia & feuda Imperii, adhibito ritu tradendi sceptri. Quo ipſo quantum detrimenti res Imperatoris ceperint; nemo non percipit. Nam utut in ſeculares Principes parum fuisset potestatis; horum tamen vires æquare aut superare facile erat, obnoxii Imperatori Sacerdotibus. Cæterum etſi in conventionem Henrici V. cum Pontifice expressum foret, ut deinceps electio Episcoporum esset penes clerum & populum; tamen Canonici sive Capitulares Ecclesiarum Cathedralium electionem sibi solis vindicare cœperunt; connivente sine dubio Pontifice, è cuius re videbatur penes paucos potius, quam universos electionem esse. Demum eo res devenit, ut à Capitulo electorum Episcoporum confirmatio Roma peteretur; cum antea illa, uti & consecratio ad Metropolitanos spectaret. Per provisionem constitutorum à Pontifice Episcoporum rariora apud Germanos exempla. Nec crediderim taliter submissum à Capitulis agnitum iri.

§. 7. Debent autem Episcopi Germaniæ opes suas amplissimas liberalitati potissimum primorum Imperatorum. Scilicet fervens eo tempore Principum animos infidebat pietas; & quo quis piura in Sacerdotes profudisset, eo arctiore sibi nexu Numen obstringi credebatur. Quæ tamen opinio jam apud multos exolevit, qui,
 nescio

nescio quam recte, autumant, studium excellendæ pietatis apud Sacerdotes per nimiam opulentiam suffocari potius, quam ali. Videtur quoque non paucis Sacerdotibus sat constantiæ fuisse, ut apud probos istos homines parum trepide precarentur, quibus professionis suæ asperitatem molliri posse apparebat. Donati ergo Episcopis & Ecclesiis non solum fundi, decimæ, aliique redditus, sed etiam integra dominia, Comitatus & Ducatus; Imo & regalia iura addita; sicut demum secularibus Principibus exæquarentur. Et si ad fastigium Principale plerique tempore Ottonum & deinceps evedti; nec jura regalia omnes simul & semel acceperunt, sed paulatim, & diversis temporibus. Vnde factum, ut quidem adhuc aliqua parte istorum jurium destituantur; aliqui cum certa restrictione eadem possideant. Ad tantam dignitatem ut adscenderent, illud quoque non parum momenti attulit, quod nobilissimi quoque homines ad munia sacra adspirarent; quodque barbaris istis seculis soli fere qualemcunque literarum cognitionem haberent, qui sacris sese adlixissent. Inde mature Episcopi ad consilia in aulis adsciti, illisque officiis præfecti, quæ sine adminiculo literarum obiri nequeunt. Inde adhuc Cancellariorum dignitate primores Prætulam fulgent. Crediderim quoque Episcoporum bona non parum aucta, quod multi Principes atque Nobiles bona sua, aut partem eorundem ab Episcopis ultro tanquam feuda voluerint agnoscere, ut eo curatius ipsorum salus per Clerico Deo commendaretur. Eorum familiis extinctis, bona Episcopatibus

accreſcebant. Denique quantum per donationes & teſtamenta Procerum juxta, ac plebejorum in Clericos divitiarum ſit collatum, quis ignorat? cum quanto vis pretio redimendas judicarent Purgatorij uſtulationes, quas ſitis alioquin, & æſtus impatiens natio miris modis formidabat.

§ 8. Poterat jam ſacerdotes ſuæ fortunæ non pœnitere, ut ut vel maxime ambitionem, & avaritiam non penitus ejuraſſent. Enimvero prout id genus hominum Imperij in alios avidiſſimum, cæterorum in ſe poteſtatem ægerrime ſuevit ferre; ita hoc unum ad perfectam felicitatem deeſſe videbatur, quod in Imperatoris manu foret tam luculenta beneficia diſtribuere, cui eam ob cauſam peculiariter obſtricti cogebantur vivere. Ni ſanctiſſimi ordinis reverentia obſtaret, improbiſſimos mortalium dicerem, qui munificentia Imperatorum, uti eventus oſtendit, valde inconſulta ad deſtruendum ſaſtigium Imperatorium ſunt abuſi. Nec libertate dignum putaverim, qui manu miſſorem in patroni loco colere adſpernatur. Ut igitur Laicorum Imperio ſeſe penitus ſubduceret Sacerdotum natio fulmina Pontificis, & turbæ per Præſules Germanos ſtrenue excitatæ, demum effecerunt. Neque prius negotium faceſſere Imperatoribus deſierunt, ante ſignano ut plurimum Moguntino, quem reliquis grex fideliter ſequebatur, donec abs ſolo Pontifice ipsis pendere liceret. Quo ipſo graviſſimum contraxiſſe morbum Reſp. Germanorum à plurimis creditur, quod magna pars eorum, qui cives ejuſdem audiunt, ſuperiorem agnoſcat, qui extra ipſorum Reſp. eſt

constitutus. Ni forte credere velimus, tam efflictim deperire eam nationem Pontifices, ut ipsius salute nihil antiquius ducant; meliusque Romæ perspici, quid Germaniæ ex usu sit, quam in ipsa Germania.

§. 9. Superest, ut de liberis quoque urbibus aliquid addamus. Ad seculum ergo à Christo nato quintum Germania trans-rhenana vicoduntaxat mœnibus carentes, aut dispersa habebat ædificia. Imo ad seculum usque novum unius tantum aut alterius apud Venedos urbis mentio sit; Et si mature urbes extiterint in partibus cis-rhenanis, Romanorum ditioni quondam subjectis; uti & in tractu Danubio atque Alpibus interjecto, qui deinceps Germaniæ aderevit. Nullæ autem antiquis istis urbes, partim propter insciam ædificandi, quam adhuc plurima Germaniæ loca præ se ferunt; partim propter ferociam gentis, quæ ista velut claustra aveisabat, & quod summam fere voluptatum venatione nobilissimi quique metirentur. Neque vero commoda urbium satis intelligebant, aut valdè desiderabant, queis simplex agrestisque victus, vilis suppellex, adparatus tenuis, superfluarum opum, aut deliciarum nulla notitia, aut cura. At vero postea per religionem Christianam mitigati animi cultiorem vitam patientius ferre didicerunt. Subiit paulatim habendi amor, & exquisitior luxuria aliunde invecata; quorum utriusque ex urbibus multa accedunt alimenta. Principes quoque ad tantas opes provecti ostentatione divitiarum struendis sese urbibus dare, rustresque aut extraneos, ut eo concederent,

multis immunitatibus invitare. Præprimis cum post introductam religionem Christianam multis in locis servitus exoleſceret, aut laxior redderetur; liberti, quibus nulli agri, in urbes agminatim convolabant, opificiis aut mercaturæ ſeſe addicentes. Sed & propter irruptionem Hungarorum complures urbes in Saxonia ab Henrico Aucupe extractæ aut munitæ, qui nonnumquam quemque ingenuorum ex agro in urbes juſſit migrare. Incrementa porro urbibus addidere præcipue fœdera mutuæ deſenſionis gratia, aut ob commercia inita. Ex iſtis nobile præprimis eſt id, quod Anno 1255. contraxere urbes Rheno adſitæ, cui etiam Principes quidam adſcribi voluerunt. Ob commercia potiſſimum maritima inſtitutum fœdus Hanſeaticum, cujus quondam tantæ fuere vires, ut iſſis Regibus Sueciæ, Angliæ, & Daniæ fierent formidabiles. Eſſi poſt Annum 1500. ea ſocietas tantum non penitus corruit; tum quod minores urbes, cum lucrum viderent in ſolas majores redundare, paſſim deſciſcerent; tum quod Hanſicorum exemplo aliæ quoq; gentes, Oceanum, aut Mare Balticum accolentes, commercia ceperunt frequentare, Flandri præprimis, & Batavi. Sic Monopolio iſtorum expirante vires quoque conciderunt.

§. 10. Cæterum eſſi ab initio urbes molliori conditione habitæ quam vici; Regum tamen atque Imperatorum poteſtatem non minus quam hi agnoſcebant, iique in iſtis juſ dici curabant per Comites, Miſſos Regios, quos vocabant. Poſt enormi Imperatorum liberalitate

multæ in Episcoporum concessere potestatem, multæ Ducum & Comitum factæ, reliquæ solis Imperatoribus immediatè subjectæ remanserunt. Circa seculum autem xii. nonnullæ earundem, prout quæque opulentia suæ confidebat, laxiorem libertatem usurpare cæperunt; quod turbis intestinis agitati Imperatores, aut recens ad id fastigium euecti in ordinem eas redigere non possent, aut ultro earundem favorem & subsidium privilegiis & immunitatibus concessis ambirent, in refractarios Episcopos & Principes firmamento. Advocatos quoque & Præfectos Imperiales paulatim excutere proximum fuit. Sed & sequentes Imperatores, cum viderent Episcopos opibus suis contra ipsos abuti, effecerunt, datis privilegiis, vt primariae urbes istorum potestati subducerentur. Extincta etiam Ducum Sueviæ prosapia complures ejus Ducatus urbes, aliàs sat modicæ, libertatis usurpandæ occasionem impigre arripuerunt. Hanc tamen libertatem istæ urbes non simul obtinuerunt, sed singulæ, prout occasio & favor Imperatorum arridebat. Inde est, quod non omnes æqualibus perfruantur juribus; quædam parte Iurium Regalium omnino adhuc destituantur. Non pauca denique quod juris in ipsas competeat Imperatori, Ducibus aut Episcopis emtione, permutatione, aut alio titulo redemere; aliis per vim id excussum, cujus tituli iniquitatem post subsequuta transactio purgavit. Nam infirmitate aut inopia pecuniæ conflictati complures inter vltima subsidia habebant, opulentis subjectorum libertatem venalem exponere; aut

cum cernerent eripi non posse, quod isti sibi usurpaverant, modico accepto, adquiescere in lucro duxerunt.

C A P V T I V.

De Capite Imperij Germanici, Imperatore; ubi de Electione & Electoribus.

§. I. **G**ermania, utut ex tam multis composita membris, quorum plura iustarum & validarum instar civitatum habent; à Caroli tamen temporibus uni Capiti, (quod antiqui simplicius Regem, sequentes ambitiosius Romanorum Imperatorem, aut Cæsarem nuncupavere,) subiecta fuit, nisi qua interregna incurrere; & ob istud Caput pleisque una & simplex Resp. fuit visa. Illud quomodo constitutur deinceps dispiciendum erit. Operæ pretium autem fuerit, rem paulo altius repetere, ut simul adpareat, quantum vetus electio à recentiore discrepaverit, & quæ genuina sit Principum Electorum origo. Circa Carolum ergo M. ejusque posteros distincte considerandum est Imperium Romanorum, & Regnum Francorum. Illud in Carolum collatum est consensu populi Romani, & Pontificis, tanquam præcipui ejus membri, vel potius, qui Imperium in eundem jam non obscure moliebatur; & quidem jure, uti adparet, hæreditario. Sicut successorum ipsius coronatio non habuerit vim novæ & liberæ electionis, sed solennis

duntaxat inaugurationis. Sanè enim Carolus filium Ludovicum, & hic Lotharium in consortium Imperii adsumsiffe legitur, nec tamen de requisito prius novo Pontificis, & Romanorum cõsensu mentio extat. Antiquum autem Regnum Francorum neque mere hæreditarium, neque electitium dixeris, sed quod mixto quondam successionis modo fuerit delatum. Sane enim Reges Francorum consensu, & acclamatione Procerum, & totius populi constitutos legimus. Sed ita, ut nisi gravissimas ob rationes à sanguine defuncti Regis haudquidquam discederetur. Quale genus successionis hætenus fere in Polonia observatum novimus. Accuratius tamen inspicienti patet, ex successivo plus quam electitio genere traxisse Regnum Francorum, quippe cum in autorem stirpis hac cum conditione videatur Regnum collatum, ut idem etiam in posteros transmitteret, nisi eo valde indigni populo adparuerit. Adeoque per adprobationem illam Procerum, & populi filiis Regum defunctorum non tam novum jus ad Regnum fuit quæsitum, quam declaratum, filium juris, ex prima collatione quæsitum, non esse incapacem. Dejecta deinceps solio Francorum stirpe Carolina, Regnum Germaniæ, seu uti tunc vocabant, Regnum Francorum Orientale, liberrima Procerum electione delatum fuit Ottoni Saxoni. Quo senium excusante, ejusdem consilio electus fuit Rex Germaniæ Conradus Franconiæ Dux, quem aliqui ex Caroli posteris fesse putant. Hujus itidem consilio per liberam electionem in Regnum evedtus fuit Ottonis Saxonis

filius Henricus Auceps, qui sola contentus Ger-
 mania, ne invitante quidem Pontifice, Impe-
 ratorium nomen voluit recipere. Enimvero
 hujus filius Otto M. subacta, Italia, Romam, &
 ditionem Ecclesiæ ita cum Germania connexuit,
 ut citra novam electionem Romanorum Impe-
 rator esset, qui Regno Germaniæ fuisset potitus,
 coronatione Pontificia non nisi solennis ritus
 vim habente; etsi quondam ante eandem non
 temere Imperatorium nomen Reges Germaniæ
 Regno idem fere succedendi modus obtinuit,
 qui in antiquo Francorum Regno, ut scilicet
 Procerum & populi consensus ab ordine san-
 guinis non facile discederet. Idque duravit
 usque ad Henricum IV. cujus pueritia, & fors
 prava etiam Regni administratione moti Pro-
 ceres Germaniæ, frigidam suffundente Pontifice,
 in Imperatorem inturgunt, cumque regno deji-
 ciunt, edita constitutione, ut deinceps filius
 Regis, etsi dignus, per spontaneam electionem,
 per successionis lineam (verba sunt constitu-
 tionis) proveniret. Et ex illo tempore hære-
 ditaria successio paulatim exolevit.

§. 2. Facta autem fuit antiqua illa adprobatio
 & electio ab universo populo; etsi Procerum,
 Principum scilicet, Episcoporum & Nobilium
 plurimum heic valuisse auctoritatem extra du-
 bium sit. Ab aliquot tamen jam seculis, cæ-
 teris omnibus exclusis, Imperatorem eligunt
 septem, & post pacificationem Osnabrugen-
 sem octo primarii Principes, ab isthoc officio
 Electores dicti: tres Ecclesiastici, Moguntinus,
 Trevirensis, & Colonienfis, Archiepiscopi, &

quinque seculares, Rex Bohemiæ, Duces Bavariæ & Saxonix, Marchio Brandeburgicus, & Comes Palatinus Rheni. Hoc jus quando illi Principes nacti sint, non ita liquido constat. Equidem per duo amplius secula ab Anno circiter 1250. ad Annum 1500. recepta fuit opinio, Ottonem III. Imperatorem, & Gregorium V. Pontificem, septem Electores instituisse; nisi quod alii auctores heic primas partes Imperatori, alii Pontifici tribuant, prout quisque hujus aut illius studio ducitur. Hanc opinionem primus, quod novi, peculiari libello, qui inscribitur *De Comitibus Imperatoris*, oppugnavit civis noster *Onuphrius Panvinus*, quem hodie cordatissimi quique Germanorum sequuntur. Palmarium argumentum est, quod illa constitutio sive Ottoniana, sive Gregoriana, à nemine hæcenus reperiri potuerit, & de eadem omnes scriptores ad Friderici usque II. tempora per Annos 240. ab Ottone III. sileant. Nam primus Electorum mentionem facit Martinus Polonus, qui vixit sub Friderico II. Annos circiter 250. post Ottonem III. eoque adeo fides omni exceptione non est major in re tam longe ab ipsius memoria remota, cum liquidioribus testimoniis destituatur. Neque tamen ipse constitutionis alicujus meminit, neque tempore Ottonis capisse Electores dicit, sed hoc tantum affirmat, post Ottonis tempora capisse Officiales Imperii eligere. Quod duplici sensu admitti potest, vel quia ditiones amplissimas eo tempore sortiti sunt, qui antea præcipua munia in aula obibant:

vel quia munia ista in amplissimarum ditionum Principes tunc in perpetuum sunt collata. Qui tamen uti fortasse insigni autoritate inter cæteros fuerunt conspicui; ita præter septem illos aliis quoque Principibus in Regum electione locum fuisse, nemo antiquitatum Germaniæ peritus negabit. Alij Electorum institutionem Friderico II. adscribunt. Sed nullius in eam rem sanctionis monumentum usquam deprehenditur; nec probabile est, reliquos Principes tam subito & libenter jure suo decessisse.

§. 3. Igitur apud peritissimos rerum patriarum Germanos hæc fere sententia obtinet, jam ante Friderici II. tempora septem illos Principes tanquam Imperii Officiales, & opum magnitudine pollentes in electionibus Imperatorum autoritate reliquos paulatim eminere cœpisse. Post Friderici autem tempora, rebus per Germaniam mirum in modum turbatis, cum reliquis publica negotia parum curæ essent, hos sibi solis id jus eligendi vindicasse. Hoc ubi in consuetudinem, per aliquot actus confirmatam, abiisset, Aureæ Bullæ quam vocant, publica & sollemnis sanctio accessit, in qua tota eligendi ratio, & omnis Electorum potestas continetur. Et ex isto tempore Principes illi nomini suo titulum Electorum adjicere, ampliorique quam reliqui dignatione æstimari cœperunt.

§. 4. Ut ut ergo ab initio eligendi munus isti sibi Principes videantur sumfisse, quatenus Imperii officiales erant, postea tamen per legem Aureæ Bullæ non minus officia ista quam electoria dignitas certis ditionibus est annexa, ut qui

illas legitimo modo possideat, eo ipso sit Elector. Et quidem Ecclesiastici Electores, uti alij Episcopi Germaniæ, constituuntur electione, vel collatione. Vbi observandum, etsi alij Episcopi, ut omnes muneris sui partes rite queant obire, opus habeant Pontificis confirmatione, & pallio non gratis redimendo: tamen ad electionem Imperatoriam eosdem admitti, etiam ante confirmationem Pontificiam; cum seculares dignitates sine caractere consent. Verum sede vacante, vicem Electoris haut quidquam subire potest capitulum. In electoribus secularibus obtinet illa species successionis linealis, quam agnaticam vocant, & ita quidem, ut neque dignitas Electoralis, neque terræ, peculiariter Electoratibus assignatæ, divisionem recipiant. Quod si autem novus sit electoratus instituendus, aut ob delictum aliquis ea dignitate exuendus, sine dubio reliquis Imperii legibus & consuetudinibus conforme fuerit, Imperatorem solum propria autoritate, citra consensum reliquorum Ordinum, aut saltem Electorum, nihil heic disponere. Etsi superiori nostroque hoc seculo in contrariam extet exemplum; contra quod tamen unus atque alter nequidquam est protestatus, facili ad spernenda verba Cæsare, cui Mars supra modum tunc videbatur favere; Astute tamen idem, dignitatem Electoralem uni ablatam in agnatum ex eadem familia contulit. Id enim non modo invidiam facti insigniter erat molliturum; sed & potentissimas familias æterna æmulatione distracturum, obnoxiiis Cæsari illis partibus, quas ipse validiores reddiderat. Addendum & hoc

Electoꝝ minoꝛennibus in electione Imperatoꝝ tutoꝛes ipsoꝝ subire locum. Minorennes autem desinunt esse completo ætatis anno octavo decimo.

§. 5. Modus electionis hic fere est. Moguntinus intra mensem à primo die, quo de morte Imperatoꝝ rescivit, Collegis id significat, eosque ad futuram electionem vocat: qui ipsi, aut per Legatoꝝ suos comparent. Francofurtum ingressis certus equitum numerus, nempe ducentoꝝ, est præscriptus; qui tamen hodie non ita accurrate observatur. Dum electio fit, omnes peregrini urbe ista jubentur exesse. Actum electionis, quæ fit in sacrario templi S. Bartholomæi autpicatur ceremonia Missæ. Inde ad Altare accedunt, juraturi, quod idoneum sint electuri Imperatoꝝ. Moguntinus tanquam Decanus Collegij suffragia colligit, primo loco Trevirensis interrogat, inde Coloniensem, & reliquos: ipse ultimo loco sententiam dicit. Plura suffragia pro universis valent. Cum tamen hodie octo sint, nondum certi quid est constitutum, quid agendum, si fors suffragia esse æqualia contingat. Suffragio suo Electoꝝ seipsum quoque nominare non prohibetur. Electio facta in literas solet referri, & sigillis Electoꝝ confirmari. Postea hi ad Altare accedunt, ubi Moguntinus convocatam apud multitudinem Imperatoꝝ electum pronunciat. Ei mox certis sub legibus Imperium committitur; ita tamen, ut omnibus & singulis Electoꝝ sua jura & privilegia statim teneatur confirmare. Coronationi quidem lege Auræ Bullæ destinata urbs Aquisgranum; et-

si hæcenus plerumque, ubi electio facta, inaugurationis quoque fuerit celebrata. Et quia ista uis in diæcesi Colonienſi ſita, ideo ab Electore Colonienſi jam olim hæc frequenter peracta. Cui tamen Moguntinus ſuper eo jure litem intendit; quæ nuper, ni fallor, ita composita eſt, ut alteriſ vicibus coronationem peragant, ubicunq; loco r̄itus iſte celebretur. Alia ceremoniarum ſolènia paſſim in Scriptoribus Germanicis inuenias.

§. 6. Electoribus vti jus eligendi Imperatorem; ita potestatem quoque eundem, si mereatur, deponendi competere, publica & expressa lege sanciri, durum fortasse nimis, & invidiae plenum erat futurum. Eandem tamen ipsos exercuisse constat in Wenceslao, filio ipsius Caroli IV. quem, ut filio suo imperium pararet, & Auſtam Bullam condidiſſe, & maximis largitionibus Electores maſtaſſe, non obſcure fremunt qui eminentiam Electorum ægris oculis adſpiciunt. Ad Henricum IV. Imperio deſiciendum alii quoque Principes operam contulerunt. Sane Moguntinus vni atque alteri Imperatorum, ipſi quædam parum grata molientium, jus illud deponendi Imperatores non timide occinuiſſe legitur.

§. 7. Habent & alia quædam præ reliquis præcipua jura Electores. Præterquam enim, quod, excluſis reliquis, poſſint conventus agitare, ac de ſumma rerum conſilia conferre; ipſi quoque ſunt ſummi Officiales Imperii. Archicancellarii quidem ſunt, Moguntinus per Germaniam, Treuerenſis per Galliam & regnum Arlatenſe; (quibus vocabulis tamen juxta peritiſſimos autores

non integra Gallia, sed quicquid ejus ad regnum Burgundicum pertinuit, quod seculo XI. Germaniæ jungi cœpit, intelligitur;) Colonienſis per Italiam. Etsi hodie penes priorem res, penes posteriores inane fere nomen remansit. Rex Bohemiæ & Archipincerna, & in celebratione solénis curiæ Imperatori primum poculum porrigit. Bavarus hodie est Archidapifer, & in solemnibus processione gestat pomum Imperiale. Saxo Archimareschallus præfert Imperatori gladium evaginatum. Brandenburgicus Archicamerarius Imperatori aquam porrigit, & in processione sceptrum præfert. Comes Palatinus Rheni Archithesaurarius in solemnibus deductione Regis coronati ad palatium in circumstantem populum nummos aureos atque argenteos spargit. Secularium singuli in istis officiis suos habent Vicarios, Bohemus Pincernam de Limburg, Bavarus Dapiferum de Vvalburg, Saxo Mareschallum de Pappenheim, Brandenburgicus Comitem de Hohenzolern, Palatinus Comitem de Sintzindorf. Sunt quoque alia privilegia Electorum in Aurea Bulla expressa, quorum tamen plæraque aliis quoque Principibus hodie competunt; præterquam quod ab ipsorum judicijs non adpellatur, & quod in renovatione feudorum suorum sunt immunes, & si quæ forte sunt alia.

§. 8. Interregno existente Vicariam in gubernando Imperio potestatem gerunt Palatinus, & Saxo; ille quidem in partibus Rheni & Sueviæ, & ubi jus Franconicum in usu; hic ubi jura Saxonica vigent. Interdictum tamen iisdem feuda Principum, & quæ per vexillum conferri

moris, cuiquam attribuere; nec minus res Imperii alienare aut oppignorare. Cæterum quæ gessere, abs recens creato Imperatore confirmari solent. Nupero interregno, post mortem Ferdinandi III. Electori Palatino super Vicariatu controversiam movebat Bavarus. In qua id præprimis callide à Bavano observatum, ut quid moliretur, altissima dissimulatione premeret, ne mature ipsius destinata possent eludi. Et cum per dispositos cursores ipsi de obitu Imperatoris nunciatum esset, idem quaquaversum confestim litteras dimittit, susceptionem Vicariatus indicantes; ad quas plerique Statuum, re non satis perpensa, cum præpropere gratulatione responderunt, priusquam Palatino de morte Imperatoris fere innotesceret. Nec jus suum involari segniter tulit Palatinus, sed & ipse passim denunciavit, potestatem sese vicariam deinceps exerciturum, non sine querela super injuria Bavarica. Et satis constat, non paucos Principum doluisse, literas sese ad Bavarum retractare non posse. Verum uti fit, alienam litem in sese nemo derivare voluit. Res postea inter partes per scripta publica agitata. Vbi quamquam nemini mirum videbatur, Bavarum isthanc dignitatem ad sese conari pertrahere; quippe qui jam tum florentibus Palatini rebus, Electoratum sibi deberi contendere non dubitaverat, ac jam potentia propria & favore Austriacorum fidebat: plerisque tamen à partium studio remotis Palatini Scriptores sat manifeste judicabantur ostendisse, Vicariatus dignitatem hautquidquam partem aut appendicem esse Archidapiferatus, sed peculiare jus Palatinatui

ad Rhenum perpetuo annexum. Prout etiam Saxo, non qua Elector, sed qua Palatinus Saxoniae Vicarii munere gaudeat. Enimvero cum non pauci in Bavarum favore propenderent, caeteri eundem aperte offendere nollent; neque Principibus mos sit facile de injuria sua confiteri, lis indecisa huc usque permansit.

§. 9. Imperatori quandoque extraordinem adjungitur Rex Romanorum, verbo quidem, ut tanquam generalis ipsius Vicarius, eodem absente, aut impedito, Remp. moderetur, & defuncto demum sine ulteriori electione succedat. Verum necessitatem aut utilitatem Reip. semper praetextui sumi taliticium est. Genuina causa fuit, saltem circa plerosque, ut, se vivis, filios, fratres, proximove agnatos faciliori negotio ad Imperium procherent, praesente eo, penes quem summa rerum. Et arctioribus possunt legibus adstringi, qui vacante folio libere adificuntur.

C A P V T V.

De Potestate Imperatoris, limitata per Capitulationem, Leges atque Consuetudines Imperii, & Jura ordinum.

§. 1. **Q**ua occasione Proceres Germaniae enormia incrementa, & ad leges Monarchiae haec quidquam quadrantia ceperint, jam supra traditum fuit. Nec minus quod libera Regum electione ad ipsos devoluta, opes semel partas omnino

omnino conservare iisdem cordi fuerit. Quo ipso Regibus ademptum de summa rerum pro libitu disponere; sed necessitas imposita circa præcipua negotiorum consensum Procerum exquirere, & plura apud eosdem autoritate quam imperio moliri. Quin probabile est, juramento, quod ab omnibus fere Regibus Christianis præstari solenne habetur, mature per Proceres Germaniæ hanc quoque clausulam fuisse insertam, quod Rex velit jura omnium & singulorum Germaniæ civium tueri, & laudabiles atque receptas in Imperio consuetudines observare. An vero successu temporum peculiare quædam leges additæ, & scripto quidem comprehensæ, non satis liquet. Neque enim ante Carolum V. ejusmodi Capitulationis exemplar iucem adspexit; & si qua producuntur, sublestæ sunt fidei. Et quod in Aurea Bulla electus Imperator statim jubetur confirmare omnia jura, privilegia & immunitates Principum Electorum per literas, & sigilla, illud ad hos peculiariter videtur pertinere, adeoque diversum quid notare à Capitulatione, qua totius Imperii libertati prospicitur. Cur autem autem Carolum V. expressis istis, & prolixis legibus vellent adstringere Electores, in causa erat istius Principis potentia ætas juvenilis, alti- que spiritus, quos suum illud *plus ultra* satis arguebant; & ne patrimonii sui amplitudine abuteretur ad Germanos in ordinem redigendos; Utque nosset, alio sibi modo gubernandam Germaniam, quam reliquas ditiones. Semel receptum institutum, et si fortasse hæ rationes non æque urgerent, retinere vilius.

§. 2. Hæ porro Capitulationes hæctenus à se-
lis Electoribus Imperatori fuerunt prescriptæ, in-
consultis reliquis Ordinibus. Qua de re tamen hi
aliquoties sunt questi, & in ipsa pace Westphali-
ca mentio facta, ut proximis Comitibus delibe-
raretur de concipienda Capitulatione perpetua.
Qua formula stylo Germanorum notatur, rem in
infinitum iri extractum. Audiebam tamen, cum
Ratisbonæ hærerem, jam istud seruo agitari, &
non spernendam vim chartæ consumtam. Sed
peritiores judicabant, non esse quod Electo-
res sibi metuerent. Ex re Imperatoris esse, ut Ele-
ctores cæteros Principes emineant. Hos enim ut-
pote paucos, facilius se sibi posse conciliare, quam
universos Ordines; quibus vicissim aliquid abs
se indulgeri æquum fuerit. Ex ipso Princi-
pum Senatu non valde adversari, qui familiis
Electoralibus sint prognati. Reliquorum petita
facile posse eludi. Nec congruere moribus Ger-
maniae, jure aliquem suo, utcunque quæsito, per
vim aut coitionem exturbare. Addebant, utut
non inique postulent reliqui Ordines, ut in Capi-
tulatione æque sui, quam Electorum habeatur ra-
tio; tamen vix concipi posse formulam, quæ
deinceps non aliqua correctione opus sit habitu-
ra, mutata temporum ratione. Et in prioribus
Capitulationibus pleraque adparere adjecta, aut
intropolata, prout ex usu præsentium temporum
visum, & obstruendis rimis, per quas Cæsares
elabi erant conati. Electores porro non difficiles
futuros, ut admonitu reliquorum Ordinum Ca-
pitulationi inserant quæ ipsorum libertati tuen-
dæ videbuntur inservire. Denique valde absurdos

esse, qui Electoribus vitio velint vertere, quod emolumentis suis plus quam cæterorum velificari sint visi; quasi isti soli communem hominum inclinationem teneantur exuere. Alii tamen susceptæ circa Capitulationem tractationis, aliam suspicabantur causam. Cæsarem nimirum de cætero à Comitibus abhorrentum, ut Ordines convocaret, per bellum Turcicum fuisse motum, quod speraret, eo prætextu magnam se pecuniæ vim ab Ordinibus obtenturum. Sed istos loco pecuniæ milites obtulisse. Id cum Consiliariis Cæsaris parum videretur quæstuosum, pacem destinato citius cum Turcis coivisse. Nunc hæsitare ipsos, qualis Recessus Imperii sit conscribendus. Nam materiam de conferendis auxiliis ad bellum Turcicum, quæ in compluribus antiquis utramque paginam facit, jam perisse. Et tamen curiosos homines scire velle, quidnam tanta multitudo Legatorum per tot Annos egerit, & cui bono horis quidem antimeridianis vinum Hispanicum, pomeridianis vero Rhenanum aut Mosellanum fuerit bibitum. Objectam igitur illis esse materiam inextricabilem, ut cum circa eandem diu incassum laborarint, demum liquido possint jurare, se otiosos non fuisse; simulque repetitionem vanorum litigiorum cum rejectione ejusdem rei ad alia Comitia, posse quaecunque instar Recessus Imperii præbere.

§. 3. Quicquid tamen hujus sit, saluberrimo videtur more introductum, potestatis imperatoris leges expresso & distincto scripto comprehendere. Nam omnino ad existimationem Ordinum facit, ut, cum imperari sibi ad modum cæterorum

Monarchis subjectorum non patiantur, non credantur ex contumacia, aut per meram usurpationem id facere, sed quia in tales leges Imperatorem adsciverunt. Eorundem quoque libertati consulitur, præfixis terminis, quos Cæsari transilire nefas. Præscinditur quoque hoc modo Cæsari querelarum causa, quod non ad reliquorum exemplar Monarcharum uti possit iis, qui se ipsi subjectissimos multo cum verborum honore vocant. Nam ab initio Capitulationis profitetur, se in has leges Imperium suscepisse, inque easdem cum Electoribus pro se & reliquis Ordinibus per modum pacti convenisse. Atqui si istæ conditiones displicebant, licebat dignitatem illam recusare, aut Electoribus ostendere, dictas leges iniqui aliquid aut absurdi continere; qui talia sine dubio libenter correcturi erant. Vbi semel limitatam potestatem acceptare placuit, Imperatori nefas plenam & Regiam potestatem in Ordines affectare; aut si tale quid ausus fuerit, his impune non parere licebit. Nam quin Regia potestas certis includi limitibus queat, cordatiores Germani non dubitant. Imo & dari potestatem, quæ capiti corporis alicujus fœderatorum comperat, quæque specie à regio & pleno imperio differat, acutiores Politici puto non negabunt.

§ 4. Cæterum in plerisque Germanicis scriptoribus, quando de Capitulatione agunt, observare licet fœdam adulandi libidinem, aut insignem doctrinæ civilis inscitiam. Impudenter non nego asserere ausus est, Capitulatione potestati Imperatoriæ terminos non poni, sed id

tantum agi, ne Imperii vires per alienationes, oppignorationes, & similia flaccescant. Plerique agnoscunt per eandem certis quidem limitibus circumscripti potestatem Imperatoriam, adeoque absolutam esse desinere, non tamen summam; seu, uti quidam loqui amant, eandem plenitudini potestatis aliquid detrahere, non tamen summitati. Quod uti sequenti Capite curatius erit examinandum, ita illud heic obiter duntaxat monendum, falli eos, qui putant, controversiam hanc solide expediri distinctione prolata inter leges, quæ obligant ex præscripto superioris, & quæ ob placiti fidem & ex conventionne stringunt. Ad quod posterius genus Capitulationem referunt. Nam ex eo tantum probatur, Imperatorem non esse subiectum Ordinibus; non autem, ipsum in eosdem obtinere Imperium propriè dictum. Ut enim aliquis summum obtineat Imperium, non sufficit superiorem non habere; sed requiritur, ut iussibus ipsius citra tergiversationem, aut provocationem cæteri teneantur obedire. Multo minus sufficit, ut quis sit summus in ordine ad suam Remp. Quasi vero in nostra Rep. Dux Venetus non foret summus, cui tamen nemo summum Imperium tribuere aulus est. Nam præterquam quod & in Rep. Optimatum, & in Democratiis dentur Principes proprie dicti, quos recte Summos in sua Rep. vocaveris; etiam in systematibus sociorum dari potest aliquis eminentior, & cui communis cura reipublicariter sit commissa, qui in isto quidem corpore rectè Summus audiatur, utat imperio proprie dicto in socios destituatur, seu

iisdem ad modum subditorum uti nequeat. Verum satius opinor fuerit in rem velut præsentem venire, & sigillatim considerare, quidnam circa summi imperii partes Imperatori liceat. Niquis enim ista norit, ineptè ac temerè de Germanorum Rep. judicare instituit. Erit autem nobis heic sequendus ordo magis qui genio ejus Imperii, quam regulis scientiæ civilis examinationem congruat.

§. 5. Initium ergo capiemus à constitutione Magistratum, quæ in qualibet civitate est penes summam Imperium. In quod si ultimo demum redundare debet imputatio eorum, quæ ab istis secus gesta fuerunt, necessum est, ut summo Imperio competat facultas eorundem gesta examinandi, & si quid deliquerint, officio eisdem deiciendi, aut alio modo plectendi. Ist hac potestas quin Cæsari in ditionibus suis hæreditariis illibata competat, dubium non est. Sed de reliquo Imperio controversatur. Equidem ab initio Duces Comitesque Germaniæ Magistratus proprie dictos fuisse, supra asseruimus. Id hodie vocabulum pro summa injuria iisdem accipient. Nec ullas Principum Germaniæ concedet, quod Cæsar per ipsum populum suæ ditioni subiectum gubernet, aut quod ipsius subditi Cæsaris sint; utut multo cum verborum honore de humilissimo adversus eundem obtequio subinde restentur. Et licet hæreditarium in Regno Magistratum existeret non repugnet: salvum tamen, ut in Ministrum suum, summo Imperio semper jus manebit. Ex his, quæ subjiciemus res tota fiet clarior. Potest igitur Imperator con-

ferre alicui titulum S. R. Imperii Principis, aut Comitis: verum jus suffragii ferendi in Comitibus dare non potest citra reliquorum Ordinum consensum *cons. artic. 44. Capitulum Leopoldina.* Et cum frustra Principum titulo superbiant, quibus ditiones sustinendo ejus dignitatis splendori defunt, ne novitios istos per feuda vacantia locupletare queat Cæsar, *art. 30. capitulum Leopold.* cautum est. Vbi talia bona in patrimonium Imperii jubentur redigi *add. art. 29. capitulum Leopold.* Ejus constitutionis duplex potissimum ratio tum ne omnia feuda vacantia per domum Austriacam absorbeantur, quæ, relicta facultate ista denuo in alios conferendi, sui aut sibi obnoxiorum haut videbatur oblitura: tum ut tandem aliquando præter titulum tribuere quid possit Germania suo Cæsari; ex quo tanti fastigii sumtus toleret; ne in electione opum eligendi potissima sit habenda ratio. Ex propriis autem ditionibus recēs creato Principi dignum isto titulo patrimonium assignare, & ad conditionem cæterorum Germaniæ Principatum idem provehere, supra mensuram puto sobriæ liberalitatis fuerit. Extraneum, ac abs nemine superiore pendentem Principem in reliquorum Germaniæ Principum ordinem adiciere Imperatori fors concessum. Sed si vel maxime alicui conditionem suam deteriore non facere in mentem veniret, quem locum iste in comitiis occupabit? Nam & hunc ultimi subfelliū pudebit, & antiqui Germaniæ Principes, nisi Regi, haut quidquam loco cesserint. Circa urbes extraneas in censum Imperialium Germaniæ urbium recipiendas minor videtur difficultas

futura. Nam nec istas tanta ambitio, uti Principes, titillat; & facili negotio obtineri posset à Buchornio, similisque splendoris oppido, ut præfracta loci sui defensione Imperij Germanici incrementa ne impediret. Sed ut libera uis Germanis sese velit adungere, vix videtur prius eventurum, quam una aut altera vicinarum Rerump. dissolvatur. Ex urbibus autem Germaniæ, qui jam alicui Ordinum subsunt, nullam in conditionem civitatum Imperialium Cæsari conceditur exchere.

§. 6. Multo minus autem in arbitrio Imperatoris solius est alicui dignationem Principis adimere, aut quempiam Ordinum suis ditionibus expellere, ne quidem ob crimen aliquod in Remp. admittum; sed in notorio etiam facto saltem Electorum consensu opus habet, priusquam proscriptionem delinquenti intentet. *vid. art. 28. Capitul. Leopold.* Scilicet cavere placuit, neque fors in rem privatam Imperatoris quid deliquisset, tanquam hostis Reip. statim plecteretur. Imo & circa eundem articulum 28. dum capitulatio Fræcofurti concipitur, quidam Ordinum non imprudenter monebant, ut expresse inseretur, executionem sententiæ in proscriptos debere fieri ex legibus receptis per membra Circuli, in quo isti iunt siti. Nam si Cæsar ipse sententiam exsequeretur, fieri poterat, ut proscriptorum ditiones ad se traheret sub prætextu sumtuum in eam rem factorum. Et fortasse jucundum erat futurum tam atroces ferre sententias; si istæ in emolumentum iudicis cederent. De cætero, Imperatori parum curæ est, quomodo quisque

Ordinum suos subiectos tractet, & tondeat, an deglubat suas eviculas. Nam inter præcipua, quæ ipse jurato promittit, est, quod cuique Ordinum sua jura ac privilegia velit conservare, atque in eorundem exercitio neminem turbare. Atqui hoc jure præprimis se se effecerunt Ordines Germaniæ, quod sibi subditos vel proprio ex arbitrio, vel prout cum ipsis pacti sunt, possint regere. *vid. art. 3. 7. 8. 9. capit. Leopold.* Paucissima quoque sunt, quæ Imperator subiectis Ordinum immediate possit imperare; puta, ut evocare eosdem queat testimonij aut litis causa, abiq; omni subsidio juris, in citationibus, quas suo nomine emittit. Præmijs tamen & privilegijs subiectos Ordinum afficere non prohibetur Imperator; ita tamen, ut juri Ordinum in eisdem nihil detrahat. Etsi fere intra titulos Cæsarea liberalitas adversos istos subsistat.

§. 7. Videamus porro quidnam juris sit Imperatori in bona Statuum, quatenus ex illis sunt contribuenda, quibus Resp. pacis bellicque tēpore sumtus tolerat. Quantum mihi constat, omnia vectigalia extra ditiones Imperatoris, si paucissima exipias loca, ad Ordines spectant; qui ne eadem supra modum intendendo commercia pessundent, Imperator se prohibiturum promittit. *art. 21. 22. 23. Capit. Leopold.* Neque nova ipsi vectigalia in ditionibus Ordinum instituere concessum. Si quæ alia ad Imperatorem ex Imperio redeant, magni adeo non sunt momenti, aut ministris Cancellariæ cedunt, quibus præprimis renovatio feudorum quæstiosa est, *vid. art. 17. capit. Leopold.* Tributa ab Imperatore indici, Ger-

manis auribus inauditum. Nec statim quid ad necessitates Reip. ab Ordinibus conferri siveit, nisi quod sustentandæ Camerae Spirensi destinatur: quanquam & modicum istud sat tædiolè à multis solvitur. Quondam etiam, Imperatore ad coronam Romæ petendam proficiscente, ab Ordinibus armanda & alenda erant IV. equitum & XX. peditum millia. Verum cum expeditiones illæ Romanæ dudum fieri desierint, descriptiones eam ob causam conceptæ huic fini inferviunt, ut si fors extra ordinem quid conferendum sit, ratæ partes singulorum Ordinum statim sciantur. Etsi & in istis super inæquali distributione à multis querelæ moveantur, quorundam opibus lapsu temporum attenuatis, aliorum auctis. In Turcicum bellum Germanis maxima vis auri injuncta, cujus terror hactenus simplici plebeculæ alvum æque ac crumenam solvere siveit. Sed ne heic quidem pro imperio aliquid ab Ordinibus exactum. In Comitibus aut per circummissos Legatos omnia impetrata, eo facilius, quod nonnullis Principibus ea res in quæstum vertit, dum particulam aliquam istius tributis extra ordinem impositi sibi decerpere.

§. 8. Arbitrium belli & pacis jam sat arctis inclusum legibus intelligitur, amoto rerum gendarum nervo. Equidem possunt Austriacorum ditiones hereditariæ validum valere exercitum. Sed & easdem valde exhaustum iri, si solis onus incumbat, in aprico est. Ni ergo Ordines tam in bellum, quam in sumtus ad id conferendos consenserint, non est, quod auxiliij quidpiam ab iisdem sibi polliceatur Cæsar. Caterum uti

non omnino ipsum destituere solent, si ab aliis invadatur; ita ultro alios armis petenti nemo ad-
 sistit, nisi peculiares ipsi cum Domo Austriaca ra-
 tiones intercedant. Quin potius ex re Ordinum
 est impedire, ne iste bellum alteri inferat, non so-
 lum, quia illa occasione tota Germania turbis in-
 volvi potest; sed etiam quia ipsa Cæsaris vi-
 ctoria illis parum læta est futura, gliscente ni-
 mium ejusdem potentia, quam libertati suæ
 prægravem fore non injuria metuunt. *vid. art. 13.*
14. & 16. capitul. Leopold. Quomodo itidem Cæ-
 saris potestas circa fœdera ineunda sit restricta,
 docet *art. 10.* ejusdem capitulationis. Vbi non
 injuria mirari subit, quare Imperatori qui-
 dem interdicitur bellum alicui facere quocun-
 que prætextu, aut fœdera cum exteris inire, ci-
 tra consensum saltem Electorum; cum tamen nu-
 perrime ad nos nunciatum sit, complures Electro-
 res Principesque, coitione facta, tractoque in
 partes rapacissimorum prædonum globo, Ele-
 ctoris Palatini ditiones invalisse, obtentu quo-
 rundam hujusmodi, quæ parum grata sibi fie-
 runt. Et solo isthoc belli auspicio fuisse con-
 tentos, ut Cæsari obiter, & non citra ferociam
 per literas significarent, quidnam sibi destinatum
 foret. Aliam item Episcopum vicinis sibi Bel-
 gis, seipso autore, arma intulisse, quibus non
 difficile magna Germaniæ pars posset involvi.
 Et hæc omnia patrata durantibus, & otiose in-
 spectantibus Imperii Comitibus. Nam illud jam-
 dudum in consuetudinem abiit, ut quidam Prin-
 cipum fœdere cum Sacris Gallis implicen-
 tur; qui tamen ex longo tempore hostes se-

se, aut æmulos Domus Austriacæ tulerunt.

§. 9. Videamus quid Imperatori circa sacra potestatis competat. Nam ut de hac quoque sit heic agendum, novæ Theologiæ addicti politici faciunt, qui in partem istius potestatis civile Imperium vocare non dubitant; cum apud Catholicos constantissima fides sit, sacerdotum opibus cum primis noxium, si circa divina alius præter ipsos ullam disponendi facultatem sibi vindicet; sique Laici sola defensi & locupletati cleri gloria contenti esse nolint. Cum igitur ante per Germaniam soli ritus Catholici vigerent, nisi quod in Bohemia Ioannes Hussus non paucos haberet discipulos, & Iudæi passim tolerarentur; per Martinum Lutherum magna clades rebus Pontificis præter opinionem illata est; & ex levibus causis exorta rixa, magnam Germaniæ partem ab obsequio sedis Romanæ avertit. Si verum dicere fas est, ut exigua scintilla in tantum incendium erumperet, causam præbuit tum inscitia eorum, qui primi sese Luthero opposuerunt, tum Leonis X. inconsulta præcipitantia Scilicet miselli quidam Fraterculi inter se rixabantur, cui alteri pietas magis, alteri quæstus Sacerdotum cordi videbatur. Utrisque ab initio sancta habebatur autoritas Pontificis. Heic prudentis fuerat iudicis, utrique se parti æquum præbere, aut utrique parti mature silentium imponere, ne apud vulgus ea merx suspecta fieri inciperet. Saltem non ita aperte in partes institorum erat descendendum, & ne summo pastori lucrum magis, quam salus animarum curæ crederetur, aut quasi iste mallet peccata redimi, quam prohibere.

Et præbebatur occasio suspicandi hominibus parum devotis, quasi eadem cum medicis, & chirurgis agitent vota Sacerdotes, queis morbi ac vulnera hominum emolumento cedunt; quosque adeo iisdem bona fide indolescere nemini persuadetur. Quod si autem stultum, & sacrilegum erat, sententiam ferre in detrimentum Ecclesiæ vergentem; debebant hominem præfervidi ingenii donis, aut per promissa delinire, ne facem iste laicis præferret ad excutiendum Sacerdotum jagum. Et cum plurimi per ambitum, aut largitiones ad dignitates Ecclesiasticas adspiraverint, tanti puto fuerat Monachum purpura involvere, ne tam male de Ecclesia, Romana mereretur. Enimvero cum Martinus ille deprehenderet, Sacerdotum apud tribunal nihil æqui sese obtenturum, Laicorum captare favorem instituit. Exinde Papam, qui aperte litem jam suam fecerat, pro iudice recusavit agnoscere: Et ne Patronis destitueretur, docere cepit, ad Principes seculares, aut qui his similem gerunt potestatem, spectare curam Ecclesiæ, cumque videant, per bona à majoribus ad pios usus destinata Clericorum ignaviam, & luxuriam alii, fas esse otiosa pecora sagina sua excuti. Id à multis avide arreptum, partim quod pleraque à veritate non aliena dici viderentur, partim quod redditibus suis opimam inde alluvionem sperarent. Increbuerat quoque rumor, ab nostratibus simplices Germanos illudi, dum pecunia ex peccatis ipsorum redacta, aleæ, luxuriæ, aut ad satianam Papalium neptium avaritiam infumitur. Redibat quoque in memoriam dictum Martini V.

pastore animarum oppido quàm dignum, sibi esse in votis, ut ciconia fiat, dummodo Germani in ranas verterentur. Et qui antehac tam mascule Romanorum arma repulerant, ingemiscebant, sese obrentu religionis ab imbelli hominum genere tantum non ad fœnum edendum compelli. Sed & nescio quid momenti attulerat restauratus tunc bonarum literarum cultus, quod nova isthæc disciplina tanto cum applausu reciperetur. Habent enim id homines eruditi, ut non facile adduci queant ad credenda illa, quæ à ratione videntur abhorrere.

§. 10. Ist hac occasione magna pars rituum, & si quæ dogmata novis doctoribus superflua judicabantur, apud multos Germaniæ populos eliminata; simul Clerici passim bonis sacris evoluti. Super istis bonis cum occupatoribus apud Cameram plurimæ lites intenderentur, & vero hæc in clericos videretur pronior, novæ religioni addicti, quos Protestantes vocari mos invaluit, jurisdictionem Cameræ saltem hac in parte detrectabant agnoscere. Etsi enim alià ante omnia leges jubeant spoliatos restitui; non sine ratione tamen tergiversabantur Potestantes, causati, prius generali concilio, eoque legitimo, aut alio conventu publico definiendum, ejectos clericos veram fovere religionem. Ni hoc probatum fuerit, id quod ipsis sit persuasum, impudenter ipsos petere fruitionem bonorum, quæ à majoribus vero cultui divino sint consecrata. Enimvero cum solis rationibus, & protestationibus parum sese tutos crederent, plerique eorundem fœdere, quod Smalcaldicum vocant, junguntur ad re-

pellendam vim ex causa religionis mutatae intentatam. Ad arma inde procursum, quae cum infeliciter cessissent Protestantibus, captis Electore Saxone & Landgravio Hassiae, religio quoque ipsorum non parum videbatur nutare. Donec Mauriti Saxonis armis restituta horum potentia, Transactio Passaviae iniretur, cujus capita passim apud autores historiae Germanicae invenire licet. Post vero in Comitibus Augustanis Anno 1555. habitis religioni Protestantium amplissime fuit cautum, per modum publicae legis sancita pace, quam vocant, religiosa. Ibi praecipue conventum, ne partes se invicem obtentu religionis invadant, laedant, aut ad eandem ejurandam vi adigant. Si quae bona Ecclesiastica, quae ad statum aliquem immediatum non pertinuerunt, ab ordinibus secularibus fuerint occupata, modo clerici tempore transactionis Passaviensis, aut interea, ista non possederint, possessoribus relinquuntur, neque propter haec Camera in occupatores jus dicat. Jurisdictio Ecclesiastica in socios Augustanae Confessionis suspendatur, & ipsis circa sacra sua disponendi sit facultas. Ne quis alterius subditos in suam religionem pertrahat, eorumque defensionem obtentu religionis suscipiat. Subditis tamen, qui ceremoniis sunt addicti à superiori suo diversis, detur facultas sua bona vendendi, & alio migrandi. Si dissidium religionis per licita media non componatur, pax ista in perpetuum duret.

§. II. Acerrime autem discrepatum super concedenda clericis Catholicis licentia amplexandi religionem Augustanae, ita ut cum dignitate

simul retinere detur ditiones sacras. Id quod Protestantibus obnixè urgebant, in magnam suæ religionis redundare infamiam, si, suscepta ejus professione, dignitate, bonisque sit cedendum. Multis hac via ad puriorem doctrinam aditum obstrui. Sibi haut quidquam in animo esse, ditiones sacras in profanos usus convertere, aut capitulis liberam electionem adimere. Verum cum isthac licentia jugulum religionis Catholicæ per Germaniam peti satis adpareret, non minus præfractæ Catholicæ status istis sese opposuerunt, & favente ipsis Ferdinando obtinuerunt, ut hæc clautula paci religiosæ infereretur: si Clericus ad Protestantium religionem transeat, beneficia quæ habuit Ecclesiastica perdat, salva tamen existimatione. Etsi tunc, & aliquoties postea, præprimis in causa Coloniensi, de ista clautula questi sint Protestantes, neque ea sese tene-ri assèruerint.

§. 12. Enimvero isthæc pax omnia discordiarum semina, ex diversitate religionis oborta, tollere haut quidquam potuit. Nam & inter ipsos novæ religioni addictos in partes discessum, quod plerique quidem verbis Augustanæ confessionis simpliciter inhærent, alii limatius quædam dogmata proponenda censerent. Et quanquam cordationibus videretur, rem tanti non esse, ut propterea in bella velut civilia iretur: tamen animi invicem non mediocriter exacerbati fuerunt intemperie concionatorum, & artificio Catholicorum, quibus dissensio adversariorum multum ad victoriam profutura erat. Cūque à pace religiosa exclusi essent, qui neque Catho-
licam,

licam, neque Augustanam fidem sectarentur; callide laborabant Catholici, ut ad illos, qui politius sese credere arbitrabantur, Augustana confessio nihil spectare à reliquis, eidem simplicius addictis, judicaretur. Quanquam autem hi non semel publice restarentur, illos ob dissentium non capitalem à pace sacra hautquidquam sequestrandos; effecit tamen sacerdotum fervor, ut utriusque seorsum suas rationes habere inciperent, parciusque in commune consulere: imo cum una pars à Catholicis premeretur, alteri tacite spectarent eos pereuntes, aut auxilia quoque in eisdem submitterent. Extitere deinceps aliæ dissidionum causæ, & demum in Bohemia incendium exortum, quo mox universa Germania fuit involuta. Eo in bello cum fortuna ab initio Cæsari supra votum arrisisset, iisque magnam Germaniæ partem jam armis oppressam teneret, anno demum hujus seculi xxix. edictum promulgat super restituendis bonis Ecclesiasticis, quæ post transactionem Passaviensem à secularibus essent occupata. Edicti arcana ratio hæc erat, ut Cæsar sibi conciliaret Sacerdotes, reliquosque Ordines Catholicos, & iisdem persuaderet, quæ moliretur in gratiam religionis suscipi, non ad opprimenda Ordinum jura. Quod si autem hisce auxiliantibus, aut saltem non reluctantibus Protestantes subegisset, in proclivi deinceps erat reliquos etiam ad nutus suos componere. Sed quomodo ea destinata eventus destituerit, notissimum est. Demum in pace Osnabrugensi prolixè super negotio religionis fuit cautum, articulo v. ubi transactio Passaviensis, & pax

religiosa denuo confirmata : & expresse eandem ad Reformatos , aut Calvinianos , uti vocant , pertinere declaratum. Additum , quæ post Kalendas Iannuarias anni 1624. in Ecclesiasticis, & eorum intuitu in politicis mutata , in eum statum reponantur, quo dicto tempore fuerunt; adeoque bona sacra , quæ tunc à Catholicis tenebantur, & interim abs Protestantibus occupata fuerint, istis restituantur , & vice versa. Bona sacra mediata , quæ Protestantes dicto tempore possederunt , in perpetuum retineant. Ius religionem mutandi , quod antea Ordinibus libere videbatur competere , ita constringatur , ut subditi Ordinum Catholicorum Augustanæ Confessioni addicti , qui anno 1624. exercitium suæ religionis habuerunt , id retineant ; in eodem turbati restituantur: qui illud dicto anno non habuerunt, libertate conscientiæ gaudeant , cultum tamen suum exerceant tantum intra privatos parietes, aut in vicinis locis. Quod si tamen à Domino territorii migrare sint iussi, liberum sit bona vendere , aut per Ministros eadem administrare. Nonnulla quoque Cæsar suis subditis in gratiam Principum Protestantium indulsit. Cautum præterea , ut , si deinceps Principum aliquis religionem mutarit, id ei sit impune , suæque religionis Sacerdotes in aula secum queat habere: subditos tamen ad suam religionem vi non adigat , sed in hætenus recepta relinquat. Etsi & hæc licitum est ultro domini sui sacra amplecti. Observandum præterea , libertatem illam religionis esse sancitam per modum pacti, æquales inter initi, & in quo ipse Cæsar alterius partis est accessio;

adeoque neque Cæsari, neque reliquis Ordinibus Catholicis, utut forte numero superantibus, aliquid hic immutare licet. Sed & illud manifestum est, Ordinum Protestantium meliorem heic conditionem esse, quam Catholicorum, cum hi à Pontifice dependeant, illi de suis sacris proprio Iure disponant. Si tamen ulla sacrorum cura ad imperium civile per decreta religionis Christianæ spectare potest. Saltem Sacerdotum auctoritatem hoc modo in angustum redigi in aprico est, *add. artic. 1. & 19. capitul. Leopold.*

§. 13. Ad potestatem legislatoriam pergimus. Ea cui competat, planius adparebit, si intelligamus, quali jure, & unde introducto Germania utatur. Vbi faciem nobis prætulit. *Hermannus Coringius* erudito tractu de *Origine juris Germanici*, quem heic fere sequimur. Operosus autem est laudatus *Coringius* circa refellendam communem opinionem, quasi iussu Lotharii Saxonis circa A. C. 1130. in scholas pariter, & fora jus Romanum sit receptum; ostenditque ad seculum usque tertium decimum judicia Germaniæ non tam ex jure scripto, quam ex receptis moribus; aut ex æquo & bono sententias pronunciasse, iudicesque ad privatas causas lectos non doctrina præstantes; sed quos senilis prudentia, pietas, & justitia commendabat, plerisque tunc è populo laico legendi, scribendique imperitis. Seculo porro tertio decimo jus Canonicum paulatim in Germaniam irrepsit, neque solum ea inde peti cœpta, quæ ad causas sacras faciunt, sed & processus causarum civilium ad idem institutus. Et si multi antiquis suis consuetudinibus

mordicus inhæserint. Circa eadem quoque tempora antiquæ consuetudines in scripta relatæ, quas inter præcipue celebrantur leges Lubecensium, & jus Magdeburgicum, quod Teutonice lingua *Vveichbild* vocant. Item speculum juris Saxonici, & Suevici, ut & jus feudale Saxonicum, & Sævicum. Atque his fere juribus usæ est Germania per seculum decimum tertium, & quartum, Seculo demum decimo quinto jus Romanum, nec minus jus feudale Longobardicum sensim invaluit, peritis ejus juris in consilia Principum adscitis, queis artificium suum omnibus modis fovere cordi fuit, idemque passim per Academias Germaniæ doceri cœptum, ad exemplum, uti adparet, scholarum nostratium. Hinc qui in scholis isti iuri operam navassent, cum tribunalibus admoverentur, idem jus paulatim in forum receperunt. Et anno 1495. à Maximiliano I. constitutum, ut in Camera jus ex legibus Romanis diceretur, salvis tamen receptis consuetudinibus, & particularibus statutis singulorum locorum. Ergo jus, quo Germania hodie utitur est cinnus quasi quidam ex jure Romano, Canonico, antiquis consuetudinibus, & statutis singularum provinciarum, atque urbium, fere inter se plurimum discrepantibus. Et id in tribunalibus regulariter observatur, ut siquidem statutum aliquod provinciale, aut municipale extet, id primo loco valeat; hoc deficiente ad jus Romanum recurritur, in quantum communiter receptum est. Habent autem hoc Ordines Imperij, ut in suis ditionibus circa causas civiles possint leges ferre, etiam à jure communi dis-

crepantes, uti & alia statuta condere ad usus suos facientia, in consulto quoque Imperatore, modo nihil contineant itatui totius Imperii adversum. Et si multi jura sua Provincialia per Imperatorem rata haberi fecerint. Imo & circa criminalia leges condere possunt peculiare. Neque enim constitutio Carolina per omnia ubique observatur. Exercent etiam Ordine jus nocentibus veniam supplicii concedendi. Quod si novi quid statuendum sit, omnes obligaturum, id non nisi in Comitibus universorum consensu concedi potest; nec minus Imperator, quam Ordines eodem abstringuntur. Vid. Art. 2. Capitul. Leopold.

§. 14. Iudiciorum per Germaniam diversis temporibus diversa fuit ratio. Circa quæ cum accuratissime sit traditum à laudato *Conringio* tractatu *de Germanici Imperii judiciis*, præcipua inde excerpta heic subijcere compendium laboris fuerit. Quid ergo sub Carolo M. obtinuerit, prius videamus. Familiæ regiæ cum inter se, tum adversus alios controversiæ in concilio procerum, & populi disceptabantur; nec minus causæ Procerum, quæ quidem magni forent momenti. Minores procerum lites per Regem, aut ipsius Millos, (ita enim tunc vocabantur, quos hodie Commissarios, aut Visitatores, vel delegatos extraordinarios appellare possis) dirimebantur. Pro reliquorum controversiis erant in singulis pagis, seu districtibus constituti à Rege Graviones siue Iudices, stipati Scabinis siue Assessores, ibus ex nobilitate, aut honesta plebe selectis. Hi super civilibus, & criminali-

bus actionibus cognoscebant. Graviones porrò propter pagorum amplitudinem passim per vicos sibi substitutos habebant vicarios, sive ipsorum lingua Scultesios; à quibus tamen ad istos dabatur provocatio. Sacerdotes præterea in vitiosos Christianorum mores pœnis canonicis animadvertabant. Episcopis in clericos, & Monachos jurisdictio. Ipsos Episcopos apud Metropolitanum, aut in Synodo deferri moris erat; etsi paulatim ad Pontificem Romanum ob istius sedis auctoritatem provocaciones fieri cœptæ. Imo & laicorum causæ promiscue ad Episcopos devolutæ propter sanctimoniam, & integritatis opinionem. De bonis autem sacris judicium non erat penes Clericos, sed penes Advocatos, sive Vicedominos peculiariter à Regibus constitutos: adeoque Clericorum personæ judicio clerici, bona eorundem judicio Advocatorum Laicorum suberant. Ab hisce iudicibus provocabatur tum ad Missos Regios, qui certis temporibus Provincias circumibant, tum ad ipsam Regis Palatium; ubi super provocatione cognoscebat ipse Rex, aut Comes Palatinus, cujus etiam erat dirimere causas in ipsa aula enatas. Provocare tamen non temere concessum, nisi ubi Graviones, aut Missi justitiam administrare detractaverant. Omnia tamen brevissimo & planissimo processu, & per paucas audientias terminata. Sic ut in hac iudiciorum forma nihil possis desiderare, nisi provocaciones Clericorum ad Pontificem, sanctissimum quidem illum, sed tamen extra Germanorum Remp. constitutum.

§. 15. In hisce successu temporum pleraque mutata. Causas regias post Auream Bullam ad se solos fere revocarunt Electores. Pontifex quoque in eosdem eousque sibi potestatem sumsit, ut ipsos excommunicare, & subjectos ab obsequio liberos pronunciare non dubitaverit; Imperatorem insuper vassallum, & Imperium feudum suum jactans. Circa Principum causas illud ex antiquo more mansit, quod istæ nunquam solius Regis judicio fuerint permixtæ, sed inconventu Procerum decisæ, processu simplici ac brevi, & ex æquo & bono. Et si quando intra proximum potissimum seculum Imperatores sibi solis potestatem sumere judicandi circa feuda Principum, animosiores Ordinum constanter contradixerunt. Quin si alia deessent testimonia, universi structura Imperii satis arguit, solius Cæsaris arbitrio tanti momenti cognitiones relinqui non posse. Sic ut adulationis manifesti sint, qui è Germanis dictum das Fürstenrecht, sive Iudicium Principum inane figmentum vocare sunt ausi. Id tamen deinceps introductum, ut pleræque Principum familiæ, quos & vrbes liberæ sunt imitatæ, judicia sibi arbitraria constituerent; Teutones sua lingua Austrægas vocant; quorum origo probabiliter refertur ad extrema Friderici I. tempora, & magnum illud interregnum. Martem quoque sæpenumero arbitrum sumere, quibus potentia, magis sua, quam causa placuit. Id quoque à recentiore tempore, quod non ipsi Cæsares ac Principes causarum cognitionem susceperunt, sed eandem in Ministros suos rejecerunt, legum

peritos. Quod non potuit non evenire, postquam pro simplicibus consuetudinibus patriis intricatæ leges Pontificiæ, & Romanæ subierunt, quas Principibus addiscere summi instar supplicii futurum erat.

§. 16. Circa Clericos illud mutatum, quod Episcoporum causæ personales paulatim omnes Romam sint pertractæ, neglecta Metropolitanorum, & Synodorum provincialium autoritate, sic ut Clericorum personæ omnes judiciis secularium eximerentur. Id quod apud Protestantes mutatum Catholici adhuc retinent. Etsi Carolus V. & quidam alii, Pontifice inconsulto, & ringente, circa religionem nonnulla disposuerint, & in personas Clericorum manus iniecerint. Tempore quoque Friderici II. & deinceps plerique Clerici liberam suorum bonorum administrationem, excussis Advocatis, sibi asservuerunt. Subsunt tamen Ecclesiastici Ordines Imperio ratione feudorum suorum, & regalium, quibus multari possunt, si in pacem publicam, aliasque Imperii leges atrociter deliquerint. Monachi quoad personalia seculo Caroli Magni sub Episcoporum erant jurisdictione, cui deinceps antiqua quædam Monasteria exempta, & immediate Pontifici subiecta. Novi ordines; circa seculum decimum tertium, & deinceps exorti, suis Provincialibus, & Generalibus subiecti, unius Papæ supremam agnoscunt jurisdictionem. Bonorum administratio ab initio ut plurimum Advocatis commissa, à quibus successu temporis aliqua cœnobìa exempta; plura in antiquo statu permansere. Pauca quoque ab oneribus publicis immunita facta.

§. 17. Causæ plebejorum seculares jam tum seculo Caroli M. vel coram Episcopali audientia, quæ deinceps latè pomœria protulit, vel in foro seculari agitabantur. Heic adeundi primum Scabini; qui antiquissimis temporibus per pagos atque vicos constituti. Ab his ad Graviones seu Comites ibatur, quorum potestatem post multi Duces, & Episcopi invasere. A Comitibus dabatur provocatio ad Missos Regios, & demum ad ipsum Regem, qui in aula ultimo lites decidebat. Enimvero cum seculo quinto decimo appellationes fieri cœpissent frequentissimæ ob introductas processus ambages, & per rabularum nequitiam, iis commodius excutiendis deliberatum fuit de amplissimo aliquo, & stato tribunali constituendo, quod demum Spiræ fixam sedem accepit. Sic ut illi causam dederit, non quod aula Cæsaris fere ambulatoria foret, sed quod tanta litium moles separato in loco commodissime videretur expediri posse.

§. 18. Moderna per Germaniam judicia sic se habent. Privatus cum privato litigaturus in prima instantia Prætozem adit ejus urbis aut vici, ubi degit, nisi alter privilegio sit munitus. Inde in omnibus, quos novi, Principatus est superius aliquod tribunal, toti provinciæ commune, (ipsi Curiam Aulicam aut Provinciale vocant,) ad quod istis provocatur. Piæreque tamen urbes liberæ suam jurisdictionem unica instantia absolvunt. Communia toti Imperio judicia sunt Camera Spirensis, & Curia Aulica Cæsarea. Verum gaudent quidam Ordines hoc jure, ne ipsorum subditi omnino ad ista suprema tribunalia

possint provocare; uti sunt Electores; etsi circa Ecclesiasticos quidam dubium voluerunt movere, magis tamen an exerceant illud jus, quam an habeant. Item domus Austriaca, & Rex Suediæ, ratione Provinciarum Germanicarum: vid. *Instrumentum Pacis Westphalica cap. x. §. 12.* qui Wismarix tribunal erexit, in quo appellationes, aliàs Spiram, aut in Curiam Aulicam devolvi solitæ, terminentur, *add. capitul. Leopold. art. 28. & 27.* Hoc tamen omnibus, quantum mihi constat, Ordinibus est commune, ut ab illis provocatio non sit, nisi litis æstimatio certam pecuniæ summam excedat; quæ summa tamen alibi major, alibi minor. Criminalem autem jurisdictionem non solum Ordines Imperii, sed etiam municipia quædam, ac Nobiles plurimi citra provocationem exercent.

§. 19. Quod si ipsis Ordinibus inter se lis sit, plerique eorum in prima instantia adeunt arbitros sive Austrægas. Eorum aliqui conventionem Ordinum peculiari constituti sunt, alii ex communi dispositione legum publicarum dependent. Origo prima eorundem in obscuro est. Vero quam proxime videntur accedere, qui eosdem ad Friderici II. tempora, & interregnum illud magnum referunt, uti jam dictum. Sic ergo istorum autor, quod quidam volunt, non est Maximilianus I. etsi iste novam ipsis formam dederit, quæ extat in ordinatione Cameræ an. 1495. Wormatiæ conscripta. Ex variis, qui ibidem recensentur, Austrægarum modis duo potissimum frequentantur, ut vel reus tres denominet Principes, aliosque Ordines, ex quibus unus ab actore cli-

gatur; vel ab Imperatore Commissarii, unus pluresve impetrentur. Sunt tamen quædam causæ, quæ non ad Austrægas pertinent, sed statim ad Cameram aut iudicium Aulicum sunt deferendæ, quas passim in vulgaribus libellis enumerati videas. Comitantur autem Austrægas hæc incommoda, quod ab illis provocari queat ad Cameram, & Iudicium Aulicum, adeoque paucæ lites ibi finiantur; quodque multi sumtus requirantur, dum muneribus demulcendi, lautèque tractandi Commissarii Principum arbitrorum. Accedit, quod semestrem, aut annum spatium sit præfinitum iudicio Austrægarum, intra quod litem majoris momenti finiri portentum in Germania foret.

§. 20. Supremum Germaniæ tribunal & Camera cui Spiræ sedes fixa, quæ primum consensu Ordinum instituta à Maximiliano I. anno 1495. Hæc etsi in decretis ac sententiis suis solius Imperatoris nomen præ se fert: rectius tamen illi, qui eandem non abs solo Imperatore, sed & ab universis Ordinibus dependere, eorumque auctoritate jus dicere asserunt. Præsidem huic iudicio constituit Cæsar, virum Principem, aut saltem Comitem vel Baronem. In pacificatione Osnaburgensi conventum, ut deinceps sub primatio illo Præsidente, quem Iudicem Camerae vocant, essent quatuor Præsides inferiores, à Cæsare constituendi, & in universum L. assessores, quorum XXVI. religioni Catholicæ, XXIV. religioni Protestantium forent addicti. Scilicet ut tolleretur Protestantibus materia querendi, quasi prævalente numero assessorum Catholicorum, ipsi

justitiam experirentur minus faventem. Quamquam hodie ne dimidia quidem pars istius numeri sit expleta, plerique Principum tardis in sufficiens assessoribus, aut conferendis eorundem salariis; quod ipsorum aures imperiosas ejus tribunalis sententias, utut raro ultra verba procedentes, ferre avertentur. Qui accuratam ejus judicii formam cognoscere avert, ei omnino legenda est ordinatio Camerae, Recessibus Imperii inserta. Vulgo lites Spirae dicuntur spirare, sed nunquam expirare, cujus rei causa est tum immentae ambages processus, tum causarum multitudo, & paucitas assessorum. Sed praepremis, quia deficit ut plurimum facultas exequendi sententias. Inde qui propriae confidunt potentiae, sui que deque habent, quid Spirenses pronuncient. Et his ipsis tantum salis est, ut quod superest auctoritatis non temere velint prodigere, sententias dicendo validioribus ludibrium debituras. Imbelles tamen muscas haec, ut & in aliis tribunalibus, irretiri mos est. Circa defectus Camerae emendandos multa sunt constituta in recessu Imperii anno 1654. A Camera non datur provocatio; sed si quis gravatum se putat, revisionem potest petere: quae tamen, quantum mihi constat, alto adhuc somno composita quiescit.

§. 21. Est quoque in aula Caesarea iudicium, quod pari se potestate cum Camera Spirensi fert, sic ut qui in illo moventur lites, ad hanc non possint trahi, & vice versa. Ejus leges primum Ferdinandus Caesar promulgavit Anno 1549. auxit Maximilianus II. planè innovavit Matthias Anno 1614. Sed & quaedam interpolata per Ferdi-

nandum tertium in Comitibus Ratisbonensibus Anno 1654. Vide *Instrumentum Pacis art. 5. §. 20. & artic. 41. 42. 43. Capitul. Leopold.* Id iudicium à solo hæctenus Imperatore dependit, utut ejusdem assessores etiam Moguntino tanquam Archicancellario Imperii juramento sint obstricti. Causam instituti ejus iudicii divinando assequi non ita arduum est. Scilicet ægrè ferebant Austriaci, dum Spiræ super appellationibus cognoscitur, ibique justitia imploratur, aulam suam minus frequentari. Nam & in eo maxime resplendet imperantium Majestas, quod ad illos confugiant, qui super jure suo consequendo, aut repellenda injuria laborant: & cui justitiæ oracula interpretari datum, facile ab eadem Diva impetrabit, ut ne aliquid respondeat, quod commodis ipsius adversetur. Camera porro Spirensis, præterquam quod ab universo Imperio dependeret, consilium erat ab aula Cæsarea remotum; Rhenoque suo affixum, qua Danubius flueret, parum videbatur curare. Controversiæ porro Ordinum, propter mutatam juris rationem, non ita commodè, ut olim in comitiis expediri poterant. Eas ergo si ad se solum trahere posset Cæsar, receptis etiam privatorum provocationibus, firmum sibi gradum strui videbat ad comparandam paulatim in Ordines potestatem Regiam. nec deerat plausibilis prætextus tali iudicio instituendo. Quare namque in capitulatione promiserat, se omnibus iustitiam administraturum, si omnes ipso præterito, Spiram cursum intenderent? Accedebat, quod iudicium illud aulicum lenissimo sese processui haur adstrictum profite-

retur. Vnde volupe erat brevi lite posse defungi, si cui ejusdem favorem mereri contigerat. Nam Spirensibus, ne si velint quidem, etiam in liquidissimis causis, ambages illas præcidere non licet. Profundius adhuc genium illius judicii penetrabit, qui consideraverit, esse adhuc secretius sive sanctius Consilium in aula Cæsaris, in quo negotia summam Reipub. spectantia potissimum tractari solent. Causæ igitur controversæ in judicio Aulico prius disceptantur, & ubi ad spectus quidam politici intervenerint, ad Cæsarem transmittuntur, adjuncto, quid sibi super iis videatur. Hinc causæ denuo in secretiori isto consilio proponuntur, ubi non tam iuris, quam status rationes ponderantur, puta num Cæsari expediat talem sententiam ferri, an & quam commode executio possit fieri. Si circa talia scrupulus occurrat, sententiæ pronuntiatio suspenditur. Illud tamen credere vix ausim, Assessores ejus iudicii non valde indignari, si partes per largitiones ipsorum gratiæ contentur adrepere. Et si ut hac sese suspicione liberarent, multis consultum videtur, si litigantibus indicare erubescerent, cuinam ipsorum causam in Senatu referre sit injunctum.

§. 22. Circa executionem sententiarum in summis hisce tribunalibus dictarum ita fere proceditur. Primo sententiæ ut pareatur, parti condemnatæ adiungitur sub comminatione certæ summæ marcarum auri puri, partem fisco, partem victori solvendarum. Si tergiversatus iste fuerit, multa intenditur. Si qui minas contemnere perrexit, banno sive proscri-

ptione afficitur, ac vi armata in ordinem redigitur. Et quidem si alicui Ordinum subjectus sit, exsecutio eidem mandatur, cui damnatus subest. Si damnatus ex Ordinum numero fuerit, exsecutio mandatur præfecto circuli, aut uni alterivè Ordini ejusdem circuli, cujus membrum iste damnatus est. Si circulus unus parum sit validus cogendo damnato, duobus aut tribus ea res injungitur. Verum rarius contingunt ejusmodi exsecutiones; & magis est ex commo- do Germaniæ, Ordinumque libertate, ut tanti momenti lites arbitrorum interventu componantur.

§. 23. Denique si quid incidat, quod summam Reipub. spectat, de eo hautquidquam licet Imperatori pro lubitu statuere, sed in Comitiiis sive universonum Ordinum conventu ejusmodi negotium est proponendum, & ex consensu eorundem definiendum *Vid. Capitul. Leopold. art. 39. sub fin.* De his quia satis accurratè à scriptoribus Germanis traditur, nos summa tantum capita delibabimus. Indicere Comitiiia solius quidem est Imperatoris, ita tamen ut literis, vel per legatum consensus Electorum sit requirendus, etiam super eorundem loco & tempore. *Vid. art. 17. Capitul. Leopold.* Possunt etiam Electores Imperatorem admonere de habendis Comitiiis, si usus Germaniæ videatur exigere. Quia vero eadem multo Statuum sumtu celebrantur, expresse Capit. Leopold. d. l. cautum fuit, ne Imperator ipsos, habitis præter necessitatem comitiiis, gravaret. Per interregnum Comitiiia indicere penes Vicarios Imperii erit, &

absente Imperatore penes Regem & Romanorū si quis tunc extiterit. Indictio non fit publico, & generali aliquo edicto, sed per literas manu exaratas, aut impressas, singulis ordinibus insinuandas, quæ concipiuntur verbis blandam potius invitationem, quam imperiosam citationem præ se ferentibus. Et isthæ indictio fere per semestre spatium antecedit comitia, ut per otium de rebus ibi tractandis meditari possint Ordines.

§. 24. Priscis temporibus per singulos annos Comitia fuisse habita, nec ultra mensem durasse, antiquitatum Germanicarum peritis probabile videtur. Hodie quoties, & quamdiu eadem celebranda, nihil certi constitutum, sed ista omnia necessitatibus Reip. definiuntur, saltem ita fieri debebat. Iudicant tamen aliqui, expedire Ordinum libertati, si certum intra tempus, puta singulis trienniis omnino Comitia essent celebranda; ubi tamen necessarium foret, negotiorum molimina, nec minus ingentes sumtus in compendium redigere. Et si suspicantur nonnulli, moras istas, & impensas è re Cæsaris esse, ut earundem tædio fessi Ordines à Comitibus abhorrere incipiant; quæ aliàs libertatis servandæ efficacissima media creduntur. Circa locum Comitiorum in Aurea Bulla quidem dispositum, ut prima Comitia Noribergæ habeantur. Id quod tamen hactenus ita religiosè non observatum. Et in capitulationibus de commodo duntaxat loco fit mentio, qui non sit situs extra Germaniam & in quem Electores consenserint. Iamdudum urbs aliqua
Imperii

Imperii libera Comitibus sedem præbuit, cujus rei ratio non est in obscuro. Et ægrè crediderim comparituros Principes, si v. g. Viennam eisdem Imperator convocaverit.

§. 25. Vocantur ad Comitibus omnes Imperii Status, & quidem inter Ecclesiasticos etiam illi qui nondum à Pontifice sunt confirmati, aut pallio armati. Sede vacante vocatur capitulum. Possessores Episcopatum, qui religionem Augustanam fuerant amplexi, cum antea neque vocarentur, neque admitterentur, in pace demum Osnabrugensi peculiarem locum accipere. Circa principes seculares observandum, quod pro minorrennibus ipsorum tutores vocentur. Majores etiam ante petitam & obtentam investituram vocari & admitti debere verius est, ut ea super re in comitiis Ratisbonensibus Anno 1608. Joanni Friderico Duci Wirtebergico controversia mota fuerit. Si qua in domo jus primogenituræ receptum, solus primogenitus vocatur. Vbi divisioni ditionum locus est, singuli vocantur, qui de portione sua peculiariter sunt investiti. Qui ditiones suas indivisim possident, universi quidem vocantur, sed suffragium duntaxat unum obtinent. Vocati ad Comitibus comparere tenentur vel ipsi, vel, si hoc incommodum fuerit, per legatos, mandatis sufficientibus instructos. Qui venire neglexerint nihilo secius obstringuntur eo, quod à majori parte conclusum. Ex peculiari privilegio Rex Bohemiæ non tenetur venire ad Comitibus, nisi ea Noribergæ aut Bambergæ habeantur. Domui Austriacæ statibusque cir-

culi Burgundici venire an emanere velint liberum est. Inania rituum recensere non est nostrum.

§. 26. Quæ in Comitibus deliberanda, & constituenda sunt, ab Imperatore, aut ejus Commissariis proponuntur. Inde ad deliberationes proceditur. Vbi quæstio movetur, an idem sit ordo tenendus in deliberando & constituendo, qui fuit observatus in propositione? seu, an ad aliud caput rerum propositarum sit transgrediendum, prioribus nondum decisis? Hæc Status quidem sæpe contenderunt, non ita religiose inhærendum ordini propositionis. Enimvero semper Cæsareani sunt obnixi; quibus de causis salutioribus facile subolet. Scilicet primum semper locum obtinere, quæ Cæsaris ex re fuerant, Reipublicæ universæ commoda post principia stare jussa. Igitur si de his quoque aliquid cogitare vellent Ordines, necessario prius Cæsari gratificandum erat. Qui postquam scopo suo fuit potitus, de negotiis Ordinum non adeo anxius fere deprehensus est. Vbi ad deliberationes descenditur, in tria collegia Ordines separantur, Electorum, Principum, & Urbium, quæ separatio creditur cepisse anno 1589. in Comitibus Francofurtensibus. In primo directorium, quod vocant, gerunt Moguntinus, in altero Austriaci, & Salisburgensis alternis vicibus, in tertio urbs illa libera, in qua Comitibus celebrantur. Principes viri-
tim suffragia ferunt; Comites, Prælatique minores curiatim. Major pars pauciores quoque obligat nisi circa negotium religionis, & ubi ordines non tanquam unum corpus, sed tanquam partes

invicem disceptantes considerantur. An idem in materia collectarum debeat obtinere, nondum est decisum. *Vid, Instrument. Pacis art. 5. n. 19.* Ego putaverim distinctione rem posse commodissime expediri, an quæ conferuntur, ad totius Reip. salutem spectent, an vero in gratiam duntaxat & peculiarem usum Imperatoris tendant. Ista nemo bonus civis defugerit: circa hæc suæ quemque liberalitati modum statuere par fuerit. Modus deliberandi hic fere est. Quod collegio Electorali visum fuit, collegio Principum communicatur. Hoc illi vicissim suam mentem aperit. (referre & correferre vocant) idque tamdiu, quousque inter ipsos convenerit. Id ubi factum, sententiam suam collegio Urbium exponunt. Vbi & hoc conspiraverit, Imperatori, aut ejus Commissariis unanimis Statuum sententia proponitur. Quod si eam adprobaverit, res confectæ est. Si collegiis inter se convenire non possit; discrepantia suffragia Imperatori proponuntur, qui amica tractatione, non autem pro imperio componere disceptantes laborat. Similiter si & ipsi quid secus videatur, eousque res amice agitur, donec & ipse cum Ordinibus, aut hi cum illo conspirent. Inde solennis in Recessibus Imperii formula; hæc inter Imperatorem & Ordines per modum contractus constituta. Circa collegium Urbium observandum, etsi in Instrumento Pacis art. 8. §. 4. votum decisivum illi sit assignatum, cum antea cæteri ad deliberationes duntaxat idem admittendum contenderent; non tamen prius duo superiora collegia cum hoc communicant, quam ipsis inter se convenerit. Ita ta-

men, ut illa huic sua decreta pro Imperio, aut tanquam major pars, invito nequeant obtrudere. Sed ubi dissenserit, res ad Imperatorem deferretur, quousque & heic concordia fuerit inventa. Quæ componi nequeunt, in alium conventum differri moris est. Quæ sic universis placuere à Moguntino directorio in justam Recellus formam rediguntur, denuo expenduntur, & post subscriptionem, & sigillationem promulgantur.

§. 27. Quid igitur circa præcipuas summæ potestatis partes Imperatori sit relictum satis puto adparet. Sunt tamen quædam jura, quæ soli Imperatori per Germaniam exercere datur. Inter quæ referunt 1. jus primariarum precum, cujus vi electus Imperator in quolibet collegio Clericorum unam potest personam ad beneficium Ecclesiasticum præsentare. Cujus tamen juris non tam ipsum Imperatorem, quam Clericos pudere debebat, qui cum pleraque sua veterum liberalitati Imperatorum in acceptis referant, non nisi unius beneficii collationem in singulis Collegiis ipsi reliquerint, & quidem per modum precam valituram. 2. Quod cujusvis generis & gradus dignitates confert. *vid. tamen art. 43. & 44. Capitul. Leopold.* 3. Quod ab ipso solo obtinetur investitura, & collatio feudorum principalem, & quæ per vexillum notari moris est 4. Quod scholas publicas sive Academias constituit. 5. Quod facultatem indulget condendæ urbis, & si quæ minoris fortis sunt alia.

§. 28. Sed & exinde non difficile est colligere, quidnam Ordinibus ad summum Imperium desit. Scilicet habent isti, saltem plerique, jus vitæ & necis in sibi subjectos. Leges condunt, etiam

juri communi repugnantes. Religionis libertate gaudent. Omnes redditus ex ditionibus sui sibi capiunt. Tributa indicunt. Fœdera inter se, & cum exteris feriunt, modo non spectent contra Imperatorem, aut Imperium. *vid. Instrum. Pacis art. 8. §. 2. & capitul. Leopold. cap. 6. & 8.* Quod jus mediatis Imperii civibus expressè ademptum, *art. 9. capitul. Leopold.* Armis se defendunt, aut injurias sibi illatas vi exequuntur, præprimis contra exteros. Munimenta in suis ditionibus extruunt. Monetam cudunt; & quæ sunt alia ad gubernationem civitatis necessaria. *add. art. 33. 34. capitul. Leopold. & Instrum. Pacis artic. VIII. §. 2.* Ad dignitatem Electorum peculiarem facit *articul. V. capitul. Leopold.* Et ista quidem omnia suo jure, non Imperatoris loco exercent. Neque tam ipsorum potestatem, quam habendi modum afficit, quod ditiones suas tanquam feuda ab Imperatore, & Imperio agnoscant. Nam cum eadem hereditatio jure ad posteros transmittant, ritus potius solennis, quam veræ collationis vim investitura habet; cum nemini denegari possit, qui intra legitimum eam tempus petat. Juramentum fidelitatis intelligitur salvis cujusque juribus; & socios quoque invicem juramenti vinculo adstringi tralatitium est. Neque illud tantum onus est, aut subjectionem arguit, quod in Comitibus propriis sumptibus teneantur comparere. Nam id in omnibus sociorum conventibus fieri suevit. Vti nec illud, quod ad Imperii necessitates quædam conferunt. Denique quod durissimum videtur, Statum Imperii in supremis tribunalibus posse in jus vocari, &

ubi in Remp. graviter deliquerit proſcribi, & ditionibus ſuis exui; nec id ſocietatum natura reſpuit. Nam & apud antiquos talia exempla occurrunt in ſocietate Amphyctionum, & Achæorum; & noſtro ſeculo vidimus fœderatos Belgas Groningam ad tempus caſtello coërcere. Statibus tamen Germaniæ abunde cautum *art. 28. capitul. Leopold.* Ut autem, qui reliquis proterve, ac pertinaciter inſultaverit, à cæteris compeſcatur, etiam in æquali ſocietate fieri ſuevit.

C A P U T VI.

De Forma Imperii Germanici.

§. I. **Q**uemadmodum corporum naturalium juxta, atque artificialium ſanitas, & habilitas ex apta partium inter ſe harmonia, & connexionereſultat: ita quoque corpora moralia, ſeu ſocietates firmæ, aut invalidæ judicantur, prout earundem partes inter ſe bene, aut ſecus invicem innexæ deprehenduntur; adeoque prout concinnam formam, aut irregulare quid, & monſtuoſum præ ſe ferunt. Satis autem ex ſuperioribus apparuit, in Germanorum Rep. latitare neſcio quid, quod eandem ad ſimplices Rerump. formas referri, prout vulgo à politicis illæ deſcribuntur, non patiatur. Eo curatius nobis in genuinam ejus imperii formam erit inquirendum, quo craſſius plerique ejus nationis Scriptores heic erraverunt, ignorantia civilis

scientiæ, & quia plerisque apud istos complurium sententias citra iudicium compilasse, novus liber vocatur. Eo faciliorem vero mihi veniam polliceor, ob admixtas paulo uberius, quam pro delicatis auribus, subtilitates scholasticas, quo difficilius est citra hæc solidum de Germanicæ statu iudicium ferre. Etsi paucis apud cordatos verbis liceret defungi, ni aliorum ineptiæ plurimis probatæ, operosius viderentur convellendæ.

§. 2. Circa singulas ergo partes, seu Ordines Imperii separatim spectatos, parum est difficultatis. Nam omnes Principatus seculares, & Ecclesiastici (quorum illi hæreditate, hi per electionem conferuntur,) nec non Comitatus, Monarchiarum instar gerunt. Cum hoc tamen discrimine, quod alicubi Principum potestas sit absoluta, alicubi limitata per certa pacta tum Statibus, quos vocant, seu Ordinibus Provincialibus. Urbium autem liberarum nonnullæ Aristocratico utuntur regimine; in quibus nempe penes Senatum est summa rerum, in quem primarii cives ipsorum Senatorum suffragiis adoptantur; & ubi Senatus neque à plebe in ordinem potest redigi, neque rationibus administrationis suæ reddendis est obnoxius. Alicubi Democratia viget, ubi tribuum suffragio Senatus suppletur, illique in hunc inquirendi est potestas.

§. 3. Quæ autem toti corpori Germaniæ forma Reip. sit assignanda, inter scriptores ejus nationis non convenit; certissimo argumento Reip. valde irregularis; nec minus inscitæ scriptorum, qui fere nulla rerum civilium, aut valde tenui scientia instructi, ad commutandum de iure pu-

blico, ut ipsi vocant, provolarunt. Qui Democraticam Imperio isti formam attribuerit, nondum vidisse memini. Sunt tamen, qui illos tantum civium Imperii Germanici nomine velint dignari, quibus jus suffragii in Comitibus competit, secuti sine dubio Aristotelem, cui civis dicitur, qui ius deliberandi, & suffragium ferendi de Rep. habet. Hoc si adiuvamus, sane Democratia erit Imperium Germanicum, quippe cujus cives soli sint Ordines, qui omnes & singuli utique jus de Rep. deliberandi, & statuendi in Comitibus habent; Imperator autem instar Principis propriè dicti habebit. Enimvero qui definitionem illam Aristotelicam ulterius, quam ad cives in Democratia Græcicis degentes velit extendere, valde absurdus sit. Quis enim liberis hominibus, & patribus familias in Regno, aut Aristocratia viventibus civium nomen denegabit, ut ut isti ad nullam Rep. partem admittantur? Aut quis in Regno unum esse civem, Regem in Aristocratia solos Senatores dicet?

§. 4. Plerique, quæis exquisitam rerum civilium scientiam, & cretum libertatis studium ostentare placet, pro vera & mera Aristocratia Germaniam venditant. Hi ut sententiam suam defendant, solícite inculcant. 1. Non esse, quod quis externa rerum facie, superbo adparatu titulorum, & formularum, non nisi Monarchicum quid redolentium, moveatur; quorum pars magna ex genio linguæ Teutonicæ, inanibus honorum verbis luxuriantis ortum trahat; nonnulla ex antiquissima Rep., abs qua moderna multum discessit, remanserint. Penes illos enim revera sum-

nam esse potestatem, quibus competit jus de summa rerum proprio ex arbitrio statuendi, quocunque demum vocabulo insigniantur. 2. Non repugnare naturæ Aristocratiarum habere unum caput paulo eminentius, & autoritate reliquos antecedens, quod velut Directoris, & Præsidis in concilio Optimatum vices obeat. 3. Distinctionem esse faciendam inter ipsam formam Reip. & modum administrationis. Quæ distinctio ita est explicanda, quod interdum contingat, ut una Reip. modum administrationis ex alterius formâ Reip. proxime resultantem videatur æmulari, aut saltem ejusdem aliquod signum præferre. Sic si Rex aliquis de summis Reip. negotiis ad concionem populi aut Senatum referat, modus administrationis illic quidem videbitur habere aliquid Democraticum, heic vero quid Aristocraticum: & tamen revera forma Reip. erit Monarchia, si quidem concilium populi, & Senatus tanquam consiliarii adhibeantur, nec ab iisdem Rex necessario dependeat. Ex aduerso, si in Democratia, vel Aristocratia extet Magistratus aliquis eminentior, aut Princeps propriè dictus, cui jus referendi de negotiis publicis, atque exsequendi leges, & decreta soli, aut præcipuè competat, & cujus nomen acta & decreta publica præ se ferant; erit quidem aliquod simulacrum Monarchiæ in administratione Reip. summa tamen potestas revera penes populum, aut concilium Optimatum relidebit. Sunt equidem, qui hanc distinctionem oppugnant eo potissimum argumento, quod cum forma sit principium operationum, has utique non alias esse posse, quam prout itius

velut efficientia permittit. Iam autem formam Reip. esse illum velut fontem, ex quo operationes circa eandem administrandam prosuunt. Fieri ergo non posse, ut ab ipsa forma administratio discrepet. Ad hoc ita nonnulli respondent, distinguendo administrationem in eam, quæ sit nomine proprio, & quæ sit alieno. Illam quidem concedunt non posse discrepare à forma Reip. hæc autem quo minus disparem faciem ostendet, nihil obstare. Et ita res est. Diversæ Rerump. formæ resultant ex subjecto, cui summa potestas inhæret, prout illud est vel unica persona, vel concilium ex universis, aut paucis constans. Quibus autem ministris, aut executoribus ista summa potestas utatur, nihil interest. Ne dicam, quod axioma illud, cui argumentum innititur, innaturalibus duntaxat procedat non autem ad illa recte applicetur, queis actionum suarum libera competit gubernatio.

§. 5. Enimvero utut hæc fortassis sat subtiliter in scholis disputari possint; tamen Imperium Germanicum esse Aristocratiam nemini persuadebitur, cui rerum civilium profundior paulo intellectus. Nam ad Aristocratiam requiritur, ut summa potestas sit penes statum aliquem, & perpetuum Senatum; cujus sit deliberare, & statuere de omnibus negotiis ad Remp. spectantibus, executione rerum quotidianarum; aut singularium Magistratibus certis delegata, qui Senatui ratione gestorum teneantur reddere. Atqui talis Senatus in Germania hautquidquam datur. Camera enim, & iudicium Aulicum super appellationibus duntaxat cognoscunt. Comitia autem

nullo modo stati, & perpetui Senatus instar habent, cui de omnibus negotiis totam Remp. concernentibus disponendi sit potestas; quæ peculiare duntaxat ob causas convocari moris est. Credere autem, Comititia, & quod in illis suffragiorum pars major prævalet, esse infallibile indicium status Aristocratici, valde simplex est. Nam & in compluribus Regnis comitia haberi, in quibus suffragia numerantur, notissimum est; & exempli loco sufficere possunt Regna Angliæ, Suediæ, Scotiæ. Quid autem frequentius, quam inter socios, arctiori fœdere in unius velut systematis compagem combinatos, conventus seu comitia celebrari? quorum in socios non minor auctoritas, quam comitiorum Germanicorū in status Imperii. Exempli loco esse possunt ex antiquis societas Amphyctionum, & Achæorum; ex modernis Helvetii, & Belgæ fœderati. Deinde habent id veræ Aristocratia, ut universo quidem Senatu nemo sit superior; singuli tamen Senatores non minus addicti universo Senatui pareant, quam alii cives; & in illos æque atque in hos jus vitæ & necis exerceatur. Id quod longissime à libertate Ordinum Germaniæ abest. Sic & in Aristocratiis privatum sibi patrimonium habent Optimates, cæterorum civium fortunam sæpe plurimum excedens; non minus tamen illud Senatorum patrimonium, quam quod extra idem reliqua civitas bonorum comprehendit, universi Senatus summo Imperio subjicitur, ejusdem legibus est obnoxium. At in Germania, si removeas, quæ ad singulos pertinent Ordines, nihil remanet, quod ad universos pertineat. Et magnum habe-

bit malum, siquid apud istos asserere audeat, universis Ordinibus in singulorum bona tantum cōpetere potestatis, quantum in serenissima Rep. Veneta toti Senatui in bona singulorum Senatorum. Nam quod adducunt dictum Alberti Moguntini, prolatum, quando de electione Caroli V. præ Francisco agebatur; hunc ad Monarchiam inclinare, Germaniæ autem Principibus Aristocratiam esse retinendam; facilem habet responsionem. Nam abs tali præsule exquisitam scientiæ civilis cognitionem requirere putidum foret; & sensus, utur incommodis vocabulis expressus, in se perspicuus est; scilicet si præsentem suam conditionem ament Germaniæ Principes, cavendum sibi esse ab Imperio Galli, qui, cum in proprio Regno Procerum conditionem ad exquisitæ leges Monarchiæ redigere laboret, Germanos in Principes sine dubio similia sit tentaturus.

§. 6. Restat ut videamus, an Monarchiarum in censum Resp. Germanorum referri queat. Earum sunt duæ classes, absolutarum, & limitatarum. In illis penes solum Regem, aut quocunque nomine insigniatur, est potestas de negotiis summam rerum spectantibus proprio ex judicio statuendi. In his autem Rex circa exercendos actus summæ potestatis certis legibus est adstrictus. Hanc Monarchiarum differentiam qui non exacte considerarunt, in materia hac vehementer sunt hallucinati; dum rationibus, quibus Imperatori absoluta potestas denegatur, ne limitatam quidem relinquere crediderunt. Etsi absolutam in Imperatore potestatem qui agnoscat, vervecum in patria natum oportet

esse. Et quæ afferuntur argumenta sibi magis, quam setia refutatione digna sunt. Æque absurdum, ex visione Danielis, quam ex libris iuris Romani Imperatoris Germanici potestatem velle definire. Quod Imperator neminem, nisi Deum, & ensẽ, superiorem recognoscit, id ipsi in Principes Germaniæ non magis absolutum imperium tribuit, quam Provinciæ Hollandiæ in reliquas sex, cui utique idem elogium recte tribui potest. Inania titulorum, (puta quod ab omnibus Ordinibus nuncupatur Dominus clementissimus, quod in suscriptionibus literarum, alibique de obsequio suo prolixissime pollicentur,) genius seculi, stylusque curiæ produxit, non plus fere efficaciam habentia, quam alia verba honoris, in quæ ignavissimus quisque operum solet esse effulissimus. Vanus quoque verborum strepitus, illa plenitudo potestatis, & perfectio qua literas interdum, & decretorum carmina scribæ solent adornare. Denique jurant Ordines Imperatori fidelitatem, sed salva sua liberalitate, suisque juribus, quæ quantum isti potestatis relinquunt, jam supra satis apparuit. Sed plura heic verba facere putidum fuerit.

§. 7. Probabilissimam plerisque visi sunt sententiam fovisse, qui Imperatori tribuunt potestatem Regiam, & summam; non tamen absolutam, verum certis legibus circumscriptam. Quam sententiam passim quoque in scholis apud istos defendi audias. Hanc, quantum nobis constat, primus oppugnandam sibi in Germania sumit personatus, quidam Hippo-

libus à Lapide, quo tempore quam maxime bellum inter Cæsarem, & Suedos fervebat. Qui utut plurima habeat, quæ nemo possit abnuere, nisi omnem pudorèm ejuraverit; in multis tamen eundem falli, & per implacabile odium adversus Domum Austriacam in transversum rapi, non minus in aprico est. Et si prohibitione libri nihil aliud effectum, quam ut eidem pretium, doctisque legendi ardor accederet. Cujus tamen mentionem non fecissemus, nisi ille plerisque quantivis pretii videretur; & qui eum impugnarunt, nugari potius, aut adulari, quam ipsius rationes destruere sint deprehensi. Hic igitur uti rectè summam, ac Regiam potestatem Imperatori in Ordines detrahit; ita in eo valde absurdus est, quod eundem Ordinibus subjicit, & nudi Magistratus dignationem, velut precariò, tot titulis superbienti concedit. Quasi vero necessarium sit Aristocratiam existere, ubi Monarchia absoluta non datur; aut omnino eum quis superiorem cogatur agnoscere, cui pro lubitu non potest imperare. Et isthæc duntaxat qui observaverit, nullo negotio plerasque ipsius rationes elumbes dabit. Et si & passim multa fat futilia immiscet, quorum paucula duntaxat velut per satyram recentebimus. Dicit alicubi, Majestatem sive summam potestatem esse penes Ordines, qui eam etiam tunc habent, quando nullus est Imperator. At quis ignorat, in omnibus Regnis tempore interregni summam potestatem redire ad populum, aut qui eum representant, Ordines; quam tamen, novo Rege constituto, non amplius

retinent. Non statim etiam superiorem agnoscit quis illum, cui quis ad rationes reddendas sese offert. Aliter ratio redditur illi, abs quo pœna metuitur, nisi illa sibi constiterit; aliter illi, cui ex pacto, duntaxat teneor; aliter denique cujus existimationem vereor. Sic reges bella moturi publicis scriptis rationem toti orbi satagunt reddere. Sic socius socio, tutor pupillo rationem negotiorum gestorum reddit. Præterea non statim altero est superior, aut imperium in ipsum habet, qui munere suo eundem dimovere potest. Nam potest quis ex pacto duntaxat plurimum communibus negotiis gerendis esse præpositus, ut neutri in alterum imperium proprie dictum competat; qui ubi displicuerit, officio devolvitur, non alio modo, atque contractus cum eo initus abrumperetur, qui ejusdem legibus non satisfecerit. Etsi saltem circa Henricum IV. & Adolphum Nassovium omnia ad juris normam fuisse gesta, merito dubites, nisi reverendissimos Præsules præcipuas in eo negotio partes egisse constaret. Quæ de Comitibus prolixè disputat, vera quidem sunt, sed frustra adducuntur ad probandum, quod ipse intendit. Nam uti Imperator invitis Ordinibus nihil potest injungere; ita quod hi isti invito aliquid pro imperio queant injungere, puto inauditum est. Equidem præscribunt Electores in Capitulatione, quid Cæsari faciendum, quid omitendum; verum non velut ex vi alicujus imperii in ipsum, sed per modum contractus; cujus est efficacia, ut si contra conventa quid Ordinibus velit injungere Imperator, impune possint ipsi non parere. Enimvero & hoc est ex communi

paſtorum natura , non ex aliqua poteſtate , quæ Ordinibus in Cæſarem competat. Probabilius urgeri poſſet , quod ex antiqua conſuetudine introductum, & poſt per Auream Bullam confirmatum eſt , ut Imperator , ſi quibus ſuper cauſis fuerit impetitus coram Comite Palatino reſpondere teneatur. Et notum eſt , quomodo tres Electores Eccleſiaſtici Alberto I. Imperatori denunciarent , ut coram Rudolpho Comite Palatino cauſam diceret. Et ſi tanto reo arma magis in actores judicemque arriſerunt. Poſt Auream tamen Bullam nullum ejuſmodi iudicii coram Palatino peracti exemplum legiſſe meminimus. Origo ejuſ juris, Palatino competentis , ſine dubio profluxit ex officio , quod antiquiſſimis temporibus tanquam Major domus in aula Regia geſſit. Hic enim uti in alios aulicos exercebat iuriſdictionem ; ita ſi quis ab ipſo Rege quid poſtulareret , de quo ambigebatur , Comitis Palatini erat cognitio. Cujus ſententia ſtabat Rex , non tanquam iſtum agnoſceret ſuperiorem ; ſed quod cognito petitoris jure non poſſit non obligationem ſuam explere. Sicut multos novimus Principes in Germania , & alibi , qui ſuper debitis dubii quid habentibus in propriis tribunalibus conveniri ſolent ; quæ tamen tribunalia Principem hautquidquam cogere poſſunt, aut multa coërcere, ſiquidem juris, ac conſcientiæ , publicæque exiſtimationis reverentia eundem ad debitum exſolvendum non adegerit. Sed puto Ordines ipſos contentos eſſe , quod à Cæſare nihil poſſit ſibi imperari, quod diſpliceat. Tam invidioſam libertatem , ut Imperatori ſuo ipſi queant imperare, cordatiſſimus quique ultio adſpernabitur.

§. 8. Sed cum *Hippolito* quidem facile transegerit Imperator, ne ab eodem in subiectorum, classem conjiciatur. Magis urgent isti, qui & Imperatori potestatem regiam, & Ordinibus libertatem sub temperamento aliquo tribui posse autumant, dum inter Regna limitata Germaniam referunt. Nam qui de mixtis Rerump. formis garrunt, nullo modo expedire se possunt. Præterquam enim, quod qualiscumque mixtura non nisi monstrum aliquod civitatis producere apta sit, nulla ejusdem species ad Remp. Germanicam accommodari potest; in qua neque universa potestas summa est penes plures indivisim, neque ejusdem potestatis partes inter diversas personas, aut collegia sunt distributæ. Cæterum priores differunt, illa omnia, quæ Imperatori per Capitulationes præscribuntur, stare posse cum Regno limitato; puta quod teneatur ad leges fundamentales Remp. administrare, & super negotiis summam rerum spectantibus consensum Ordinum requirere; quod leges novas iisdem inconsultis ferre non possit, in sacris nihil immutare, pacem, bellum, fœdera ex arbitrio Ordinum sumere, controversias subiectorum non nisi per certa tribunalia diiudicare. Sic quod Ordines Imperio simul, & Imperatori fidem jurant, id hoc modo posse explicari, quod Imperatori velint obsequium præstare, quatenus ipsorum opera bonitque uti vult ad bonum publicum, & prout legibus regni est expressum; simulque quod adversus reliqua Imperii membra commodos sese & fideles concives velint exhibere. Enimvero quo minus Germaniam pro regno limitato possi-

mus habere, duo potissimum obstant. Primò, in vero aliquo regno, ut in ejusdem administratione certas sequi leges Rex teneatur; revera tamen eousque omnes cives eminent, ut suam libertatem, suaque jura cum Regis potestate nemo comparare audeat; utque adeo omnes proceres ab arbitrio Regis dependeant, eique ad rationem reddendam sint obstricti. Id quod in Germania secus esse cuilibet notum. Nam nemo ex Germaniæ Ordinibus admiserit, ditiones sibi subjectas magis ad Imperatorem, quam ad se pertinere, aut sibi istius magis, quam proprium commodum in iisdem gubernandis esse respiciendum. Quin eousque sibi quisque tendit, ut bellum in alios status, aut externos sumere, fœdera cum aliis statibus aut exteris inire non dubitent, inconsulto Imperatore, quicumque viribus suis, sociorumque confidunt; istius reverentia inter inania fere simulacra habetur. Deinde quilibet Rex, quamvis limitatus, id habet, ut virium totius regni directio, atque applicatio demum ultimo ad ipsum redeat, utque sub ipso eadem vires velut uniantur ad commune bonum ita procurandum, ut ab una quasi anima cuncta videantur gubernari. Hoc qui in Germania videre possit, lynceus sit oportet; ubi qui caput, & Rex cluet, ex imperio nullos redditus percipit, sed proprio succo vivere cogitur; ubi nullum commune ærarium, nullus miles publicus est; sed quilibet Ordinum suis viris, suarumque ditionum redditibus pro arbitrio utitur; collato in publicum non nisi exiguo quopiam, idque post ambitiosas demum sollicitationes. Quæ singula

superiori capite latius deducta, & in ipso rerum actu manifestissime deprehenduntur.

§. 9. Nihil ergo aliud restat, quam ut dicamus Germaniam esse irregulare aliquod corpus, & monstro simile, siquidem ad regulas scientiæ civilis exigatur; quod lapsu temporum per sortem facilitatem Cæsarum, ambitionem Principum, turbulentiam Sacerdotum ex regno regulari in tam malè concinnatam formam est pro-
volutum, ut neque regnum, etiam limitatum, amplius sit, licet exteriora simulacra tale quid præ se ferant, neque exacte corpus aliquod aut systema plurium ciuitatum fœdere nexatum, sed potius aliquid inter hæc duo fluctuans. Quod ipsum exitiabili morbo, internisque convulsionibus perpetuum præbet fomitem, hinc ad regni leges retrahere Imperium nitente Cæsare, inde in plenam libertatem tendentibus Ordinibus. Quemadmodum autem hæc est natura omnium degenerationum, ut quando à principio suo longe discesserunt, prono lapsu, & velut ultro ad extremum suum tendat, ad pristinam autem formam ægerrime possint retrahi; & lapidem ad clivum montis semel impulsus, facillime ad planum usque devolveris, ad verticem non nisi infano labore revocaveris: ita Germania sine maximis motibus, summa rerum confusione, ad iusti regni leges reformari nequit; ad fœderatorum aliquod systema ultro vergit. Imo si tollas mutuam illam inter Imperatorem, & Ordines renitentiam, jam erit revera Germania corpus aliquod, seu systema sociorum inæquali fœdere nexorum, ideo quod Ordines qui vocantur, comiter colere

& reverentia prosequi Cæsarem teneantur. Exempli loco potest esse in societate civitatum liberarum fœdus inter populum Romanum, & populos Latinos, antequam hi ab isto ad subditorum conditionem redigerentur. Item in societate bellica ducatus Agamemnonis in exercitu Græcorum ad Trojam. Etsi fere contingere solet, ut ubi, qui fœdere superior est, potentia multum eminuerit, inferiores socii paulatim velut subiecti tractentur. Ergo commodissime Statum Germaniæ possimus designare, quod proxime accedat ad systema aliquod plurium civitatum in quo unus velut Princeps, aut Dux fœderis emineat, simulacris Regiis vestitus; quod tamen corpus atrocibus morbis agitetur, de quibus sequenti capite dispiciendum.

C A P V T VII.

De viribus, & morbis Imperij Germanici.

§. I. **V**ires alicujus reip. considerari possunt, vel in se, vel prout per concinnam reip. formam commode possunt usurpari. In se consideratae vires consistunt in Viris, & in Rebus. Viros quod attinet, parum habet Germania, quod de eorundem multitudine, aut ingenio queratur. Primariæ nobilitatis tanta multitudo, tantusque splendor, quantus nullibi per universum orbem. Inferior nobilitas non supra laxitatem regionis, nec præ nimia turba ad sordidas artes descendere coacta. Eorum qui

literis operam dant , major fortasse, quam expediebat , copia , utut inter multos laurigeros pauci Phæbi deprehendantur. Mercatorum, & opificum affatim. Ruricoliarum tamen alicubi hodie pauciores sunt , quam pro latitudine agrorum. Cujus rei causa est partim tricennale bellum , quo Germania misere fuit vastata, partim quod rustici eo sunt ingenio , ut statim atque in re paulo laxiore cæperunt esse , filios suos ad opificium aliquod gaudeant admovere , fortunatos præ se judicantes , qui in urbibus habitant. Et si autem vix putem esse , qui numerum urbium ac pagorum per Germaniam iniverit, non tamen vanitatis arguetur à peritis ejus regionis qui dixerit , facile exercitum ducentorum millium posse constari , si modo ex singulis urbibus quini , & ex singulis pagis singuli, aut bini milites scribantur. Speciminis loco hæc esse possunt. In decem circulis certi auctores enumerant Vrbes , oppida atque arces MDCCCCLVII, excepto regno Bohemiæ , in quo juxta Hagecium Ferdinandi I. ætate fuerunt urbes CII. oppida CCCVIII , arces spectatiores CCLVIII. monasteria CLXXI. pagorum millia triginta CCLXIII. In Silesia numerant urbes 411. oppida 863. pagorum 5112. In Moravia urbes 100. oppida minora 410. pagorum 30360. Abbatiarum , & Cænobiorum quondam , antequam à Protestantibus tanta ipsorum multitudo destrueretur , numerant 11024. Sic Ferdinandi I I. zelo ad Ecclesiam Catholicam revocata scribunt centies centena millia hominum. Ipsa natio ab omni memoria bello insignis , & in militiam avida , per totam fere

Europam venalem sanguinem circumferens. Cui ut nimius fervor abest, ita plurimum constantiæ suppetit, animique egregiæ disciplinæ capaces. Nec minus eadem ad omne genus artium manuarum solertissima. Et quod plurimum ad firmitatem civitatum facit, ad res novas hautquidquam proclivis, & imperii non nimis rigidi bene patiens.

§. 2. Inter Res primum obtinet locum ipsa regio. Cujus quanta sit amplitudo, facile intelliget, qui ex Castubia Mumpelgardam, aut ex Holiatia extrema in fines Carniole, aut Leodio in ultimas oras Silesiæ iter fecerit. In tam vasta regione, si Alpium juga excipias, pauca sunt loca, quæ nihil producent ad vitæ humanæ cultum facientia; is porro rerum ad vitam necessariorum proventus, ut eadem extraneorum rebus hautquidquam indigeat, nisi ad luxum, & superfluas voluptates. Auri quidem parum mineræ, aut flumina quædam præbent; & quas Germania gignit gemmas, sequioris pretii habentur. Cæterum magna copia compluribus in locis effoditur argentum, cuprum, stannum, plumbum, ferrum, argentum vivum, aliaque mineralia vilioris pretii. Salis, quantum sufficit fontes suppeditant; etsi loca, quibus mare, aut flumina navigabilia favent, importato ex Gallia, Lusitania, aut Batavia jam frequenter utantur. Frumenti, & fructuum varii generis, lignorum, eorum quæ ad rem vestiariam faciunt astutim, ut & equorum, armentorum, pecorum, & ferarum. Nec qui ebrietati producendæ interserviunt, liquores Germania desiderat. Sic ut in universum

Germania opulenta possit æstimari Regio. Nam præterquam quod materiam nummorum ipsa generat, omnia fere producit, quæ ad necessitatem aut, aut delicias vitæ humanæ faciunt, ut non incolis solum sufficiant, sed & exteris communicari possint, Ex quibus aliunde importatis utitur, vel eorum, quæ exportantur copiam non excedunt, vel talia sunt, ut facile iis carere possent Germani, si luxuriam compescere, aut socordiam, ineptiamque nossent exuere. Quam facile enim erat contentis vino, & cerevesia sua, aut si hæc ad ebrietatem nondum sufficiebant, adjunctis vini adusti tartareis ardoribus, ignorare Hispanica aut Gallica vina? Quam facile item vestiri pannis ex propria lana confectis, suosque relinquere Hispanis, Anglis, & Batavis? Aut si horum elegantia arridebat, debuerant artem illam melius excoluisse indigenæ opifices. Neque vero serico nostro carere Germanis grave erat. Aut si omnino nitidius vestiri decebat, saltem tractus ad Rhenum uberrime morum ferebat, si à socordia sua isti populi possent impetrare, ut præter vineas aliquid magnopere colendum sibi sumerent. Suppetente bombycibus pabulo, licebat à nostratibus modum tractandi serici addiscere. Porro uti illud simplicitati gentis fortasse ignoscendum, quod imitando Gallicas vestium formas politioem sese reddi credit; ita crassissima est stultitia, etiam à Gallis telas levidenses sæpe, aut absurdas petere. Nam nauci etiam rebus Gallici nominis admiratio apud istos pretium addit. Quod autem Galli artifices tam sæpe pannorum, & te-

telarum genera variant, non tam levitas est, quam astutissima solertia. Hoc modo enim prohibent, ne Germani artifices apud se quoque ista opera imitentur. Quanquam plerisque horum ea est stoliditas; ut sibi tantum non nefas esse putent à modo operum semel recepto discedere; nec sibi politius quid putent faciendum, quia majoribus suis id fuit ignoratum. Denique aromatibus, saccharo, aliisque ex utraque India petitis longè parcius uti posset Germania, si luxuriæ frena ponere nosset.

§. 3. Sed nec Germania deficitur mediis, quibus aliorum opes ad sese queat trahere opera commerciorum. Ad ea requiritur & situs opportunus ad externos comiteandi, eosque recipiendi, & ut supersit indigenarum usibus, quod ad externos possit exportari. Situs exercendis commerciis valde opportunus est iis urbibus, quæ mari Oceano, aut Baltico alluuntur; mediocris, quas navigabilia flumina perstringunt, propter vectigalium importunitatem. Terrestris merces via transvehere parum lucrosam. Quæ ex Germania exstantur, hæc fere sunt. Ferrum, & varia ex eo confecta instrumenta, plumbum, argentum vivum, vinum, cerevilia, vinum adustum, frumentum, lana, panni lanci filo crassiore, variæ telæ lanæ, atque linæ; equi, oves, & si quæ sunt alia. Non tamen diffiteor, in quibusdam regionibus Europæ majorem, quam in Germania, pecuniæ copiam apparere. Cujus rei non una videtur causa. Quod enim mirum est, exhaustam ex parte esse regionem, in qua triginta per annos Mars est grassatus; quæque non

intestino tantum militi, sed etiam exteris in prædam patuit. Deinde sunt regiones Europæ, quæ ad commercia cum exteris exercenda longe commodiorem obtinent situm, quam Germania. Nam maris opportunitate pauca duntaxat urbes Germaniæ gaudent; cum contra vehementer faueat mare Angliæ, Italiæ, Hispaniæ, Lusitaniæ, Galliæ, Belgio. Dantur præterea regiones, quæ alias sibi terras habent subjectas, quæque adeo omnes earundem opes velut in angustum constipatas uno obtutu repræsentant, uti est Hispania, Lusitania, Anglia, Belgium. Germania extra se nihil possidet. Solet quoque exterorum oculos perstringere splendor & amplitudo primariarum urbium in quibusdam regnis, intra quas maxima vis opum confluxit. Sic multi imperiti ex Lutetia de tota Galliâ, aut ex Londino solo & Vlyssipone de Anglia & Lusitania iudicant. Germaniæ autem opes in tam vasta regione dispersæ tenuiores eadem apparere faciunt. Nec modica pecuniæ vis ad externos transfertur per stultitiam Germanorum, dum ab istis merces petunt, quas vel apud se producere, aut quibus omnino caruisse in proclivi erat. Nescio an & hoc addi debeat, per disquisitiones iuventutis Germanicæ ad externos non parum argenti extra natale solum trahi. Nam etiam crassitiam genii Teutonici conversatione exterorum temperari fors non inutile fuerit; tamen merito ludibrium, an miserationem, merentur, qui ex Italia nostra nil nisi delicias quasdam vitiorum Transalpinis inuisitatorum, & formulas blasphemandi rariores domum reportant. Neque vero Gallia

plerosque peregrinatores aliis instructos artibus dimittit, quam ut sordidius tubercinari deinceps norint, gradusque Veneræ scabiei ex propriis ut plurimum experimentis recensere. Nonnullis tamen lucro habetur Italiam, & Galliam vidisse, quos in patria tot per ambages ad inania titulorum scholasticorum tædet aspirare. Nam apud nos minori cum pudore, & sumtu domum licet reportare titulum doctoratus & inscitiam. Etsi apud istos quoque sat rudi ex ligno tales Mercurii effigiantur.

§. 4. Enimvero cum nemo robustus, aut debilis possit pronunciari, nisi cum aliis comparetur; dispiciendum porro est, quomodo vires Germaniæ ad vicinos sese habeant. Contingit igitur Germania una ex parte imperium Turcicum in Stiria, & quæ tanquam istius propugnacula possunt haberi, in Hungaria, & Croatia; quas salvas manere istius maxime interest. Vbi manifestum est, utut Turcæ ex latissimis suis ditionibus longe gravius auri pondus redeat, ac fortasse ampliore hominum turba campos possit inundare; eundem tamen Germaniæ parum videri metuumdum. Nam stringit iste Germaniæ extrema duntaxat, & modica ora sui imperii, qua illud velut in cuneum tenuatur, & quidem procul à sede regni primaria. Sic ut non sine maxima molestia Turcis bella Hungarica gerantur. Præterquam enim quod Turcicus miles Germanis bene exercitatis haut quidquam par sit, magno molimine ex Asia copiæ sunt transferendæ, cælo asperiori parum assuetæ, & hyemis impatientes. Et postquam omnes vires in extremam imperii

oram sunt collectæ oppositæ partes in Persidem vergentes intumescere solent. Cumque vicinæ regiones, Servia Bulgaria, & ipsa Hungaria Turcica non sufficiant alendæ tantæ multitudi- ni, terrestri itinere, difficili, & longinquo com- meatus est subvehendus; postquam magno Ger- maniaæ bono versus Orientem Danubius evolvi- tur. Et vix unquam ultra quartam suarum virium partem adversus Turcam vertit Germania, eam- que plerumque inter Ducum ignaviam aut discor- diam, pecuniæque & disciplinæ defectum desti- tutam. Et tamen plura Germanorum de Turcis, quam horum de illis tropæa extant. In vulgus au- tem Turcarum nomen factum est formidabile, tum propter truculentos ipsorum mores; tum per astutiam Austriacorum, isto terriculamento crumenas exenterantium; accedentibus Sacer- dotum clamoribus, & vaticinandi prurigine. Nam & horum interest, plebis animos pavori- bus agitari.

§. 5. Italia & viris, & opibus Germania lon- ge inferior, ac in plures particulas discerpta ad vim aliis faciendam est inhabilis. Quin satis ha- bemus quod Germani Imperatores antiquum in Italiam jus non eant renovatum; præsertim cum per impietatem sæculi reverentia fulminis Ponti- ficii, quod sæpe istos in terrorem quondam de- derat, nunc penitus videatur exolevisse. Nec Po- lonia ulla in parte Germania se se audet compa- rare. Et cum iationes Reip. Polonicæ postulent sua potius servare, quam aliena concupiscere, quam modestiam Germanos quoque suæ Reip. conditio docet, vix adparet occasio, quæ duas

illas nationes bello possit committere ; nisi forte aliquis Germaniæ Principum Polonorum sese intestinis discordiis miscuerit. Danis hæcenus ne ad Hamburgum quidem subjugandam vires fuisse ; nedum ut contra universam Germaniam sperare quidquam possint, ad omnes vicinorum Suedorum motus trepidi. Anglia quoutque insultet Oceano suo, Germanis parum curæ est. Et uti illa continentem tentare frustra præsumserit : ita his nullæ vires maritimæ, quæ cum Anglicis comparatæ momentum possint habere. Belgis fœderatis nec voluntas est, nec facultas in Germaniam aliquid moliendi. Nam nec ipsi ad miliciam terrestrem idonei, aquatiles animantes ; & utut pecunia superfit, haut quidquam libertati ipsorum expedit, numerosam terram alere exercitum. Igitur satis habent, si Germani per vim non eant repetitum urbes, quas ipsi præfidiis incedere, muniendis contra Hispanos suis finibus. Hispanici partes Imperii, quæ Germaniam contingunt, cum hac nulla parte comparari possunt. Ipsa porro Hispania longe remota, & viris exhausta, nec Lusitanæ tantillo regno, subjugandæ sufficiens. Quin Carolus V. tunc florenti quam maxime Hispaniæ imperans, & ditionibus Austriacis, atque autoritate Cæsarea subnixus, nequidquam opprimere reliquam Germaniam tentavit. Suedia, utut ei annumeres provincias Germanicas nuper partas, reliqua Germania & numero virorum, & opibus multis partibus est inferior. Nam quod simplices aliqui de viris dubitavere, moti partim obsoleto vocabulo vaginæ gentium, partim

progressibus Suedorum nupero in bello; id quale sit, cordatioribus satis constat. Scilicet spatio XVIII. annorum, ex ipsa Suedia non supra septuaginta militum millia sunt emissa, quorum multi in patriam iterum reverterunt: cum tamen, durante isto bello, vix unquam infra centum millia Germanorum, sæpe supra in armis fuerint. Causa vero tantorum progressuum erat Germanorum discordia, & occasionis oportunitas, & quod Protestantes ab Austriacis pressi velut cœlitus demissum præsidium Regem Gustavum susciperent. Circa florentissimum hodie Gallia regnum probabilius dubitari potest. Sed tamen, si utriusque vires in se spectentur, citra commoda, aut morbos, quorum illa Gallia ex regulari sua Monarchia, hi Germaniæ ex dissoluta Reip. forma surgunt; pro Germania fuerit pronuntiandum. Nam & longe amplior est Germania, quam Gallia, & utat fertilitas utriusque par sit, subterraneæ tamen Germaniæ opes longe supra sunt. Nec Gallia virorum numero excellit; & Germanum militem Gallo non concedere multis speciminibus fuit ostensum. Circa vim pecuniæ non ita liquido pronunciari potest. Nam sane quantum auri paucis annis modernus Rex congefferit, præcipue dum veteres illas spongas exprimit; & quid in annuis redditibus habeat, non sine admiratione percipimus. Considerari tamen simul debet, plebem in Gallia longe asperius tributis & vectigalibus exhauriri, quam in Germania; & ibi omnes opes regni in unum velut alveum confluere. Germaniæ autem redditus inter tot

Principes divisi; quanti sint ita liquido apparere non possunt.

§. 6. Sed utut singula regna præponderet Germania, quid tamen fiet, si multa junctis viribus eandem invaserint? Heic initio observandum est, quorundam rationes non ferre, ut simul in Germaniam conspirent. Quorundam etiam vires tantas non esse, ut ad Germaniam aliquid momenti habeant. Deinde non concessuros cæteros, ut unus aut alter, oppressa Germania, tanta opum accessione gaudeat, quibus suffulto facile sit toti Europæ leges præscribere. Adeoque nunquam defuturos, qui ad Germaniam servandam sint conisuri. Tres igitur sunt, qui velut Principes aut capita fœderum sese videntur ferre posse ad invadendam Germaniam; Turca, Domus Austriaca, & Gallus. Cum Turca non est probabile, ullum Christianorum Principum in Germaniam aperte conspiraturum, ne ipsum Gallum quidem. Nam fœdera, quæ superiori seculo Gallo cum Turcis intercedebant, hoc spectabant, ut vires Caroli per hos distinerentur, quæ tunc Gallis erant prægraves. Sed tale fœdus, in quo de Germania junctim invadenda, & subigenda conveniatur, non erit metuendum; cum & impium, & stolidum sit futurum, barbari istius incrementis tantopere velificari, qui pari odio in omne Christianum nomen fertur. Quin uti Galliæ magis expedit, Germaniam in præsentis statu relinqui, quam insignem ejusdem partem in Turcarum manus cadere; ita & ipsis Turcis optabilius est, Germaniæ statum informem, ad alios invadendos inhabilem relinqui, quam cum Gallia con-

junctam ad leges Monarchiæ reformari. Nam si duo ista imperia in unam massam bona fide coaluissent, haberet Turca, quare Constantinopoli suæ metueret. Domus Austriaca ut reliquam Germaniam regio complectatur imperio, nulli vicinorum optandum fuerit; nec puto ullum fore tam dementem, ut conatibus istis subsidii quid velit afferre. Imo, uti Hispaniæ quidem vires pro Austriacis sunt; ita aperte hisce se opponent Galli, Suedi, & Belgæ fœderati, eo promptius, quod istis nunquam sine præmio fuit, Germanorum libertati suppetias tulisse. Quin nec Pontifex nimium videtur Austriacis heic fauturus. Nam ut tot myriades ovicularum errantium ad Ecclesiam revocasse summo Pastori gloriosum foret; ita quantovis animarum detrimento redimendum videtur, ne Germanus, aut Hispanus, nimia subnixus potentia in res Italiæ sibi arbitrium sumat. Quod si denique Gallo Germaniam invadere in mentem venerit, apertos itidem adversarios experietur, Hispanos, Anglos, Italos, Belgasque fœderatos: quorum hi nescio quam superstitiose memores videntur antiqui dicitur; Francum amicum habueris, vicinum non habueris. Dani fortasse non adeo sint formidaturi, clientelam Galicam subire, dummodo per istam perpetuus metus ab invisissimis sibi Suedis dispelli posset. In Suedorum societate plurimum videtur momenti positum, præprimis si bellicosus ipsis Rex contigerit. Dudum tamen prudentioribus animadversum, Gallos quidem velle uti Suedorum opera non gratuita; verum ita, ut quod inde partum fuit, solius

Galliæ incrementis accedat. Id vero nequidquam Gallis ad palatum quod Suedi Gallico auro propriam potentiam eouſque eant promotum, ut facile deinceps Gallorum amicitiam poſſint negligere. Ex aduerſo Suedi ſtultum putant, pro Gallorum magis utilitate, quam propria contendere. Neque ſunt tam habetes, quin perſpiciant, ubi Gallus rerum in Germania fuerit potitus, ipſum non minus Suedis, quam aliis vicinis leges dictaturum. Et inde etiam aliquandiu inter populos iſtos amicitia tepidius culta; Galloque compendioſor via fuit viſa, nonnullos Germaniæ Principes, præprimis Rheno vicinos fœdere, & uti fama fert, annuis ſtipendiis ſibi illigare, in uniuerſum ſeſe ſolicitum pro Germania oſtentare, controverſis Principum componendis ſe dare, in pecunia, & milite petentibus ſubmittendo alacrem ſe exhibere, id denique agere, ut quibus auxilio aliquo opus eſt, intelligant, certius ſibi præſidium in amicitia Gallica, quam in Cæſare, legibusque Imperii poſitum. Hoc modo planiſſimum ſterni aditum ſubruendæ Germanicæ libertati, ſtupidus ſit, qui non animadvertat; præſertim ſi ſtirpem maſculam Auſtriacam deficere contigerit.

§. 7. Enimvero iſthæc Germanici Imperii moles, quæ in juſti regni formam redacta toti Europæ futura erat formidabilis, per inſtinos morbos; & convulſiones ita debilitatur, ut ægre ſibi ipſi defendendæ ſufficiat. Cauſa primaria mali eſt ex inconcinna, maleque digeſta Reipubl. compage Quantumvis magna hominum multitudo uno homine robuſtior non eſt quamdiu
quilibet

quilibet sibi soli tendit. Omne ex conpunctione robur est. Et quatenus plures in unum corpus naturale non possunt coalescere, multorum vires uniuntur, dum uno consilio velut una anima reguntur. Ista unio quo arctior, & concinnior, eo validior existit societas; laxitatem, pravamq; membrorum combinationem necessario debilitas, morbiq; comitantur. Perfectissima unio, & ad diurnitatem cum primis apta, in regno rite composito cernitur. Nam Aristocratia, præterquam quod vix commode possint subsistere, nisi ubi Reip. alicujus vires præcipuæ in unam urbem colliguntur, Monarchiis sua natura fragiliores sunt. Serenissimæ enim Reip. Venetæ inter miracula duntaxat est locus. Ex pluribus civitatibus per fœdus coagmentata systemata longe laxius cohærent, & facilius turbari, aut dissolvi possunt. Ut tamen qualiscunque firmitas istis systematibus constet, necessarium cum primis est, ut sociæ civitates eandem habeant Reip. formam, nec viribus inter se multum sint dispares, utque ex ista conjunctione in singulas par utilitas redundet. Deinde ut maturo consilio, legibus prius rite conceptis, in societatem coiverint. Nam qui temere, & velut impetu quodam in societatem ruunt, futuro statu prius non curate pensulato, & digesto, non magis concinnum aliquod corpus deinceps formare possunt, quam elegantem formabit vestem sartor, qui pannum prius in frustra secuerit, quam constiterit, muliebris an virilis sit vestis facienda. Est illud dudum observatum, vix unquam Monarchias cum civitati-

bus liberis in fœdera, etiam temporaria, bona fide coalescere, nedum ut perpetuo jungi sint idoneæ, Principibus plebejam libertatem averfantibus, plebe Principum fastum horrente. Illa porro est humani perversitas ingenii, ut vix æquo animo pari secum jure degentem adspicere possit, quem viribus inferiorem videt. Et communia onera ferre detrectat, qui nullam, aut exiguam partem communium commodorum sibi relinqui animadvertit.

§. 8. Cæterum Germania eo est habenda ægrior, quod in eadem junctim reperiantur morbi, tam qui ex regno male formato, quam qui ex systemate sociarum civitatum indigesto redundant. Imo inter præcipuos hicce morbus est, quod ad neutram harum specierum Resp. Germanica exacte quadret. Exterior facies, & inania simulacra regnum aliquod præ se ferunt; antiquissimis quoque temporibus Rex erat revera id, quod audiebat. Post hujus autoritas deminuta, & gliscentibus Ordinum opibus & libertate, vix umbra quædam regii imperii remansit, qualis fere cernitur in iis, qui corpori alicui sociorum velut duces præsunt. Inde perniciosissima convulsio corpus Imperii distrahit, in diversa tendentibus Imperatore & Ordinibus; dum ille ad regiam potestatem velut postliminio quibusvis artibus grassatur; hi vero partas semel opes obnixè defendere sagunt. Ex quo non possunt non perpetuæ suspiciones, dissidentia, occultæque machinationes oriri, præpediendis alterius incrementis, aut infrigendæ cæterorum potentia. Quod & ipsum efficit, ut tam ro-

bustum cætera corpus ad externos invadendos, aliquidque acquirendum velut enerve deprehendatur; cum nova incrementa Cæsari nolint accedere Ordines, neque tamen eadem inter omnes æqualiter possint distribui. Quam monstruosum igitur vel hoc solum, quod caput adversus membra velut in partes descenderit. Inter ipsos porro Ordines variæ distractiones diversis ex causis proveniunt; quæ efficiunt, ut ne concinnum quidem sociorum systema Germania præ se ferat. Ipsi Ordines dispari reip. forma utentes male inter se compositi; dum intermixtæ passim Principibus degunt liberæ civitates. Urbes cum plerunque commerciis floreat, opulentia sua Principum invidiam accendunt, præsertim cum ejusdem pars ex ditionibus horum eo confluerit. Neque negari potest, quasdam urbes ad lienis instar intumuisse, vicinorum Principum terris ad maciem redactis. Est quoque proprium Nobilitati plebejos contemnere, qui tamen sæpe suis sibi nummis non minus placent, quam isti suis imaginibus, aut exhaustis ditionibus. Denique nonnulli istas urbes velut dominatum sibi exprobrantes adspiciunt, subjectorumque conditionem comparatione vicinæ libertatis impatientius ferri deprehendunt. Hinc invidia, contemptus, insultationes, suspiciones, occultæque machinationes Quæ omnia tamen acrius, & manifestius existunt inter Episcopos, illasque urbes, in quibus isti cathedrales suas Ecclesias habent. Quanquam & in ipsis Comitibus Principes non leve fastidium adversus collegium urbium ostendent, Imperatore contra urbes fo-

vente, quippe apud quas majoris fere suam auctoritatem fieri, quam alios apud Ordines, sentit. Sed nec usque quaque propitiis sese oculis invicem adspiciunt Principes seculares, & Ecclesiastici. His in eadem classe præ istis priorem locum assignat sanctimonia muneris, & quia sine dubio per calvitium largius sese Numen infundit, quam per intonsos vertices. Vnde & eorundem maxima quondam in Rep. seculis barbaris auctoritas. Secularibus autem nescio quam molestum videtur, istos ex inferiori ut plurimum nobilitate tam repente in pari, aut eminentiori fastigio collocatos, & Dei gratiam præscribentes, adspicere. Præsertim cum illam dignitatem ad posteros suos continuare non liceat, & familia ipsorum intra priorem conditionem subsistat; nisi quod multi Episcopi, sanctissimi Patris nostri exemplo, suis agnatis per beneficia Ecclesiastica, & donationes sat laute soleant prospicere. Contra habent Ecclesiastici quare merito secularibus irascantur, quippe per quos abdomina cœperunt gerere multo pressiora; quæ de re infra plura. Illud quoque non parum ad distractionem Ordinem facit, quòd inter multos magna sit opum inæqualitas. Hinc enim vitio humani ingenii potentioribus oritur contemptus adversus imbecilliores, & libido eosdem opprimendi; his contra in suspiciones, & querelas pronis, ac libertatis æqualitatem quandoque importunius crepantibus. Sed & eminentia Electorum præ reliquis Principibus non levis dissidii causa, his tantum splendorem ægre ferentibus, ac nonnulla præter jus usurpati

jaſtantibus ; illis pro jure , atque autoritate ſua ſtrenue nitentibus.

§. 9. Nondum morborum ſat erat , ni efficaciffimum alias animorum velut coagulatum religio , Germaniam in partes diſtractam aſperrime collideret. Neque ſola odiorum cauſa ex opinionum diverſitate , & quod Sacerdotibus ſolenne ſit , diverſa ſentientibus cœlo interdiceret ; ſed quod per Proteſtantes Catholici Sacerdotes magna opum ſuarum parte ſint exturbati , quarum deſiderium ad eaſdem recuperandas noctes dieſque iſtis ſtimulos ſubdit. Cum iſti ſemel in vaſa dimittere ignavum judicent. Imo ſunt , qui in univerſum nimias Sacerdotum opes Reip. prægraves judicent ; præſertim cum Sacerdotes , & Monachi ab alio dependeant capite , extra Remp. Germanicam conſtituto , cui nunquam in Germanos ſincerus amor , & cui ſeculares omnes perire votum ſit , modo aſſeclæ ſui rebus gaudeant quam florentiffimis. Hoc enim modo peculiarem velut ſtatum in media Rep. fundari , adeoque bicipitem fieri Remp. in propatulo eſt. Id quod plurimi , queis major patriæ , quam Eccleſiæ Romanæ amor , peſſimè publico contingere judicant. Nec minus illud pernicioſum , quod Ordinum Germaniæ quidam non inter ſe modo , ſed & cum exteris peculiaria iniſe fœdera gaudent , eo ſecurius , quod pace Oſnabrugeniſi id expreſſe permiſſum. Quæ res non ſolum Principes Germaniæ in factiones diſtrahit , ſed etiam exteris , fœderi in-nexis , facultatem præbet , Germaniam pro lubitu ſuo temperandi , & demum occasione data ſociorum ope contra univerſos invaleſcendi ; præſer-

tim cum talia fœdera cum exteris non modo contra alios exteros, (id quod aliquo modo ferri posset,) sed etiam contra ejusdem Imperii membra quærantur. Sed & Astræę vestigia per Germaniam fere evanuerunt. Vbi enim Ordinibus inter se aliquid litium oritur, (id quod in tanto ipsorum numero, & interscindentibus se mutuo territoriiis frequenter contingit,) si Camera aditur, post seculum demum controversiæ finis est expectandus. Apud Iudicium Aulicum gratiæ & corruptionibus aditum non satis anxie interclusum metuitur. Nec desunt qui suspicentur tribunal illud nimium meminisse loci, in quo sedem fixit. Inde per Germaniam jus fere in armis, & qui viribus pollet, causa quoque prævalet, sibi que ipsi facere executionem non veretur. Denique quam elumbem hoc arguit societatem, quod neque commune ærarium, neque communis miles Germaniæ est, repellendis quorumvis exterorum insultibus, aut comparanda una vel altera provincia, ex cujus reditibus communes reipub. sumtus tolerarentur. Et quanto satius fuerat, Germaniam in proprios usus consumere illos homines pacis impatientes qui per omnem fere Europam venalem sanguinem circumferunt.

§. 10. Intercedunt quoque singulis Ordinibus non paucæ invicem æmulationes, & controversiæ, quæ & ipsæ totius corporis vires non parum convellunt. Nobis præcipuas tantum attigisse huic sufficiat. Est adversus domum Austriacam omnium Principum invidia, aut suspicio propter diuturnam Cæsarei factigii possessionem,

& nimiam potentiam. Inter domum Palatinam, & Bavaricam, præter antiquum odium, controversia super Vicariatu Imperii agitur, nescio quomodo finienda, cum illa jure, hæc potentia nitatur. In domo Saxonica linea Ernestina invidet Albertinæ ob translatum ab hac in illam Electoratum. Elector Brandenburgicus nunquam bona fide digerere potest interceptam per Suedos Pomeraniæ partem præcipuam. Electori Palatino dudum succensuerunt vicini quidam propter jus unum aut alterum, quod ipse in eorum ditionibus habet, quamobrem nuper ab istis ad arma provolatum. Vix quoque penitus evanuisse putem memoriam controversiarum, quæ circa ditionem Marpurgensem familiam Hassicam quondam commiserunt. Nec fida unquam pax inter Electorem Brandenburgicum, & Palatinum Neoburgicum propter hereditatem Iuliacensem. Minoris momenti lites quis enumeraverit? Quin & inanes super præcedentia controversiæ nonnullorum Principum animos odiis distinent. Tanta morborum colluvies efficit, ut inter minores nævos referendus sit tædiosissimus processus in causis potissimum civilibus, per quem etiam liquidissimum jus in plura lustra eludi potest. Nec minus monetæ varietas per Germaniam commerciis, privatorumque patrimoniis multum incommodi affert; etsi ipsorum nummorum commendari mereatur modestia, quod tenuitatis suæ verecundiam ipso colore non obscure præ se ferant. Quod enim aliqui Principes luxuriæ duntaxat, venationique sint dediti, nulla aut exigua publicæ privatæque rei habita cura id hominum

C A P V T VIII.

De Ratione Status Imperii Germanici.

§. 1. **Q**uid morborum in visceribus Germaniæ lateat, clare credo apparuit. De remediis non paulo operosior disquisitio, & quæ à persona extranei, & peregrinatoris aliena videri possit, ni ea gentis Teutonicæ humanitas foret, ut extranea potius, quam sua gauderet admirari. Et facilem spero dabunt cordati veniam innoxia libertati hominis à studio partium remoti, cui post patriæ incolumitatem nihil magis in votis, quam ut florentissimo statu gaudeat integerrima nationum. Antequam autem nostram mentem explicem, operæ pretium puto fuerit, paucis discussisse medicamenta, quæ supra citatus *Hippolitus à Lapide* ægrotanti Germaniæ propinat. Ista enim etsi non pauci fuerint admirati, tamen semper nobis nescio quam male temperata visa fuerunt.

§. 2. Primo igitur iste promulgat sex leges, quas ipsi Rationes status vocari placuit, quæ observandæ sint in tali Reip. forma, qualem ipse Germaniæ affingit; in Aristocrazia nimirum, ubi summa rerum est penes Optimates, simulacra potestatis Regiæ in Principe. Dictitat ergo I. Studendum esse concordia, & à factionibus abstinendam. II. Ne diutius Imperatoria dignitas

in eadem familia continetur, ne scilicet per diuturnam simulacrorum usurpationem solidum dominatum invadendi libido subeat III. Licet in unum conferatur Principatus, cum potestate dirigendi, & moderandi functionem singulorum ad commune bonum, & Reip. unionem; Proceribus tamen clavum Reip. semper in manu retinendum, ac potestatem de summa rerum decernendi in Comitibus exercendam; quæ hanc ob causam frequenter habenda, saltem Senatum aliquem perpetuum constituendum, qualis superioris seculi initio erat Regimentum. IV. Ut simulacra duntaxat Majestatis Principi relinquuntur; ipsa vero jura, & potestas Reip. reservetur. V. Ne Ordinum Imperii vita, fortuna, ac fama solius Imperatoris arbitrio subjaceant. VI. Ne militia, & loca munita ejusdem solius potestati committantur. Multus deinde in eo est, ut ostendat, variis modis contra istas leges tam à Cæsare, quam à nonnullis Ordinum fuisse peccatum, non sine acerrima insectatione domus Austriacæ, & quorundam Electorum. Enimvero utut istæ leges omnino spernendæ non sint; cum tamen Aristocratiam non esse Germaniam supra sit ostensum, solis hisce legibus salutem Germaniæ contineri frustra creditur.

§. 3. Inde sex remedia Idem præscribit curandis Germaniæ morbis. Primo loco commendat studium concordiæ, & generalem amnestiam, ac abolitionem omnium gravaminum, quæ odia invicem aluntur; ac ne ob religionis diversitatem in partes discedatur, eamque ob causam publica salus negligatur. Hoc remedium declamationi

scholasticæ copiosum potest præbere argumētum; in usum autem Reip. Germanicæ tunc demum adplicari poterit, quando omnes Germaniæ proceres sapere incipient, & animi motus ad leges philosophicas exacte attemperare. Deinde jubet extirpari domum Austriacam, & bona ejus in fiscum redigi. Hoc vero est carnificem, non medicum agere. Quasi vero excidium statim mereatur, cui opes mediocritatem excedentes contingere. Sed pareamus tam duro decreto. Quis vero manū securi admovebit extirpandæ potentiæ, tanta terrarum spatia complexæ, & quam uni, aut duobus non accrescere totius Europæ interest? Germaniæ procerum pars in eam domum affectu prona; multi extra odium; cæteri tantæ moli subvertendæ haut quidquam pares. Adsciscendi ergo socii, & quinam alii, quam Galli, & Suedi? Nam hi, cum talia Hippolithus scriberet, omnibus modis hoc agebant; magno apud imperitos adplausu jactantes, abs sese libertatem Germaniæ vindicari, per Austriacos oppressam. Ast incivile fuerat, tantum ab istis laborem gratis postulare. Nec adparebat quæstor, qui prædam tam religiose in fiscum redigeret. Quin potius augurantur homines non absurdi, siquidem cōnatibus hostium domus Austriacæ eventus respondeat, fore, ut Ordines Imperi antiquam illam ranarum querimoniam instaurent quæ pro ciconiam regem erant sortitæ. Post sublatam domum Austriacam capite tamen non vult destitutam esse Germaniam. Iubet igitur alium eligi Imperatorem, cui ex locis suis communibus splendidum virtutum satellitium circumponit;

sed ut inani tantum titulo fulgeat, & potestate regia destitutus, directoris & magistratus vice fungatur. Atqui talis præses, aut director usum potest habere in aliqua civitate Aristocratica, ubi proceres in una urbe domicilium obtinent. Quin compendiosius fuerat dicere, nullo Imperatore Germaniam opus habere. Quantum tamen potestati sui Cæsaris Hippolitus subtrahit, tantum reditibus ejusdem videtur velle adjicere. Esurire tantum Principem turpe foret. Igitur in patrimonium Imperii destinantur ditiones Austriacorum; & ubi hæc forte non suffecerint, Electores jubentur restituere, quæ ab Carolo V. ipsis donata, aut confirmata. Atqui videtur humanæ indolem animæ ignorare, qui tantis opibus subnixum inter tantillæ potestatis gyrum æquo animo redigi credit. Sed nec post exsequias domus Austriacæ tam faciles erunt Electores, ut restituant, quæ per tria, & amplius, secula quiete possederunt. Præterquam enim, quod longe hebetiori sunt ingenio Principes, quam ut capere queant, quæ super restitutione bonorum minus recte partorum Confessionarii crepant; non deest Electoribus; quod cæteris Ordinibus reponant. Nam credo non paucis ad tenues satis causas foret redeundum, si de quibuslibet accessionibus tam superstitiosa ratio esset reddenda. Ergo æquissimum fuerit, ut quilibet, quæ diu possedit, deinceps quoque retineat. Quarto loco monet Hippolitus, confidentiam mutuam inter Ordines restituendam, dissidentiam eradicandam. Id quod futurum, si gravamina utrinque amica compositione è medio removeantur,

quorum pleraque ex diffidio religionis ortum habent. Atqui cum eadem in primo remedio fuerint comprehensa, quid opus erat peculiarem inde paxidem implere? De constituendo Regimento, Comitibus ob gravia negotiorum convocandis; de tollendo consilio Aulico; de alendo item exercitu perpetuo, & constituendo ærario militari, cui alendo adhibendæ sint Annatæ, quid judicandum sit, quæ paulo post subiciemus indicabunt.

§. 4. Supererat, ut & nos myrothecia nostra explicaremus, num in istis deprehenderetur aliquid, quod febricitanti Germaniæ ad palatum foret. Verum merces ultroneas putare certum est; ac sine dubio cordatiores non suaserint, aliorum sese morbis ultro offerre; cum salutaria etiam suadentibus medicis, ac mercede conductis, iracundi ægroti conviciorum affatim soleant ingerere. Quin & ludibrium nasutioribus debent, qui in privata vita constituti ambitiose leges præscribere non dubitant iis, qui ad Reip. clavum sedent. Sed in proclivi est civilis sapientiæ periculis, cognito Reip. morbo, remedia perspicere. Ne tamen truncum sine videatur opusculum, paucula duntaxat subjecisse suffecerit. Iudicaverim ergo fundamenti loco supponendum, pravitatem status Germaniæ ita velut induruisse, ut sine eversione totius Reip. ad leges justæ regni non possit reformari. Cum autem status iste quam proxime accedat ad systema aliquod plurium Rerump. fœderatarum, tutissime eidem servandæ adhiberi ratio media, quæ à politicis ejusmodi sociis observanda præscribuntur;

quos ante omnia non tam alienis acquirendis, quam tuendis propriis invigilare oportet. Circa internam heic concordiam retinendam maximus labor. Ad hanc summe necessarium est, ut cuique sua jura maneant; ac nulli concedatur, ut imbecilliozem possit opprimere; utque adeo inter dispares licet opes par sit omnium libertas, atque securitas. Exoletæ prætensiones æterno silentio damnentur, & uti quisque possidet, ita deinceps retineat. Recentes lites arbitrio sociorum extra gratiam, aut odium positorum componantur. Horum sententia qui stare detrectaverit, ab omnibus fuerit coërcendus. Quod si systemati sociorum Principem sibi placeat adsciscere, magna precautione opus est, ne dominatum iste possit affectare. Ei fini cum primis inservit, militem, & loca munita ab ipsius arbitrio non dependere. Quin non legibus solummodo certis, & accuratis est circumscribendus; sed & perpetuum aliquod consilium eidem circumponendum, quod socios repræsentet; cui res quotidianæ totam Remp. concernentes exsequendæ committantur, super quibus prius ab universis suis fuit definitum. Ad idem referenda fuerint omnia, quæ exteris cum Rep. intercedunt, ubi prius examinentur, inde ad singulos socios referantur, ac demum generalis conclusio colligatur. Abs eodem denique arduis negotiis emergentibus conventus sociorum extra ordinem indicendi, quod ut citra magnos sumptus fieri, breviorique via res expediri queant, certa ratio fuerit præscribenda. Enimvero ut tale consilium sibi patiantur circumponi Au-

stiaci, vix credibile videtur, potentia ipsorum ad civilem redigi modum adspernante. Neque tamen res Germanicæ tulerint, ut quamdiu stirps mascula ejus domus superest, dignitas Cæsarea ad alium transferatur. Ergo exoranda erit ipsorum modestia, velint opibus partis contenti agere, dominatum in Ordines ne affectent. Ordinum autem erit mascula, & conjunctis animis resistere, si quæ in ipsorum præjudicium tentantur. Præprimis cavendum, ne pauci quidam vel inter se, vel cum Ordinibus fœdera ineant, contra quodcunque Germaniæ membrum valitura. Quod si illa adversus alios tendant, prospiciendum, nec ex ista occasione Germania bello involvatur. Præprimis autem cavendum, ne exteri sese negotiis Germaniæ immisceant, neve ullam amplius particulam eidem decerpant. Quin & obstandum, ne unam atque alteram vicinarum regionum potentior, & dilatandorum finium avidus hostis absorbeat, ex quibus in ipsam Germaniam serpere contagio possit. Si tale quid tentari adparuerit, mature defensio adornanda, quærendaque societas eorum, quorum itidem interest; ne certa regna in nimiam potentiam insurgant. Cæterum quamdiu sua tantum defendere satis habet Germania, militem alere perpetuum, præsertim numerosum non adeo necessarium fuerit; descriptio tamen mature facienda, quantum quispe mittere debeat, ubi opus fuerit. Quis autem modus sit, etiam pacis tempore sumptibus valde modicis militem alendi, qui statim, ubi res poposcerit, in exercitum coire possit, optime, ni fallor, ex vi-

cina Suedia discere poterant Germani.

§. 5. Enimvero isthæc omnia, & si quæ alia salus Germaniæ requirit perspicere, atque in usum transferre facillimum fuerat, modo bonam mentem experirentur propitiam qui ad clavum Reip. sedent. Sed cum plerique inter præcipuas causas distractæ in partes Germaniæ collocent religionis diversitatem, puto non alienum à libertate opusculi fuerit, paucis recitasse, quidnam super isto negotio abs cordatis quibusdam viris, me presente, disputatum fuerit. Nam neque illa rerum Theologicarum mihi est facultas, ut super talibus proprio Marte iudicium ferre queam: & minus puto piaculum fuerit aliorum sententiam retulisse, quam propriam exponere; præsertim cum me Sanctissimæ Matris Ecclesiæ Catholicæ iudicio humillime subijciam. Cum ergo ipse Colonia Agrippinæ apud Reverendissimum atque Illustrissimum Nuncium Apostolicum, quem cum aliis quibusdam obsequii testandi causa inviseram, inter varios sermones subjecissem, me nondum satis capere causas, quare tanta per Germaniam dissidia religio excitarit, cum in Belgio fœderato, quo non ita pridem excurreram, tale quid non deprehendatur; ubi tamen credendi, & non credendi, quæcunque placuerit, summa sit licentia. Nam quæstui, negotiisque suis ibi quemque intentum, de alterius religione parum esse sollicitum. Hæc Illustris Vir, qui multum temporis in aulis consumserat, sed tunc in penitissimum sese otium abdidit, petita à Nuncio venia: Quoniam, inquit, iste peregrinator mentionem iniecit rei

quæ diu cogitationes meas exercuit, quid demum mihi probabilissimum fuerit visum jam exponam, postquam & otium omnibus allubescit, & vix mea putem adprobaturum me, nisi tam politicis animabus, quales vestras deprehendi. Inde altius ingressus recensuit, quam multis hæresibus ab initio res Christiana fuerit distracta, quarum pleræque successu temporis ultro evanuerint. Sed vix ullum dari schisma, quod gravius Ecclesiam distraxerit, & quod non privatos duntaxat aliquos; sed integra regna corripuerit, quam cui superiori seculo pauci quidam in Germania Doctores occasionem dederunt. Magna ingeniorum vi, sed & truculentissimis odiis invicem certatum, nec dum apparere spem componendi tam horreni dissidii. Abditas factorum causas scrutari nostrum jam non esse. Quid tamen rerum humanarum conditio rationis suggerat, investigare, magis ex decoro sui ordinis fore.

§. 6. Apparet igitur, ait, duabus potissimum rebus homines vehementer irritari, contemptu, & interceptis utilitatibus. Neque de illo contemptu loquimur, quo alicujus existimatio, & fama directe proculcatur, sed quem tibi cerebrossimus quisque ex dissensione alterius fingit. Hac enim labe ingenia humana ut plurimum laborant. Non modo contra contendere, sed & hoc ipsum, non consentire, odiosum est. Qui enim non consentit alicui, putatur eum tacite erroris accusare; qui in multis valde dissentit, pro stulto eundem habere videtur. Ilte porro morbus, quam maxime vexat homines umbraticos, in
scholarum

scholarum pulvere enutritos, & solitariis suis speculationibus vacantes. Horum hostis statim capitalis est, qui pro oraculis habenda non putat, quæ ipsi sibi persuaserunt. Nec majori quondam ardore inter Romanos, atque Pœnos super imperio orbis certatum; quam inter literatos sæpe super syllabis, aut minutiis aliis depugnatum vidimus. Par, si non acrior intemperies agitat Sacerdotum nationem, (nam libertatem sibi stipulanti Nuncius placide annue- rat,) quorum cum singuli sibi peculiariter Numen credant favere, si quis ab ipsorum placitis abeat præter injuriam spretæ autoritatis, impietatis quoque arguitur, tanquam qui contemptu veritatis cœlestis, aut ex profana pertinacia, ne quid ab aliis videatur didicisse manifestum licet errorem exuere dedignetur. Et verò mirum est, eos, qui placidissimam religionis Christianæ mansuetudinem aliis inculcant, tam horridis scatentes affectibus gestare animos. Aut ostendat mihi aliquis, in quo hominum genere plus reperiatu ambitionis, avaritiæ, invidiæ, iracundiæ, contumaciæ, & ubi quilibet se suaque tanti facit, ut qui diversa sentire ausus fuerit, continuo æternis flammis addicatur, ne Deo quidem tam severas sententias rescindendi facultate relicta. Cæterum quod ægre quis ferat, si sua commoda per alios intecipiantur, id à ratione non usque adeo abit.

§. 7. Enimvero ad penitus intelligendas dissidiorum causas considerandum quoque, qualis sit velut genius triplicis illius religionis, cui publica libertas per Germaniam indulgetur. Equi-

dem quam adposite quælibet istarum sua decreta ex sacris literis probet. nostrum non est investigare, quibus talia in usum privatæ duntaxat pietatis tractantur. Et absit tantam sanctissimæ Matri Ecclesiæ malignitatem tribuere, ut exitiabilem errorem velit propinare nobis, qui tanto ipsam obsequio veneramur. Fas tamen est nobis dispicere, quatenus via salutis æternæ, circa quam Sacerdotes laborant, ad rationes nostras politicas quadret. Neque enim crediderim Optimum Numen per cultum sui civilis vitæ tranquillitatem voluisse perturbare. Ut ergo ab illis initium faciam, qui à nostra Ecclesia Catholica secessionem fecerunt, sane in Lutheranorum religione nihil licuit animadvertere, quod principiis doctrinæ civilis repugnaret. Potestas circa sacra Principibus asserta; opes Sacerdotum ad tenuitatem magno Reip. bono, (quicquid vos totum intueamini,) redactæ; plebi inculcatum, ut Magistratus tanquam Dei vicem in terris gerentes vereri meminissent; denique bonorum operum summa officio boni viri definita. Neque displicet inania quædam ceremoniarum, & aliquem publici cultus adparatum relicta, divertendis simpliciorum animis, quorum captum nudæ pietatis meditatio fere superat. Iam mysteria religionis uti non ad portentosæ superstitionis horrorem adornata; ita decorum videtur, abs humani subtilitate ingenii tantum impetrare sapientiam, & potentiam divinam, ut sublimius quiddam ab hac præstari posse credatur, quam quo isti penetrare concessum. Quin ipsa crassities, quam nonnulli exagitant, ad ingenitatis opinionem.

conciliandam facit. Hinc uti nulla religio de Principibus Germaniæ melius mereri poterat; ita in uniuersum Monarchico statui vix ulla magis idonea videtur. Et vero, ni respectus cæterarum ditionum Carolum V. inhibuisset, magnæ simplicitatis argui mereretur Imperator Teutonicus, quod, initio à Principibus, & urbibus nonnullis facto, occasionem istam ex bonis sacris locupletandi patrimonium Imperii neglexerit; Principibus haut difficulter ipsum in prædæ partem admissuris, & plebe in novos illos Doctores valde prona. Quod attinet Calvinianam religionem, quam vocant, illa à priori parum abit, nisi quod omnes Catholici ritus reliquias cum pulvisculo voluit ejicere; atque recentia dogmata subtilius, quam à Lutherianis factum eliminare. Quorum utrumque parum ad plebis animos accomodum. Nam & obtorpescunt fere isti, uniuerso cultu divino intra declamationem, exiguumque hymnum redacto. Et ubi virtus habetur circa res sacras curiositatem exercere, distortissimo cuique ingenio plurima novandi suboritur prurigo, quam inexpugnabilis comitatur pertinacia propugnandi, quod opinionis semel arreptum fuit. Quin & ad ineptias à quibusdam itum est, & comam paulo ornatiorem nutrire pro piaculo habitum. Cæterum illud prudentibus dudum observatum, genium ejus religionis fere in libertatem democraticam inclinare. Nam plebe circa res sacras, censuramque morum semel ad suffragium admissa, iniquum videbatur unum Principem de summa rerum civilium posse statuere. Isthæc porro novæ religiones, magnam

Germaniæ partem amplexæ, quare per mutua dissidia communium adversariorum vires reddiderint validiores, nullam cordati aliam perspicunt causam, præter illam, de qua modo dicebamus, Sacerdotum pervicaciam, in tuenda non tam doctrina, quam existimatione sua; cui plurimum decedere existimant, si planiora docentibus, aut moderatiora suadentibus paulisper concedant. Nam de utilitate aliqua non litigatur, cum æque utrorumque intersit, ne in Ecclesiæ Romanæ ditionem redigantur. Ergo quia à Sacerdotibus impetrari non potest, ut suam obstinationem post commoda Reipub. ducant, Principum fuerat, istud dissidium paulisper extinxisse, non quidem violenta per remedia, queis irritantur magis dissensiones, quam sopiuntur sed molliori via, & velut per obliquum. Nam si Principes in adsciscendis ministris non amplius vocabula sectarum, sed animi, atque ingenii dotes spectent, si pari modo utrique religionum addicti cives habeantur, Si Sacerdotibus interdicitur controversias illas in concionibus agitare, & asperis nominibus alteram partem perstringere, si denique in scholis publicis non ferantur Doctores, nisi viri moderati, atque prudentes; non dubito, quin paucos intra annos illæ lites ultro sint expiraturæ. Verum, male credo de sanctissima Ecclesia Romana meretur, qui sana consilia istis hominibus suggererit.

§. 8. Enimvero alia prorsus indoles est religionis nostræ Catholicæ, quam novarum istarum. Nam hæ quidem Sacerdotes volunt esse Ministros Magistratus, & populi, ut heic imbutæ

bonis moribus animæ ad æternam salutem post mortem deducantur. Catholicæ religioni non tam curæ est, ut animi ad probitatem formen- tur, quam ut Sacerdotum opes, potentia, & au- toritas immensum gliscat. Et sane dudum mira- tus sum ineptias nostrorum Sacerdotum, quod controversias, quæ sibi cum hæreticis, (ut ipsi vocant,) intercedunt, ex sacris literis deciden- das susceperint; cum longe planior, atque evi- dentior modus suppetat, ad certitudinem de- monstrationum Mathematicarum omnia defi- niendi. Stabilito enim, atque admissio principio illo, quod innui religionis Catholicæ finem esse, ut Sacerdotum opes, atque autoritas magnæ sint, vesani forent adversarij, si vel verbulo sibi ultra censerent oppugnanda dogmata, circa quæ tanta vis chartarum hætenus frustra fuit consumpta. Exempli causa unum duntaxat, atque alterum subjiciemus. Scripturis sacris tribuitur obscu- ritas, eisdemque legendis arcentur Laici; ut soli Sacerdotes earundem interpretandarum jus re- tineant, neq; Laici ex iisdem quædam eruant, quæ non ex re Sacerdotum forent. Iisdem jubentur succenturiari Traditiones, ut si quid forte in sacris literis omissum esset, ad illum finem faciens, commode suppleri posset. Iam tota religio tot ceremonijs adornata, ut earum splendore, atque numero plebs obruta, & velut attonita de solida pietate rimanda cogitationem suscipere nequeat. Peccatorum remissionem soli Deo relinquere lu- crosam non erat. Ergo illa potestas Sacerdotibus asserta; queis hautquaquam placebat tam pro- ficuo jure dissolute uti, nec generali confessione.

& munusculo aliquo à liberalitate confitentis dependente adquiescere. Exactissima enumeratio singulorum peccatorum requiritur; taxatione eorundem in Sacerdotis arbitrio posita. Heic si dives est reus paratissimum est lucrum, etiam ubi gratis peccata fuerunt remissa. Quis enim adversus tam benignum Patrem liberalitatis quid non exhibeat; In pauperes securius licet auctoritatem exercere. Et quanti est, omnium hominum arcana nosse; aut quis non reveratur pectoris sui arbitrum? Missa porro nihil accommodatius ad lucrum atque auctoritatem Sacerdotum promovendam. Nam quis tam salutarem operam navanti præmium negare velit? Aut quis non adoret homines tam venerabilem victimam murmure suo producere valentes? Laicis usum calicis recte ademptum mordicus est defendendum, ne in ulla re Sacerdotes errasse videantur. Nec frustra numerus sacramentorum auctus, ut eo frequentius Sacerdotibus egerent homines. Et quantum lucri vel id solum tribunalibus Ecclesiasticis adfert, quod ad illa omnes causæ matrimoniales trahuntur, eo duntaxat prætextu, quod matrimonium sacramentum sit; Citra hoc enim uxorati videbantur æque dextre naturam matrimonij posse intelligere. Vis meritoria, bonis operibus adscripta, uti ambitiosam hominum pietatem insigniter stimulat; ita dum eadem ijs fere rebus definiuntur, quæ Sacerdotes locuplebant, cum reliquo Theologiæ systemate optime quadrat. Quin nec alio sine incessum crediderim Purgatorium, quam ut tributo possent onerari, quos mox aliàs rebus humanis exemerat. San-

etorum invocatio uti splendorem religionis non
 parum auget; ita auctoritatem Sacerdotum suspi-
 cere necessum est, qui cogitant istorum decreto
 divinæ aulæ proceres creati. Plura addere apud
 callentissimos putidum foret; & qui accuratius
 ista scrutari vacaverit, ad eum gustum cætera
 deprehendet. Ipsa porro Sacerdotum resp. quam
 artificiose compaginata, quam presse omnia inter
 se connexa! ut vere dicere liceat, nullam ab orbe
 condito fuisse corpus tam bene dispositum, aut
 tam validis subnixum radicibus. Jam primo ad
 correctissimæ instar Monarchiæ resp. cōcinnata.
 Ipsi Principi Sacerdotum divinæ par auctoritas
 circumdata. Dei Vicarius, errare nescius, æthe-
 ris, erebique claves citra provocationem, aut
 intercessionem dispensans. Nam quod melio-
 ribus seculis credebatur, regnorum omnium ar-
 biter, Reges solo deicere, aut locare pollens,
 novi Doctores tanquam invidiosum nimis infam-
 marunt. Et quia majestas istius Principatus san-
 ctimonix potissimum opinione stat, per electio-
 nem idem defertur, ut, degenerante sapius regia
 sobole, non nisi dignissimo, & juveniles extra
 affectus constituto, locus patefiat; simul ut magis
 in Ecclesiæ, quam familiæ bonum foret intentus.
 Ob easdem rationes omnibus ejus Reip. mem-
 bris cœlibatus indictus, ut ne privati respectus
 alio curas averterent. Quanta porro Ordinum
 multitudo, quanta varietas! ut eo plures forent,
 qui Ecclesiæ rebus invigilarent, & attrahendis
 Laicorum bonis hamos jacerent. Neque vero
 ullus Principum tam addictus civium suorum ex-
 peritur obsequium; & cum inter ipsos non desint

æmulationes, eas tamen, ne in Reip. detrimentum erumpant, sapientissime novit temperare Pontifex. Nam antiquos ordines recentiori Societati Iesu parum propitios esse constat, quod per hanc illis non parum existimationis decessisse credatur. Postquam enim veterum Monachorum simplex sanctimonia lasciviam recentioris seculi parum videbatur frenare posse, maximo Ecclesiæ bono subijt sanctissima illa Societas, quæ labentes res felicissime restituit, suscepta juventutis informatione, & per confessionem, simulq; polita conversatione exploratis omnium hominum arcanis. Sic ut multi putent, pleraque ad Remp. sacram posse applicari, quæ apud Iobum de Leviathane sensu mystico traduntur. Sine dubio autem optimam illam judicaveris religionem, quæ & cultores suos maximis divitiis atque honoribus cumulavit, & efficacissimis instructa est medijs ad tendendas simul, & in obsequio retinendas oviculas. Puto tamen ex hisce adparere, stolido plane modo controversias religionis hætenus inter Catholicos, recentesque Doctores fuisse disceptatas. Nam nostri quidem hosce in hæreticorum numerorum coniectos igne, ferroque delendos clamitarunt, injecta sinceræ reconciliationis desperatione. Inde non potuerunt non ijdem acerrime salutem suam procurare; & postquã semel Laicos sinistra opinione de Catholicorum Sacerdotũ sanctimonia imbuerant, facile erat, ostentatis horũ bonis, istos sibi defensores cõparare. At si ab initio mens non læva fuisset, nõ deerant media deliniendi Laicos, diversas partes amplexos: & citius in gratiam cum Pontifice Ma-

ximo erat rediturus fraterculus Saxo, oblato pingui aliquo beneficio quam petitus fulmine, cujus vis tam longo itinere, & per cæli asperitatem inrepuerat. Ex aduerso mirari subit recentium Doctorum simplicitatem, quod suadere nostratibus non erubescant, relicta sua conditione, & ejuratis tantis opibus ad ipsorum partes transire, ut ibi vile vulgus sint, cum fame acriter luctaturi. Nam ut populum obtentu libertatis, ac Principes illecebra lucri ad sese invitarent, majoris rationis erat. Etsi postquam semel primus ille impetus deferbuit, & nostri post improvisam cladem copias suas curatius instruxere, satis adparuit, melius rerum suarum satēgisse nostrates, quam alteros illos. Nam quantum memini, præsentis seculo nemo Principum amplius ad istos transit; nonnullos tamen intra sinunt suam Ecclesia Catholica recepit. Plura parantem addere Nuncius interpellavit; & satis, inquit, peritiam tuam in rebus Theologicis nobis adprobasti; nec auditores defuturi essent, si publice talia docere institueres. Etsi fateor eadem non adeo ad captum novitiorum esse: nec tibi fas fuerit, (me respiciebat,) intra horulam admitti in mysteria, abs quorum cognitione tot millia versutissimorum hominum magna sollicitudine plebem arcere laborant.

§. 9. Isthæc præsentis Nuncio Apostolico sat libere prolata, nec sine candoris laude, animum mihi addiderunt, ut deinceps apertioris pectoris hominibus aurem accommodare minus trepidarem. Nec multo post in aliquem incidi virum patriæ suæ rerum peritissimum, sed qui à

nova religione non magnopere videretur abhor-
rere. Eo curatius venia mihi petenda est, talia
referenti, ne quis ista omnia abs me probari pu-
tet. Ille igitur, mentione nuperi sermonis à me
injecta, paulo altius exorsus, quod in Rep. bene
constituta omnino deceat certas esse personas,
cultui divino publicè exercendo vacantes; quos
honeste sustentari necessarium sit; sed & conve-
niens esse, ædes sacras publice extrui, quarum
decor externam quandam majestatem religioni
conciliet, ad plebem devotione accedendam non
inutilem. Sed neque illud quenquam cordatum,
inquit, negaturum arbitror, quæcunque per-
sonæ ad cultum religionis nihil conferunt, sacras
jure vocari non posse; & quæ ad tales alendos
insumuntur, bona, sanctimoniam nihil habere.
In Germania porro tum liberalitate Imperato-
rum ac Principum, tum devotione privatorum
tantis opibus cumulatus fuit Sacerdotum ordo,
ut saltem dimidia, si non major pars Germaniæ
ad ipsos spectaverit, inaudito apud omnes gentes
exemplo. Ad istorum autem bonorum fructus de-
vorandos immensa vis otiosorum hominum sese
adplicuit. Id quod neque Theologiæ, neque de-
cretis civilis prudentiæ satis congruit. Divinæ
literæ jubent Sacerdotes honeste ali, neque ob-
turari os bobus triturantibus. Neque Sacerdo-
tum nomen attribuunt illis, qui nullam Ministe-
rii sacri partem attingunt. Quin & eadem neque
personas, neque bona sacra eximunt ab inspectio-
ne summæ potestatis civilis, quo minus ab eadem
ad salutem Reip. debeant temperari. Nimiam au-
tem molem bonorum sacrorum non esse ex usu

Reip. fatis perpexerunt Veneti vestri, qui eorundem incrementis obicem posuere, nequidquam ringente Pontifice, scilicet in tabem velut attenuari civitates necessum est, ubi tantas divitias ad sese trahunt homines, aliud extra Remp. caput agnoscentes, & ab oneribus publicis exemptos sese divino jure ferentes. Equidem de numero Episcoporum non habet Germania quod queratur. Quin longe angustior ille est, quam pro latitudine regionis, si manus sacrum ipsis obire placeret. Sed quo tantę ipsorum opes? Dicis, esse eisdem simul Principes Imperij, & partem capessere de cura Reip. Ergo abstineant sacro nomine Episcoporum, quod officium ipsos obire non sinit secularium negotiorum moles; & nihil aliud velint audire, quam quod sunt. Nam puto nihil detrimenti capiet religio Christiana, si vel maxime Episcoporum aliquis Germaniæ per annum unam vel alteram missam non celebraverit, superbo stipatus satellitio, & primis Christianæ religionis disseminatoribus paupertatem suam exprobrans. Sic gaudeat sane Moguntinus sua ditione, ut possit sustinere dignationem Cancellarij Germaniæ. At cur sancta ipsi Sedes sit attribuenda, cum alij Principes, quæis æque resp. cordi est, vulgari sint contenti, causa non adparet. Jam de Canonicis quid dicam lignis, ex quibus dolantur Episcopi? Eorum opera, quod in rebus sacris nihili sit, ipsi non erubescunt profiteri, dum irregulares sese Canonicos ferunt, & parendo gutturi Vicariorum opera templorum fornices clamore lacerant. Ex his, qui nullam partem negotiorum profanorum attingunt, inu-

tilia terræ pondera sunt, ventri, atque inguini fervientes. Qui profana tractant; cur sacri audiunt, aut cur sacris bonis abutuntur? Iam quid de immensis opibus monasteriorum dicam, & de infinitis examinibus rasoium quibus illa obsidentur? Equidem dari collegia, in quibus juvenus Ecclesiæ, ac Reip. formetur, omnino expediebat. Neque abnuerim, eadem posse inservire hominibus ad profundas duntaxat speculationes idoneis; ex quorum ingeniis qui Reip. provenire poterant fructus, per vitæ civilis turbulentiam intercipiuntur. At ubi hisce de tranquillo secessu fait prospectum, neque ipsi teneritatem ingenii in pœnam sibi datam possunt queri, & sæpe largo cum fœnore reponunt, quod in ipsos à Rep. fuerit inpensum. Vtrumque tamen genus sobriis impensis optime alitur; exuberans pinguedo vigorem & industriam velut oblimat. De cætero nulla apparet ratio, quare desperati homines, aut qui tædio laborum cucullo deformes incedere amant, absurdis boatibus templa impleturi, aut frigidissimo affectu repetitas preculas Deo ad globulos annumeraturi, publice saginari debeant. Illud pro mole bonorum sacrorum quidam palmarium ducunt argumentum, quod per ista consulatur illustribus, & nobilibus familiis. Dum enim ad beneficia Ecclesiastica promoventur, qui familiam videbantur gravaturi, adeoque divisio patrimonii prohibetur, opes, splendorq; familiarum conservari melius potest; quin & augeri, ad dignitates amplissimas provec-tis, queis alias domi cum paupertate fuera: luctandum. Et fateor vel per solam hanc rationem illustrium

favorem familiarum sibi pignerari potest Ecclesia Romana. Enimvero uti familiarum nobilium splendorem servari fors egregium fuerit; ita sine dubio illi, abs quibus bona sacra sunt profecta, de isthoc per eadem procurando ne per somnium quidem cogitarunt; nec in eo sine sacri quidpiam possumus deprehendere. Quin si postgenitis honestus est animus, suppetunt bello, ac pace media, quibus & rem, & famam possint quærere. Sin neque domi, neque militiae ulli sint usui, nosse debebant invidendum nimis ingnaviæ præmium esse, victum publice velut in prytanæo accipere. Quod, si reposuerint, saltem hoc modo impediri, ne gliscens nimium numerus nobilium ob paupertatem demum despectui habeatur: respondemus, si digna nomine suo germinet nobilitas, multitudinem ipsorum ordini, rei; publicæ nihil obesse; cum virtuti numquam statio, aut præmium sint defutura. Quod si metuant, ne ipsi, quos tulit ætas parentum pejor avis, dent progeniem vitiosiore, recte quidem, dum matrimonio abstinent, orbem ignavis fucis opplere parcent. Sed & extra sacros ordines licet fœminis abstinere. Aut si citra scorta libidinem retundere non datur, nescio quam miserandum videtur, bonos istos antiquos; dum Reip. aut heredibus suis aliquid subtrahendo animæ se suæ consulturos crediderunt, atratis admiffariis pabulum suggestisse.

§. 10. Quæ cum ita sint, facile puto causam suam Deo, cordatisque omnibus adprobabunt Principes Protestantes, quod cum reliquas summi imperii partes in ditionibus suis exercerent,

curam quoque sacrorum sibi vindicaverint; saltem qui id temperamentum observarunt, ut quæ antea fere ad lardum generandum infumebantur, deinceps cederent in ulum eorum, qui re ipsa Ecclesiæ operam aliquam navant, aut juventutem pietati, bonisque literis formant; quæ supererant Reip. destinatis. Quod si istos Cæsar, cæterique Principes Catholici fuissent imitati, magnus morborum fomes ex corpore Germaniæ simul expurgabatur. Neque magnopere poterat indignari sanctissimus Pater, nisi aperte se Patronum vitiorum ostendere vellet. Et nulla necessitas subigebat fidem Catholicam ejurare, utut Sacerdotes, eorumque bona paulo pressius ad bonum Reip. forent reformata. Nam & antiqui Christiani, paupertatē adhuc sociam pietatis habentes, & antequam de privilegiis sedis Romanæ innotuisset, in fide cum eadem Ecclesia Romana conspirabant. Maxima difficultas nonnullis circa Episcopatus adhuc superstites visa fuit, quos neque Cæsari, neque Principibus aliis accrescere rationes Reip. Germaniæ ferunt. Verum quid morbidus Germaniæ status patiatur facile adparet, quem omnis mutatio magnis concutere motibus potest. Ergo mancant sane isti Episcopi, & tam opimis ditionibus fruantur; dummodo meminerint, se eandem Germaniæ debere, & se Germaniæ Principes esse; quibusque adeo Germania magis quam Roma sit amanda. Sed & eorum, quæ semel perierunt, & desiderium bona fide exuant, ne dum ita recuperare nituntur, fors presentia quoque simul amittant, saltem turbis patriam involvere amplius parcant. Equidem superiori seculo non adeo difficile vide-

tur fuisse, Episcopatus in aliam reformare faciem, ni Coloniensis Electoris conatus in cassum cecidissent, aut si alios quoque Episcopos similia tentandi lubido subiisset. Et sane, excussa semel Sedis Romanæ reverentia, licebat Episcopatus illos in Principatus hereditarios convertere, transcriptis itidem in capitulares præbendis. Aut, si hoc displicebat, per electionem deinceps quoque digitates istæ conferri poterant. Neque enim adeo obtuso sunt ingenio Protestantes, ut bona ista non in eosdem queant usus impendere, quibus à Catholicis destinantur. Et quieti Germaniæ expediebat, novæ isti religioni universos nomen dedisse, quam per diversitatem fidei in partes distrahi. Istud autem ignavum pecus Monachos & pravè solertes Iesu Sodales si qua posset expurgare Germania, calidissimos simul exploratores abs sese amoliretur, & quæ isti turbulantur bona vel sola sufficerent alendo exercitui, qui vicinis omnibus esset formidabilis. Talia dum differentem audio, jamdudum fortunis Ecclesiæ Catholicæ per Germaniam metuere subibat; ni succurrisset frustra privatos & speciosa consilia fingere, & magnos animos sumere intra parietum suorum umbracula, quamdiu bona sua ignorant illi, quos ad clavum Reip. nascendi fors, opes magis præter meritum, quam sapientiam largiri prona, admovit. Istæ super Imperio Germanico inter peregrinandum mihi observata, visum fuit commentari, quæ professione candoris apud cordatos si minus laudem, saltem excusationem merebuntur.

PACIFICI A LAPIDE
 NOTÆ ET STRICTVRÆ
 IN SEVERINVM
 DE MONZAMBANO.

Aliquot Discursibus comprehensæ.

DISCVRSVS I.

*Ad Epistolam, in quo agitur de Autore hujus
 scripti, & cognitione Status & Juris pu-
 blici Imperii Romano Germanici.*

VIS fuerit excellentissimus
 & acutissimus noster Dn.
 Severinus de Monzambano
 & an sub nomine illo tecto
 satis tutò lateat, in præsens
 nondum certo liquet. Sunt

*Judicium
 de Mon-
 zambano*

tamen, qui haut vanè conjiciunt, inge-
 niosum istum Juris publici Germanici
 censorem non esse Italum, qualem se fingit,
 sed natione Germanum & quidem poten-
 tissimi cujusdam Regis ad Septem Trio-

nes magnum Ministrum, qui splendidum legati munus nomine Regis sui in plerorumque Germaniæ Principum aulis maximâ dexteritate & admiratione obiens, inde uberrimam rerum Germanicarum notitiam sibi comparavit. Alii augurantur non legatum ipsum manum operi admovisse, sed dispositionem & materiam alteri, forsan secretario cuidam, qui formam daret, suggestisse: *Er hette dic Bolzen gedrehet, undein ander hette sie verschossen.* Hujusmodi incerta judicia adhuc de Autore nostro prudentissimo feruntur ab iis, qui interiora Imperii scrutari gestiunt. Quod verò Dn. noster de Monzambano Italiam personam sibi induerit, hoc ideo factum quod speravit fortasse mollius profectam à peregrino veritatem exceptam iri, abs quo studium partium, aut suspicio captandæ gratiæ, reponendæve vindictæ ab esset, ut ipse in Epistolâ ad fratrem asserit. Crediderim hoc etiam ideo factum esse, ut eò facilius Romanæ Religionis assecclas in egregii libelli sui lectionem pertraheret. Etenim passim in nitido suo scripto depingit Papæ & Cleri Romani ambitionem, vitia affectus ac molimina adversus Sacro-Sanctam nostram Imperii Rempub. Quia verò nostrates, si aliquid quod Imperii statum & jura tangit in publicam lucem emittunt, à Romano Catholicis rarò aut nunquam, Pontifice verante, legi solent; hinc Severinus noster sibi Italum adoptavit pallium quò isto modo etiam Romanensium lectioni se insinuaret.

Quicquid de eo sit singulæ ferè hujus libelli paginæ ostendunt, Scriptorem istum Reipubl. Romano Germanicæ notitiam habuisse exactissimam, ac adulationis deformi obsequio neglecto in plerisque articulis rectâ veritatis viâ incessisse, quamvis stylum in isto pulchro veritatis certamine sic latis audacter interdum acuerit in Serenissimam Domum Austriacam non rarò sinisteriores affectus ostenderet; Suecis autem præsertim in iis, quæ civitatis Bremensis libertatem attinent nimium quantû favere videatur. Non in ultimis verò laudum Severini nostri est, quod Romanum Archipræsulem eosque quorum spiritus ex ipso pendet, adeo scite & eleganter sub fictâ personâ suâ premat atque opprimat ut nihil scitius, & elegantius fingi & excogitari potuerit. Stylus hujus libelli quod attinet, est is maximè planus ac elegans, & subjectæ materiæ in primis conveniens: Dum verò Nobiliss. Autor paucis multa dicit, & brevitati nimium indulget, inde etiam est, quod per sæpe obscurior atque intricatior appareat. Nos in libello isto ingenioso illustrando id præcipuè dabimus operam, ut omnia appareant clariora, erroresque Dn. Autoris, qui plus vice simplici irrepsert, annotabimus, simulque breviter redarguemus.

II. Obiter hic notandum anonyma illa *Quid sens*
& ἀδυσπρότα de rebus publicis edita scripta, *secundum*
quamvis non levis contra illa surgat præ- *Gr. de*
sumptio, & vario, quandoque etiam cani- *scipis a-*
no, semine in necem veritatis luci sint ex- *nonymis.*

poſita, non tamen indiftinctè reſpuenda, quum nonnunquam & in his multa notabilia, vera & ſcitu neceſſaria, ab aliis timidulis iniquo tranſmiſſa ſilentio reperiantur.

Prudenter monet Dn. *Limnaeus*, inter principes hujus ſeculi Publiciſtas jure merito numerandus ſummâ dexteritate ingenij eſſe agendum, ne quemlibet album adoremus lapidem, & pro perca ſcorpionem, pro Iunone nubem, pro veritate mendacium falſumque arripiamus. (l. i. de I. P. c. 3. n. 7.)

Hippolitus à Lapide.

Ita perſonatus ille *Hippolitus à Lapide* in libro de Rat. Stat. Imperij Germanici, plurima fanè habet egregia, quæ nemo poſſit reprehendere, & cenſoriâ virgulâ notare, niſi rerum & ſtatus Imperij Romano Germanici non magis, quam Scythici aut Iaponici ſermonis intelligens ſit. Varia ſunt variorum de hoc Hippolito judicia: Alij Polonum, alij Suecum, nonnulli Germanum autorem eſſe perhibent. Quicquid de eo ſit, id certè vero eſt perſimile Scriptorem illum Suecis fuiſſe à Secretis, ipſique ex archivis magnorum Principum ſtyli ſui arma fuiſſe ſuppeditata. Scripſit autem Hippolithus ille turbulentis Reipubl. noſtræ rebus & illo tempore, quum maximè bellum inter Cæſarem & Suecos ferveret hac fini, ut prudentes animadverterent, quò Paci, quæ tum temporis effloreſcere cœpit, moras neçtere, vel eam planè impedire poſſet. Quamvis autem Autor ille anonymus veritatem in multis juris publici articulis, & præſertim, quod Imperij Statum atti-

net, masculè propugnet, dum multis argumentis absolutam Imperatoris potestatem, quam Dn. *Reinkingius*, *Wizendorfus*, *Stamlerus* & alij ipsi, sine Statuum Imperii suffragio, adscribunt, infringit; in multis tamen illum falli, & per implacabile odium adversus Domum Austriacam in transversum rapi, in aprico est. (Vid. *Monzamban.* c. 6. §. 7. & noviss. *Burgoldens.* Discursus ad Instr. Pac. p. 1. D. 12. n. ult.) Plura de hoc Autore ad d. *Monzamb.* locum infra videbimus. Quod autem personatum nostrum *Dn. de Monzambano* attinet, Autor ille, licèt ubique ferè simplicem veritatem rerum Imperii in lucem producat, attamen, præter nævos (*num. preced.*) notatos, etiam hoc nomine à Dn. *Bruggemanno* (de *Scopo Reipub. German.* p. 127.) notatur, quòd passim in nostrates Scriptores tantùm non omnes fat petulanter calumniandi cacoethes exferat, & de Imperii nostri hodierno statu falsum judicium ferat. [*Conf. Burgoldens.* Tract. cit. p. 2. D. 5. n. 8.] His adde acrem & nimis vehementem Severini nostri in non paucos Imperij Proceres stylum, quem non uno loco æquanimi Lectores facilè animadvertere poterunt. Hippolitum à Lapide licet supercilio elato noster Autor adspiciat, ejusque errores in apricum proferat, tamen in traducendis nonnullis personis illustribus illaudabili more ipsum secutus videtur Hippolitum. Nam & hic Serenissimos Electores, Statusque non tantum in genere, sed & quosdam in individuo ac-

cusat, innuendo eos cuminum serere, ac camelos deglutire, in minimis scrupulosos esse, maxima verò rerum momenta insuper habere (p. 1. c. 7. §. 120.) Plura de Autore nostro in progressu videbimus.

III. In principio epistolæ ad fratrem Severinus noster de Itatorum ingeniis quale suum esse fingit, magnifica verba facit, eaque mirum quantum ad cælum quasi extollit, inter alia addendo apud Transalpinos aliquam prudentiæ opinionem conciliare, vel de summis montibus Italiam conspexisse. Fatendum quidem est Italos esse ingeniosissimos, eorumque divinam indolem & incomparabilem ingeniorum vim ex omnibus in universum rebus patescere. (Vid. Dn. *Lansium* Orat. pro Ital.) Inde verò minimè gentium Philautia Severini nostri probanda, quasi soli sapiant Itali, & nullius exteræ limæ indigeant. Sanè opinio illa, quasi civilis & œconomica prudentia non nisi ab Italis addisci & comparari queat, jam multorum, præcipuè Germanorum, animos blande infecit, aut interfecit, adè ut Italia nil nisi divina spirare credatur, quum tamen hunc errorem communem itidem Dn. *Lansius* (Orat. contra Italiam) satis clarè nobis ob oculos ponat, nec omnino à vero abluat, vulgatum illud veriverbium: *Quò Roma prior, eò Christianus pejor: Je naher Rom. Je arger Schalck.* Hinc prudentissimus & dilectissimus Scriptor citatus *Thomas Lansius* (in Consult. p. 18.) ita exclamat: *O hac*

*Censura
Itatorum.*

quidem in re parum sapientes Germanos illos? qui damno inestimabili filios suos, carnem & sanguinem suum, in Italiam, in Galliam, in Hispaniam, vel, ut propriè magis & Latinus loquar, in Veneris & Flora ergasterium, in nequitia & flagitiorum amphitheatrum, in metallum omnium scelerum, non mittunt, sed relegant, sed deportant, sed damnant. Credite piissimorum majorum nostrorum cineres, nisi illa peregrinandi licentia & hæresis reprimatur, aut modus ad prudentia & boni publici regulam statuatur, ultores alienigenas & barbaras tortorum legiones in capita nostra excitabunt: quin & posteritas nostra, si qua futura est, hanc nostram incogitantiam, seriis ac seris, lachrymis prosequetur, mores & puritatem Germanorum priscam undique quasitura, inventura nusquam. &c. Hæc ille.

Omnem æquitatem, omnemque religionem proculcare, morem esse Italicum ait *Aeneas Sylvius* (l. i. Paral. Alfons. c. 53.). Nusquam minus vel pietatis vel religionis, quam in Italia & hominibus Romæ vicinis esse *Hetruscus Politicus* affirmat (*Machiavell. Disp. l. i. c. 12.*) Vnde etiam Itali à *Cæsare Scaligero* Dei contemptores dicuntur. Flagitia dominationis in deglubendis miseris subditis & ruriculis ubi adèò grassantur, quam in Italia? Quis illa sub prudentiæ Politicæ larvâ adèò commendat nisi communis ab Italia Doctor, impius ille *Machiavellus*? cujus horribilia Italiæ secreta aliasque leves ac frivolas opiniones Atheismum tam apud

imperantes, quam parentes inducentes graviter ex Christianâ Philosophiâ, castigat & redarguit Nobile illud hujus seculi par Politicorum, Illustris Dn. Christophorus Forstnerus in illustribus notis ad Tacitum, & magnificus Dn. Hermannus Conringius, cum alibi, tum præcipuè in notis ad Machiavelli Principem ante paucos annos in publicam lucem emissis. In summâ: Italia, fœcunda nequitiæ mater, reliquo Christiano orbi Equus Trojanus hæctenus extitit & adhuc existit, unde innumera mala cum moralia tum Politica non Germaniæ modo, sed etiam aliis Christianis civitatibus exitiosa prodierunt, atque propullularunt. Sint itaque Itali acuto atque igneo ingenio inter filios hujus seculi summi; tantum tamen abest, ut prudentia civilis verè Germana, id est, pietatem ac probitatem pro cynosura habens, Germanis nostris in mentibus Italiæ quæronda sit, ut illam potius in suo natali solo ferè soli possideant, nec illam aliunde, præsertim ex illâ cerberea regione ubi vitia virtutibus adæquantur peccata contra naturam pariter laudantur & exercentur, arcessere necessum habeant. Germanis nostris prudenti & piâ simplicitate aliis caliginem facilè inducentibus, illa exterorum lima non placet, quum ipsi ingenii naturali bonitate enitescant, & omnia, quæ tam publice quam privatim bona vel mala sunt ipsi dispiciant. Quin potius Itali exterorum, præsertim Evangelicorum, limâ quam maximè indigent, ut pietatem, probi-

tatem, honestatem, & veram religionem cum opinione prudentiæ conjungant, ut sic ingenia illorum naturali bonitate enitescere incipiant. Sed de his hæctenus.

IV. Ad Dn. de Monzambano redeundo, enarrat is porró fratri iter Germanicum, & quid in illo peregerit atque observarit. Commemorat, se primùm bellæ civilis Germanici historiam evoluisse eamque se non è Scriptoribus nostris, sed Italis suis, veritati scilicet unicè litantibus, hausisse. Rationem quam allegat, (scil. inter Germanicos historicos, qui tempora illa composuerunt, vigere studia partium, & periculi metu verum reticere) non planè nullam quidem existima- Historico- rum hu- jus seculi defectus & nãv. verim, quum nostrates, præsertim Pontifici, in eo argumento affectibus, tanquam curru, qui non audit habenas, abripiantur, & causam belli, non causam, Evangelij scil. doctrinam habeant præcipuam, ut videre est in Brachelio, Caraffa & alijs. Ne ipse quidem *Autor Epitomes rerum Germanicarum* (quem Episcopi Constantiensis Consiliarium fuisse ferunt, eúmque *Brachelius* l. 1. Hist. p. 53. in marg. Albertum vocat) quamvis acii judicio Politico discordantis Patriæ mala expendat, causam tamen belli Germanici non tradit, & non rarò affectibus in Romanam religionem indulget. Protestantium Scriptores quod attinet, illi, etiam si occasionem belli probè annotent circa Böhemicos tumultus, Romanensiumque in Evangelicos odium vel calidis lachrymis deplorent, tamen pauci inte-

riorem belli Germanici causam , Politicam potius quàm Religiosam hactenus monumentis rerum gestarum inseruerunt. Neque verò illam Dn. Severinus noster ex Italicis suis Scriptoribus , de quibus adeò sibi blanditur , haulit , utpote quum illi omnes Romanam sedem adorent , ac proinde persæpe affectibus lumen judicij obnubilent , ut videre est in *Natali Comite* , *Petro Baptista Burgo* , *Vittorio Siri* , *Petr. Bapt. Fulgoso* & aliis , quibus aliàs Germani nostri plurimum fidei tribuunt. Pertinet huc illud Nobilis. Dn. *Conringij* (in Præfat. ad Tacit. p. 31.) *Res qua geruntur atque evecta omnibus plerumque patent , aut certè possunt non difficulter patere , causa verò ipsa latent sæpè in occulto. Multa enim dolosè fiunt , & sub virtutis simulacro scelera absconduntur. Tum verò sæpenumero rerum initia nobis imponunt , ut causa eorum videantur esse quibus cum nonnisi ex accidente ac fortè fortuna conjunguntur. Quis verò isthac arcana atque abdita penetraverit , quis tam abstrusa judicij acie assequatur , nisi rerum humanarum guarus ac probè consultus ?* Hæc Dn. Præceptor meus semper venerabilis. Ve mihi quidem videtur , veram & genuinam belli civilis Patriæ nostræ causam (Dn. *Forstnero* , Dn. *Hornio* & aliis magnis hujus seculi viris præeuntibus) nuper (ni fallor) ex interioribus rerum gestarum secretis extraxisse videtur *Burgoldensis* (part. 1. Disc. 1. ad Instrum. Pac. Oluabr. ubi passim de Hispanientium & contra Hispanientiorum factionibus

agit. Non verò satis causæ habet porrò, sibi ipsi
nimium placēs Monzambano, quòd *Theatrum*
Europæum, opus sanè eximium & ab illustribus
animis in Germaniâ hæctenus maximi æstima-
tum, ad eò aculeatis dictis, nõ ut obscure appa-
ret protelet, dũ illud rudi indigestæq; moli cõ-
parat. Cogitare debebat personatus Autor no-
ster, librum illum, in complura volumina di-
stinctum, non tantum de bello Germanico, sed
etiam de rebus in universâ Europâ ab an 1618.
gestis agere, ac proinde rectè *Theatrum Eu-*
ropæum inscribi. Quin potiùs compilatori-
bus illius operis, ut & Illuminatoribus illius,
Merianis scil. magnæ agendæ sunt gratiæ, quòd
bonas horas in boni publici incrementum
tam bene collocarint. Volumina ipsa quod
attinet, sic satis justo rerum ordine, semper
adjecto die & consule, distinctis rubricis,
summulis marginalibus & optimis indicibus,
tradita atque digesta sunt, ad eò ut opus illud
non incommode Pandectæ rerum in Europâ
gestarum vocari queat. Et quis autor hodie
extat qui imaginibus & picturis ipsas res ge-
stas ad eò memoriæ inscribat. Ut non videam
quid causæ habuerit D. de Monzambano qua-
re volumina illa cum antiquo Chaos, in quo,

*Judicium
de Thea-
tro Euro-
pæo.*

Frigida cum calidis pugnabant humentia siccis.
Comparatum eat; Taceo nunc de congerie
actorum publicorum, quæ præsertim Tomo
VI. nobis exhibentur. Et licet *Lundorpius*
si, quod Catalogus Francofurtensis de an.
1667. promittit, ad nostra tempora conti-
nuetur, in eo genere ubertate longe præcel-

lat, tamen valde suave est res pace belloque gestas in Germania & extra eam aliquot voluminibus distinctas continuâ serie in uno opere aliquo perlegere. Imo si *Gothfridi Historische Chronik* præmittas lectioni Theatri Europæi habebis in Germanica lingua à principio mundi usque ad nostra tempora historiam picturis pulcherrimis tanquam luminibus præclara è distinctam.

Indicium
de bello
Germanico
trien-
nali.

V. Sed redeundo ad nostrum Autorem, exponit is fratri suo Lælio iudicium de bello Germanico, meritoque miratur quomodo tantis cladibus sufficere potuerit, regio, ad quam perdendam non minus cives, quam ex-teri per annos triginta incubuerunt. Quod ipsos cives attinet, omnino verum est eos ad communis patriæ incendium (communibus viribus potius extinguendum) ligna, faces & alia, incentiva attulisse, ut adeo, dum Iliacos intra muros & extra peccatum, bellum illud horribile nullo triumpho infine coronari potuerit. Vidimus cives

Frontibus adversis, fraternaque cominus arma.

Arma cum hominibus necessariis & consanguineis collata, omnia sursum atque deorsum versa, & ipsa quoque sacra profanis misceri vidimus: Milites in omne fas nefasque avidi, aut venales non sacro non profano abstinerunt, refertos agros dites Dominos in prædam, aut, si repugnatum foret ad excidium destinarunt.

Usque adeo miserum est civili vincere bello.

Et: *Summum, Brute, nefas civilia bella fatemur.*

Tandem Numine rursus placato nostris malis sapere, licet serius, cum Phrygibus didicimus, & postquam Bellona feralis satis in viscera nostra læviisset, pacem Monasterii & Osnabrugæ an. 1648. (ô utinam perpetuam.) pepigimus. Durante verò belli feralis tragedia quid non exteri moliti? Quæ palam, quæ armis confecta, toti orbi nota sunt: quæ clam & occultis consiliis ad patriam nostram opprimendam confecta sunt, prudentibus & rerum gnaris non potest non esse perspectum. Germanis nostris idem quod iis, qui anguillas captant, usu venit, ut unda stabilis si sit, nihil quicquam capere possint: Sin susque deque concitaverint lutum in palude, captura præsto est: Similiter mota Germaniæ Respubl. lucro cessit exteris, ut passim conqueritur *Burgoldensis* (ad instrum. Pac. Cæsareo Suecicum.) exterorum causas, non causas, belli minimè belli, quo triginta per annos arsit nostra Germania anonymus quidam bis septem lemmatibus, ex centonibus potissimum Virgilianis petitis, repræsentavit in hunc modum.

Prætextus

Vera cause.

1. *Religionis Amor* — *Magis at Regionis Amore.*
2. *Imperii leges* — *Legionibus imperitare.*
3. *Publica libertas* — *Peregrini hoc nomine nobis servitium imponunt.*

4. *Patria tutela salusque* — *Hic labor externa gentis.*
5. *Miseris succurrere* — *Reddant ut miseros.*
6. *Cunctorum jura tueri* — *Vt cunctos perdant.*
7. *Afflictis rebus adesse* — *Vt nova regna parēt.*
8. *Adsumus auxilio* — *Non defensoribus istis tempus eget.*
9. *Suspecta potentia Gen-* — *Sed vestra magis-
tis Austriaca.*
10. *Sic visum fatis* — *Contraria fata repono.*
11. *Non hac sine numine* — *Te faciunt, Fortu-
Divum na, Deam.*
12. *Sub clypeo* — *In nostros fabricata est ma-
china muros.*
13. *Bellandum Pacis studio* — *Deludimur ipsis
Pacis imaginibus.*
14. *Arcibus his* — *Atque artibus istis.*

Priora lemmata si scupsit *πλεονεξία*, pinxit fallacia: Posteriora excusit veritas; recusit ejus parens, Tempus, ære publico; & exempla ubique in Germania fuerunt exposita. Quum demum de pace agi fuit concessum, colloquii specie insuper nobis impositum. Etenim satis superque cōpertum fuit, exteros non modò remoras omnes, sed & cuncta Paci quam maximè adversantia fuisse meditados: Primum aperto Marte nos fuerunt aggressi, postea arte opertâ insidias struxerunt, & rei sanctissimæ, Pacis nimirum, simulatione (proh facinus) pulcherrimam Imperii molem, latentibus cuniculis convellere studuerunt. Pugnare, bellare, hostilia agere, ho-

stium est : Belli componendi obstentum, pejora bello agitare hostilitas est plus quam hostilis. Majores nostri, virtuti omnia prona esse docuere, jamque olim apud Tacitum exclamarunt : *Nullos mortalium armis aut fide ante Germanos esse.* [l. 13. Annal.] Nos degeneres [pudet dicere !] bello nos vinci, & Pacis illecebris circumveniri incauti passi sumus. Cæterum quis facta infecta facere potis est ? Ne verò his peccemus in publica Imperii commoda, & ad eundem scopulum naufragium faciamus, hic opus hic labor est. Si concordia adsit, vires non desunt : ambigæ, si divisæ ; acies, si coniunctæ. Nos unus populus, unus sanguis sumus, nos gentiles, nos cognati, nos fratres. Cur non utilitate & concordiam verè Germanam conatus spesque hostiles prævertimus ? animis armisque sociati : Membris in corpus unum sub uno Capite [unicum discordantis Patriæ remedium] dulci Harmoniam compositis, & libertatem, quam nemo bonus, nisi cum vita simul amittit, & Pacem, bonum secundum libertatem optatissimum, retinebimus.

Salus Germania in quo hodie versetur.

VI. Porro Autor in Epistolâ suâ commemorat, quod, belli Germanici historiâ absolutâ, cupido ipsum incesserit penitus cognoscendi Germaniæ statum, & quod, scopum illum non posse attingi sibi persuaserit, nisi perlectis juris publici Imperii Romano Germanici Scriptoribus, quos hodie trito vocabulo Publicistas appellamus. Res hæc paulo altius repetenda est, ut Autor

*Quomodo
notitia sta-
tus & ius
publici
Germani-
ca sit cõ-
paranda.*

noster, qui juris publici Scriptores more suo hic falsè traducit, è melius, quid tandem velit, intelligi possit. Principio autem hic accuratè notandum; Notitiam juris publici ei, qui ad partem Reipub. Germano Romanæ aliquando administrandam aptum sese reddere velit, non sufficere, nec ipsum jus publicum rectè addisci posse absque cognitione universi status Germanici, quum pars, in quantum est pars propter totum sit, & essentiam suam toto debeat; insuperque de parte deliberari non possit, nisi toto perspecto corpore. Ius autem publicum cognitione status minimè debet confundi, adeoque ipse status Imperij nostri ex jure publico non erit addiscendus. Magna siquidem juxta principia Politices differentia est, inter cognitionem universi status, sive omnium, quæ ad integram Reipubl. alicujus notitiam pertinent, & jurium alicujus Status publicorum, quæ de Regimine tantum sunt. Ergo legum publicarum Imperij scientia non omnino idem est cum cognitione status; cæteroquin enim, qui jus scit publicum, sciret & conditionem omnis status Imperialis. Is verò qui statum penitus novit, non poterit ignorare jus Imperii publicum; quum leges illæ animæ civitatis sint, ac proinde juris publici nostri notitia pars sit cognitionis ejus, quâ status Imperii comprehenditur. Usum itaque ipsius juris publici nemo perspectum habere poterit, nisi sciat, quâ occasione & quomodo leges constitutæ, quomodo olim sese habuerint,

*Notitia
status &
notitia ius-
tu publici
differt.*

riat,

rint, quæ ratio mutationis fuerit, an singularum, an omnium, an quorundam concernant utilitatem, an rectè ubique observètur, an verò hodierni mores iis adversentur, &c. quæ sanè sciri nequeunt, nisi quis probè perspectâ habeat & universi corporis Germanici, & singularum ejus membrorum naturam, adeoq; sciat, quænam sit totius quæquam singularum ejus partium ratio status seu interesse, quæ religio, qui mores, quæ fœdera, quæ custodia finium, qui reditus, quæ vis militaris, quæ commercia, quæ alimentorum ratio, quæ dissidiâ aperta & gliscentia externa & interna, & quæ præterea ad integram Imperii nostri cognitionem facere possunt, circa quæ ut plurimum quidem jura publica versantur, sed quæ ex ipsis juribus publicis nequaquam addisci possunt. Notitia igitur status Imperii ab Historicâ peritia rerum Imperii magna ex parte dependet. Hujus enim est exponere seriem temporum, qua ratione in unum corpus & regnum unum omnis Germania primum mox & Italia magnaue Galliæ pars concreverit, quidvè nonnullas ejus corporis partes post solverit communi illo vinculo; quæ Cæsarum aut fisci Regij potentia & olim fuerit & nunc sit; quomodo semper leges latæ, & quænam latarum olim vel post sint abrogatæ vel etiamnum servantur: quæ belli ratio & pacis: quæ forma eligendi magistratus: qualis religio quis modus judiciorum &c. Absque historiâ juris publici studiosus in omni reliquo negotio cespitare necessum ha-

*Quomodo
notitia
facit
notitia
parat. pos
si.*

bet. Sed quomodo ad historiam illam Reipub. Imperij perveniendum? aut per quam viam ad illam itur? Imprimis Germanicæ historiæ proprium atque domesticum est, scire quid actum aut decretum aliquando sit in Reipubl. nostræ negotiis. Hactenus itaque rectè Du. Monzambano afinos ad lyram jure dicit qui ad nostræ Reipubl. structuram (quam idem malè irregularem vocat, ut infra dicetur) explicandam in publicum provolant, historiæ patriæ, scientiæque civilis rudissimi, ut habent Epistolæ verba. Consulendi igitur omnes rerum Germanicarum gnari, monumenta scrutanda, excutienda scrinia, inspicienda omnia, unde rerum imperii memoriam licet petere. Monumenta autem rerum Germanicarum, licet à majoribus nostris parvo numero & obscura ferè ad nos transmissa sint, tamen Typographiâ inventâ studiis clarorum virorum à ducentis abhinc annis in tantâ copiâ & tam præclara habemus, ut historia Imperii nostri hodie comparata haut sit difficilis. Habemus hodie leges tempore Caroli M. & post usitatas in corpore legum antiquarum Cl. *Friderici Lindenbrogii*: Suppetunt nobis leges Saxonicæ & Suevicæ, quibus Germania pæne omnis sæculis aliquam multis floruit. Nec desunt nobis hodie comitorum decreta omnia à temporibus *Friderici III. Imp.* collecta in unum corpus *Recessuum Imperii*. Antecedentium insuper temporum instituta publica pleraque nobis dedit *Melch. Goldastus* *Haimensfeldius*. Historica Majorum scripta ex

situ & tenebris itidem hodie in lucem producta, sunt potissimum operâ Scardii, Freheri, Pistorii, Reuberi Urstisii, & Reineri Reineccii. (Vid. Dn. Conringium in Præfat. ad Tacit. de M. G. & Dn. Fuchsii Epist. ad Baronem Schverin, tabulis institut. præmissam.) Et generaliter omnium antiquorum scriptorum & totius Imperii historiæ instar esse potest *Christophori Lehmanni Chronicum*, quod universæ Germaniæ res gestas complectitur. Quemadmodum autem recentiora jura antiquioribus ferè derogant; ita quoque recentiores historiæ rerum Germanicarum præ antiquioribus longè magis prodesse possunt, licèt & his suum inæstimabile pretium semper maneat. Ex recentioribus apprime illi sunt versandi qui bellum religionis, quod superiori seculo agitatam & nuperrimum illud tricennale descripserunt. Adeundi ergo imprimis erunt *Ioan. Sleidani Commentarii*, *Chytræi Historia Augustanæ Confessionis*, *Celestini Historia Comitiorum Augustanorum*, *Petri Suavis Polani*, sive *Pauli Sarpe Veneti Historia Concilii Tridentini*, *Thuanii opus Historicum*, *Carassæ Germania Sacra restaurata*, *Epitome rerum Germanicarum* cujusdam Anonymi, *Theatrum Europæum*, *Chemnitius de Bello Suecico Germanicis*, & *Petri Baptiste Burgi Mars Sueco Germanicus*, *Adolphi Brachelii Historia nostri temporis*, cum continuatione *Thuldeni*, *Galeatii Gualdi Historiæ* &c. His addi debent actorum publicorum collectores *Christophorus Lehmann-*

nus qui ea inprimis collegit, quæ ad pacem religiosam spectant *Hortlederus* de causis belli Germanici & *Lundorpius* ad nostra tempora continuatus. Adjungi denique meretur *Diarium Europæum*, quod opus apprime utile est iis, quibus non semper Archiva Principum inspicere contingit. Ex hisce rerum universi Imperii notitia sic satis dignosci poterit. Res verò illius Reipubl. cui aliquando in Germania autoritate vel consilio præesse debemus, tum vicinarum quoque & aliarum, cum quibus Reip. nostræ aliquid negotii vel commercii esse potest, ex singularum Rerumpubl. Chronicis, item Topographiis à *Zeillero* editis, *Werdenhagio* de Rebuspubl. Hanseaticis, *Zeilleri* Itinerario Germaniæ, itemque ex ejusdem libello de decem Germaniæ Circulis, & aliis ejus generis Scriptoribus peti poterunt. Notitiam jurium publicorum Imperii quod concernit, non illa sanè est petenda ex jure publico Justiniano, (uti nonnulli volunt, qui tamen ipsâ experientiâ & à Dn. *Conringio* solide refutantur) sed ex A. Bullâ Caroli IV. Recessibus & Cõstitutionibus Imperii, Capitulationibus Cæsarum, Instrumento Pacis Cæsareo Suecico, & consuetudinibus publicis. Inter Interpretes, qui hæc scripta illustrarunt hodie præcipui sunt *Jouannes Limnæus*, qui quinque tomis opus consummatum de Jure publico edidit, quem licèt parum reverenter fuggillet noster Dn. *Monzambano*, in Epist. h. tamen

Scriptores
Juris pu-
blici Ger-
mania.

Limnæus.

Clarissimi illius Viri laudibus, quas in pu-

blico Imperii jure interpretando meruit, caliginē nullo modo inducere poterit. Severino nostro videtur mole præ cæteris laborare : Hoc tamen neminem terreat, quum plurima, quæ in eo continentur, & hujus argumenti propriè non sint ; ut Edicta, Mandata, constitutiones & Recessus impune omitti possint, ut consulit Dn. *Fuchsius* in Epistolâ ad Dn. Baronem *SWerim*, & ipse *Monzambano* agnoscere videtur (vers : *Quo plura &c.*) Arguit porrò in Dn. *Limnæi* opere noster Severinus febriculosam juris civilis notitiam, unde patet illum eodem affectu in *Ictos* propendere, quo *Hippolitus à Lapide* & alii in eos propendent. Ut verò non omni ex parte probaverim allegationes inconvenientes, juris Romani quas nonnulli adjus Imperii publicum illustrandum Scriptis suis inserunt ; ita ad rem facientia juris allegata (quibus & ipse *Hippolitus*, & alij non rarò utuntur) non in ultimis laudum posuerim. Supervacaneis multis allegationibus juris *Reinkingium*, *Sprengerum* & alios non paucos laborare Severino nostro concedo : Recentiores tamen, quibus *Cameralistas* accenseo, ut plurimum privatis juris textibus egregiè publica explicare norunt, id quod nemini displicere poterit, nisi qui in jure Romano tantum titulum *de ignorantia juris* magni æstimat, cæteris insuper habitis ; quid verò ex Autoris verbis : *febriculosam juris civilis notitiam* ; colligendum sit alii viderint. *Iustus Lipsius*, vir cæterà

istorum vindicia

accurati iudicii, & inter criticos facilè princeps, in monitis suis Politicis valde succenset Lothario II. Imp. quòd spinosum jus civile Romanum ex orco quasi in lucem reduxerit, quem virum, juris illius scientia ac prudentia carentem, sequuntur alii magni nominis, inter quos ipse *Lehmannus* in aureo suo *Sperensi Chronico*. Ipsum tamen hunc & illius assèclas prudenter propterea stringit in notis suis incomparabilibus ad *Tacitum Illustis Dn. Christophorus Forstnerus*. Sed de hoc argumento aliàs. Porro inter Interpretes juris publici Imperii, & quidem qui ad A. B. Scripserunt, clarent *Arumæus*, *Rumelinus* cum additionibus *Dn. Myleri*, *Limæus* & *D. Dieterich*. Ad Capitulationes legi merentur *Dn. Carpзовius* (de lege Regiâ Germanorum) & *Dn. Ioan. Limæus*. Iungi his merentur *Lampadius* cum notis Viri Summi *Hermannii Conringii*, *Die Grundveste des Reichs gestellet durch Eitel Friederich von Heerden*, *Marquardi Freheri Arumæi Goldasti* Magnif. *Dn. Myleri* & imprimis Nobiliss. *Dn. Hermannii Conringii* Iuris publ. varia Scripta, *Reinkingius* de Regi. Sec. & Eccl. qui tamen in doctrinâ de Iuribus Majestatis Imperii in totum errat, ut experientia testatur, & *D. Limæus* contra *Wizendorfianam*, *R. inkingii* propugnatorem, solidè & accuratè demonstravit, què rursus *D. Stamlerus* (in Tr. de Reservatis Imperat.) confutare nititur, sed victor minimè abit. *Hampelii nucleus Iuris publici*, Gieslæ impressus.

dignus porro est, qui in Publicistarum Catalogo numeretur, ut & Dn. *Ludolphus Hugo* (de Statu Regionum Germaniæ, quod inaugurale ejus scriptum, Helmstadi impressum, lectu dignissimum censeo) præterea Generosus & maximè Strenuus Dn. *Veit LudeWig von Seckendorf in Teutscher Fursten Staat*, Acutissimi Dn. *Strauchii* Dissertationes Exotericæ, *Seuerinus* noster de *Monzambano*, acutissimus sanè Italus, ficto nomine Germanum celans, & noviss. Dn. *Bruggeman* de Statu & Scopo Reipub. Germanicæ. Item triumviri sequentes *Matthias*, & *Ioachim Stephani*, cum *Paurmeistero* qui de Iurisdictione Imperii scripserunt. Danda est etiam opera, ut *Protocollum* tempore Pacificationis habitum, ad instrumentum Pacis probè intelligendum in promptu sit. Instrumentum tamen illud nuper illustrandum suscepit *Burgoldensis* quidam, sub titulo Notitia rerum illustrium Imperii Romano Germanici qui, si labor ille gratissimus apparebit, majora propediem molietur, quod nuper mihi dextris junctis confirmavit. Agmen nunc claudant Scriptores illi, qui de cibo magnorum stomachorum, nempe Ratione Status Imperii scripserunt, inter quos familiam ducunt *Hippolitus à Lapide*, ad cujus lectionem non nisi animæ illustres accedere, eumque magno cum judicio perlegere debent: Acrius quoque hanc materiam exsecutus est Dn. *Ioan. Wolfgangus Textor* de vera & genuinâ ratione status Germaniæ modernæ

Ex Scriptoribus hætenus adductis Notitia Status Imperij ejusque Jurium satis abunde hauriri atque cõparari poterit, ut ad eò D. de Monzambano cõsilium quod hic suppeditat, minimè comprobare possim. Is autem, postquam Theonino dente & indignis modis Teutonicos juris publici Scriptores excepisset, ob multitudinem ejus generis Autorum de notitiâ status & juris publici ex iis comparandâ planè desperat. Sed Bonus noster Deus non sinat, ut, hujus Severini consilium sequentes, clarissimorum atque doctissimorum virorum illorum egregios in hac arte traditos libros Neptuno aut Vulcano tradamus consumendos. Desperatum & febriculosum illud consilium minimè sequendum. Primum enim non ad eò multitudine juris publici Scriptorum laboramus, ut propterea in Germania Justinianus optandus, qui emendationem hac in re instituat. Deinde D. *Conringius* (in præfat. ad Tacit. de M. G.) accuratè, more suo, ostendit notitiam status Imperii facilè ex monumentis rerum Germanicarum parari posse, si attendatur iuxta præscriptum Aristotelis ad Imperij (1.) *Senatum* (2.) *Magistratum* & 3. *judicia*. Intra hos enim cancellos (verba sunt Dn. Conringii) ut aliarum Rerumpublicarum, ita etiam Imperii nostri notitia ferè constricta est; tantum si addatur aliquid de terra ipsa, quæve hæc habet ad victum & ad pacis bellive artes omnes idonea, ut & de ipsis Imperii civibus, adeoque & de eo, quamnam terræ ad civitatem no-

Notitia
Status
Imperij in
quo con-
sistat.

stram aut pertineant hodie, aut olim pertinuerint; quæ tamen quæstio non tam de Re-
pub. est ipsa; quàm de ejus subjecto. Quod
si enim constiterit, quomodo ab initio hunc
usque in diem affecta fuerit, aut quos penes
steterit potestas illa summa decernendi ali-
quid de bello & pace, de societatibus aut fœ-
deribus, de morte aut exilio Civium Imperii
nostri, quos immediatos vulgo vocamus, de
bonorum publicatione, vel confiscatione, de-
que referendis rationibus (quâ in potestate
τὸ κέρειον situm est reipubl.) tum quemadmo-
dum hæc administrari soleant: Quod si por-
ro noverimus omnem naturam magistratuum
nostrorum (hos inter autem & Cæsaris &
Ducum & Comitum officia numero) quot
nempe magistratuum munia Imperium no-
strum agnoscat, quibus illa temporibus
definierit, quomodo ve illa constituat, id est,
quibusnam illa committat, & per quos &
fortitone, an suffragio, an certo natalium ju-
re: Quod si ad ultimum perspecta fuerit ju-
risdictionis nostræ ratio, circa quæ & que-
madmodum versetur illa, judices verò ex qui-
bus quove modo creentur: His, inquam, co-
gnitis, nihil magni deest Imperii notitiæ, &
hec sola in monumentorum istorum lectione
obtervasse, reliquis ferè insuper habitis, ad
nostrum hunc quidem scopum satis est. Non
tam grave hoc negotium est, quin & sine al-
terius magisterio expediri id à quovis posset,
modò aut à natura non fuerit destitutus, aut
arte civili & morum jurisque Philosophia ca-

ruerit. (Vid. Dn. *Conring.* Tr. cit. p. 40. 41.)
 Quod verò libros de jure publico sic satis idoneè conscriptos attinet, illorum methodus etiam ita comparata, ut quivis, modo pponem pro capite non habeat, & superflua à necessariis & ad rem pertinentibus rectè distinguere norit, in istâ juris publici Imperii arte magnum nomen haut adeò difficulter consequi possit; ac proinde Dn. de Monzambano non satis causâ habuerit in genere Clarissimorum Virorum operam, quam illustrando juri Imperii publico adhibuerunt, pro quisquiliis & ineptiis sic satis frigidè ac febriculosè reputare. Non sanè decet Virum, cornicum oculos in jure publico configentem, reliquorum oleum & operam severo ac vehementi stylo ita taxare. Est aliquid tenuis, si non datur ultra. Quod si etiam Autor noster vestem illam, quam è *Conringiana* juris publici Cornucopiâ libello suo adaptavit Domino *Comingio Helmstadium* remittere deberet, ingeniosus ille Italus cum factu ingenii sui staret sic satis nudus. Habeamus potius Doctis viris magnas gratias, quod difficile ad jus publicum iter nobis jam ita reddiderint tritum, ut jam sine spinis in eo incedere ac sine cortice natare possimus.

Via Auctori probata, qua ad cognitionem status Imperii perveniri possit.

VII. Cæterum, quum Domino Severino nostro libri de statu & jure publico conscripti quisquiliarum loco sint, videntû nunc erit, quâ via ipse in cognoscendo nostræ Reipubl. statu fuerit ingressus? Afferit Autor noster, quod in Germanico itinere; adeundo scilicet,

Magnorum Imperii Principum aulas, ex viris usu rerum spectatis ea exquirere instituerit, quæ dubitationis quid habere videbantur. Itinere itaque Ratisbonam suscepto, ubi tum universalia Imperii comitia (quibus Germania veluti in compendio quodam repræsentatur) celebrata, ait se uno velut intuitu rerum Germanicarum genium fuisse contemplatum, conatibus suis velificâte quodam Ministro, qui tum in aulâ Moguntinâ rerum potiebatur. Is autem sine omni dubio fuit Illustis Dn. Baro *Boineburgius*, quem singularum rerum agendarum dexteritas & doctrina consummata ad summum fastigium evexit, invidia verò quæ eminentis fortunæ comes, & nescio quæ aliæ causæ rursus depresserunt. Autor noster porrò asserit quòd vita Imperatoris, Electorum Saxonis & Brandenburgensis aulâ in Ducis Brunsvicensis sedem delatus fuerit ibiq; cum Professore ex vicinâ Academiâ (is est Dn. *Hermannus Conringius* Doctor Conringij laus. ille famigeratissimus, qui primum cognitionem Status & Iuriû Imperii erudito Orbi rectè manifestavit) collocutus fuerit ac sermones miscuerit. Rectè verò judicat Autor noster, quod Magni illius Conringii scripta de statu Germaniæ ejusque jure longè diversum à reliquorum illius generis scriptis genium præ se ferant: An verò Summus ille Vir in præjudicium veritatis nonnulla in operibus suis dissimulaverit, ut velle videtur Autor, id ego in medio relinquo. Id verò pro certo asseverare ausing, Maximo illi Viri Do-

ctori & Præceptori meo semper Augusto, in omnibus lectionibus, discursibus atque scriptis modestâ veri assertione nihil prius atque antiquius esse. Satis libère, modestè tamen, ille differit in egregiis libellis de Germanorum Imperio Romano, de Finibus Imperii, in notis ad Lampadium &c. nec scio, an quis alius genuinum jus publicum, tenebris in plerisque articulis hæctenus maximam partem immersum, adeo in clarissimam lucem produxerit, ut non immeritò Conringii fama per omnium seculorum memoriam (non vanus, opinor, sum augur) duratura sit. Quod verò potentiores in scriptis suis non adèò offenderit Dn. Conring. ceu Autor noster luxuriante libertate non unâ vice facere ausus, in eo potius laudem quàm sinisteriorem censuram Prudentissimus ille Scriptor meretur. Tange enim montes, & fumigabunt. Quod si acutissimus Italus noster nominis sui larvam detraheret, & non performatus in Eminentiss. Elect. Moguntini aulam rediret, credo adversis Gratiis illum inibi acceptum iri; ut nunc quidem de aliis parum decèter ab eo in libello admissis, taceam. Ceterum ut ulterius Autoris nostri iter persequamur, pervenit is tandè, deliciis Hollandiæ visis, & lustratâ Elect. Coloniensis, & Principis Palatino-Neoburgici aulâ, in totius Germaniæ superioris hortum, Palatinatû scil. Rheni, qui ante tricennale nostrum bellum civile Paradysus Teutonicus appellari consueverat. Heibelbergæ vidit Autor noster Sereniss.

Electorem Palatinum, Dn. *Carolus Ludovicum*, quem ob excellens ingenium, & admirandam sapientiam. Seculi nostri Salomonem merito vocant. Præcipuos Germanicæ peregrinationis fructus se in salutatione, tanti Principis collegisse Autor ipse fateatur, & omnes qui doctissimi Herois norunt facile crediderint. Umbilicus itineris Autoris nostri fuit Sereniss. Wurtembergiæ Ducis aula, quam ob fructus sat uberes adiisse Dominum nostrum de Monzambano non pænitet. Hactenus enumeravimus, cui viæ, ad statum Germaniæ addiscendum, Autor noster institerit. Laudanda est Autoris nostri curiositas quam in Germania exercuit, & brevi libello suo nucleum juris & status publici nobis exhibere voluerit. Fateor iste modus omnium qui sunt, fuerunt & futuri sunt sine controversiâ optimus merito habetur. Hac enim ratione prudentissimus noster Severinus Germaniæ nostræ regimen in ipsis rerum argumentis vidit, & deprehendit, quæ felicitas paucis, quos æquus amavit Iupiter datur & non, nisi Magnorum Regum Legatis & Residentibus per Germaniam, contingit. Quum vero regiâ istâ viâ ad cognitionem status Germanici vere ducente vix & millibus imo decem millibus uni incedere datum sit, faciamus, quod peritis nautis familiare est, qui cum recta portum attingi non valent obliquis velis remisque in eum tandem penetrant. Ne itaque à posteriori in aulis (ubi ea, quæ didicimus in praxin sunt deducenda) demum jus publicum nimis serò, & cum ipsorum

Principum detrimento atque incommodo addiscamus, agitè à priori (ut cum Philosophis loquar) in inçlytis. Germaniæ nostræ Academiis & privatim domi (relicto Bartolo Baldo & aliis) adhibitis in consilium dexterrimis Præceptoribus & (ut ita dicam) alterâ parte Petri Rami, id est, judicio evolvamus (præter Recessus Imperii, Capitulationes Imperatorias, Auream Bullam) Decisiones Cameralium, & industriâ Goldasti collecta opera. Iungantur his præter Iuris publici Scriptores supra (n. 6.) enumeratos, (*Gailius* de pace publicâ, Arrestis Imperii, ipsiusque observat:) *Lupoldus de Papenberg* [de Iuribus Regni] *Petrus de Andlo*, cum notis *Freheri*, *Siringius* & *Cranius* de Pace Religiosâ, *Onuphrius Panvinius* de Comitibus, *Denaisius*, *Besoldus*, *Dan. Otto* cum notis *Limnei*, *Rodingij* Pandectæ Camerales, *Blumij* Processus Cameralis ut & *Mindani* & *Schwanmanni* & alii ejusdem classis. Diligenter porrò insigniores rerum Imperii Historicos [quales sunt præter alios superius notatos *Lambertus Schafnaburgensis*, *Abbas Vrßpergensis*, *Gunterus*, *Radevicus*, *Otto Frisingensis*, *Aventinus*, *Cranzius*, *Nauclerus*, *Rebdorfius*, *Beatus Rhenanus*, *Franc. Irenicus*, *Arnoldus Lybecensis*, *Helmoldus*, *Cuspinianus*, *Sleidanus*, *Tinnanus*, *Sigonius*, *Gnicciardinus*, *Munsterus*, *Lehmannus*, *Dresserus*, *Demarus*, *Annales Francorum* &c. & actorum publicorum Collectores] legantur, & videbimus nos in cognitione Status Germa-

nici ejusque jurium non hospites , sed venerabiles Mystas futuros. Tantùm ad Autoris Epistolam.

DISCURSUS II.

De Finibus Germaniæ antiquis & novis. Ad cap. I. S. I.

I. **T**Raditurus originem Imperii Germanici hoc cap. Excell. Dn. Author noster : §. I. rectè de Germaniæ nostræ , cum veteris tum novæ finibus sive limitibus discere incipit. Quod autem breviter vetustos Germaniæ magnæ limites attinet , hodie circa illos mirum in modum mutata facies : Nam quod Occidentales Germaniæ fines attinet , antiquus ejus limes fuit famosissimus Fluvius Rhenus , qui in Alpibus Lepontiis ex Adula monte ortus , per Curiam Rhætorum & medium lacum Acronium (*Bodensee*) curvato flexu Augustam Rauracorum , hodie *Basel* , dividit , & inde quasi à Meridie Septentrionem versus tendens in mare Germanicum exoneratur. Cæterùm populosa æquè ac bellicosa gens nostra , sæpius à Romanis irritata & injuriis eorum lacescita , victricibus suis armis ultra Rhenum Helvetios , Triboccios , Vangiones , Nemetes , Menapios , Treviros , Tungros , Sicambros , Vbios , Eburones , Atuaticos , Pleumosios ; atque ita Helvetiorum omnem Civitatem , trans & circa Iuram ad Vogesum usque montem

Fines Germaniæ circa Occidentem.

(*Elsafisch und Lothringisch Gebirg*) & Galliaë Belgicæ maximam partem cum insula Bata- vorum suis finibus adjecerunt. (V. *Thuan.* lib. 2. hist.) Hinc Plinius jam suo tempore Germaniæ limitem ad Scaldim fluvium pro- tendit. Præterea Tacitus ab usque Sequanis omnem Rheni citeriorem ripam Germanos accoluisse tradit. Apud Cæsarem ipsi Rhemi, Belgica natio, ultro testati sunt, Belgas ple- rosque esse ortos à Germanis. (*Cluver.* l. 3. Geogr. c. 3.) Tametsi itaque Autor noster, Tacitum & Thuanum secutus, Rhenum pro termino inter Germaniam & Galliam ponat, tamen cõstat quod etiam nonnulli Germaniæ populi ante Taciti tempora Julio Cæsare & Augusto imperantibus vltra Rhenum in solo Gallico confederint unde etiam Germania nova ultra Rhenum divisa fuit in primam & secundam (Vid. *Hermannum* Comitem de *Nevenar* in commentariolo de Gallia Belgi- ca add. *Lehman.* l. 1. Chron. c. 9.) Populi autem Germanici, qui olim trans Rhenum Galliam incoluerunt sunt hi. (1.) *Tribocci*, quorum metropolis fuit *Strasburg*. (2.) *Nemetes*, qui hodie dicantur Spirentes, de qui- bus *Lehman.* l. 1. Chron. c. 1. & seqq. (3.) *Vangiones* sive *Wormatienses*. (4.) *Treviri*, quorum metropolis *Trier*. (5.) *Eburones*, qui cum *Condrusis*, *Segnis*, *Cærælis* & *Pæma- nis* Teutonium relinquentes, & ultra Rhe- num tendentes, primi ex omnibus Teutiscis dicti fuerunt Germani; postea verò, quum illud nomen Teutonibus fieret commune, hi

quinque

Populi
Germa-
nia qui
olim fines
ultra Rhe-
num pro-
pagarunt.

quinque populi dicti sunt Tungri, quorum metropolis fuit Athuaca Eburonum, hodie Tungren. (6.) Menapij Eburonum vicini, qui inter Rhenum & Scaldim confederunt. (7.) *Vbii* sive Colonienfes. (8.) *Sicambri* sive Iuliacenfes & Geldri. (9.) *Aduatici*. (10.) *Nervij* quorum sub patrocínio fuerunt Centrones, Grudii Leraci, Pleumosii & Gorduni, quorum metropolis fuit *Tornick*. (11.) *Veromandui*. (12.) *Batavi* sive Hollandi & c. Helvetij, quibus populis alii annumerant Helvetios sive Suizeros; *Rauracos* sive Basileenfes; insuper Veragros, Sedunos Nantuates & Latorigos in *Valesia*, *Wallisserland*. *Sequani* cum vicinis Heduis origine quidem fuerunt Galli, quia tamen maximam partem regionum suarum (*Ober Elsass und die Graffschafft Mumpelgard*) Germani incoluerunt, ideo & Germaniæ accensiti. Idem tenendum de Gallis *Mediomatricibus* quorum metropolis *Mex*, quæ hodie urbs Gallici juris est. Sequani. Mediomatrices.

II. Quum dein in Carolo M. dignitas Imperii Romani primùm ad Francos, & dein per æternum fædas Ottonis M. Imp. cum Romanis ad Germanos fuit translata, plures provinciæ trans Rhenum sub Imperio Occidentali, & Imperii Germanici Legibus ordinatæ sunt. Itaque *Mediomatrices*, & in his Lotharingi, Luxemburgentis ac Namurcentis ditio trans Rhenum & Mosam, & inter Rhodanum & Alpes *Segusiani*, *Viberi* & *Veragri*, (qui hodie *Valesiani*) *Sabandi* item & *Allobroges* Imperii limitibus annumerati. In rementum finitæ ex provincia Occidentali in tempora Caroli M.

Regnum
Arela
tense.

Regnum item *Arelatense* (quod præter Sa-
baudiam & Helvetiam etiam Provinciam,
Delphinatum & Comitatum Burgundiæ
comprehendit) sub Imperio fuit cujus rei
memoria etiam inde patet, quod & hodie
in sermone Vulgi interior Rhodani ripa Im-
perii, ulterior Regni nomine indigetetur, ut
Thuanus Historicorum Phosphorus, locu-
pletissimus testis est; Ut ad eò auctis Germa-
niæ *trans Rhenum* finibus non amplius Rhe-
nus, sed *Rhodanus*, *Araris* *Mosella*, *Mosa*
& *Scaldis*, *Fluvij*, *Germaniam à Gallia di-*
sternarint. Quin & ipsum Galliæ Regnum,
sive Francia Occidentalis, etiam olim sub
Imperio Germano-Francorum, & postea
[quamvis non nisi brevi momento] in ob-
sequio Germanicæ Regum fuit, ut bene deducit
Dn. *Couring* (de finibus Imperii c. 8. p. 62.
& seqq. & cap. 2. & 3.) Nimirum res sic se
habet: Carolo M. & Ludovico Pio ejus filio
non Germania tantùm sed & Gallia omnis
atque Italia paruit. At Germania à reliquis
illis in proprium regnum cæpit post separari
per divisionem illam inter Ludouici Pij filios
tres institutam. Ludovico enim cesserunt
(præter Austriam, Bavariam, Alemaniam
& Franconiam) Frisia, Saxonia, Venedo-
rum potior terra & vrbes ad Rhenum. Ac-
cessit post & illa portio, quæ cis Alpes ad
Lotharium ex eadem divisione devenerat, &
Lotharij regnum aut Lotharingia hinc ap-
pellata est, quæ veterem Galliam Belgicam
pæne exequat. Omnia hæc Imperio tuo &

Origo Re-
gni Ger-
manici.

Henricus Auceps complexus est : ab eo verò per multa sæcula sequentes Imperatores Germanici acceperunt. Adjecit Otto M. Italiam. Conrado porrò Cæsare & Burgundiæ regnum seu Arelatense cum Germanico & Lotharingico conjunctum est. (Vid. Dn. *Conring.* de finib. Imp. & in *Dissert.* de Civib. Imp.)

III. Tametsi verò (ut hæctenus in brevi quasi tabellâ enumeratum) Germaniæ fines ultra veterem terminum Occidentalem (Rhenum scilicet) longius promoti sunt, tamen tractu temporis usque ad nostra tempora multæ Provinciæ ex ante enumeratis rursus ab illa decellerunt, & ita Germaniæ limites ultra Rhenum longè latèque protensos rursus attenuati. Ita post suale illud interregnum, quod FridERICI II. tempora exceperit, Burgundici siue Arelatensis quidem Regni Procerum plerique pro se quisque liberum sibi regnum condidere, ac mox in Gallorum regum potestatem peruenierunt, sub quibus magna pars illius regni adhuc hodie de facto detinetur. (Vid. Dn. *Conring.* de Finib. Imp. c. 24. & 25. & c. 12. 13.) Multæ quoque Lotharingici regni Provinciæ à corpore Imperii Germanici, siue vi detractæ sunt, siue ultrò secessionem fecerunt. Lotharingiæ regnum quod attinet illud olim dictum regnum Aultrasia & omnem tractum inter Mosellam, Rhenum & Albim ac ita majorem inferioris Germaniæ partem complectebatur) post divisionem inter Ludo-

Decrementum Germaniæ a finibus ultra Rhenum.

Lotharingia Regnum. & Ducatus.

vicum II. & Carolum Calvum integrum ad Carolum Crassum illud pervenit, & ab eo in Arnolphum Ludovicum III. & Conradum I. Imp. transit. Postea quum quidam Ragnerus nomine familiam à Pharamundo deduceret, atque ita in Lotharingiæ regnum prætenderet, is à Carolo simplice Rege Galliæ, in injuriã Conradi Imp. Dux Lotharingiæ constitutus, regni que nomen ita paulatim evanuit. Quum Henricus Auceps deinde Lotharingiam sive Austrasiam reciperet, ab eo in filium Ottonem M. derivata est. Et ita Metenses, Basileenses, Argentoratenses, Spirenses, Colonienfes &c. ad Imperium Germanicum pervenerunt. Otto II. Imp. ut Lotharingis Caroli M. posteris æquum se præberet, Carolo Lotharii Regis Galliæ fratri, reliquam Lotharingiæ partem, Ducis titulo, in Imperii feudum concessit. Huic successit filius Otto, qui quum ἀπαίς esset, is Gotfridum Arduennæ Comitem adoptavit, Ottone Imp. hoc ipsum confirmante. (Vid. *Francisc. de Rosieres* Archidiaconus Tullensis in Stemmate Lothar. quod opus septem tomis distinctum & accuratè conscriptum, Regi Galliæ non arridere dicitur Vid. *Limna*. Tom. IV. p. 887. & seqq.) Prædictus Rosarius deducit (in præfat. Tom. V.) *Ducatum Barrensem* (*Barleduc*) ad Imperium Germanicum pertinere, ac Robertum Comitem Barrensem à Carolo IV. primum Ducem esse creatum, quamquam Galli à tempore Henrici III. Comitis Barrensis jus in

illam provinciam prætendant. Anno 1570. Carolus Lotharingæ Dux cum Carolo IX. R. Gall. ita transegit, ut, salvis Regalibus, de cætero ratione Ducatus Barrensis Regem pro Domino directo recognosceret, quamvis Dux Carolus hæc pacta minus comprobarit. (*V. Rosier. Tom. V. fol. 358.*) Nihilominus Rex Gall. Ludovicus XIII. illum Ducatum ob feloniam commissam, Duci Carolo an. 1634. eripuit. Lotharingia alias est Ducatus liber multisque privilegiis gaudet; nihilominus tamen ad Imperii fines pertinet, ut ostendit Dn. *Conring.* (in lib. de Fin. Imp.) *Chifletius* quoque (in Comment. Lothariens. c. 12.) scribit quod Lotharingæ Dux, etiam alia, ut *Pont de Mousson, Clairmont, Blanckenberg, Rumelsberg &c.* in feudum ab Imperio recognoscat. Ratione Comitatus Nomenii quoq; Dux Legatum habuit in Comitibus de an. 1653. 54. In Pacificatione denique novissimâ Hispano Gallica (*art. 62. & seqq.*) ita de Lotharingia transactum: quod Rex Galliæ Duci ab Hispanis hæctenus captivo, Lotharingiam restituere velit 1. si munitiones urbis *Nanci* sint demolitæ 2. *Mojienvicum*, Regi vigore Pacis Monasteriensis concessum, Ducatus *Barrensis, Marville*, Comitatus *Clermont, Stenay, Dun & Iamez* Coronæ Galliæ relinquuntur. Reliqua loca omnia, quæ Dux antea possedit, & ad Episcopatus *Mez, Toul & Verdun.* Pertinent, Duci vigore eiusdem Pacis restituantur, hac conditione & reservato ut Coronæ Galliæ liber transitus per

Lotharingiam, Alsatiam, Brisacum & Philippiburgum versus, concedatur &c. Rex Galliae quoque promittit loca cessa in feudum ab Imperatore recognoscere si modo

*Lotharingus qua
senus ho-
die Ger-
manici in-
tra sit.*

inter illa reperiantur, quae feudi vinculo ad Imperium pertineant. (Vid. pl. in Instr: Pac: cit.) Nonnulla de rigore horum articulo- rum pacis dicuntur à Rege Galliae Duci remissa, quae in actis publicis videri & legi poterunt. (Add. Dn. Conring: de finib. Imp. c. 26. 27. 28.) Haec de Lotharingia. Sunt porro Germanici propriè ita dicti regni portiones quaedam haut leves, quae Respubi: sibi proprias tractu temporis struxerunt.

*Helvetii
hodie non
pertinent
ad Re-
gnum Ger-
maniae.*

Tales sunt tredecim *Helvetiorum Cantones* siue pagi, qui quamquam adhuc Germaniae annumerentur, tamen hodie (Vid. Dn. Conring: de finib. Imp. c. 28. & *Hottinger*. in *Irenico Helvetico* p. 120.) per Instrum: Pacis Caesareo Succicum (*art. 6.* ubi vid: *Burgoldens.*) Regimini Romano Germanico non amplius accensentur.

*Geneva
hodie ab
Imperio
exempla.*

Geneva quoque libera Romani Imperii Civitas, ut testis est aquila, quam monetis suis imprimit, Haec tamen quum à Duce Sabaudiae tum ob religionem superiori seculo mutatam, tum ob alias causas variè agitaretur, foedus cum Tigurinis & Bernensibus percussit, hodieque in possessione vel quasi plenae libertatis est. Ab Episcopis etiam, quos olim Geneva habuit, multum perpessa est haec Civitas. *Augustinus Limmerus* (in *Relat. Lipsiensibus* de an. 1660.)

refert, quod Rex Gallia à Genevensibus receptionem Episcopi Romano Catholici flagitarit. Et licet legati Reipubl. Genevensis hoc ipsum in aula Regis modestè declinarint, ac inter cætera dixerint, se non subditos, sed confæderatos esse Regis, tamen Mazarin^{us} Cardinalis regessit se aut Regis postulatis annuere, aut omnia extrema expectare debere. Cæterum istud veteris ægroti somnium hæctenus surdis narratum, Legatique Reipubl. expresse in oratione suâ ad Regem addiderunt: *Was S. Mai. aus Hass und Neid, gegen die religion sie Wurden verfolgen, Sic Zu-Beschirmung ihrer Superiorität und der religion, alle mugliche Gegenueber zu ergreiffen getrost vverren.* Episcopus Genevensis hodie vivit in urbe Sabaudiae *Nicy*, quatuor Leucis Gallicis Genevâ distans. Hodie itaque Geneva Imperii Romano Germanici finibus vix videtur annumerari posse, quum Reipubl. rationes separatas uti Helvetii (qui nunc exempti) instituant, quamvis Sabaudus in illam adhuc prætendat, quod in territorio Sabaudia sita sit, de qua prætensione an firmo talo subsistat alibi dispiciemus.

Sabaudia porrò hodie Imperii limites versus Galliam constituit. Cæterum territorium illud hinc inde partim à Rege Gallia partim à Bernensibus est valde attenuatum. *Vienna* in Delphinatu olim hujus Ducatus metropolis fuit hodie verò est *Camberinum* (*Chambery*.) Olim Sabaudia fuit amplissima; hodie ve-

*Sabaudia
in quantum
hodie Ger
manicius-
ri sit.*

rò complectitur tantum 1. Comitatum *Maurienne* 2. Provinciam *Tarantaise*, 3. Dominium *Fossigny* & 4. Principatum *Chablais*. Henricus IV. Rex Galliaë Provinciam *Bressiam* & alia ut & *Bernenfes Pais de Vaux* (quæ Latinè *Pagus Antuarius*, Germanicè *Wadt* dicitur) ab hoc Ducatu decerperunt. Prædicti pagi *Antuarii* (qui ad Lacum *Lemanum* situs) restitutionem sæpius & adhuc an. 1614. à *Bernenfibus* flagitavit, donec an. eodem interpositione Regis Angliæ de eâ retransactum, ac fædus inter *Sabaudum* & *Bernenfes* sancitum (Vid. *Stettleri Chronic. Nuchtlandiæ* part. 2. lib. II. fol. 484.) Quum etiam *Emanuel Philibertus Sabaudus* *Henrico IV. R. Galliaë* an. 1559. efferet reconciliatus, Rex ipsi loco Comitatus *Bressiæ* *Marchionatum Saluciaë* concessisse scribitur. Nonnulli forsitan non vanè putant, nihil magis è re esse *Sabaudiaë Ducis*, quàm ut tandem fidam, sinceram, ac perpetuam pacem cum *Genevensibus*, *Bernenfibus*, & inprimis Rege Galliaë colat, ne limites territorii *Sabaudici* majus detrimentum capiant.

Iosanna
hodie *Re-*
gno Ger-
manica nō
amptus
annuere-
vatur.

Quod *Episcopum Losannensem* concernit, is olim inter status Imperii numeratus: Cæterum urbem *Losannam* (quæ olim *Sabaudum* pro patrono agnovit) anno 1536. *Bernenfes* occuparunt, & loco *Episcopatus* ibi *Academiam* fundarunt. *Episcopus* itaque veteri sede relicta, hodie *Freyburgi* in *Nuchtlandia* vivit.

Neocomum

, porrò sive Comitatus & Do-

minium Novacastrē (Neuschastell) in Helvetiâ antehac pertinuit ad Marchiones Badenses : Cæterùm hodie ad Ducem Gallici sanguinis de Longueville pertinet, quod jus inde est, quod Ioanna Philippi Marchionis Badensis filia nupta Ludovico Aureliano D. de Longavilla, attulerit ei hanc Comitatum Novocastrensem. Cum verò idem successorem ditionum reliquarum, inprimis Rætulanum dominium, tibi vindicaret, iure disceptatum ; sed penes Badenses, qui 250000. aureos Ludovico numerarunt manere possessio. Quum vero Novocastrum (*Welsch Neuburg*) ad Comitatum Burgundiæ pertineat, non dubito asserere illum districtum adhuc limitibus Germanici Imperii annumerari debere, præsertim quum Longâvillanus illam Provinciam eodem jure, quo antea Marchiones Badensis, hodie possideat.

Neuburg an hodie subus Germanise annumeretur.

Abbas S. Gallensis quoque olim Status Imperii fuit ; hodie verò Fœderi Helvetico in-nexus ab Imperio exemptus. Citatur quidem ad Imperii comitia ratione *des Fürstl. Closters zu S. Gallen & ratione Comitatus Toggenburg*, cæterùm non comparet, sed tantum testimonium receptæ citationis nuncio tradit.

S Gallen an hodie ad Imperium pertinereat.

Episcopus insuper Curiensis in Rhætia Princeps Imperii & membrum circuli Rhenani Superioris reputatur, ac similiter ad Imperii Comitata vocatur ; etiã oneribus Imperii se eximat.

Chur an hodie ad Imperium pertinereat.

Rhæti, Helveticorum confœderati, ut & Val-

Rhæti an

hodie ad
Imperium
pertineat.
Sitten an
hodie ad
Imperium
spectet.

Rotvil
& Mul-
hausen an
sint iuris
Germani-
ci.

lesii, hodie ab Imperio sunt exempti. *Episcopus* etiam *Citicensis* (*Sitten*) in *Valesia*, licet adhuc an. 1595. per Legatos in Comitibus Imperii comparuerit, tamen hodie non amplius inter Status Imperii numeratur. *Vrbs Rotuvilensis* in *Suevia*, licet cum *Helvetiis* fœdere conjuncta sit, ipsa tamen in fide Imperii perstat, oneraque ejus fert. Contra verò *Mulhusa* in *Sundgovia* fœderi *Helvetico* subnixâ, Imperii oneribus se eximit, & citata ad Comitibus non nisi Recepisse, quod vocant, dare solet. Ut ad eò verissimè asserere possimus intensissimum regimen *Austriacorum* praefectorum & alia *Politica* mala *Helveticis* pagis, laxiore freno secundum libertatem regi assuetis, ansam dedisse separatas rationes ab Imperio *Germanico* instituendi. Et hoc ipsum cum fortunâ ridente ex voto successisset, ac superiori seculo insuper mutatio religiosa inciperet; odio *Romanæ* religionis (cui Imperator & major pars Imperii Procerum adhærebat, eamque mordicus adversus *Protestantes* ferro & armis defendebant,) *Augusta Rauracorum* (*Basel*) *Augusta Allobrogum* (*Genff*) *Mulhusa* aliaque Imperii loca in majorem sui securitatem in firmissimum parietem *Helveticum* inclinaverunt, & sic tandem se exemerunt. Regimen itaque intensius, quàm libertas *Germanica* ferre poterat, & persecutio *Protestantissimi* univè in causa sunt, quod finibus Imperii *Germanici* tam multum circa Occidentem decessit. Et hæc etiam fuerunt causæ, quod

Septem Belgij Provincie contra Regem Hispaniæ in fœdus coierint, ac cum ab Imperio frustra auxilium & opem implorarent, exterorum subsidiis adversus Hispanum adjuti, tandem sese in libertatem plenissimè vindicarent, atque ita ab Imperii Regimine secesserint. Hisce causis accedit aliud vetustissimum civile malum, Ambitio scilicet, quæ inter duas potentissimas Domos Hispanicam atque Gallicam orta, superiori sæculo tempore Caroli V. Imp. & Francisci I. R. Galliæ fortissimum robur ac vires robustas acquisivit, ac etiamnum (proh dolor!) viget. Grafante ac durante hac potentiæ æmulatione universa Europa commota ac in varias scissas factiones, finibusque Imperii Germanici irreparabile damnum illatum. Lamentabile ac merito deplorandum est Germaniæ fatum, quod ipsa iniquitatem aliorum ita ferre cogatur. Vidimus jam adolescentiam ac juventutem illius funestissimi mali: Virilem ætatem calamitosissimæ istius Hydræ Lernææ ac quasi beluæ multorum capitum superiori ac hoc sæculo durante bello tricennali adpeximus (Vid. *Burgoldens.* p. 1. Disc. 1. ad Instr. Pac.) O utinam tandem senectam imò mortem optatissimam illius Politicæ Bestiæ cernere liceret!

Hodie de novo illa in Belgio serpit, trucique vultu magnas parat tragædias. Nec Cameracensis, nec Verviniana, neque nupera an. 1659. confecta Pax potuit extinguere illam Europæam Pestem Politicam. Hodier-

no bello prætexuntur variæ causæ, disputa-
tur de jure devolutionis & aliis rebus: Causa
interior est æmulatio potentia, ultio Gallo-
Regii carceris in Hispaniâ, & rescissio Pacto-
rum Madritensium, (vid. *Burgoldens. Disc.*
5. p. 1. ad Instr. Pac. n. 16. & 20.) Ob luctuo-
sum verò ejusmodi malum Imperio nostro

*Sedan ho-
die Aquil-
lâ reliçta
Lilia Frâ
ei ca subo-
dgratur.*

decessit *Principatus Sedanensis*. Quam enim
Robertus Princeps Sedanensis Carolo V. Imp.
vim atque arma minitaretur quod ipsi co-
mitatum *Buillon*, qui Episcopo Leodiensi
olim venditus, adjudicare noilet, ut eò ma-
joribus auxiliis ac viribus inniteretur, ab
Imperio nostro se sejungens Gallico Fran-
cisci I. Regis patrocinio se submitit, quâ oc-
casione belli initium inter Carolum & Fran-
ciscum ortum, quod dein multos per annos
continuatum. Hoc seculo quam Princeps
Fridericus Mauritijs, Dux Bullionæus, cum
Comite de Soissons contra Regem Gallia
Ludovicum XIII. & Cardinalem Richelium
conspirasset, & propterea captus esset, pro
sui liberatione Principatum Sedanensem Re-
gi cedere coactus, qui hac ratione coronæ
Gallia hodie est innexus. Iurene an injuria,
facile apprehendi potest ex regulâ juris. *Quod
ab initio vitiosum* &c. Hujus Friderici Mau-
ritii frater *Henricus* Vice-Comes (*Vizgraff*)
de Turenæ hodie apud Regem Gallia est Su-
premus Mareschallus. Hæc de Sedano. Por-
tò *Metensis, Tullensis & Virodunensis* Epis-
copatus superiori seculo an. 1552. ab Henrico
II. R. Gallia, qui cum contra Hispaniensi-

*Metz, Tull
& Verdū
Germania
decrevit.*

bus in Imperio in fœdere erat, occupati. Et quanquam Carolus V. Imp. eodem anno Urbem Metensem arcta obsidione cinxerit, ut tormenta majora Argentorati, 18. milliariibus Metis distante, sint exaudita (*Crus. p. 3. Ann. Suev. 1. II. c. 26.*) tamen illam urbem capere non potuit, atque tum temporis in Symbolum Caroli : *Plus ultra* hi versus compositi :

*Herculis optasti longas transire columnas,
Siste gradum, Metis hæc tibi meta datur.*

Hi itaque tres Episcopatus in manu Regis Galliæ manserunt, & tandem Pace Monasteriensis planè ab Imperio in manus Gallorum irrevocabiliter alienati sunt.

Quod porro *Circulum Burgundiæ* five Belgium versus Galliam attinet, patet ex Dn. *Conringio Dn. Limneo* & aliis Belgas olim Imperio fuisse subjectos, rursusque postquam Belgæ ab Imperii legibus descivissent à Carolo V. iterum feudi vinculo arctè fuisse rursus Germaniæ conglutinatos. (*Vid. Rec. Imp. de an. 1548. §. Nachdemdan. &c.*) Et licet in Instrumento Pacis Cæsareo-Gallico (*§. Et ut eò sincerior &c.*) prohibeatur, ne se Imperator, & Ordines Imperii pro tunc bello inter Hispanos & Gallos flagrante immiscere possint aut debeant; tamen per hanc prohibitionem pactio illa, quæ tempore Caroli V. an. 1548. erecta fuerat disertè sublata aut extincta non fuit. Idque testatum fecere Dn. Electores in capitulatione Ferdinando IV. Rom. Regi Augustæ Vindelicorum electo

*Quomodo
decreverint Impe-
ry limites
in Circulo
Burgun-
dico.*

præscripta (*art. 6.*) in ista constitutione statuitur omnes istas Provincias in perpetuum S. Rom. Imperii protectione, defensione, auxiliis, juribus ac libertatibus gaudere debere. Hæc certe constitutio in Instr. Pacis sublata non est. Imò potius renovata ac denuo confirmata per illa verba: *Circulus Burgundicus sit & maneat circulus Imperii.* Quantum verò decesserit Nobilissimo illi Imperii Circulo experientia satis superque testatur. Nam primum *septem Belgii Provincia* Fæderatæ, cum *Drentia* & multis Nobilissimis Brabantia ac Flandria locis hodie ab Imperio Romano-Germanico separatæ ac insuper in non parvum Imperii præjudicium Hollandi nunc nonnullis & Germanici Regni civitatibus, nempe *Rees, Emmerick, Rynberck, Lierort* &c. jus præsidii tenent. Quantum porro de Belgio Hispanico bellis Hispano-Francicis Regi Gallia attributum sit, loquuntur Pacificationis pacta diversimode inter duas istas coronas inita, ut verissimum sit ambitiosa æmulatione Hispano-Gallicâ Imperii Germanici fines indignis ac minime ferendis modis attenuari. Sanè in articulis Pacis d. 7. Nov. A. n. an. 1659. (*in der Fasanen Insel*) erectis, & an. 1660. ab ambobus Regibus confirmatis, multa loca Belgii Hispanici Regno Gallia sunt attributa v. 9. In Artelia *Arcus* (*Atrecht*) una cum præfecturis. 2. Munimentum *Hesdin* cum præfecturâ. 3. *Bapaume*. 4. *Bethune*, 5. *Lillers*. 6. *Liens* una cum cõspectantibus præfectu-

Belgæ Fæderatibodie ab Imperio exēpti.

ris. 7. Comitatus S. Pol. 8. Vires *Teroane* *Pas* cum praefecturis. 9. Similiter Praefecturae & Advocatae in Comitatu Artesiae, exceptis iis quae ad vires *Arien* & *S. Omer* pertinent. In Comitatu Flandiae Regi Galliae manent *Gravelingen*, *Philippshanz*, *Schleifs* & *Hammin*, *Bourburg*, cum Advocatiis & *S. Venant* in Hannonia, retinet Gallus *Landresy* & *Quesnoy* cum pertinentiis. In Luzenburgensi provincia R. Galliae relinquuntur urbes & loca *Dietenhovem*, *Montmedy* & *Damvilliers* una cum pertinentibus Advocatiis & Dominiis: Item urbs & Vogtheia *Ivoy*, *Charancy*, *Marville* cum Vogtheia. Restituuntur item Gallo *Marienburg* & *Philipstatt* inter fluvios *Sambre* & *Mesam*, sub conditione in Instr. Pacis adjecta &c. Rex vero Hispaniae à Gallis recipit urbes munitas *Vpern*, *Oudenarde*, *Dexmaide*, *Fournes*, *Fintelle* & *Quenoque*: Item *Merville* ad fl. *Lis*, *Meneue* & *Comine* &c. Item in Comitatu in Burgundiae S. *Amour*, *Bletterans*, *Ioux*, &c. (Vid. art. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 45. Instr. Pac.) Quod à Gallis itaque adeò Imperii Germanici fines attenuati sunt, causam dedit ambitiosa aemulatio inter *Carolus V. Imp.* & *Franciscum I. R. Galliae*, ut hinc ferè necessarium sit, ut Imperium hodie novos Marchionatus versus Galliam instituat. Interim Reges Hispaniae melius Belgio suo consulere non possunt, quam si praeposteris consiliis atque machinationibus contra Imperium olim susceptis, omissis, se sinceros atque fideles Germaniae

nostræ præbeât, & ita Imperii Proceres in auxiliis summittendis satis promptos experientur. Novissimè *Dünkerka* (murus Germaniæ aheneus versus Angliam) fervente hodierno bello Gallo Hispanico *Lillo & Ryffel* in Flandria Liliorum insignia agnoscerè coactæ sunt, quæ omnia quanto cum detrimento Germaniæ nostræ conjuncta sint nemo non videt, omnesque, quorum pectora Germanico sanguine incalescunt, flebiliter intra præcordia id propterea gemunt. Me Christe! Adeone res rediit, ut propter privata duarum potentissimarum Coronarum comoda vel incommoda, Germania nostra flagella experiri necesse habeat? sed quid loquor de misero Belgio, cui hodie Mars Gallicus extrema omnia minatur; Rex Galliarum jam in tantum Germaniæ viscera trans Rhenum intravit, ut jam per pacta Pacis Monasteriensis, acquisitâ Alfatiâ Philippopoli, & munitissimo Brisaco, Germaniæ nostræ muros habeat, & nisi è veterno tandem nos ipsos excitemus, invidiosum illud *plus ultra* in actum forsân deducturus sit, quod tamen Bonus noster Deus non sit: at! Iam tum præterito tricennali Bello cum Phrygiibus serò sapere cheu! didicimus; in præsens, bello ciuili per Dei Gratiam finito, summâ cautione opus est, ne exteri rursus, coloratis suis mantellis atque prætextibus Aquilinas pennas Liliis atque Leonibus addant. Quantus equis, quantus viris hodie Brutaci & Philippiburgi adest sudor, ut loca illa, aliàs

benè

Dünkerka.

*Lillo
Ryffel.*

*Reges
Gallia hodie
trans
Rhenum
in Germaniæ
visceribus
hærent.*

benè natura loci atque arte munita adhuc lateritiis propugnaculis munitiora reddant, atque ita firmiores compedes Rheno nostro injiciant. Vbi nunc unita Teutonica virtus? Dormiuit hætenus; ut euigilet tandem necessarium est, aut actum forsan erit de pulcherrimo nostro Imperio. Franciscus Annibal nimium etenim appropinquat, adeoque inprimis è re nostri Imperij esset, ut Imperator & Imperij status perpetuum exercitum in finibus Germaniæ versus Galliam alerent; Hoc modo enim mutuo metu Germanorum & Gallorum omnium optimè provilium foret, ne inde Respubl. quid detrimenti quoad limites amplius capiat. Aliàs dum deliberabunt Germani Sagunthus peribit. Sanè jam olim Franci Rhenum transeuntes Galliam occuparunt; providendum impofterum ne illorum pofteri iter retrò instituant, & Rheno superato Germaniam Galliæ adjiciant.

Interesse Imperij ratione limitum versus Galliam.

IV. Hætenus lustrauimus limites Germaniæ Occidentales, & quomodo illi olim extensi, hodie vero ad occasum rursus vergere cœperint, ut adèd ~~dum~~ Provinciâ, Delphinatu, Principatu Burgundiæ, agro Mentensi, Tullensi, Verodunensi, majori parte Alsatia & aliis particulis ablatis, accisis aut divexatis, hodie Germaniæ trans Rhenum occidui fines sint Sabaudia, Burgundia, Sequanica (*la franche Comté*) Alsatia reliquia, Lotharingia, Trevirensis & Leodientis Episcopatatus, Iuliacentis Ducatus, ac maxima Belgij sive inferioris Germaniæ pars,

Hodierni Occidentales Imperij limite s.

quæ tamen adhuc hodiè armis Gallorum premitur, & tantùm non opprimitur.

V. Quod limites Germaniæ Orientales concernit, olim secundum Cluverum fuerunt Granvicus & Finnicus sinus, mare Suevicum siue Codanus sinus (hodie die *Oostzee*;) Vistula amnis à fonte ejus lineâ ad Sarmaticos montes ductâ, ut ita Livonia, Prussia & Polonia citra Vistulam ad Germaniam pertinuerit. Saxones enim trans Vistulam egressi *Borussos* & *Transsylvanos* (qui hodiè appellantur) Germanicè loqui docuerunt, ut Thuanus scribit. Etiam *Livonia* (licet in Sarmatia Europæa sita sit) quia tamen à Vandalis proximis infessa fuit, Germaniæ annumerata, eamque ob causam Rigensis Archiepiscopus, qui in Livonia est inter Germaniæ Archiepiscopos recensitus; (Vid. *Thuan.* lib. 2. histor.) Huc accedit Taciti testimonium *Æstios*, quorum etiam Autor hic mentionem facit, (qui clim totam Livoniam ac Prussiam, omnemque ferè dextram ripam Vistulæ latè patentem occuparunt) disertissimis verbis Germaniæ adscribens. Dn. *Conringius* tamen rectè asserit Prussiam atque Livoniam regno Germaniæ [à Ludovico Germanico, Lucovici Pij filio, instituto] demum post tempora Ottonis M. accessisse. [in dissert: de Civ. Imp.] Marcomanni etiam siue Moravi, *Quadi* siue Silesii & Bohemi priscis Germaniæ finibus versus Orientem fuere comprehenti. Quod Limites Germaniæ Orientales hodiernos

*Fines
Germaniæ
versus O-
rientem.*

Æstii.

*Marco-
manni.*

Quadi.

attinet, *Livonia* à Polonis regno Germaniæ detracta : *Eſthonia* & *Letitia* in manus Suecorum per noviffimam pacificationem Sueco Polonicam pervenit. Tertia verò ejus pars, nempe *Curlandia* adhuc proprium Ducem hodie habet, qui eſt vaſallus regni Poloniæ. Dn. *Coring.* [de finib. Imp. cap. 25. *Limnaus* l. 1. de I. P. c. 9. n. 50.] Nonnulla tamen loca *Livoniæ* Suecicæ ſibi retinuit Rex Poloniæ vigore Inſtr: Pacis ann. 1661. cum Suecis initæ, quæ tamen hodie *Molchus* forſam tenebit. *Pruſſiam* ſuperiori ſeculo Poloni ſibi in injuriam Imperij noſtri vindicarunt, atque civitati ſuæ adjecerunt; poſt per tranſactionem partem ejus Ducalem, quæ dicitur [*das Fürſtliche Preuſſen*] Marchionibus *Brandenburgenſibus* in feudum contulerunt. Notandum verò quòd ſereniſſimus Elector *Brandenburgenſis* Dn. *Fridericus Wilhelmus* noviffimè an. 1657. vigore tranſactionis *Brombergæ* cum Polonis initæ *Boruſſiam* hanc Ducalem, quæ antea feudalis erat, ſibi familiæque ſuæ allodialem ſive hereditariam fecerit, ut adèd durante hoc ſtermate ea pars *Boruſſiæ* hac ratione Germaniæ ruruſ annumerari queat. Similiter *Pomerellia* [*Klein Pommern*] olim Germanici juſis fuit, *Pomeraniæ*que ſupra *Vittulam*, quæ *Cauſſubia* & *Pomerellia* dicitur, ad Imperium pertinuit: ſed poſt obitum *Meſteuini II.* ultimi Ducis *der Cauſſuben, Wenden und Pomerellen*, an. 1295. titulo heredis inſtitutionis illa ad *Primiſſlaum* Ducem

Decretum Imperij limitum verſus Orientem.

Livonia hodie ab Imperio exempta.

Pruſſia à hodie ab Imperio exempta.

Pomerellia hodie ad Germaniam non pertinet.

*Polonia
non perti-
net ad
Germaniam.*

Poloniæ cum Cassubia pervenit. Quod *Polonos* attinet, quamvis etiam illi post Caroli M. tempora Germanico Imperio fuerint aliquantisper subiecti, tributum ipsi penderint, atque etiam leges à Germanis acceperint, ut ex annalibus rerum gestarum accuratè, more suo, deducit Dn. *Conringius* [in libr. de finib. Imp.] tamen illi à longo tempore, post tempora scil. Friderici II. Imp. res suas à Germania separatas, Germanis non contradicentibus, habuerunt ut pròinde magna pars citra Vistulam à Polonis infessa, Germaniæ hodie annumerari amplius nequeat. Bohemi verò, Moravi & Silesij etiamnum indubiè juris Germanici habentur, Germaniæque adhuc annumerantur.

*Hungaria
non perti-
net ad Im-
perium.*

Hungari porrò etsi olim sceptro Regni Germanici fuerint aliquot: annorum spatii subditi, (ut itidem præclare docet Dn. *Conringius*) tamen hodie Hungaria distincta à Germaniæ Regno, murumque aheneum adhuc adversus Turciam constituit. Sunt tamen qui asserunt Germanos nostros illam Hungariæ portionem, quæ Turcici juris nondum est, ob auxilia adversus Turcam hæctenus frequenter præstita sibi jure meritoque vindicare posse. Ex hæctenus dictis liquet hodiernos Germaniæ versus Orientem limites esse Mare Balticum, Borussia Regalem, Königlic Preusen, Cassubiæ partem, Pomerelliam, Poloniam atque Hungariam.

VI. Hæctenus de finibus Germaniæ antiquis & novis ad Orientem & Occidentem.

Supereſt ut paucis quoque limites Germaniæ Germaniæ fines verſus meridiẽ, Auſtrales & Arctooſ attingamus. Germaniæ itaque magnæ olim ad Meridiem limes erat maximus Germaniæ Fluvius *Danubius*, quem molli & clemente montis Abnobæ jugo effundi Tacitus ſcribit, videlicet in Suevia ubi vicus *Thoneſchingen*. Poſtea imperante Valentiniano III. Imp. Hermunduri, Marcomanni, & Quadi (Suevici populi) Danubium tranſeuntes Romanis Vindeliciam & Noricum eripuerunt, quæ regiones Germaniæ adjectæ adhuc hodie ad illam pertinent. Carolo M. Germaniam omnem fere ut hodie ſe habet, ſibi ſubjiciente, & adverſus Hungaros expeditionem ſuſcipiente, illam omnem Pannoniæ partem, quæ hodie Auſtria dicitur, Germaniæ jure belli adjecit. Hodie itaque Germania ultra Danubium Alpiſus Rhetiſis, Vindeliciſis, Iuliſis, Carniciſis clauditur, ad eò ut termini Germaniæ nunc ad Italiam & Illyricum uſque protendantur.

VII. Ad Septentrionem porro Germania magna olim finiebatur Oceano Septentrionali ſive Hyperboreo Germaniæ fines verſus Septentrionem. *dem Eijs Meer* adeo ut tota Scandinavia, & ita Daniæ, Norvvegiæ, Sueciæque hodierna regna Germaniæ accenſita fuerint, uti Cluverus & Autor noſter rectè, Tacitum & Plinium ſecuti, aſſerunt. Cluverus tamen in eo à Dn. de Monzambano diſſentit, quod illos ſecuros adverſus Deos, ſecuros adverſus homines Finnos, & quicquid terrarum Oceano Septentrionali Moſcoviæque confiniis ambi-

tur, Germaniæ antiquæ attribuat, quem propterea Autor tacite hoc loco stringere videtur. Imperio dein ad Francos in Carolo M. delato: hic Carolus Germaniam omnem ferè ſibi ſubjecit, nec quicquam poſt Ottonem M. Germanico regno verſus Septentrionem acceſſit præter illa quæ trans Al- bim in Mecklemburgenti & Pomeranico ſunt tractu. Hodie partes iſtæ Septentrionales Dania, Norvv. & Suecia non amplius Germaniæ Modernæ annumerantur. Et quidem quod Sueciam attinet, illam à temporibus Caroli M. Germaniæ non fuiſſe annumera-

*Suecia ho-
die non
accenſe-
tur Ger-
mania.*

tam conſtare equidem arbitror. Carolus enim Magnus quum Germaniam antea pro diverſitate populorum, diverſis quoque ac diſtinctis Rebus publicis conſtantem in unum corpus redigeret & maritima potentia deſtitutus, ultra mare Balricum Victricia arma proferre non poſſet, ab eo tempore Sueci, ſeparatas à Germaniâ rationes habere cæperunt, neque amplius in commune cum

*Dania an-
te finem
Germaniæ
conſiſta-
tur.*

Germanis conſuluerunt. Dania porro, Carolo M. ubique victore in Germaniâ exiſtente, illamque ſub Sceptro ſuo uniente, ſimiliter uti Suecia divortium à Germania feciſſe, in eaque conditione Carolinâ familiâ durante manuiſſe videtur. Cæterum poſteritate Caroli extinctâ, ſive potius ab Imperio dejectâ, poſtea binis per intervalla vicibus ſub Ottone I. & Friderico I. Imperatoribus Imperio fuit obnoxia. (Vid. *Adam Bremenſ.* l. 2. c. 2. *Otto Friſingenſ.* l. 2.

de Reb. gest. Frider. c. 2. Dn. Conring. l. 1. de Finib. Imper. c. 14.) quamvis nobilis quidam Danus *Otto Kraghe* hoc ipsum refutare lategat, cujus argumenta habet Dn. *Linneus* (Tom. V. I. P. p. 127. 128.) utut autem forsitan Dania Imperio olim subiecta fuerit, tamen ex monumentis rerum Germanicarum constat, post tempora Lotharii II. Imperatoris Reges Daniae nullo vinculo Imperio Germanico fuisse adstrictos. Quum itaq; Dania, Norvvegia & Suecia hodie tria peculiaria regna & Respublicas in Septentrione à regno Germaniæ separatim constituent, neque amplius cum Germania uniantur, constat etiam limites Germaniæ Septentrionales hodie multum esse imminutos atque accisos, ut ad eò nunc versus Arcticas terras Germaniæ fines sint Mare Germanicū, Ducatus Bremensis, Frisia Orientalis, & mare Balticum, cujus dominium hodie, inter Reges Daniae, & Sueciae, Electorem Brandenburgicum, Duces Megapolitanos, Holsatiæ, Bremenses, Frisiae Orientalis, Lubeccenses est divisum. Autor noster Porro ait, quod magnam partem Cheronesi Cimbricae (Germ. *Jutland*) Dania sibi vendicat. Imò potius dicendum, quod universa Iulia sive Cheronesus Cimbrica Danici non Germanici juris sit. Et quidem quod Iuliam Septentrionalem spectat, extra omne dubium hoc est; de Iulia verò Meridionali (*Suderjutland*) quæ hodie *Slesvick*, audit, olim res controversa non caruit. Sigismundus tamen Imperator an. 1424. Du-

*Iulia An.
ad Ger-
maniam
pertinet.*

catum Slefveſcensem, inſulam *Alſen* & provinciam *Friſcheiden* jure directi & utilis Dominii Danis adjudicavit (Vid. I. I. *Pontanum* l. 9. de rebus Danicis p. 571 & ſeqq. *Chyrræ*. in Contin. Chron. Saxon. p. 716. & ſeqq. *Limna*. l. 5. de I. P. c. 9.) Et quum plenè de hoc negotio fuiſſet tranſactum, ann. 1580. Ottenſæ in Fionia Duces Holſatiæ Regi Friderico II. juramentum fidelitatis ratione Slefvici & inſulæ *Fernern* præſtiterunt, ut videre eſt apud *Pontan.* (l. c. p. 723.) Ducesque Holſatiæ dein an. 1587. d. 22. Mart. ratione illius Ducatus in Camera Spirenſi exemptionem obtinuerunt. Ut adèò univerſa Iuria hodie extra controverſiam ad Daniam pertineat.

Slefwick
non perti-
net ad re-
gnum Ger-
mæ.

VIII. Hactenus intricatam & difficilem materiam de veteribus & novis Germaniæ finibus breviter elucidavimus, de quâ ulterius legi meretur præclariffimum Dn. *Hermannu Conringii* opus de Finibus Imperii.

De ſecuri-
tate ſi. ſi
Germaniæ.

Paucula quædam nunc addam de ſecuritate finium hodiernorum Germaniæ conſtituenda. Et quidem quod limites verſus *Galliam* ſpectat, ſumma Reipub. ratio ſuaadet, ut Germani noſtri illos inprimis vigilantibus oculis intueantur. Nam Gallicæ Monarchiæ arcana, quæ *Richelius* paſſim pandit, Germanis ſonticæ debent eſſe rationes, cur ſibi à Gallis potiffimum caveant, ſive vetera intuearis exempla, ſive modernas inſpicias actiones. (Vid. ſupra n. 3. h. Diſc. Dn. *Bruggeman.* de Scopio Reip. Germ. p.

ſecurita-
tis finium
verſus
Galliam
eſt inprimis
conſi-
dendum.

113. Siquidem moderna potentia Galliae Regis tantum incrementi cepit, tantas indies adhuc eundo acquirit vires, ut merito formidabilis ac suspecta Europae universae existat. Rex hodiernus habet ærarium magnatum spongiis refertissimum, & quod immensi redditus annui augent, ut aded bellum illud destinatum movere & æmulationis & invidiæ aculeos, jam ab antiquo erectos, vel maxime nunc plus ultra figere, limitibusque Germaniæ porro molestus esse queat. Communis itaque Patriæ interest, ut Belgium Hispanicum ab insultibus Gallorum auxiliis Germanicis defendatur, Suecique ad communis patriæ incendium extinguendum manus quoque admoveant, id quod eos esse facturos non incertæ fidei rumor est. Ad summam, Germani nostri imprimant sibi hoc tempore aureum Aristotelis dictum: *Quod quis potest, & vult, hoc etiam facit*; cogitentque Regem Galliae hoc ipsis factis in Germaniæ finibus expressurum. Alea hæctenus jacta est. Ut illa infeliciter in Gallorum caput, & tergum cadat, non nisi Germanorum virtute effici potest, ut autem Lyncei oculi in Philippiburgum & Brisacum semper intendantur ac dirigantur, imprimis opus & labor erit. Lotharingia porro adversus Gallos defendatur & duo fortalia *Homburgum* & *Landstuhl* veris Dominis restituantur; & sic finibus Germaniæ versus Liligerum regnum satis erit prospectum.

*Interessa
Imperi
circa fines
versus
Galliam.*

IX. *Quod Belgas Federatos attinet, ab*

*Fimibus
Germania
an secu-
ritas par-
ea veſus
Hollan-
diam.*

illis non ita uti à Gallis metuendum, ut pote-
quum Germaniam, communem patriam il-
los laceſſere velle minimè credibile ſit, ipſi-
que cum Helvetiis Imperium atq; Imperato-
rem, adhuc comiter revereantur. Interce-
dunt quidem Fœderatis Rebuspublicis non
rarò controverſiæ finium regundorum cum
Epiſcopo Monafterienſi, quæ ante aliquot
annos bello diremptæ. Pace verò nunc ite-
rum ſtabilitâ dent operam Imperii Proceres,
ne Republica ab illâ parte detrimenti quid
inpoſterum capiat. Fatendum porrò eſt secu-
ritati finium Imperii circa Belgium Fædera-
tum non parum fore conſultum, ſi jure præ-
ſidii Batavorum ceſſante, *Reſa, Emricum,
Bercka ad Rhenum, Lierorta &* alia loca
Principibus Imperii reſtituerentur. Sed
quis impenſas à Belgis prætenſas perſolvat?
Dn. *Brüggeman* (de ſcopo Reip. Germ. p. 66.)
tale judicium de Belgis Fæderatis fert: *Belgis
Fæderatis facultas non eſt, imò nec voluntas in
Germaniam aliquid moliendi. Nam nec ipſi ad
militiam terreſtrem idonei ſatis, aquatiles ani-
mantes, & utat pecuniâ haudquaquam deſtituti
ſint, libertati tamen ipſorum haud conſultum
eſt, numeroſam terrâ alere exercitum. Igitur
& illi contenti erunt, Germanos non repetere
urbes, quas ipſi, metuentes contra Hiſpanos ſuis
ſinibus, præſidiis inſederunt.* Hæc ille & nos
cum illo. Quomodo nuper Belgæ cum Se-
reni. F. Electore Brandeburgenti & Epiſcopo
Monafterienſi convenerint ex Diatio Euro-
pæo & alijs actis publicis peti poterit. Sum-

mopere verò Imperii interest, ut civitas mun-
nitissima *Emden* Imperio nostro amica & fi-
delis permaneat. In Recessu Imperii de an.
1603. §. und demnach. dicitur: *Emden hat*
vom Reich zuden unirten Staden seinen Ab-
sprung genommen. Quod tamen hodie aliter
se habere existimaverim, præsertim quum ci-
vitas illa an. 1663. mens. Novemb. Sereniss.
Frisiæ Orientalis Principis Dn. *Georgio Chri-*
stiano homagium, licet intra angustos adeo
limites, præstitit.

X. De Helvetiis porrò non est, quod Im-
perium nostrum sibi metuat. His enim re-
ligio hætenus fuit *axapstias* crimen pro
summo libertatis pretio adversus Imperium,
piam illam matrem, admittere. Hinc Impera-
toriam majestatem adeò reverenter colunt,
ut ab Imperatore *Ferdinando I.* libertatis ac-
ceptæ beneficium sibi confirmari poposce-
rint. (*Goldast. de Regn. Bohem. l. 4. c. 8. n.*
6. in not. ad fin.) Præterea fidelissimi Suizeri
quum pro ratione status habeant tueri po-
tius, quam promovere fines, & non tam suis
montibus, quam votorum modo se circum-
sepire, non est quod Germania, communis
illorum patria, sinistram opinionem de for-
tissimâ illâ natione concipiat. Imo terror
armorum Helveticorum hodie unicè in cau-
sa est, quò minus Rex Galliæ arma sua, ad
invidiam usque felicissima in Burgundiæ Co-
mitatum, perpetuo Suizerorum patrocinio
securum, expediat. (Confer. *Burgoldens. ad*
Instrum. Pac. part. 2. Disc. 20.) Hætenus de

Securitas
frisium
versus Helveti-
anos.

vicinis Germaniæ versus Occidentem.

*Fines
Germaniæ
circa Hun-
gariam
an sint
securi.*

XI. Quod si ad Orientem oculos reflecto occurrit ibi vicinum *Hungaria* regnum, à quo Germania nostra non nisi certissimam securitatem sibi promittere potest, quum hodierni Imperatores sint ipsi Reges Hungariæ, regni que illius reliquiæ non nisi auxiliis Germanorum possint esse salvæ: Utinam modò Imperiò nostro non nimium propinqua esset, ac cervicibus nostris haut immineret Cadmeosæmine prognata Turcica Natio, immanitate ac feritate verè barbara, cujus gentis immanissimæ ferociam Germani nostri in Hungaria extra limites suos retundere, atque ita machinam in nostros muros fabricatam, infringere aut potius retardare necessum habent. Eò jam adscendit trucis illius hostis immanis audacia, ut jam superiori seculo an. 1529. Viennam Austriorum exercitu tercentum hominum millibus ita circumfederit, ut ex edita S. Stephani pyramide, unde longissimè prospectus patet, humanis oculis acies exercitus magnitudinem metiri nequiverit. Proinde fortunæ Imperii nostri non immeritò hodie in eo creduntur esse litæ, ut propugnacula in Hungaria v. g. *Iavarinum*, *Comorra* &c. summâ & exactissimâ diligentiam custodiantur. Annibal enim est ante portas, & qui Annibale centuplici vice sævior atque truculentior existit. In nuperrimo bello nos Germani in pugnâ ad S. Godehardum egregiè quidem rem geissimus verum Neosolum (*Neubrunsel*)

*Interesse
Imperii
circa Hun-
gariam
an sint
securi.*

antemurale illud Polonienſe ruſus amiſimus. Forgaſchii ne Comitſ an verò Locatelli culpa tam infeliciter res noſtræ iverint, meum non eſt diſquirere. Quidam tamen ſatyricè hunc tali verſiculo perſtrinxit:

Aula Locatellum in ſuâ ſede locavit

Si male defendit culpa locantis erit.

Sed quid immoror præteritis calamitatibus? ſumma in poſterum cautio erit, ut amiſſa aliis munimentis exſtructis reſarciamus. Lætentur ergo Germani quod Sacra- tiſſimus noſter Imperator Leopoldus *conſilio & felici induſtriâ* jam tum providerit ſecuritati noſtrorum finium, & duo propugna- cula alterum in Hungaria inter *Schinde & Freyſtatt*: alterum in Croatia prope *Lenti* fundari fecerit. Adverſus tantum hoſtem ut Germania noſtra feliciter ſubſiſtere poſ- ſit, exterorum Regum ac Procerum auxilia arceſſere in primis neceſſarium eſt. Quanti Imperii noſtri interfuerit in noviffimo bello Turcico Gallorum copias præſto noſtris ad- fuiſſe prælium ad S. Gotthardum ſatis abunde teſtatur, in quo magni momenti victoria Gallicanis auxiliis accepta à plurimis fertur. Proinde ſi barbarus ille iterum, mox hæc- tenus ſolenni, Hungariæ Germaniæque oppida bello quatere (quod Deus Clementer aver- tat!) incipiet, in primis è re noſtra erit Hol- landorum opes & Gallorum, Suecorum, Danorum ac Helvetiorum copias in ſocie- tatem formidoliſſimi belli attrahere. *Et neſcimus adhuc exclamat Dn. à Buſbeck Comi-*

*Interſeſſe
Germaniâ
tempore
belli Tur-
cici.*

nio Flandrus, quo versemur in periculo! quod mare, qui montes, quæ solitudines, aut qui populi in medio relictæ, quorum præsidio nos ab horum injuria tutos fore speremus? Amissa prostrata omnia. Herent in cervicibus nostris, quos procul perhorrescere debebamus: Certè quod olim Assyrii & Babylonii fuerunt Israëlitis; id hodie Ottomanorum feralis furor est Christianis, qui nunc non tantum ad perdendum Imperium, sed etiam universum Christianum Orbem subjugandum diu in modum grassatur. Omnipotens ac æterne Deus, nos ardentissimis precibus te invocamus, ut ensẽ illum quem per Turcam super Germaniam distinxisti, recondas iterum in vaginam, imò frangas, omniaque quæ nobis ab Oriente imminent mala potenti dextra avertas. Annue Rex Regum?

An securitati futurum verisus Poloniam satis consultum sit.

Interesse futurum Imperii verus Poloniam.

XII. Porrò in Oriente Germania quoque Regnum & Rempubl. Poloniæ contingit. Quum vero Regnum illud ob exlegem ac nimis luxuriantem libertatem Procerum ferè in anarchiam & scopas tantum non dissolutas abierit, fines Germaniæ modernæ ab ea parte non infestabuntur. Imprimis verò Imperio nostro omnibus numeris bene stabilito atque confirmato, ad consilium omnino referendam erit, quomodo Masovia, & Æsthyorum gentes, Præssi inquam & Livoni, nobiles profecto Imperii Germanici portiones, quæ a Poloni regnum sibi jam vindicant, non ab illis, si non aliter, serventur.

repetantur. Et quamvis Borussia Ducalis, durante Electorali Brandenburgica familia nunc ad tempus Germanici juris videatur, & antehac Domini Electores investituris Polonicis solennem protestationem jura Imperii in Prussiam conservantem semper præmiserint, tamen Poloni protestationibus illis insuper habitis hæctenus provincias illas Imperii, maximam partem adhuc detinent. *Parum sanè proficiunt nostri Doctores alienatas ditiones etiamnum ad Imperium pertinere ebuccinantes. Recuperatio enim non legibus armatis, sed armis decoratis demandanda videtur.* (Kni-chen. in Velit. Apoleget. n. 52.)

XIII. Si nunc porrò eamus ad meridiem, ibi occurrit Italia, Autoris nostri ficta patria, æquæ viris & opibus Germaniæ impar, & in plures discerpta particulas ad vim nostris finibus inferendam parum instructa. Imò Itali sibi gaudent, quod, Aquilinis Alpibus tuti Imperatores nostri plurima jura ipsis competentia, hodie verò aut planè intermorta aut animam agentia, recuperatum haut eant. Imprimis autem Germani nostri sibi metuere debent à Pontificibus Romanis, qui semper ab initio conditi Pap-Imperii sui nihil non egerunt, ut Germaniam nostram Imperatoresque nostros miris modis vexarent, eorumque Majestatem ad incitas quasi redigerent. (*Vide Laurentij Banck Tract. de Tyrannide Papæ, Petri Molinai elegantissimum Tr. de Pontifice Romano Dn. Conringium de Germanorum Imperio Romano &*

*Securitas
finium
Germaniæ
versus
Italiam.*

*Intercessio
Imperij
provinciæ
ne Para
Germania
sues oculis
ne sa-
cerum
suis mol-
ti-nibus
insidiet.*

de Finib. Imperii qui violentum illud sceptrum in Babylone penitus scrutati sunt.) Non enim latere potest ipsos Papas patrimonium illud, quod fictitio titulo S. Petri vocant, ex ruinis atque exuvijs occidentalis Imperii per varias calliditates atque machinationes esse exstructum. Quum itaque nullo justo ac idoneo titulo, sed malâ fide & in fraudem Imperii nostri in S. Angeli castello eique annexis hodie sedeant, & per affectatam facerrimam ac mysticam tyrannidem, à Ioanne Apocalypsa depictam, latè adhuc dominantur, & in animis multorum potentes existant, hinc omnem moverunt lapidem per fideles & dilectos suos Palatinos, id est, Episcopos, Sacerdotes & cuculligeros Monachos, ut Germania suis viribus per intestina bella caderet, & tantum non funditus everteretur. Dum itaque hac ratione divisâ Germaniâ horribile illud Imperium Ecclesiasticum Paparum, in immensum excretceret, Germanorum Regnum eorumque Imperium Romanum (scilicet in Urbem Romam, Papam & Patrimonium Sanctum Petrinum, quod vocant. Vid. Dn. *Conringy* Tr. de Germanor. Imperio Rom.) corruit, ac fractâ illorum potentiâ præsertim post tempora Friderici II. Polonia & aliæ ditiones ab Imperio nostro divortium fecerunt. Similiter Reges Daniæ instinctu Papæ ab Imperio secesserunt. atque

Papa finibus Imperii multis recessit.

an. 1166. ad Comitia Herbipolensia vocati, neque per se neque per Legatos comparuerunt. (*Goldast. in der Vorrede der Reichs Sazungen.*

Sazungen. Dn. Limna. l. 1. de l. P. c. 9. n. 28.
Quod Fæderatum Belgium hodie ab Innoentio Germanico fit liberum nec amplius Comitibus interfit, quid effecit aliud nifi Hispanica Inquisitio in favorem & gratiam Romani Antichristi fufcepta? quanvis & privilegiorum violatio magnum pondus huic mutationi addiderit, vt videre est apud *Famianum Sacerdum, Belgij Tacitum, Thuanum, Muræum, Eberardum à Reid, Leonem ab Azama, Sandium, Grotium & alios.* Quod potè in superiori feculo *Mez, Tull & Verdun* ab Henrico II. R. Gallia: fuit occupata nemo nifi Vaticanus ille Iupiter in caufa est. Quam enim instinctu Papæ Carolus V. Imp. adversus Protestantes infurgeret, Rex Gallia: ob Politicum respectum (scil: ad retundendam Hispanorum potentiam, qui religionis Romanæ mantello cupiditates suas velabant) Protestantibus accedens tres illos Germaniæ Episcopatus occupavit, atque hodie per pacta Pacis Monasteriensis quiete possidet. Quod præterito Bello Germanico Suci & Galli sese immiscuerint, & Pace restabilita nobilissimas provincias, devictæ Germaniæ spolia opima, reportarint causa nulla alia reddi potest, quam quòd instinctu Papæ, & Cleri sui Ferdinandus II. Imperator an. 1629. Edictum de restituendis Bonis Ecclesiasticis sic satis pro imperio promulgaret & purissimæ puritatis Evangelicam Christianam doctrinam passim profulgaret ac persequeretur; læto ad hæc omnia Romano

Papa, sibi que in sinu suo impudico ac Babylonico mirificè gaudente. Quin & in tantum sacerrimæ illius tyrannidis furor atque procella desæviit, ut insolenti facinore Pacem Germaniæ an. 1648. Monasterii in Vvestphaliâ sancitam horribili Bulla proscriberet (Vid. Dn. *Hermanni Conringii* notas ad Bull. Innocentii X.) eamque in Comitibus Ratisbonensibus an. 1653. 54. per Legatum rescindi atque annullari postularet. Adè horrenda mala Germaniæ nostræ luctuosæ semper immisit ille Chimæricus atq; fictitius Christi Domini nostri in terris Vicarius, sive, ut verius dicam, Antichristus Romanus. Caveant proinde sedulo Imperator & Imperii Status ne Romanus ille Præsul, quem tanquam serpentem in sinu suo Romano-Catholici hactenus cum ingenti Reip. detrimento fovent, falcem in Romano-Germanici Imperii messem immittat, nostrisque gladiis nos iterum jugulet. Dent porrò operam Imperator & Imperii Proceres, ut titulum regni Italici cum re ipsa postliminio reducant, ipsamque vim ac potestatem tituli Imperatorii in urbem Romam, Papam ac Patrimonium Divi Petri sibi rursus vindicent, & ita triplicem illam famosissimam coronationem, olim solenniter celebratam, in bonum usum ac viridem observantiam reducant. Sic demum verum ac genuinum Imperii decus & robur, quod nunc debilitatum ac prope extinctum, proh dolor jacet, ab interitu liberabitur & ex Orco atque tenebris

*Interesse
Imperij
circa se-
dem Ro-
manam
ac reliqua
Italia in-
2a.*

Cimmeriis in lucem reducetur. Dn. *Herman-
ni Conringij*, Viri de patriâ nostra omnium
optimè meriti felicissima penna hæc omnia
erudito orbi jam tum satis patefecit, ut ca-
lamo illius potentes dextræ Imperii Proce-
rum tandem accedant omnino pium jus ac
decorum fas, legibus Divinis atque humanis
subnixum, suadet imò flagitat. (Conf. *Bur-
goldens.* ad Instr. Pac. part. 1. Disc. 4. & 5. in
tot.) *Coite solum Viri Principes & trepida-
bunt vires vestras exteri, quibus ob intestinas
liticulas vilescere cœpistis. Tollite Thusca illa
jurgia & videbitis neque terrarum orbem, ne-
que cunctas gentes conglobatas movere ac con-
tundere hoc Imperium posse, ut gravissimè olim
antiqua virtute & fide Germanus monuit.*

XIV. Eamus nunc porrò ab Austro ver-
sus Septentrionem ubi Germania nostra duas ^{Securitas}
potentissimas Coronas habet affines nempe ^{fin: n̄ ver-}
Danicam atque Suecicam. Et quidem quod ^{sus Sueci-}
Regnum Suecia attinet, illud non longo ab-
hinc tempore Germaniæ nostræ haut aded
extitit formidabile; hodie verò variis poten-
tiæ rivulis è Germania, Daniâ atque Poloniâ
in illud confluxis non modò Germanici Prin-
cipes, Suecum vicinum habentes, verùm
etiam Reges Daniæ atque Poloniæ in multis
sepibus atque aggeribus extruendis sunt oc-
cupati, ne ex illa Suecorum nimium incre-
scenti potentiâ aliquid detrimenti capiant.
Credibile tamen est Suecos, exuviis Germa-
norum auctos, quin ratione cessarum in
Imperio provinciarum per *art. 10. Instr. Pac.*

Stationem ac jura civitatis in nostra Repub. occupent, bonique Imperii cives præsentem statum Vvestphalicâ Pace confirmatum minimè eversum cupiant, illos cum reliquis Imperii Proceribus auream mediocritatem in ampliandis finibus unicè caram habituros, illoque quod per transactionem Monasteriensem ipsis admensum est impostero fore contentos, quamvis nonnulli ex ancipiti negotio Bremensis Civitatis contrarium augurari velint. Cæterum quum non ita pridem, armamentis quiescere jussis, res atramento & tramitibus legitimis rursus commissa sit, meliora nunc quidem speramus omnes, & seridè optamus, ut, quoniam Galli, illorum occulri æmuli, Imperii viscera porrò armis suis scrutari non desistunt, cum reliquis Germanis fines Imperii fortiter tutentur, Gallorumque suspectæ ac inviæ potentæ, in altum nimis surgenti, terminos præfigant atque obicem ponant. Sic enim temperium Germanicum bene observabunt, & cum Gallis in æquilibrio consistere porrò poterunt.

Securitas
finiû Ger-
manicæ
versus
Danum.

XV. Est porrò versus Septentrionem Imperio Germanico vicinum Daniæ Regnum, à quo planè hodie *nihil* metuendum habet nostra Germania. Superiori Seculo Dani & Norvvegi Carolo V. Imp. responderunt: *Se non Casari sed Imperio fidos esse, quod si Casar contra Imperium machinatus sit; pro virili nixuros, ut antiqua libertas defendatur.* (*Lonæ. l. 1. I. P. c. 9. n. 29.*) Fidos etiam Imperio fuisse Danos monet Gol-

daft. (Tom 3. Const. Imper. in præfat.) co-
tamen hæcenus ingenio, ut liberi fuerint
amici, non verò coacti. Quid non præteri-
to tricennali bello pro libertate Circuli Sa-
xonici præstitit Christianus IV. Regni Dani-
ci immortalis Heros? quem tot adversa non
potuerunt frangere, eoque adducere, ut ani-
mum defendendi Germanicam libertatem
deponeret. Hic gloriosissimus Rex inter par-
tes in Imperio belligerantes post an. 1629.
medius nihil prius atque antiquius habuit,
quam ut dissidentium animos tandem ad pa-
cem inclinaret, quæ etiam hujus fortissimi
Regis felici cura Monasterii in Westphalia
feliciter an. 1648. confecta. Ab hodierno
verò Potentissimo, Serenissimo ac Augustis-
simo Rege *Friderico III.* Principe in tantum
laudando in quantum virtus & felicitas in-
telligi potest, Respublica nostra omnia op-
tima sibi ominari ac fidam securitatem pol-
liceri potest, quum non uno vinculo ali-
quot Imperii Principibus arctè ac benevolè
conjunctus, quin & toti adè Imperio sin-
cero ac pio affectu sit devinctus. Concludo
nunc Discursum de Finibus Germaniæ, &
quum hodie pro malis temporum, is egregiè
de finibus disputet, qui gladium in manu
tenet, ac vibrat, votis non fictis opto, ut
Imperator & Imperii Proceres repetitionem
Imperii limitum, per injuriam ab aliis in-
fessorum, non legibus armatis, sed armis
decoratis repetant, & inprimis Papali ac
Turcicæ tyrannidi se fortiter conjunctis vi-

ribus in poſterum opponant. Quod Deus faxit.

DISCURSVS III.

De Populis & Regimine Civitatum veteris Germaniæ.

I. **E**Xcellentiffimus noſter Autor poſtquam in brevi quaſi tabellâ Germaniæ limites nobis oſtendit, nunc porrò §. 2. c. 1. egregiè Reſpublicas ſive vitas civitatum apud priſcos Germanos per Laconiffimum, more ſuo, nobis ob oculos ponit. Res à primâ origine ſic ſe habet :

Populi
priſcipui
veteris
Germaniæ.

II. Quod priſcos Germaniæ populos attinget quorum Autor hic mentionem facit, illi à Plinio (l. 4. c. 14.) in quinque genera dividuntur : ſc. in Vindilos, Ingævones, Iſtævones, Hermiones ſive Herminones (uti à Tacito vocantur) & Peucinos, qui & Baſtarnæ dicuntur; à quibus rurfus ſubdiviſio varia Germaniæ populorum originem, & fundamentum trahit. *Iſtævones* conſederunt olim verſus Occidentem, Baſtarnæ verſus Orientem, Ingævones verſus Septentrionem, Hermiones autem verſus Meridiem, inter quos medium Germaniæ orbem inhabitarunt Vindili. Sub Vindilis (quos Tacitus Vandaliſ, alii Vandalos vocant) comprehenſæ hæ nationes, (1.) *Gothones* ſive Gothi (dic *Gothen*) qui Viſtulæ infimam partem

Gotli.

sedem habuerunt, ubi hodie Pomerellia (2.)
Carini eâ Pomeraniæ parte ubi hodie *Stolpe*, *Carini*.
Colberg, *Cörlin*, *Camin*. (3.) *Lemovii*, eâ *Lemovii*.
pars Pomeraniæ, in qua *Stetin*, *Usedom*,
Wolgast, & *Gripswaldia*. (4.) *Rugii*, anti- *Rugii*.
quitus circa *Rege* fl. Pomeraniæ, & oppi-
dum *Regenwolve*, dein in insulam transgres-
si, quæ etiam nunc *Rugia* dicitur, & per In-
strum. Pac. art. 10. nomine Principatus ad
Suecos pervenit. (5.) *Varini* *Varni* sive *Varini*.
Vverini in Mecklemb: Ducatu circa fl. *War-*
nam, qui *Rostochium* præterfluens circa
Warnemundam se *Mari Balthico* miscet.
(6.) *Angili* sive *Anglii* reliqua *Meckelbur-* *Angli si-*
gensis agri pars ad *Lubecam* usque, Hi *Ang-* *ve Angs-*
lo-Saxones una cum aliis *mare Balthicum* *li*.
(quod inde & *Suevicum* dicitur) ^{accidentis} *originis*
fuerunt *Suevicæ*; quia vero sub *Saxonum* pa-
trocínio vixerunt, à potiori parte dicti sunt
Saxones, indeque ad differentiam istam no-
tandam *Anglo-Saxones*, qui postea cum vi-
cinis & fæderatis ad *Rheni ostia* perrexerunt,
indeque in *Britanniam* acciti *Britanniæ* me-
ridionali nomen *Angliæ* pepeterunt. (7.)
Eudoses (8.) *Suardones* quos *Dn. Conring.*
(in not. ad *Tacit. Germ.*) rectius *Suartones*,
quasi dicas *Nigros*, *die Schvvarzen*, appella-
ri censet (9.) *Nuitones* quos itidem *Dn.*
Conring. l. c. *Vithones* rectius nominat, quasi
dicas *Albos*, *die Vvitten*. (10.) *Sedini* pars
Mecklenburgensis agri, *Pomeraniæ* *Mar-* *Van E*
*chiæ*que proxima, qui quatuor populi dein
conjugentes vires, solumque patrium ver-

Antes proprie Vandali (quasi dicas *Vvande-*
voim Vvandern) nominati Galliamque,
 Hispaniam ac Siciliam pervagantes, tandem
 in Africa regnum fundarunt, quod rursus à
 Iuliano Imp. (qui in ejus rei memoriam se
 Vandalicum vocat) seculo VI. destructum. In
 locum autem migrantium Vandalorum
 postea in ea germaniarum parte (nempe *Pomme-*
rea & Mecklenburg) successerunt *Venedi*
 Heneti sive Selavi, qui postea per errorem,
 respectu ad priores incolas habitos, quoque
 appellati sunt Vandali. (11.) *Deuringi* *Torin-*
gi sive *Turingi* (*der Thuringer Voreltern*) in
 Marchia circa oppida *Havelberg. & Rapin,*
 qui postea Albim transcentes ibi conse-
 derunt, ubi est hodie Thuringia; quam-
 quam *Bechererus* (in Chron. Thuring. p.
 6.) & alii aliter sentiant. (12.) *Longobardi*
 in Marchia media vulgo nunc *Mittelmarch*
 inter Albim & Viadrum, Hinc Zeillerus ex
 monumentis Germanicis deducit, districtum
 illum ad Albim, ubi hodie situm est *Magde-*
burgam ab antiquo appellati *die Lange Borde*
 (*Borde* est idem quod regio sive circulus)
 & incolas *die Langen Border*, quorum pars
 circa A. C. 409. cum Rege suo *Vlrico*
 (*Alrib*) Italiam intrantes Romanam depopu-
 lati sunt; pars verò remanens in solo patrio
 remansit circa an. verò 568. Duce *Alboino*
 Rege per Hungariam in Italiam progressi
 regnum Longobardicum condiderunt, cui
 postea *Carolus M.* devicto ultimo eorum
 Rege *Desiderio* finem imposuit. Pars illa in

Longo-
bardi.

qua regnum hoc radices egit adhuc hodie dicitur *die Lombardey* ubi hodie est Mediolanensis Ducatus. Omnis autem ille tractus, quem olim victricibus armis sibi Longobardi in Italia subjecerunt à Carolo M. postea titulo regni Italiæ insignitus, ut accuratè & fusius exponit Dn. *Conring.* (in Tr. de Germanor. Imper. Rom. & Tr. de Finib. Imper.) [13.] *Semnones* in portionibus Marchiæ, Misniæ, Luatiæ, Silesiæ atque Poloniæ inter Albin & Wartam, quæ prope Custrinum se Viadro miscet [*an der Elb umb Dresden, gegen der Lausniz und Böhmen*] [14.] *Burgundiones* in partibus Cassubiæ ac Poloniæ, inter Gothones ac Semnones. Tantum de Istævonibus. Semnones

III. Altera gens principalis priscorum Germanorum fuere Ingævones, quam vocem nonnulli perperam ^{terare} instantur *In Woner* & *Westwoner*, quasi a situ incolentium vocabula illa sint nata. Disertè enim à Tacito dicitur à trium filiorum Manni nominibus illa Germanicarum gentium orta cognomenta; & alios dictos Herminones, quæ vox planè nihil habet commune cum situ. (Vid. Dn. *Conring.* in not. Critic. ad Tacit. de M. G.) Istævones igitur dicuntur à filio Manni *Istaff* (vèi ut hodie scribitur *Gustaff*) Ingævones à filio Manni *Ingaff*, Herminones à tertio Manni filio *Hermin*. Istævonum populi fuere hi. (1.) *Chauci*, qui inter Amasis Albiſque ostia utramque accoluerunt *Vi-chauci* surgis ripam supra Bremam civitatem Impe-

rialem, deinde usque Mindam, qua Chattis jungebantur. (2.) Foli, quos Tacitus ita appellat, & à reliquis Scriptoribus vocantur

Saxones.

Saxones qui olim Holsatiam usque ad Cimbricam Chersonesum incoluerunt; postea verò omnem oram maritimam occuparunt ab Albi ad Rheni usque ostia, unde cum Anglis in Britanniam secesserunt. Veteris itaque Saxonix limites fuerunt versus Occidentem Amasis *die Ems*, versus Orientem Albis, versus Meridiem Bohemia & Franconia, versus Septentrionem autem Dania & Venedorum (*Uvenden*) districtus. Divisi fuerunt per Visurgim fluvium in Ostphalos Westphalos & Angrivarios (*Ost und Uvest-Sachsen sambt den Engerern*) Westphalorum & Angrivariorum nomen adhuc hodie durat; Ostphali verò hodie vocantur simpliciter *Saxen*. (3.) *Cimbri*, qui omnem eam

Cimbri.

tenuerunt peninsulam, quæ nunc ab antiqui nominis lütarum gente lütia appellatur. Hi fuerunt è priscis Germanix populis primi qui terrorem armorum suorum in exterorum

Teutones.

terris circumtulcrunt. (4.) Teutoni sive *Teutones*, qui Danicas insulas incoluerunt, quarum maxima hodie dicitur Seelandia, in qua *Copenhagen* totius Daniae compendium, Teutones se vocarunt Danos à Dan, quæ

Sueones.

vox Deum significavit, (5.) *Sueones* qui hodie dicuntur *Sweden* Horum nonnulli dicti *Scandii*, eorumque terra Scandia & Scandinavia, hodie *Sconen* Alii *Helleviones* in *Hal-landia*, quæ olim Danici nunc verò Suecici

juris est. Alii Guci in Guthlandia, quæ per errorem vulgo dicitur Gothlandia alii Firæsi & Lappiones in Lapponia (6.) *Sitones*, qui *Sitones.* postea dicti Nordmanni, nunc Norvvegii. (7.) Marchiofinni (*Marchfennen*) in Finnomarchia (*Finnumarck*) & Scritofinni (vulgo *Finni.* *Scritfinnen*.)

IV. Tertia principalis gens priscorum Germanorum fuere Istævones Rheno Proximi. Horum nationes extitere (1.) Frisii, qui olim omnem ferè tractum, quo hodie Fæderatum Belgium circumscribitur, in Germania possederunt. Hodie Frisia constituit peculiare membrum in Belgio Fæderato & dispescitur in *Wester Ostergouv* in qua *Franecker*, *Sneck*, *Stavern LeWarden*, *Doccum* &c.) & *Sevenvolden*. Frisia autem à Lavicâ fluvio usque ad Amasim hodie dicitur Groningensis Provincia, quæ dividitur in Civitatem ejus nominis & Ommelandiam. Est & hodie Frisia Orientalis, quæ adhuc ad Imperium Germanicum pertinet. (2.) *Bructeri* *Bructeri.* qui olim eam partem nemoris Herciniî incoluerunt, quæ nunc dicitur Sylva Hesperia (*Uvesterwald*) ad quam pertinet magna pars Ducatus Montensis, & Comitatus *Isenburg*, *Wied*, *Sain*, *Freusberg*, cum arce *Vroneck*. Marquardus *Freherus* (part. 2. Orig. Palat. c. 7.) scribit Bructeros sive Burcturos à multitudine Burgorum ita à Romanis fuisse appellatos, apud quem plura egregia circa hanc rem videri possunt. (3.) *Angrivarii.* *Angrivarii* Bructeris proximi, qui primum *vary.*

- inter Amasim & Visurgim amnes, ubi est oppidum *Minden* coluerunt. (4.) *Chamavi*, qui supra Angrivarios inter Amasim & Loam flumen, quod Amasi paullo supra Emdam miscetur, confederunt (5.) *Anfibarii* qui tenuerunt inter Visurgim & lacum *Dommel*, apud quem oppidum *Diepholt*. [6.] *Dulgibini* qui tenuerunt inter Paterbornam & Visurgim, qua *Flote* oppidum ei oppositum. In his *Quintilius Varus* cum tribus legionibus cæsus ab *Arminio Cheruscorum* Duce, inter oppida *Dietmelle* & *Horn*. [7.] *Chassuarii*, inter Paterbornam & Visurgim, quæ ei oppidum *Hoxter* impositum; pars quondam fuisse *Cattorum*. [8.] *Marsi*, qui antequam *Drusiana fossa* [quæ est in Geldria inter *Arnhemum* & *Dülburgum*] facta est, Superiorem *Velaviam* & *Zutphanienfis Comitatus* partem incoluerunt. Fossâ autem factâ, pars eorum intra *Rheni* divortia inclusi novo nomine *Marsatorum* appellati, pars autem veteri nomine servato inter *Amasim* & *Lippiam* amnes, oppidumque *Dulmen* concesserunt. (9.) *Tubantes* qui quondam ad superiorem *Amasis* partem habitaverunt. (10.) *Sicambri* qui *Rheni* ripam tenuerunt à *Colonia Agrippinâ* ad *Rheni* usq; divortium; ab Oriente verò usque ad *Cattos* circa fontes *Lippiæ* & oppidum *Medebach*. Ad hos pertinuit urbs *Alciburgium*, (hodie *Aßburg*) vicus prope *Mörs* in viâ, quâ *Novesio* Santam itur. Hi postea à *Tiberio* in *Galliam* transportati, ubi inter *Mosam* &

Rhenum *Gugerni* dicti. (11.) *Vsipyj* sive *Vsipe-* *Vsipyj.*
tes, qui portionem agri *Sicambrorum* ad
Rheni divortia tenuerunt. (12.) *Tencleri* qui *Tencleri.*
agrum *Sicambrorum* prope *Coloniam* occu-
parunt. (13.) *Vbij* *Coloniensium* majores, qui *Vbij.*
in *Germania* *Rheni* *Mænique* dextras ripas
tenuere ad *Coloniam* usque, ab Oriente *Cat-*
tis contermini. (14.) *Iuhones* & (15.) *Mat-* *Iuhones.*
tiaci, qui *Vbiorum* agros occuparunt. Ho- *Mattiaci.*
rum fuit superior *Rheni* ripa & *Nalovien-*
Comitatus, cum *Vvetteraviâ* & *Hassia* par-
te, ubi nunc est *Marpurg*. *Iuhones* verò in-
feriorem *Rheni* ripam tenuerunt cum *Wester-*
vvaldia.

V. Inter primarias veterum Germanorum
gentes quartum locum occupant *Hermincos*
sive *Herminones* qui versus meridiem ad *Da-*
nubij usque ripam habitarunt. Inhorum nu-
mero sunt: (1.) *Hermunduri*, priscorum *Suevo-* *Hermun-*
rum pars, quorum nunc etiam posteritas du- *duri.*
rat in regione quæ dicitur *Svaben*. Hi quon-
dam in Superiori *Saxonia*, *Misnia*, *Vogtlan-*
dia & ulterius habitaverunt, tandem verò *Ha-*
rudes, qui in *Bohemiâ* transgressi, secuti
usque ad fontes *Danubii* & *Lacum* *Acroni-*
cum *Harudum* agros occuparunt (*Bodensee*)
& ita *Sueviæ* hodiernæ nomen dederunt.
Aliàs *Suevia* antiquissimis temporibus erat
quicquid ab Occidente *Bojohæmicis* monti-
bus, *Salâ*, *Albi* & *Travâ* amnibus, sinu *Co-*
dano, ac mox mari *Germanico*; à *Septen-*
trionibus mari *glaciali*; ab Oriente sinu *Al-*
bo, sinu *Botnico*, mari *Codano* & *Vistula*

- Maraque, à meridie Danubio includebatur. Dicti Suevi à fluvio Suevo [hodie Viadrus Oder] mareque Balthicum dictum ab iis Suevicum. [2.] *Narisci*, Hermundurorum vicini, qui inter Bohemiam Occidentale latus & Danubium lineamque à Mœni fontibus ad Ingolstadtium ductam (ubi nunc est *die Obere Pfaltz*) tenuerunt. (3.) *Catti* in illo tractu qui nunc Haffia dicitur, infensissimi olim Romanorum hostes. (4.) *Cherusci*, quorum agros hodie Brunsvicenses & Lyneburgenses Duces tenent. Horum Dux Arminius nobilem de Quintilio Varo victoriam reportavit, tu ex annalibus Romanorum constat. (5.) *Marcomã comanni*, qui, antequam Duce Marobodu cum Sedusiis & Harudibus in Bohemiam sub Augusto Cæsare migrarent, fines habuerunt inter Rhenum, Danubium, Cocharum, Nicrum & Mœnum, ubi hodie est Ducatus Wurtembergicus. (6.) *Quadi* pars Suevorum qui antiquitus inter Bojohæmum, Danubium & Maram flumen incoluerunt, dein verò in Polonia, Silesia, Austria & Hungaria sedes quæsiuerunt. (7.) *Osi*, qui Moraviæ ac Silesiæ partes coluere inter oppida *Ostram* & *Osvieczium*, quorum hoc Vistulæ, illud Maræ fl. impositum. [8.] *Marsigni* finitimi Sennonibus, inter Viadrum & Bohemiam. [9.] *Burii*, *Buriy*, qui inter Wartam & Viadrum sedes fixerant. [10.] *Gothini*, Silesiæ partem inter Maræ Wartæque fluminum fontes colentes. [11.] *Lugii*, qui inter Wartam & Vistulam, Poloniæ partem tenere ad oppidum usque Vladilaum, Vistulæ appositum.

VI. Quinta & ultima primaria natio priscorum Germanorum sunt Peucini sive Bastarnæ, qui quondam omnem tractum à Vistulæ dextrâ ripa ad ostia usque Istri incoluerunt. Divisi fuerunt in Burgiones, Carpianos, Armonos, Sidonas, Baronos &c. Hisce quinque primariis Germaniæ populis Ingævonicis, Istævonicis, Herminonicis, Vindilis atque Bastarnis possunt addi *Æstii*, qui inter Ingævones Bastarnasque mediæ Livoniam Prussiamque inhabitaverunt.

VII. Ex hæcenus dictis apparet Germaniam olim non in unam Rempubl. & civitatem coaluisse, sed ferè quot populos, totidem diversas civitates ac Respubl. extitisse. Si formam regiminis spectes Respublicæ illæ non multùm inter sese fuere diversæ, nullam *πανβασιλείαν*, sed omnes propemodum, si non omnino, magna tamè ex parte, populare regimen repræsentantes, quod ipsum vel ex unico Taciti *de Morib. Germ.* libello non potest non esse manifestum, quem etiam Nobiliss. Autor noster tanquam Evâgelistam sequitur. Quod verò in plerisque veteris Germaniæ populis status popularis adeò radices egerit, ac præ reliquis rerum publ. formis adeò placuerit, in causa est, quod omnes populi isti pro fine & scopo libertatis conservationem [quæ in Democratiis prora & puppis esse solet] sibi unice prefixerint, eamque strenuè ac masculine junctis viribus adversus Romanos defenderint atque propugnarint. Etenim Tacitus disertè memorat, quod Artacis regno acior

Regimen Politicum apud priscos Germaniæ populos.

Libertas Germaniæ

fuerit Germanorum libertas. Et quamvis sub Clodovæo Francorum Rege an. 499. in Germaniam ubi Alemanni habitantur introducta fuerit servitus [Vid. *Crusium*. p. 1. Ann. Suev. l. 8. c. 9.] tamen reliqui Germaniæ populi, præcipuè Saxones & Frisii strenuè libertatē fuerunt tutati. Quum verò postea armis Francorum Germania in unum corpus fuisset redacta, & dein tempore Ottonis M. Ducatus atque Comitatus fierent hereditarii, libertas Germaniæ quæ olim ævo Taciti & sequentibus temporibus magis populatis & pluribus communis extitit, sensim coarctata, in singulis provinciis Ducibus & Comitibus accrevit, & sic ad paucos pervenit. Et ita accipienda sunt verba Phillipi Hassiæ Landgravii (apud *Hortleder* de caus. Bell. Germ. l. 4. c. 5, fol. 65.] *das die Teutschen ein freyes, und billich das allerfreyeste Reich auff aller Vvelt haben.* Ut ad id libertas Germaniæ hodie Principibus & Statibus Imperii, qui de hodiernæ Reipub. statu participant, tantum attribui in summo gradu possit. Quod verò regna Germaniæ subalterna sive Principatus & Comitatus attinet, licet in iis statuum Provincialium [*Landstände*] sit aliqua auctoritas, non tamen utique tanta, ut eorum voluntas pro ratione & lege sit. Id quod tamen in nonnullis provinciis Belgio Fæderato vicinis fallit. Apparet hinc mira Metamorphosis libertatis Germanicæ, Principes olim suadendi auctoritate tantum, hodie verò jubendi potestate præditi sunt: Olim to-

tus populus de Republ. participabat ; hodie ad paucos summa rerum pervenit. Rusticorum sanè conditio in Germania hodie planè servilis apparet, illique amplius non libertatem, sed magna pars eorum justos Dominos amplecti non gravantur, indeque hodie omnes, qui in parvis Germaniæ regnis, sive statuum territoriis, paulo liberioris animi existunt, non in pagis sed in civitatibus vel majoribus vel minoribus, in quibus adhuc umbra & imago pristinae libertatis Germanicæ apparet, vivere gestiunt. Cæterum etiam istis columbis, adhuc in candidis tectis viventibus, non rarò retia servitutis tenduntur, præsertim ab illis temporibus ex quo juxta horribilia Italiæ secreta & Machiaveli impiam & Christianæ libertati inimicam doctrinam subditi à multis non amplius tenduntur, sed deglubuntur, infelici sanè errore, qui multa Germaniæ luctuosæ mala immisit, & porrò immittet, ni felicius fidus miseris hominibus tandem aliquando affulgeat. Libertas itaque Germanica, ratione mediatè Imperio subjectorum, non amplius est facultas sibi vivendi, sed necessitas ipsis imposita alterius gratia operandi, ac vivendi; qui tamen status & conditio satis tolerabilis esset si modo aurea mediocritas illud odiosum *Nimum excedens* corrigeret. Sed de hoc argumento consulatur pluribus Illustris Dn. *Forstnerus* in not. ad Tacit.

VIII. Cæterum ut ad regimen prischorum Germaniæ populorum revertamur,

Status Germanicus antiquus.
 constat ex arte dictis, quod prisca Germani inter Rhenum Danubium, Vistulam & sinum Codanum olim liberis Rebuspubl. egerint: Principes tamen plerique suos habuere, quos falso nomine sæpe Reges vocant Romani. De minoribus rebus olim Principes consultarunt, de majoribus omnes. [Tacit. de M. G. c. 16.] Adeoque ex nobili illo Historico apparet duo tum fuisse in usu conciliorum sive comitiorum genera, alterum *majus* de majoribus rebus: alterum *minus* de minoribus, & huic quidem solos Principes interfuisse, illi autem totum populum. Sunt autem Tacito Principes qui in singulis civitatibus jus & judicia dixerunt, pagorum vocabulo veniente id ferè quod nunc Ambactiam [ein Ampt] vicorum verò quod nunc *ein Flecken*, aut *ein Dorff* appellamus. Quos Principes olim præcipuæ fuisse nobilitatis, haud obscurè ex eodem Tacito colligere est. De majoribus verò comitiis videntur omnino accipienda illa ejusdem Taciti: *Ut turba placuit, confidenti armati. Mox Rex vel Princeps audiuntur, autoritate suadendi magis, quam jubendi potestate. Si displicuit sententia fremitu adspernantur.* Nimirum *turba* voce populus notatur, cui Rex vel Principum aliquis Sententiam suam de negotio jam tam apud suos prætractato propoluit. Et ita penes Principes illos de maximis rebus *προβουλία* fuit, de minoribus verò integrum arbitrium. [Dn. Conring. Dissert. de German. Imper. civib.] *Electi autem sunt* [ut verba Taciti habent]

Senatus
 veterum
 Germano-
 rum ut
 comitiis
 magistratus
 & iudicia.

*in conciliis Principes, qui jura per pagos vicofque reddunt: centeni singulis ex plebe comites [Cenigraffen] confilium fimul & auctoritas adfunt. Quod judicandi potestatem porrò concernit non illà fuit tum temporis apud Principes tantum & nobiles five Adelingos, etfi hi judiciis præfuerint potiffimum; fed ex parte & penes inferiorem plebejorum ordinem, id quod ex verbis Taciti modò adductis clarè patefcit. Non fuit autem illâ ætate toti Germaniæ unum aliquod commune judicium, ut pote quæ unam republ. tum non obtinuerit, fed fingulis populis peculiaria fuere judicia, in quibus constituendis illa forma obfervata quæ ftatui ex populari & ariftocratico commixto maximè eft idonea. *Cæfar* [l. 6. de B. G.] narrat aliam belli tempore aliam in pace fuiffe judiciorum rationem. *Cum bellum, inquit, Civitas aut illatum defendit aut inferit, Magistratus, qui ei bello præfint, ut vitæ necisq; habeant potestatem, deliguntur: In Pace nullus communis eft magistratus (fc. unus homo, qui toti Reip. præfuerit,) Sed Principes regionum atq; pagorum inter fuos jus dicunt.* Cui tamen, quod magistratus illius bellici jus vitæ & necis attinget, Tacitus contradicere videtur. (Vid. *Dn. Conring.* in *Differt. de Judiciis Germ.*) Iudices autem ifti ad dignitatem illam pervernerunt per electionem concilij, adeoq; totius Reipubl. autoritate Principes illi iudices fuere electi, ut itidem ex Tacito patet. Talis autem iudicum constitutio eft inter instituta*

aristocratica. Namque ipsa electio per meliores instituta aristocraticum quid sapit; ac multò magis si electio fiat non ex omnibus promiscuè, sed ex paucis itidem optimatibus. Quamvis verò penes hosce electos ex primariâ nobilitate fuerint tum præcipuè judiciorum partes; tamen ex primoribus plebis nonnullos etiam Assessores datos, itidem ex loco Taciti supra citato discimus. (Dn. Conring. Diss. cit.)

IX. Ex hæctenus allatis patet quomodo florentissima priscorum Germanorum libertas democraticè pariter ac aristocraticè fuerit temperata, quale regimen non obscure quoque deprehenditur in verbis *Cæsaris* (l. 6. de B. G.) *Vbi quis ex Principibus in concilio se dixit ducem fore, qui sequi velint profiteantur: consurgunt ij, qui & causam & hominem probant, suumque auxilium profitentur, atque à*

Reges verò Germanorum *multitudine collaudantur.* Quanquam verò populi nonnulli Germanici sub Regibus vixerint, quidam sine Regibus, illis tamen non fuere plena majestatis jura, sed omnis illorum potestas fuit haud alia, quàm olim Regum Lacedæmoniorum, qui solùm Regio gaudebant titulo, & dum vixerunt, bellicis temporibus Ducum, munia obierunt (Vid. *Cluver.* l. 38.) Eligebantur Reges in conciliis: Et quamvis in electionibus regii sanguinis habita fuerit ratio, tamen consensus Populi liber omne punctum in hoc negotio constituit. (*Beri.* l. 2. Rer. Germ. c. 1.) Disertè Tacitus: *Regibus non infinita & libera pote-*

stas ; sed tantum in conciliis suadendi autoritas. Eburonum, gentis Germanicæ cis Rhenanæ, Rex Ambiorix apud *Cæsarem* [l. 5. de B. G.] ita loquitur : Sua esse imperia ejusmodi, ut non minus haberet in se juris multitudo, quàm ipse in multitudinem. Hinc *Tacit.* [l. 4. Hist.] scribit Civilem Batavum, rebellionem dum moliretur, non tantum primores gentis Batavorum, sed & promptissimos vulgi convocasse. De Frisiis cum dixisset [l. 14. Ann.] eos à Verrito & Malorige regi, adjecit : *in quantum Germani regnantur.* De Gotthonibus idem [de Mor. Germ.] *Trans Lygios Gothones regnantur, paulò jam addictius, quàm cetera Germanorum gentes, nondum tamen supra libertatem.* De solis autem Sueonibus idem sic loquitur : *Unus imperitat nullis jam exceptionibus, non precario jure parendi.* Quo ostendit eos à Germanico ingenio multum abesse. Reges autem & Principes illi jure indicendorum comitiorum gaudebant, in quibus autoritate erant præcipui, unde & vocabulum *thi Forsten*, id est, *die Forderisten* originem sumpsit. Quod si verò hujusmodi Rex aut Princeps munere suo non rectè fungebatur, à populo poterat deponi, quod in primis democratiam sapit. Arminius Cheruscorum Dux cum in suspicionem affectati dominatus veniret, vita privatus. Maroboduus Suevorum Rex ob similem causam in odium populi veniens è regno tandem ejectus. Sanè apud Rugios & Lemovios olim Rex parum à privato distabat,

quum singulis liceret in conspectu ejus assidere, una cum illo edere, rixas ciere, & injuriosa dicta proferre. Summa autoritas fuit apud Sacerdotes, quibus permissum à populo animadvertere, vincite, verberare; illique etiam in universalibus conventibus jus coercendi habuerunt, ut Tacitus autor est. E p̄sticis illis Germanorum regnis nullum hodie superest nisi Sitorum in Norvvegia & Sueonum in Suedia, quæ à Caroli M. temporibus quum is Germaniam totam subigere intenderet à Germanis divortium fecisse videntur. Notabile est, quòd quum Witekindus Saxonie Dux à Carolo M. armis infectis peteretur, usque in subsidium palparet Danorum animos, unus è Danorum Proceribus [referente P. Emilio] in hæc verba eruperit: *Witekindam velle causam suam communis gentium salutis videri, ut perditas suas res cum florentibus Danis misceat, & alienis tegatur armis, qui suis teclis non fuerit: nec eum aliter loqui debuisse, qui calamitatis socium solatiūque petat, cum remedium non inveniat. Danorum aliam causam esse: nec oportere eos aliâ re quàm miseratione exilium Witekindi persequi. Scio presentem [ait] obijci prædam, sed illa hemusa est: quâ qui passi sunt, mox ipsi præde sint. Nunquam Franciam milite vacua est, ut non viris, equis, armis, telis sit ab externa vi innumta. Citius ex terrâ edentur armati, ac lapidibus animabuntur, quàm juventus deji Franciam, quæ pro patria dimicet ferro. Eum quiescentem laceßere, minime è re nostra est: &*

quanto majores copias eduxit Corolus, tantò magis reditus ejus, si ultro laceffimus, est extimescendus. Maneat volo, in Hispaniâ, non revocabo. Dum sanus est, nullâ unquam cupiditate Daniæ bellum inferet. Hæc nobis chara est, quia patria est. Nullum majus beneficium à superis habemus Dani quàm arma & inopiam, &c. Est vir fortis Francus, est bonus, est nobilis: ejus virtuti faveo, ut illum nostræ favere volumus. Hæc ille; ex quo patet, quod Dani tum temporis Vvitekindi causam non amplius communem reputarint. Mansisse verò hanc formam Reipub. apud præcos Germanos usitatæ, etiam aliquot post sæculis argumèto est, quod in universum Germanorum libertas depredecetur. Opponitur autem libertas dominatui. Vbi autem libertas viget populi, non potest ille excludi à consiliis rerum majoris momenti. [Vid. Dn. Conring. Diss. de Germ. Imp. Civib.]

Hæc ita de veteribus Germaniæ populis eorumque regimine ad Auctorem nostrum illustrandum adduxisse sufficiat: Reliqua quæ à primis Romanorum Imperatoribus usque ad tempora Francorum in Germaniâ nostra contigerint vide apud Christ. *Lehmannum* [l. I. Chron. Spir.] Notandum verò hic venit præcos illos Germaniæ populos plerosque fœdere *συνμαχικῶν* adversus Romanos fuisse conjunctos, quo commune libertatis periculum communibus quoque viribus propellerent. Cæterum quomodo vitio libertatis, dum in commune lætis maturè non fuit consultum,

& ita Annibal Romanus singulos Germaniæ populos aggrediens magnam illorum partem vicerit, Autor noster egregiè notat, qui tamen in eo errat, quod universos Germaniæ populos à Romanis esse devictos existimet.

DISCURSUS IV.

De Francorum & Francicæ potentia ac libertatis origine & incrementis, deque hodiernæ libertatis Germanicæ ortu & successione usque ad nostra tempora.

Ad c. I. §. 3. 4. & 5.

I. **P**Ræcedenti Discursu sat operosè deduximus, quomodo antiqua Germania pro varietate Populorum quoque variis Rebuspubl. fuerit distincta, iam Autor noster exponere incipit, quomodo Franci tandem Germaniam πολυκεαλήν ad unius sceptrum redegerint, atque hac occasione de Francici populi origine agere incipit, Res autem ita se habet: Qui Annii Viterbiensis Orosio & Trithemii *Hunibaldo* fidem adhibent (inter quos *Gabriel Bucelinus* in sua Genealogicâ Germaniæ notitiâ) illi Francos à Trojanis deducunt, & asserunt quòd Antenor, Urbis Trojanzæ proditor, cum sociis suis deletâ Troja novas sedes quaesierit, atque mari se committens tandem terras circa Danubii ostia occupavit, ejusque posterì appel-

Francorū origo.

lati fuerint Sicambri. Tradunt illi porrò quod hæ gentes Trojà migrantes dein sub Duce suo Marcomiro in interiora Germaniæ viscera penetrarint & ad Rhenum tandem in Vvestphaliâ , Frisiâ , Geldriâ confederint , ac postea à Duce suo Franco Franci appellati fuerint. Alii verò (inter quos *Cluverus* de Germaniâ antiquâ , *Rivius* & *Pontanus* de Reb. Francicis) originem Francoꝝ aliter arcessunt , & dicunt , quod Vbii , Mattiaci , Iuhones , Sicambri , Tencteri , Vsi petes , Marfi , Bructeri , Angrivarii , Frisii , Chauci , Cherusci & multi alii Germanici populi inter Rhenum & Albim convenerint , adversus Romanos , Germanicæ libertatis infensissimos hostes , firmissimum fæderis vinculum icerint , atque novum nomen *thi Francken* sive *die Francken* sibi indiderint , quod prisca illorum linguâ homines liberos , *die Freyen* , significavit. Quin etiam num *Franck* idem significat quod *Frey* , & *Francisia* libertatem , *Franciscare* verò in libertatem vindicare significat. Dn. *Martinus Zeillerus* in Manuscripto doctissimi Viri sequentia se legisse scribit : *Franci orti ex eâ regione , qua inter Albim & Rhenum interjectâ , Oceano alluitur. Quicquid ergo Taciti avo Sicambri (nunc Clivy & Geldry) Vsi petes (nunc Zusphanenses) Ansuarii (nunc Deventrij) Chamavi [nunc Chamen oppido nomen] Frisij ad Oceanum & his contigui Chauci minores [nunc Oldenburgenses] & majores [nunc Bremensis Diæcesis] usque ad Cheruscos [nunc Brunsvicenses] fue-*

runt, & horum mediterranei Tubantes, Ten-
 Eleri & Bruçteri [nunc Tuventij, Drentij,
 Bentemij & Monasterienses vicini] denique
 quicquid Ubij, Hermunduri, Narisci, Suevi
 ipsi tenebant, Francia nomen occuparunt, quod
 primum in paludosis illis regionibus & mariti-
 mis [ubi Holland, Seeland &c.] delituit & à
 libertate sumptum est. Cum enim sub Ianienâ
 30. tyrannorum & antea extera gentes Roma-
 num Imperium invaderent, hi quoque Germani
 Francos se adoptivo libertatis nomine appella-
 runt. Hactenus ille. Hæc opinio de origine
 Francorum longe melior atque certior alte-
 râ, quæ superius allata est. Hinc *Lehmannus*
 etiam [in Chron. Spir. l. 2. c. 42.] ait : *Das*
die Teütsche und Franckische Volcker von der
Freyheit den Nahmen der freyen Francken er-
langt [Vid. pl. *Iacobi Schencken Chronick Von*
dem Urprung der Francken, Victoris Tuartij
Apolog. pro Franco-Gallis Reineri Reineccii
Annales Francorum.] Vt aded non sit ope-
 ræ pretium cum Gallis, Germanos Francorum
 generis autores superbo supercilio agnoscere
 fastidientibus, longius verborum certamen
 inire, cum de re ipsâ satis constet. Gallis
 enim, qui testem Livium, Cæsarem, & Ta-
 citum pro sua contrariâ opinione adducunt,
 (Vid. §. 3. Aut.) probatio incumbit Histori-
 cos illos de nostrâ Francicâ gente, quæ lon-
 ge post illorum tempora lacertos movit, te-
 stari, de quo tamen altissimum ac profun-
 dissimum est apud ipsos silentium. Imò Ta-
 citus (qui Cæsare & Livio posterior est) ne

quidem de Francorum populis mentionem facit. Ut proinde cum Autore nostro (§. 4.) nullo modo facere possimus, qui Historicis ante allegatis ignorantiam rerum circa populos exteros, longissimè remotos objicit. Constat enim Tacitum sub Vespasiano Cæsare fuisse Belgij Administratorem, atque ita res Germanicas præsertim inter Rhenum & Albim in propinquo accuratè habuisse cognititas, qui utique silentio minimè præterisset, si ea ætate Gallici populi, quos in Germaniam venisse scribit, Francorum nomine insigniti fuissent. Multo minus probandum est Dn. Autoris nostri (§. 4. vers. *Et ut maximè &c.*) de communione linguæ argumentum, utpote quum non rarè populi una communi patria circumscripti moribus tamen & linguâ nimium quantum differant. Hodiernam Germaniam quis adipiciat; quam non variant in eâ mores & diversa linguarum idiomata? in multis insuper Germaniæ regionibus Galliæ vicinis à teneris unguiculis lingua Gallica, quamvis corruptior, incolis familiatis est; quis tamen hos Germanos & ad Germaniam pertinere neget? Bohemia extra dubium Germanici juris est, an tamen ibi lingua Germanica nativa & patria est? Quin ipsi Franci, quum sub Meroveo Rege stabilem in Galliis sedem figerent, Gallorumque moribus & lingua uterentur, non tamen desierunt esse Franci. Quicquid de eo sit, habemus Reges Gallorum (nempe Franciscum IX. & Henricum II.)

qui ex stirpe Germanicâ genus sese ducere profitentur, ut Autor etiam [§. 4. in fin.] innuit; quod tamen testimonium ad originem, Francici populi minus congrue applicari videtur. Autor noster tamen prudenter, quamvis tacitè innuit Regum illorum confessionem non propter Lazarum, sed propter Martham, ad adipiscendam scilicet Germanici Regni Imperialem dignitatem, fuisse expressam. Notum enim est ex Sleidano, Thuano, Guicciardino & aliis quantopere Franciscus I. aureum quasi illud Germanici Imperii vellus expugnare allaboravit, de quo videatur *Burgoldenf.* (p. 1. Disc. 8. ad Instr. Pac. n. 8.)

Francorū
incrementa
& progressus.

II. Autor noster porrò [§. 4.] asserit ante seculum à Christo nato III. vix ullam in historiis Francorum fieri mentionem, nempe sub Valentiniano III. Recte addit tamen particulam, *vix*: quum constet jam tum Ciceronem (in Epist. ad Attic.) Francorum facere mentionem. Ex in alii verisimiliter asserunt, quod Franci præsidia Romanorum conjunctis viribus oppugnantes à Iul. Cæsare domiti, à Maximino cæsi à Constantino victi & à Iuliano repressi cristas demiserint & sumptum à libertate nomen ad tempus occultarint: Postea vero illi imperante Valentiniano I. cum Burgundionibus Gallias ingressi regimen peculiare ibi appetierint, iterumque sub Valentiniano III. se intruierint & denique sub Metovæo, Childerici Regis filio, in Galliis sedem fixerint

regnumque Francorum subactâ Belgica Gallia, & ea parte quæ Oceanum Gallicum & Britannicum contingit Parisiis stabiliverint Quicquid ergo Galliæ Merovæus Rex cum suis tenuit, Francia à victore populo Germanico dici cæpit, prout *Paulus Aemilius*, rerum Gallicarum diligentissimus Scriptor disertè ac graviter enarrat.

III. Postquam igitur Franci id est (Frisii, Chauci Angrivarii & reliqui Germanici populi n. i. ante recensiti) bonam Germaniæ partem inter Rhenum & Albim flumina possiderent, facilè sese adversus Romanorum insultus in Gallia defenderunt, indiesque longius [Gothis, Suevis, ac Longobardis Italiam, Hispaniam, Galliam vastantibus] potentiæ suæ fines extenderunt. Quod autem potentiæ Francicæ originem concernit, res ita se habet: Quum primum diversi populi Germanici superius enumerati contra Romanorû jugum servile quali conjurassent, Liberorumque Francorum nomen sibi adoptassent, in Frisiâ, Geldria, & circa Rheni ostia & alibi sub Ducibus suis res suas adedò stabiliverunt, ut vicini Saxones ac Thuringi amicitiam ac fœdus *συμμαχικον* eorum expectierint. Dum itaque Romanorum insultus in Germaniâ à tempore Iulii Cæsaris cæpti continuarentur, judiesque illi Germanicæ libertati periculum intentare non desisterent A. C. 279. imperante Probo Thuringi, Franci & Saxones, qui tam in Germaniâ erant potentissimi, Romanos Cladibus nonnullis in-

festarunt, donec Imperator Probus eadem clade ulcisceretur, eoque rursus ultra Rhenum abigeret. Imperator tum illos fuit trans Rhenum profecutus ac montem illum, ubi hodie *Hesdelberg*, occupavit, eoque munito Germanis passim ingentia damna intulit. Anno verò 306. Franci Thuringi & reliqui Fœderati Romanos rursus è Germaniâ præcipue è Stradâ *Montana* (*Bergstrass*) dispulerunt, iisque jure talionis damna paria intulerunt. A.C. 319. Franci magnam Galliæ partem Romanis, Ducibus Clogio & Clodomiro eripuerunt, & quum dein inter Suevos & Thuringos capitales inimicitia an. 325. orientur, Suevique Thuringis an. 326. apertum bellum indicerent, Thuringi eam regionem, Suevis conterminam (quæ dicitur *das Mayngou* quam non adèò pridem Romanis eriperant) Francis concesserunt, quo ita Franci inter Thuringos & Suevos inter medi utriusque gentis odia metu suo compescerent. Hoc modo itaque ceperunt in ea regione quæ dicitur *das Mayngou*, Francorum Duces quorum primus fuit Genebaldus, Clodomiri Francorum Regis frater, cui illa pars à Thuringis cella in feudum concedebatur. an. 326. Omnis itaque illè tractus inter Rhenum, Mænum, Nierum Fluvios & Bohemiam, à Francis Franconia dicitur, Ducesque Franconiaë Francofurti sedem habuerunt, proat latius Wilhelmus Dillichius in Chronico Hælliaë & ex parte Lehmannus exponunt. Clogio Dux Francorū dein an. 360. in Gallia

Francorum fines, Cameraco expugnato, usque ad Sequanam extendit. Post hæc Francorum felicia incrementa non amplius apud Historicos occurrunt nomina populorum Germanicorum, veluti Chaucorum, Bructerorum, Cheruscorum &c. utpote quum Francorum favorabile nomen, ab inæstimabili libertate deductum, varia ista populorum nomina absorberet. Adcò libertatis nomen dulce est, & res ipsa salutaris.

I V. Vti porrò in Physicis generatio unius est corruptio alterius; ita quoque in Politicis unius potentia civilis ortus ut plurimum solet alterius existere occasus. Erat jam in fatis, ut Imperium Romanum, cujus splendor, vi & armis partus, potiozem orbis terrarum partem occuparat, rursus decrederet, ejusque Majestas in aliam gentem transferretur, Franco-Germanis nimirum ad tantum decus indies adolescentibus, & tacitè quasi adspirantibus. Postquam itaque Franci Ducibus suis veluti tadio illorum affecti, abrogassent Imperiũ A.C. 420. Arcadio & Hono-

*Regni
Francorũ
origo eorũ
progressus.*

rio imperantibus (Romã ad suum occasum & ruinam tendente.) *Pharamundum*, Marcomiri Ducis filium, Regẽ in Germania declararunt. Hujus filius *Clovis*, Rex secundus in Germania, primus in ubiis Rhenũ trãlgessus copias in Galliam traduxit, eamque Gallia Belgicæ partem, quæ Rheno Sequanã & Ligeri fluviiis atque Oceano definitur, occupavit, à quo tempore totus ille Gallia tractus, qui à tem-

poribus Iulii Cæsaris sub Imperio Romano fuerat, Francico regno adhæsit. Clodio dein successit filius *Merovæus*, quem alii Merovingum appellant; is relictâ Germaniâ migravit in Galliam, Galliæque parti, à Francis subactæ, Franciæ nomen indidit. Inde linguâ & moribus Gallorum, cum quibus agebant, cæperunt uti Franci, sicut antea moribus & lingua Germanorum, cum quibus egerant, fuerunt usi. Hic Merovingus, post devictum ope Romanorum in campis Catalaunicis Attilam, Romanis eripuit Trevirensē urbem, suoque regno adjecit. Postea Childericus Merovæi filius, Moguntiam, Wormatiam, Spiram, Argentoratum, Coloniam, omnesque arces à Constantia usque ad Oceanum, quæ loca antea Romanorum præsidia agnoscebant, item partem Helvetiæ, finibus suis adjecit. Vnde Chronicon Spirense *Lehmanni* hunc primū Urbis & agri Spirensis Regem ac Dominum vocat. *Wilhelmus Kyriander* (in Chronic. Trevir.) Scribit illis temporibus Trevirinū ac Metas hereditarias portiones regni Francorum fuisse redditas. *Spangenbergius* vult hujus Regis tempore Galliam dictam fuisse *Franckenreich*. Childerici filius *Clodovæus* porrò Romanis totâ Galliâ expulsis, regnum longè lateque protulit; ac Burgundiam sibi tributariam fecit. *Theodoricus* Clodovæi filius, Hermenfrido Thuringorum Rege dolosè interempto, Thuringiæ regnum subegit. Chronicon Thuringiæ refert, *das Koenigreich*

gleich Thuringen dem Franckischen Konigreich
gar Zugeeignet worden. *Uuilhelmus Dilli-*
chius (in Chron. Hafs.) narrat, quod hic
Rex quoque Hassiam subegerit, ac urbem
Franckenberg condiderit. *Theodobertus* Theo-
dorici filius indigne tulit, quod *Iustinianus*
Imp. Francicum & Alemannicum se scripse-
rit, quasi is Francos & Alemannos vicerit
(Vid. *Bertium* l. 1. Rer. Germ. c. 15.) adeo-
que iptum bello petere in animo habuit, sed
more præventus consilium hoc perficere
non potuit: Post illa tempora variis testa-
mentariis divisionibus regnum Francorum
valde debilitatum, ut videre est in Chroni-
co Spirensi *Lehmanni*, & in Chronico Fran-
cofurtensi *Ioh. Frid. Faulen. von Alschaffen-*
burg. A *Clotario Porro III.* usque ad *Pipi-*
num Reges inertiae fuere dediti, magis vo-
luptatis, quam Reipubl. amantes; indeque
sub aula Principum & Majorum Domus tu-
tela & procuratione, experunt res Francici
regni administrari, adeoque sequentium Re-
gum tantam nomenclaturam apud historicos
extat, omni vi dominandi in magistris equi-
tum sua. Tandem *Carolus Martellus* Major
Domus (*Gross Haffmeister*) rebū gestis in-
clytus, altiore faug o. Princeps Francorum
salutatus: Et ita ad unum *Martellum* summa
rerum delata est. Is Regni Francorum
fines, pulsis Sarracenis, promovit nique in
Hispaniam. Cumque dein *Gregorius III.*
Papa *Leonem* Haarum Imp. ob iconocla-
siam excommunicaret, subditoque ejus in

Carolus
Martellus
luc.

Italia juramenti fidelitatis vinculo solveret, Luitprandus Rex Longobardorum hac occasione usus, Papam Romanum in urbe Româ arcte pressit. Pontifex itaque coactus à Carolo Martello opem & auxilium petere: Quia verò Luitprandus Rex Carolo in bello adversus Sarracenos fidelem operam navaverat, auxilia quidem Papæ denegavit, summâ tamen ope annisus, ut gliscentes discordiæ transactione sopirentur. Id quum feliciter successisset, ab illo tempore Imperatorum autoritas in Italia indies magis magisque decrevit, contrâ verò Regum Francorum potestas & excellentiæ opinio mirum quantum altas radices Romæ & per totam Italiam egit.

Pipinus. Post Carolum filius *Pipinus*, quum frater Carolomannus in cænobium ivisset Germaniam & Galliam primum sub titulo Majoris Domus tenuit, & tandem à Papa impetravit, ut exauctorato atque in cænobium dejecto Rege Chilperico Regnum cum Regio titulo ipsi à subditis deferretur, quod factum A. C. 752. Cum *Pipinus* è vitâ migrasset, *Carolus* filius, generosus ac felicissimus Martis alumnus Frâncici regni pomæria maximè dilatavit; Saxones, triginta tribus annis debellatos, sibi subjecit, regnum Longobardicum sive Italiæ devicto ultimo Rege Desiderio scepro Francico adjunxit, Baviariæ regnum in provinciam Francorum mutavit, Hispaniam devictis & rejectis Sarracenis usque ad Betin fluvium subjugavit, Wiltos & Sorabos, adversus quorum impetum Marchiam Bran-

Carolus
M.

deburg. munito Helmstadio constituit, compescuit, Pannoniam fulis ac fugatis Hungaris à Danubio usque ad Dravum fl. scepro Francico addidit, Marchiamque Austriam adversus illos erexit. Hic itaque Carolus nomine & re magnus mirum quantum Francorum potentiam, exteris & vicinis formidabilem, dilatavit, aded ut proverbium tum fuerit in Oriente vulgatum: *Francum amicum habere potes, vicinum non potes.* Sub scepri moderamine, tum Carolus habuit universam Italiam (paucis exceptis) Galliam, Longobardiam, Hispaniæ partem, Franconiæ, Gothiam, Valconiam, Sabaudiam, Burgundiam, Lotharingiam, Hollandiam, Seelandiam, Brabantiam, Frisiam, Belgium, Bohemiam, Pannoniam, Thuringiam, Saxoniam, Bavariam, omnemque Germaniam prout illius hodierni fines sunt extensi. Dani verò, Norvvegi ac Sueci, mari ruti, hiæc tēporibus à Germania, cum quâ antehac fuere conjuncti, divortium fecisse ac separatam regiminis rationem instituisse videtur. Sane Dani sive Nordmanni, Caroli nostri potentiam non immeritò suspectam habentes, maritimam Germaniæ Galliæque oram sub Caroli regimine magnâ classe vastarunt, ut propterea Carolus arma victricia in illos expedire necesse habuerit.

V. Ex hæctenus allatis fatis abunde constare arbitror, quomodo felicibus Francorum victoriis, à cælesti Numine præstitis, universa Germania, quibus finibus hodie

*J. libertas
Germania
antiqua
Francorum
in
crescente
potentia
potentiam
subvertitur.*

circum scripta apparet, in unum aliquod Reipubl. corpus præsertim Caroli M. auspiciis pervenerit. Caterum hic porrò notari meretur, verissimum quoque in Politicis ac Regimine gentium evadere tritum illud Physicorum ac Naturalistarum brocardicum, quod scilicet: *Generatio unius sit corruptio alterius.* Generatio siquidem & incrementa potentie Francicæ, fuerunt corruptio & interitus antiquæ Germanicæ libertatis ut Oriens felicitas, fortunatusque armorum Francicorum eufas, liberam regiminis rationem præcorum Germanorum in Occidentem demiserit & in casum dederit, Imò solida & expressa Germanicæ libertatis effigies, prævalente Francorum potentiâ, amissa, Germanicæque Reipubl. antiquæ dum singulæ adversus Romanos primum, deinde Francos pugnarunt, universas tandem sese victasprehenderunt, ac, veluti pisces aquâ destituti, interceptæ & alterius Dominationi subjectæ, vix dein ac ne vix quidem umbrâ atque imaginibus pristinæ libertatis usæ fuerunt.

Sic omnia verti

*Cernimus, atque alias assumere robora gentes
Concidere has: Sic magna fuit cœsusq; virisq;
Perque decem potuit tantum dare sanguinis
annos;*

*Nunc humilis veteres tantummodo Troia
ruinas*

Et pro divitiis tumulos ostendit avorum.

Clara fuit Sparta, magna vigere Mycenæ:

In Severinum de Monzambano. 101

Nec non & Cecropis, nec non Amphionis
arces.

Vile solum Sparta est: alta cecidere Mycenæ:

Oedipodionæ quid sunt nisi fabula Thebæ?

Quid Pandionæ restant nisi nomen Athenæ?

V I. Quin & Carolinâ Francorum familiâ extinctâ sive ab Imperio dejectâ, quam Imperialis splendor in Ottone M. Imp. cum regno Germaniæ aeternum conjungeretur, Ducatusque & Comitatus hereditarii fierent, ac illâ ratione in magno Germaniæ regno parvi Reges orientur, insignis rursus exorta est Procerum Germanicorum ac sensim etiam urbium Germanicarum libertas quæ tamen non ad totum populum (qui cæ olim sibi gavivus, ut ex Cæsare, Tacito & aliis constat) sed ad paucos hoc modo pervenit. *Absonderlich ist der arme Bayerfinan dabey hingangen.* Nam rusticæ conditioni hodiernæ similes (nam Taciti ætate agricultura in Germania non viguit) ævo Taciti sine dubio jus comitiorum habuerunt; qui & *turbæ* nomine populum designat. Et quamvis ista aurea Imperii statuum libertas non semel præsertim superiori seculo sub Carolo V. Imp. & præterito tricennali bello mirum in modum afflictâ fuerit, ut ex querelis Statuum apud Hortlederum & Lundorpium passim apparet; tamen hodie per Pacificationem Monasteriensem [artic. 8.] illa rursus in perpetuum stabilita (utinam ultra annum Platicum!) apparet, quæ tamen rursus hoc incommodo quasi sacro morbo hodie affli-

Hodierna
Imperij
libertas.

citur, quod præsertim Galliarum Rex (cujus ad invidiam felices progressus nunc tota Europa metuit) illius temperium affectet. Alsatia propterea Gallo absolutè ab Imperio cessa creditur, ne in posterum aliquid novi in Germaniâ moliri possit; Cæterum an scopum istum nos si minus adsecuti, rerum & actuum publicorum gnari intra præcordia sua bene compertum habent; ut ad eò hodiernæ Germanicæ libertatis conservationi nihil magis intersit, quam ut, mutuâ concordia Imperii Proceres uniti, perpetuo milite, ad fines Imperii hodiernos constituto, exteris omnem ansam se ulterius Imperii rebus immiscendi præcludant. Pristinæ & antiquæ universalis ac communis Germanicæ libertatis (quam Tacitus describit) exemplar, nullibi hodie apparet nisi in Sueviæ regno ac Frisia. Ibi enim etiam rustici in comitiis & conventibus publicis sessionem ac votum decisivum adhuc obtinent. In parvis autem Germaniæ regnis sive territoriis Principum Ordinum Provincialium (*Ländstände*) quidem adhuc aliqua est autoritas, sed quæ tantum in suadendi, non autem jubendi & vetandi terminis consistit; quæ tamen assertio in Principatu Orientalis Frisiæ & aliis provinciis, Hollandiæ vicinis, etiamnum perdit officium.

Probat
quod Frã
cipriam
Germano
um liber.

VII. Sed ut ad propositum redeam, libertas antiqua quæ ante Francorum surgentem potentiam in Germania viguit ac pleno quasi gradu incessit, à Francis in plerisque

populis extincta videtur. Hi enim devicti à ^{ratem iue} sese in Germaniâ gentibus durissimam viden- ^{rint ever-} ^{sama} tur servitatem imposuisse. Certè hanc fortunam immitem experti fuerunt Alemanni, potentissimus antea populus post victoriam Clodovæi A. C. 499. partam. (Vid. *Lehman.* l. 2. Chron. c. 20. *Crus.* p. 1. *Annal. Suev.* l. 8. c. 9.) Hac de re *Æmilius* florentissimus Gallicarum rerum Scriptor ita : *Cadit Alemannorum res : Alemannia fracta ingens tributum pendere jussa, leges etiam graves, magistratusque ab irato victore accepit.* *Ioachimus Vadianus*, rerum Alemannicarum peritissimus hac de re etiam in hunc modum : *Plena fuit servis & servitutibus Alemannia nostra, cujus magna pars hodie Helvetia est. Nec est, quod sciam montanus pagus aliquis Helveticus, qui rebus Francorum florentibus, durissimam illam servitatem servierit.* Eadem Clodovæi victoria pervenerunt etiam in servitatem Bajorum, quemadmodum ex Gregorio Turonensi, Sigeberto aliisque antiquis rerum Francicarum Scriptoribus est manifestum. Post Alemannos circa annum 544. devicti Thuringi, qui tributum pendere sunt jussi, magistratus quoque & leges ex victoris populi arbitrio acceperunt. Frisia quoque omnis à Carolo Martello & post Pipino in provinciam redacta est, quamvis libertatem illis reddiderit Carolus M. Meliori eventu Saxones ab iisdem Francis sunt victi, qui post belli exitum Francis adunati unus cum eis populus effecti, (*Eginhard. in vit. Caroli M.*) nobi-

Itaque Saxonica (*die Graffen und Furſten*) non verò plebs jus civitatis Francicę accepit. (Dn. *Couring*. *Diſſ. de Imperii Civibus*.) Ceſſit autem Carolo hoc pacto cum Saxonibus magiſtratum omnium conſtitutio, omniſque Saxonia per Magiſtratus, à Cęſare dependentes, ut alię provincię, gubernata eſt. Hinc Carolus Francorum Regem & Saxonie Dominum ſe dixit. Eo igitur tempore quo

*Francici
populi li-
bertas ve-
rere Ger-
manicam
gentium
ſuccedit.*

Franci rerum per Germaniam omnem ſunt potiti, nullus populus Germanicus libertate fuit uſus, præter ſolos Francos, & quibus hoc relictum fuit, Saxones. Conſtat tamen in omnibus aliis quoque populis, Primores ad conventus publicos eſſe accitos, qui fortè fuerunt Franci, & alii è Francis illis præfecti. Et hæc de cauſa paſſim populus Francorum dicitur conveniſſe, alius autem præter hunc nullus; ex omnibus tamen provinciis dicitur in unum coſiſſe. Duo ſcil. apud Francos fuere conciliorum genera; alterum commune totius populi; alterum particulare, de rebus quidem minoribus ſemper, interdum tamen & majoribus, ſed nonniſi *αποβουλίας ένεκα*, quorundam ex Principum aut primorum ordine delecterum. Non modò autem primores & proceres, ſed totus Francorum populus obtinuit jus comitiarum, multitudòque habuit poteſtatem ea, quę placuerunt Principibus conſummandi, vel rejiciendi, more ſc. antiquo adhuc integro; quamquam libertate ſua antiqua, rejiciendi nempe illa quę Principibus placuerant, plebs nunquam uſa

*Libertas
in Comi-
tiu Fran-
corum a-
tate.*

legitur, omni scilicet concilii potestate ferè ad hos relata. Tempore itaque Francici Imperii jus suffragii in comitiis publicis ferendi habuerunt Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Laici deinde Majores, id est, Duces ac Comites, uti ex Hincmaro, Thegano & aliis deducit Dn. *Conringius* (in d. Dissert. de Civibus Imperii.)

VIII. Notandum imprimis porrò hic est libertatem illam, quæ tempore Francorum & postea obtinuit, non leviter fuisse immutatam, prout Imperium Germanicum vel incrementa sumpsit, vel membris ac particulis hinc inde attenuatam est. Nam Ludovici Germanici ætate solius Germanici propriè dicti regni Ordines libertate ista in Comitibus uti; post in idem concilium & Lotharingici regni status adsumpti sunt. Burgundici verò regni ordines obingentes Germaniæ motus sui juris fuisse videntur. Illud porrò constat Lotharingicum & Germanicum Regnum ita à temporibus usque Henrici Aucupis coaluisse, ut in idem conciliis pari libertate sint usi utriusque regni ordines. Post à tempore Henrici IV. quum perpetui ferè civiles motus, cum Cæsareæ dignitatis & auctoritatis tantum non interitu conjuncti, habello Pontificis Romani in Imperio existerent, magna quoque in ista anarchiâ, in qua tum Reipubl. Imperii navis fluctuavit, libertati publicæ clades inflicta Ex eo enim plurimi paulatim Civitate Germanicâ desertâ, ac Comitibus neglectis maluerunt domi vivere immunes ac liberi,

*Quomodo
libertas
Germania
se post
Francorum
Imperium
habuerit
usque ad
nostram
æra.*

quàm turbulentis Imperii negotiis immisceri. Illi verò qui permanserunt in obsequio Ordines, ad eandem libertatem domesticam adspirarunt, & de Imperii statu conservando desperantes, domi sibi regna condidere, ac ita publicas Imperii res extra suas curas, magno sanè publicæ libertatis & tranquillitatis detrimento, posuere. Ipsa quoq; comitia magis magisque cæperunt esse sumptuosa; quum tamen *civilis prudentia monitum sit, ne qua mutatio fiat minus divitum civium, cavenda esse sumptuosa comitia, aut verò sumptus omnes ex publico faciendos.* Cæterum Sigismundo Imp. & post Friderico, Maximiliano ac Carolo V, ingruentibus Bohemicis & Turcicis, bellis videntur Imperii Ordines magis magisque in unum communis Reipub. coagulum cum Capite suo esse coacti, in comitiisque publicis sic satis frequenter ab Ordinibus tam Clericis quàm Laicis (qui & Francorum temporibus illo jure gavisi) de summâ Reipubl. est consultatum. Illud verò novum est, quod & urbes Germanicæ hodie libertate istâ publicâ Imperii in comitiis unâ cum cæteris Ordinibus Clericis ac Laicis gaudeant, quæ tamen olim longè inferiore conditione fuerunt, ut patet ex *Lehmanno* (l. 4. Chron. c. 3.) Primis quidem Saxonorum Cæsarum temporibus (postquam urbes in Germaniâ conditæ paulatim florere inciperent) in *multitudine*, sic dictâ, etiam urbium fortè nonnullarum delegari fuerunt. Fuit sanè & tum multitudinè aliquis in comitiis locus, ut patet ex electio-

*Libertas
Urbium.*

ne Henrici Aucupis Ottonis M. (V. *Witkind*. l. 1. & 2.) & Conradi Salici (V. *Wippo* in vit. ejus.) Multitudinis tamen illius maximam partem videntur constituisse equestris dignitatis homines ; & sequentibus seculis omne hoc videtur abolitum , sive quod multitudinis nulla prope ratio haberetur , sive quod sumptuosiora essent comitia , quàm ut ferendis sumptibus sufficeret , sive denique quod nullum ex comitiis fructum speraret. Postea XIV. à nato Servatore seculo paulatim urbes iterum ad comitia accitæ , quod illâ tempestate & numerus earum sat magnus esset , & præcipuæ opes & vires Imperii iis continerentur , & novis sumptibus ad onera publica esset opus quàm maximè. Hæ liberæ urbes hodie pleno jure conciliorum quiete ac libere utuntur , & quum antea ipsis de voto in comitiis decilivo controversia fuisset mota , per Instr. Pac. Cæsareo-Succicum (art. 8.) hæc lis dirempta , libertatique ac votandi autoritati liberarum Imperii urbium plenissimè hoc modo provisum. Libertas itaq; publica Germaniæ (quæ Taciti ævo vulgaris extitit , Francorum verò ætate & primis Saxoniorum Imp. temporibus ad præcipuos è multitudine extensa fuit) hodie constat inconcussa penes Imperii Principes tam seculares quàm Ecclesiasticos , Comites , Barones ac Civitates Imperiales. An inæstimabilis hujus Imperij thesauri quoque participes evasuri sint Nobiles Imperij immediati , dies rerum magister , docebit. Et quidem , quod hos

attinet, magna libertate sub Imperij tutelâ illos florere nemo ibit inficias: Cæterum illa potius domesticæ ac privatæ, quàm publicæ Imperij libertati, quæ in plenis comitiis coruscat ac splendet maximè, hæctenus similior est.

IX. Hæc est illa Imperii Germanici libertas, quam Ordines ac Proceres Germaniæ hæctenus mascule fæderibus & armis propugnarunt. Hanc quum Superiori & hoc seculo Hispano-Iesuiticæ premerent atque opprimere cogitarent, exorta sunt in Imperio funesta ac feralia bella civilia (Smalcaldicum nimirum, Mauritianum, Bohemicum, Saxonicum, Cæsareo Suecicum) quæ postquam universam, quam latè patet, Germaniam flexilibus modis vastassent, tandem per Numinis Cælestis misericordiam Monasterii in Westphalia an. 1648. pace iterum mutata sunt, quæ, multo ære parta, ut ære perennior sit, omnes boni Patriæ Cives, qui præsentem Reipub. statum amant, votis non fictis optant. Hæctenus de Francici & hodierni Germanici Imperii libertate; quæ licet paulò fusius, quam par erat, explicata sint, tamen Autori nostro in sequentibus sæpissimè lucem fænerabuntur. Iam ex diverticulo rursus in viam.

*Libertas
Germaniæ
hodiernæ
æternæ le-
ge confir-
mata.*

DISCURSUS V.

De Statu Germaniæ sub Carolo M. & Ludovico Pio, deque Origine Regni Germanici.

I. **P**Ræcedenti Disc. de Francis, eorumque regno tandem ad Carolum M. Regem translato satis clarè ac perspicue, ut opinor, fuit actum. Autor noster nunc porò Caroli illius regimen in Germania lustraturus primum (§. 6.) subtiliter, & acute, more suo, de Caroli illius patria inquit, mediâque viâ incedens tutissimam hac de re opinionem amplecti videtur. Et verò, ut cramben illam sapius coctam obiter attingam, mirum quantum deludant in eo hodierni Galli, ut Carolum hunc Gallicæ nationi vindicent. Quid non molitur Andius ille sine bono *Ioannes Bodinus*, infensissimus Germanicæ Nationis hostis? dum in suâ Historiarum Methodo (c. 7.) Carolum M. natione, linguâ & moribus Gallum fuisse scribit; cui ad stipulatur *Petrus Gregorius Tholosanus* & alij Galli, nudis assertionibus, non rationibus innixi. Nos Germani cum *Cuspiniano*, *Aventino*, *Frehero* & multis aliis illum in Germania Francica natum esse contra Gallos in hodiernum usque diem rectè propugnâmas. Et quamvis de loco speciali nativitatis Historici nostri inter se varient (*Annales*

At cap.

1. §. 6. 7.

8. 9.

*Carolus
M an ori-
gine Ger-
manus.*

enim Fuldenses illum in terra circa fluvium *Vnstrut*, id est, Thuringia natum perhibent; Culpinianus, Freherus, quibus cūmuniter hodie assensum præbemus, Ingelhemiam, urbem in Palatinatu Rheni, terram conceptionis Caroli nominant; Aventinus & Letznerus illum Bojoariæ vindicant, sed minus rectè, utpote quum non sit verisimile Carolum in eâ gente esse natum, quæ nondum Francicum agnoverat (sceptum) hætenus tamen in eo omnes conspirant, quod in Germanici sive rectius Francici soli superficie Carolus noster primam Solis lucem adspexerit. Autor noster in tanto Germanicorum ac Gallicorum Scriptorum conflictu circa originem Caroli distinguit inter ejus stirpem & patriam, & quoad illam Germanicum seu Francicum; quoad hanc Gallum sive potius Franco-Gallum ipsum fuisse asserit, quum ejus nationis quisque censeatur, cujus ipsius pater est, & ubi sedem fortunarum, à patre majoribusque traditam, obtinet: Solum verò nativitatis locum diversæ à paternâ nationi aliquem minime inferere. Cæterùm sinamus Autorem nostrum abūdare suo ingenio; nos asserere haud verebimur Carolum nostrū & ratione stirpis & ratione patriæ dicendum ac habendū esse certo respectu Germanū. Res autem sic se habet: Principio hic extra omne dubium ponendū Francorum liberam gentem fuisse ex variis Germanicis populis combinatam (Vid. Disc. præced. n. 1.) ac proinde non esse concedendum Bodino & aliis Gallis, qui Francos ve-

terum Gallorum colonos faciunt. Vnde enim hoc constat? Non sane ex iis, quæ Cæsar, Livius & Tacitus de Gallis Rhenum transgressis asserunt (Vid. Aut. noster h. c. §. 3.) Altum enim apud illos Francorum silentium. (Vid. Autor. l. c. §. 4.) Deinde ponendum & hoc, Galliam à Francis tandem plene sub Clodovæo Rege devictam ac subjugatam non amplius Galliam, sed à Victore populo Germanico Franciam appellatam, uti & in hodiernum diem Rex Gallia se scribit Regem Francia & Navarra. Ut jam ad propositam controversiam respondeamus; Si quærat an Carolus M. origine fuerit Germanus? an verò Gallus? distinctim vel juxta ævum Carolinum vel juxta hodiernum respondere debemus. Si secundum prius, dicendum Carolum non Germanum (respectu scil. habito ad hodiernam Germaniæ faciem) sed Francicum esse tam ratione stirpis, quam ratione patriæ, utpote quum pater ejus Pipinus Francia (quæ olim Gallia dicta) non Germaniæ Rex fuerit, nisi fortè Carolum hoc modo, respiciendo originem primam Francorum, Franco-Germanum appellare malis. Accedit è, quòd Ingelheimiam (quæ communiter pro patriâ Caroli reputatur) tum temporis Francorum regno fuerit subjectum, Germaniæque Trans-Rhenana nondum Francis subjecta fuerit. Si itaque ex ævo Caroli respondendum non Germanus (nisi origine ultimâ) sed Francicus (non verò Gallus quum Francum non Gallum patrem habuerit Ca-

rolus Patria autem à patre & maioribus, non gente devictâ & subjugata denominetur) erit dicendus. Quod si verò quæstionem decidere velis ex habitu Germaniæ post Caroli tempora, quum Germania proprium ac peculiare regnum, cui dein Lotharingicum tempore Henrici Aucupis unitum, constituere cœpit; omnino respondendum Carolum M. ratione stirpis & ratione patriæ esse Germanum, utpote quum Franci (ex quorum prosapia Carolus) sint nationis Germanicæ, & Ingelheimium in regno Germaniæ hodierno sit situm. Potissimum autem ad quæstionem propositam respondendum juxta rerum faciem, quæ tempore nativitatis Caroli M. in regno Francorum obtinuit, & ita Carolus noster, licet mille Mæandros hic fingant Galli, nihilominus semper Franco-Germanus (nunquam autem Franco Gallus ut Autor noster certo respectu vult) manebit. Nos itaque resolutionem Dn. Autoris nostri, qua hanc litem componit, in aliam formam & figuram vertimus, & quidem hanc: Si quæretur ad Gallos, an ad Germanos Carolus stirpis suæ originem referat? sine dubio respondendum erit, quod non sit stirpis Gallicæ, sed propter patrem Regem Franciæ & majores Regni Francorum Franciæ, sive Franco-Germanicæ. Verum si quæretur, quâ patriâ censeri debeat? Francia (quæ ab antiquo ac Romanorum tempore Gallia dicta) non Germania ipsi assignanda erit; adeoque hoc intuitu non Germanus, nec Gallus (ut Autor

noster

noster judicat) sed Francus non verò Franco-Germanus; multò minus (secus ac Autor putat) Franco-Gallus diceretur. Quod ratione stirpis Carolus noster dicendus sit Francus & sic per consequens Germanus, patet ex historia originis Francorum, quam Disc. præced. attulimus. Quod verò ratione patriæ Carolus I. non sit Gallus, patet itidem ex mutatione nominis Galliæ in Franciam. Postquam enim Clodovæus Rex Galliam universam Francis suis subjecisset, illique qui Francici essent sanguinis in Repub. emerent, antiqui Galli, tanquam victi, deterioris facti conditionis, ut bene Autor asserit, Galliæque magna pars jam ante Clodovæum à Francis victoribus dicta fuit Francia. Minus rectè itaque Autor noster Carolum ab antiquis Gallis, qui jam à Francis redacti in deteriorem conditionem, quorum provincia bello subacta accessorii tantum instar habebatur, ut Autor etiam de Germanis, Francis subjectis, asserit, denominat, utpote quum à digniori & potiori semper denominatio juxta Philosophorum filios fieri debeat. Et quid tandem est patria, nisi locus ubi quis natus, & sedes fortunarum à patre majoribusque tradita? Quod itaque natale solum Caroli nostri attinet, sive in Thuringia conceptus (ut Annales Fuldenses volunt) sive Ingelheimii (ut plerimi putant) sive Iopillæ apud Leodium (ut vult *Petrus à Beeck* de Aquilgrano c. 3.) natus, non utique dicendum, quod in Gallico, sed Francico solo fuerit natus; Thuringia enim & Ingelhei-

mium tum non Germaniæ, sed tanquam loca armis subacta Francico Regno anumerabantur. Idem Jasserendum si sedem fortunarum à patre majoribúsq; Carolo traditam consideres. Illa enim non Gallia, utpote nova Metamorphosi Politica in Franciam transformata, majoresque Caroli non Gallici sed Francici sanguinis fuerunt; Vnde patet minus recte Carelum hac ratione Franco-Gallum ab Autore appellari. Quod verò ratione patriæ Carolus non possit dici Germanus nec Franco-Germanus (scil. respectu ad Francorum tempora habito) inde patet, quòd Thuringia & aliæ Germaniæ portiones, quæ tunc ad Regnum Francorum pertinebant, accessorii duntaxat instar habebant, velut provinciæ bello subactæ, ac Franciæ (ut sic dixerim) incorporatæ, ut proinde Carolus non ab accessoriis & deterioris conditionis terris (scil. devictis) sed à principali victoris Franciæ regno Francicus, non verò Franco-Germanus denominari possit. Quod si verò rem ex facie modernæ Germaniæ metiri & determinare velis, quo minus Carolus noster, Franco Germanus dici debeat, nihil obstare videtur. Et huc sine dubio respexerunt omnes, qui Imperium Romanum in Carolo ad Germanos translatum esse dixerunt, quum tamen si accuratè juxta ævum Carolinum loqui velimus Imperium illud in Carolo primo ad Francos, dein in Ottone M. in Germanos vere translatum dici debeat. Huc collimat Fraxineus Orator R. Gal. apud

Thuan. (l. 10.) Imperium in Regum Francie familiâ primùm fundatum commune utrique genti fuit, deinde ad Germanos translatum est.

Cæterum quum Fortunæ Regni Germanici in hac quæstione non versentur, neq; Præsenti Romano-Germanico Imperio hæc controversia, & tantum non de lanâ caprinâ quæstio, nihil quicquam fraudi esse queat, ceu etiam Peregrinus in patria Autor noster fatetur, in præsens non excutiemus ejusdem D. de Monzambano probabile & bene deductū argumentum à Caroli M. linguâ Teutonicâ petitum. In summâ: Distinguemus in hac lite primùm inter Francicam & Gallicam stirpem; deinde inter antiquam Galliam in Franciam transmutatam; & tertio inter ævum Carolinum & modernum; & facillè omnes difficultates superabimus. Quod ipse Carolus M. Ludovicus & cæteri successores non tam Reges Gallorum, quàm Francorum se nominaverint, videre est ex Capitularibus Caroli & Ludovici, ex c. *Adrianus. c. In Synodo. c. Ego Ludovicus. Dist. 63.* Quod itidem manserit distinctio inter Francos & Gallos, id indicat Lex Caroli M. (l. 6. c. 281.) ubi subiectos suos hoc ordine enumerat: *Romanos, Francos, Alemannos, Bavaros, Longobardos, Gascones, Saxones, Thuringos, Frisones, Gallos, Burgundiones, Britones, Beneventanos, Gothos, Hispanos;* ubi Francos tanquam digniores statim post Romanos numerat; Gallos verò non nisi inter posteriores. Certum insuper est Carolum M. non fuisse Gallici

ſanguinis, nec Gallos imperaſſe, ſed Francos, qui Gallias univerſas ſibi ſubjecerant. Univerſam ſcil. Galliam in Franciæ nomen abiſſe non tantum Chronographi tradunt, ſed & ipſum tempus noſtrum, quo Franciam appellari videmus, manifeſtat, evidenti argumento, Francos Germanos non tam victores Gallorum, quàm extinctores fuiſſe, ut rectè judicat Dn. *Limneus*. (in Addit. p. 28.) Tranſeamus nunc porrò ad alia.

*Regimen
Caroli M.*

II. Vindicatâ ſtirpe & patria Caroli M. videamus nunc ejus regimen. Autor noſter §. 7. aſſerit Carolum Franciæ Regnum jure hæreditario obtinuiſſe, Franciſque Proceribus liberum jus eligendi proſus ſevero ſtylo ſuo abjudicat. Ignoscat Nobiliſſ. Autor, quod in caſtra ipſius, quoad hunc articulum, tranſire non poſſim, utpote quum annalium Francorum fides, quam in hiſce negotiis ſanctiſſimè colere debemus, me ad diſſenſum inducat. Habuit ſiquidem Regum Francorum antiquiſſimorum ſucceſſio aliquid hereditarii, vis tamen ipſa creationis in populi electione fuit. Ab antiquiſſimis ſcil. temporibus mos fuit omnium Germaniæ populorum Reges ſuos ex nobilitate ſumere (ut *Tacitus* loquitur) id eſt habita ratione generis, atque adè ex ſanguine Regum ſibi Reges creare, quamdiu quidem pateretur ſalus Reipub. & idonei regendæ Reipub. ex regio ſtemmate ſuperſeſſent. Id verò inprimis de Francis probari facilè poteſt. De *Pharamundo*, primo Francorum Rege, Trithemius in com-

*Regnum
Francorū
an fuerit
hereditarium.*

pendio annalium ex Hunnibaldo scribit: *Post obitum Ducis Genebaldi convenisse in unum Proceres & Majores natu Francorum, consiliumque habuisse inter se maturum, utile judicantes, ut more veterum sibi Regem constituerent ex Ducibus, qui bonus visus fuerit in oculis omnium.* Idem de Sigiberto habet Gregor. Turonensis Episcopus (l. 4. c. 51.) de Gundebaldo idem (l. 7. c. 10.) Sane Pipinus Caroli M. pater non constitutus à Zachariâ Papâ, ut volunt Palatini curiæ Romanæ, sed electus à Proceribus Regni Francorum, quamvis auctoritate Papæ ad id inducti. Hinc disertè *Ado Viennensis*, nobilissimus Historiographus, ad an. 750. prodit: *Papam interrogatum tantummodo, quid sibi videretur, utrum præstaret Regem vocari, qui potestate polleret, an verò illum, qui sine regali potestate delitesceret? Respondisse; Pipinum secundum morem Francorum in Regem electum.* Cui Viterbienfis totidem pæne verbis adstipulatur. De Carolo & Carolomanno Eginhardus ita: *Franci factò solenniter generali conventu, ambos sibi reges constituunt.* Carolomanno defuncto idem Eginhardus narrat: *Carolus consensu omnium Francorum Regem constitutum, (ad: Hincmar. Epist. 1.) Idem Eginhardus & Theganus (in vita Ludovici Pij) de Ludovico: Ludovicus congregatis solenniter de toto regno Francorum primoribus cunctorum consilio confors regni & Imperialis nominis heres constitutus. (Vid. Hotoman. Franco-Gall. c. 6.)* Ut proinde Autoris opinio, quæ non electionem

sed inaugurationem Francicis Proceribus ad-
 scribit, non adeo firmo innitatur talo, & po-
 tius ad Caroli M. posteros applicanda vi-
 deatur.

III. Præter Regnum Franciæ, cui jam
 ante juncta magna pars Germaniæ (nempe,
 præter terras Francicorum populorum inter
 Rhenum & Albi ad plagam Germaniæ Oc-
 cidentalem, omnis ille tractus inter Rhenum,
 Mænum, Nicrum fluvios & Bohemiam, qui
 dictus *das Mayngau*, insuper sub Merovingo
Trier; sub Childerico ejus filio, *Menz*,
Worms, *Speier*, *Strasburg*, *Coln*, &c. dein
 sub aliis Regibus Thuringia, Hassia accesser-
 rant Vid. Disc. præced. n. 3. & 4.) noster
 Carolus nomine & re Magnus, reliquam Ger-
 maniam, armis subactam, sub scepro suo
 rexit. Primum in Germaniâ bellum suscepit
 cum Saxonibus: Hi jam, quum Romani in
 Gallia & Germaniâ Trans-Rhenanâ adhuc
 dominarentur, Francicis erant confines, eorum-
 demque in bellis contra Romanos socii fue-
 rant; quin etiam contra Hermenfridum,
 Thuringiæ Regem, Francicis adhæserant: post
 offensis natis, ut sit inter vicinos, à diversis
 Francorum Regibus oppugnati pacem tribu-
 ro redimere coacti sunt. Regnante itaque
 Carolo nostro, bellum anceps, & atrox cum
 Saxonibus quasi renatum, & per continuos
 33. annos ita gestum, ut maxima utrinque ani-
 mositate dimicatum sit, cæsis tam è Franco-
 rum, quàm Saxonum nobilitate plurimis.
 Belli prætextus vulgo creditur fuisse religio-

Caroli M.
 res gesta
 in Germani-
 a.

Caroli M.
 Ede & Sa-
 xonum.

nis Christianæ propagatio; quæ si vera fuit causa impulsiva, bellum istud minimè pium ac religiosum pronunciare ausim. *Religionem enim imperare non possumus, quia nemo cogitur, ut credat invitus; fidemque suadendam non imponendam esse* Doctores Catholici atque Apostolici & cum iis Politico Theologi rectissimè juxta præcepta & doctrinam Servatoris nostri docent. Et quantum Caroli armis profectum ostendunt tot Saxonum defectiones & belli diuturnitas; donec humanitate & præmiis animis ipsorum emollitis, doctrinæ ac Sacramentorum velut officinæ, Episcopatus constituti sunt, & gens Christo potius, quàm Carolo subacta. Qui interius Caroli, generosi Martis discipuli, ingenium scrutantur, putant religionem tantum armorum prætextum, non causam suasoriam, ad arma impellentem, fuisse. Nimirum Carolus Monarchiam in nostram Germaniam inducere cogitabat; quo minus autem hoc fieret, fudes quasi ipsi in oculis fuerunt Saxones & Bavari: Hinc omnibus modis illorum regna, quæ ambitioni sepem quasi obstruxerant, sibi demolienda atque evertenda duxit: Et jam tum fuit in fatis, ut propter injustitiam & idololatriam Saxonum & Bav^{ar}orum regna in Carolum religiosum, pium & verè Christianum Principem transferrentur, adeoque vicinos illos, idolorum cultores, ille duxit sibi subjugandos, ne regno suo, Christo Servatori mancipato, amplius nocerent. Quin & à Christianis Principibus commissa inter-

*Causa Lel-
li in Saxo-
nes.*

dum, quæ alio, quàm ambitionis, avaritiæ, commodique titulo censeri haut possunt, quicquid etiam purpurissi ac fuci tunc illeverint, quibus abstrusa & colorata, adeoque fallens fraus pro justitiâ erat. (Vid. *Burgoldens.* part. 1. ad Instr. Pac. Disc. 7. n. ult.) Quicquid ergo sit, de causa belli adversus Saxones justifica; nos hodierni Saxones omnes Deo psallimus, quòd nos per Carolum, Ministrum suum, ab idolorum cultu ad rectum de Deo tentum & verum in Deum cultum deducere voluerit. Potest ad hunc casum applicari trita juris regula: *Non est novum, ut, quæ semel utiliter constituta sunt, durent, licet ille casus extiterit à quo initium capere non potuerunt* (l. 85. §. 1. de R. 3.) Saxones autem tempore Caroli dividebantur in Ostphalos, Angrivarios & Westphalos, & à tribus etiam Principibus regebantur, qui tum fuisse *Witkindus* Westphalorum, *Hesso* Ostphalorum, *Bruno* Angrivariorum Principes, quibus accessit quartus *Albio* Transalbinæ (id est, *Holfatiæ*) regionis Dux. Primarii illi tres Duces delegati quaternos subdelegatos habuerunt, de quibus ita Venerabilis Beda: *Saxones Regem non habent, sed Satrapas plurimos sua genti prepositos, qui, ingruente belli articulo, mittunt æqualiter sortes, & quemcunque sors ostenderit, hunc tempore belli Ducem omnes sequuntur, & huic obtemperant; peracto autem bello, rursus æquali potentia omnes sunt Satrapæ.* Hi Saxones itaque postquam, periculosa belli alcâ tentatâ, diu imperio Carolino, Saxonum

*Veterum
Saxonum
regimen.*

libertati repugnanti, essent reluctati, tandem aliquando indomitum spiritum deponentes, colla Carolo submiserunt, ac Wittekindus & Albio sacro lavacro, prope Paderbornam tincti, in fide deinceps perstiterunt.

IV. Saxonibus in Germania domitis, eorumque ditionibus ad obsequium redactis, Carolus porrò victricia arma in Bojos expedit. Boji Vindelicorum, Nariſcorum, & Noricorum sedes possederunt; bonamque Rhetiaë inferioris partem. Confederunt primum in Bohemia; postea quum imperante Augusto à Maroboduo, (*Marbot*) Marcomannorum Rege, expellerentur, secesserunt in provinciam Nariſcorum, ubi hodie est Palatinus Superior: Inde Sedes suas dilatarunt ad fluvium Oenum (*Inn*) & in Vindeliciam, atque ita dicti Bajoarii, Bavari, Germ. *Bayern*. Hi dein tractu temporis fines longè latèque extenderunt. Romanis paruerunt annis 535. usque ad Anastasium I. Placuit ipsis dein regium imperium, primusque, qui vim regiam exercuit, fuit *Adolagerius* (*Adelger*) filius Haunvolfi *des Scheyrers*, ut Aventinus scribit, quem Bavari, postquam se à Romanorum potestate exemerant, in Regem suum post mortem Attilaë elegerunt, atque ita fundamenta Bavarici regni jecerunt. Posterius hujus Adolagerii diu regnum Bavariae tenuerunt. Quum dein an. 739. Haunprehtus Rex vitam cum morte commutaret, ejus filius *Uiel* voluit parenti in regia dignitate succedere: cæterum is à Carolomanno & Pi-

*Boiorum
sive Bava-
rorum an-
tiquum
regimen.*

pino, Caroli Martelli filii, prope Augustam Vindelicorum victus ac coactus, ut in posterum titulo Regis deposito Ducem se vocaret. Hujus filius Tassillo III. (*Tessel*) cum Carolo M. bella gessit, ac tandem cum filio Theodone (*Diethen den VIII.*) damnatus majestatis ac tonsus in monasterium Laversheimense (*Lorsch an der Bergstrass*) conjectus fuit. Regnum itaque Baviaræ in Germaniâ hoc modo Franciæ regno subjectum, & in provinciæ formulam redactum. Baviariâ subactâ Willos ad mare Balthicum habitantes, Francis molestos, Carolus invasit, Slavosque, ferro & igne domitos, imperata facere coëgit Sic itaque Carolus bonam Germaniæ partem, à majoribus jam ante Franciæ junctam, jure successionis tenuit reliquamque Germaniam victricibus armis sibi subjecit. Ut Caroli nostri res feliciter gestas in brevi tabellâ repræsentem, is paternæ virtutis æmulus, sub regni initiis belli jure Longobardorum regnum, in Italiâ capto eorum Rege Desiderio, Francico nomini subegit: Saxones sæpius rebellantes tricennali bello vicit; & quod ab initio semper egit verâ pietate imbuït: Sarracenos in Hispaniâ compefcuit: Slavos, Danos & Bojarios tumultuantes in ditionem suam redegit: Hunnicum bellum felicissimè confecit: Idem denique rebus tot tantisque prospere ac feliciter gestis, tandem axioma Imperiï Romani adeptus, & voluntate Pontificis Populique Romani Augustus est salutatus. Atque ita Romanum Imperium,

quod est ad Occidentem valde dilaceratum, præsertim ab eo tempore quum Cæsarum sedes Constantinopoli fuit, à Carolo Cæsare redintegratum est, ac veluti novum corpus, colorem atque speciem resumit. *Iohannes Baptistæ Egnatius* nostrum Carolum tali elogio ornat: *Fuit in hoc Principe, quod in credibile multis videatur, pacis bellique par studium, insignis pietas, beneficentia singularis, humanitas quanta in superiorum Principum nullo: In rebus bellicis majorne virtus an felicitas extiterit, nescias: nullus certè ferociore gentes debellavit, nemo collatis signis sæpius dimicavit. Nemo bonarum artium studia indulgentius fovit: templa erexit: vera religionis observator etiam in minimis extitit.*

*Caroli M.
encomium*

V. Tot itaque ac tantas provincias, sub Caroli unius Principatum redactas, is imperio sat absoluto rexit, Germaniæque sub Carolo portio regni Francorum fuit, ut Autor noster (§. 8.) innuit. Supra (*Disc. preced. 4. n. 7.*) vidimus quomodo Populi Germaniæ Alemanni, Thuringi, Bajoarii, à Francis devicti, auream & inæstimabilem libertatem, quâ prioribus seculis gauisi, amiserint, ac non liberi cives regni Francici, sed potius subditi facti sint. Alemannicis enim & Bajoaricis populis præfecti sunt magistratus non Alemannicæ aut Bajoaricæ, sed Francicæ prolapix. Insuper Thuringi tributum pendere sunt iussi, magistratus quoque & leges ex victoris populi arbitrio acceperunt. Neque enim in societatem adsumpti, sed regno

*Germania
status sub
Regibus
Francis, & præcipuè sub
Carolo M.*

Francico subjecti sunt. *Frisii* quoque qui oram maritimam à Rheno usque ad *Visurgim* insederunt, quorum regio à *Carolo Martello*, & post à *Pipino* in provinciam redacta est. Et quamvis *Carolus M.* illis libertatem reddiderit, tamen in civitatem *Francorum* eos minimè adscivit. *Saxones* tempore *Caroli M.* *Westphaliam* omnem & *Angrivariam*, quicquid item est terrarum *Salam* inter, *Melibocum* montem, *Visurgim*, *Oceanum* & *Albim*, quod ad *Eidoram* usque annem oræ est maritimæ, tenuerunt. Autor noster rectè tradit, quod devictis *Saxonibus* à *Carolo M.* amplior præ reliquis libertatis quædam species fuerit relicta, dum eos in jura civitatis *Francicæ* adscivit. Notatu digna hac de re sunt verba *Eginhardi* in vitâ *Caroli Magni*: *Ea conditione à Rege propositâ, & ab illis subscripta, tractum per tot annos bellum constat esse finitum: Ut abjecto Damoniorum cultu, & relictis patriis ceremoniis; Christiana fidei atque religionis Sacramenta perciperent, utque Francis adunati unus cum eis populus efficerentur.* Paulò plenius hunc contractum describit *Poëta* ille anonymus & *annalium Caroli M.* autor, qui initum fuisse pactum cum Nobilitate *Saxonum* testatur; ubi per *Nobilitatem* intelliguntur *Fursten und Graffen*. Ex nobilibus enim apud *Saxones* Principes legebantur, & belli tempore Reges. Ex iisdem *Franci* *Saxoniam* positi *Comites* designabant; quavis durante bello *Carolus* honores magistra-

tusque Saxonicae gentis alienigenis, & praefertim Scotis, mandarit, prout P. Aemilius testatur. Contractum Caroli, quem finito bello cum Saxonibus iniit, ita describit Poëta modò allegatus:

*At verò censum Francorum Regibus ullum
Solvere nec penitus deberent, atque tributum
Cunctorum pariter statuit sententia concors.
Tum sub iudicibus quos Rex imponeret ipsis
Legatisque suis, permissi legibus uti
Saxones patriis, & libertatis honore:
Hoc sunt postremo sociati foedere Francis,
Ut gens & populus fieret conditor unus
Ac semper Regi parens equalibus uni.*

Ex quibus patet solam Nobilitatem Saxoniam non verò plebem reliquumque populum Francicae civitatis jus accepisse, ac in curam communis Reipub. concessisse. Patet hinc porrò omnem Saxoniam à Carolo postmodum partim per ordinarios magistratus, partim extra ordinem per Missos aut legatos, quod & in aliis provinciis obtinuit, fuisse gubernatam.

V I. Iuncti ergo Francis Saxones, at non ut penitus subditi, sed ut unius Reipubl. cives. Vnde *Witekindus* Corbejenfis (l. 2.) ait: *Qui olim socii & amici erant Francorum, jam fratres & quasi una gens ex Christianâ fide, veluti modo, facta est.* Prudenter sanè Carolus M., quò ferocem Saxonum gentem eò melius ad mi. e obsequium redigeret, eorumque animos deliniret, complures Episcopatus & Abbacias per Germaniam fundavit, &

*Tempore
Caroli M.,
Germanicæ
Civitas u-
na ex Frā-
cis & Sa-
xonibus
composita.*

& ita ope sacerdotum (Vid. Autor. nost. h. §. 8.) devictas Germaniæ gentes in officio continuit. Fundavit autem Carolus in Saxonia octo Episcopatus : *Osenbrack, Munster, Paderborn, Bremen, Verden, Minden, Naumburg, Mersburg* ; Et tot monasteria quot literæ sunt in Alphabeto. Hinc ipse Witekindus & Albio, Saxonum, Reges indomitum spiritum deponentes, ac colla Carolo submittentibus, sacro lavacro prope Paderbornam tincti, in fide deinceps perstiterunt, & cæteris quoque pacis autores extiterunt. Atque inde est, quod Witekindo non solum avita bona manserunt, sed & Ducis Saxoniam dignitas accessit, ut est apud *Albertum Stadensem*, & inde reliqua inclytæ Saxoniam Domus fundata excellentia, cum summâ fide Caroli posteris instar hederæ, adhærens, unâ cum iis ad id potentiæ fastigium evehctâ est, ut simul affinitatem promeruerit, simul in regna illorum, & ipsum Imperii axioma successerit. Ex hac conjunctione Francorum & Saxonum in unam civitatem porro est, quod, Carolinâ familiâ vel extinctâ, vel ab Imperio dejectâ, in electione Germaniæ Regum præcipuâ ratio fuerit habitâ Franconiæ & Saxoniam Ducum, item quòd in electione Imperatorum & Regum Germaniæ maxima eorundem Ducum fuerit autoritas. Confer quæ in hanc rem affert *Burgoldensis* (ad Instrum. Pac. Discurs. 9. part. 1. n. 6.) Imò nonnulli Publicistæ non levi ratione adducti credunt, locum fixum

*Saxoniam
Domus fi-
des & ex-
cellentiam
origo.*

Electioſis Imperatoriz Francofurtum ideo placuiſſe, quod *Saxenhuſa* ex adverſo Francofurto adjacet, quem locum Saxones durante bello Carolino ibi extruxerunt, ac muniverunt *in meinung das Sie (die Sachſen) alda haufen und bleiben Wolten*, ut loquitur Autor Chronici Francofurtensis. (add. *Burgoldenf.* Diſcuſſ. cit. n. 11.) Et ſanè fides & conſtantia in autoritate Cæſareâ propugnandâ hodiernæ Electorali Saxonicæ Domui quaſi innata ac hereditaria eſt, ut Saxoniz Elector ſit vere Saxeus, id eſt, conſtans Cæſarique ſemper fidelis, in cujus rei argumentum etiam ſertus rutaceus (*der Rautencranz*) inſigniis Electoralibus immiſtus. Ut autem ad propoſitum revertar, Caroli M. temporibus ſtatus Reipub. Francorum & Saxonum fuit Regius, ariſtocratiâ Procerum Francorum præcipuè, ut & Saxonum nonnihil temperatus, atque tum Germania noſtra portio regni Francorum fuit. Hinc Carolus Francorum Regem & Saxoniz Dominum ſe dixit, qui titulus (annotante idipſum Dn. *Conringio* in *Diſſ. de Civib. Imperii*) in iis literis, quibus Episcopatum Oinabrugensem condidit, legitur: *Carolus Imperator Auguſtus, Romanum gubernans Imperium, Dominus & Rex Francorum & Longobardorum, nec non Dominator Saxonum.* Quod autem Procerum (ut & multitudinis) in regni negotiis magna fuerit autoritas atque poteſtas, vel patet ex capitulari Caroli M. (16. c. 217.) ubi ita: *De capitulis, quæ in legem noviter addita ſunt, &*

postquã omnes cõsenserunt, subscriptiones & manus confirmationes suas in ipsis capitulis faciant. Apud Theganum Chorepiscopũ Trevirensẽ (lib. de gest. Ludov. I. Imp. c. 6.) de Carolo M. ita legitur: *Imperator cum intellexisset appropinquare sibi diem obitus sui, vocavit filium Ludovicum ad se cum omni exercitu. Episcopis, Abbatibus, Ducibus, Comitibus loco positis, habuit grande colloquium cum iis Aquisgrani.* Unde patet quinam Proceres illo ævo jus comitorum habuerint. *Hincmarus* (l. 3. Epist. c. 35.) disertè scribit, Episcopis & Abbatibus in concilio populi sua fuisse subsellia. Quod jam antiquissimis Francorum temporibus hi Proceres in comitiis de maximis regni negotiis tractarint, clarescit ex initio Legum Alemannicarum, quod ita habet: *Lex Alemannorum, qua temporibus Lotharii Regis cum Principibus suis, id est 33. Episcopis (Abbatum hic non fit mentio, quòd primã Francorum ætate id juris nondum essent adepti) 34. Ducibus, 72. Comitibus, & reliquo populo constituta est.* In fine illius legis hæc habentur: *Hoc decretum est apud Regem & Principes ejus, & apud cunctum populum Christianorum, qui infra Regnum Merovingorum consistit.* Vbi populus oppositus Principibus non potest non plebem significare, cujus decreto etiam leges illæ Alemannicæ constitutæ. Notandum hic verò est, quod Carolo M. & Ludovico Pio ejus filio non Germania tantum, sed & Gallia omnis atque Italia paruerit, atque ad eò tum temporis ad concilium generale

rale ex omnibus illis locis ordines sunt vocati. Plura de Regimine Francorum Carolina ætate Vid *Discurs. præced.* n. 7. Caroli M. autem ætate, Germaniam, in complures provincias divisam, præfecti originis plerique (exceptâ Saxoniam vid. n. 5. præced. h. Disc. Vid. tamen *Burgoldens.* ad nstr. Pac. Disc. 20. part. 1. n. 14.) Francicæ sub nomine Comitum & Marchionum administrabant, ut Autor noster §.8. rectè docet. Ita Carolus M. ad tuendos Imperii limites Marchionatum Badensem ad defendendum Rhenum, Marchionatum Austriacum sive Marchiam Orientalem adversus Hunnos; Misnensem contra Bohemos, Brandenburgensem verò adversus Wilfos & Sorabos aliasque Venedicas aut Slavonicas gentes instituit. Venedi enim non paruerunt integre Francis, nec in Societatem Reipub. recepti sunt, sed tributum solummodo penderunt *Eginharti*, rerum illarum peritissimi, luculentum hac de re est testimonium: *Omnes barbaras ac feras nationes, quæ inter Rhenum ac Vistulam fluvios, Oceanumque & Danubium posite &c. ita perdomuit (Carolus) ut tributarias eas fecerit. Inter quas serè præcipue sunt Velatabi, Sorabi, Aboriti, Boemanni: cum iis namque conflixit, ceteras verò quarum longè major est numerus in deditioem accepit.* Sorabi tum inter Salam & Albi: Velatabi autem & Aboriti in Mecklenburgico solo confederunt. Præter Marchiones Carolini Francorum Regni, in complures provincias divisi, Præfecti fuerunt Duces & Comites. Ita

Marchionum in Germania adrigo.

Carolus Saxoniam armis devictam, quum antea ab uno Principe regeretur, in plura dominia (scil. Comitatus & Baronias) divisit (Vid. Dn. Myleri Archolog. c. 6. n. 10.) quod Politicum arcanum (nempe *Divide & impera*) etiam in Regno Bavariæ subjugato, ob rebellionem scilicet evitandam, adhibuit. (Vid. plenius Dn. Conring. in Diss. de Ducib. & Comitib.) Nimirum Frāci Reges Regnum suum Ducum nomine & Comitum operâ moderabantur, qui in illâ quidem ætate non suam, ceu propriam, sed publicam regni ditionem administrabant, ut egregiè docet *Vadianus* (lib. 1. de Colleg. & Monast. Germ. *Lehman.* l. 2. Chron. c. 16. 17. & seqq.) Etenim milites strenuos Carolus ad dies vitæ, provinciis in Ducatus erectis, præposuit, ut nomine Imperatoris Ducatus regerent, eique ubi opus esset, cum exercitu tempore belli adessent. Hinc Dux Germanicè dicitur *ein Herzog* quasi *ein Herr des Zoges*: Porrò ætate Caroli erat consuetum, ut ad singulas civitates, diæceses, districtus sive Pagos (Germ. *Gouv*) mitteretur Comes (Germ. *Grave*, quæ vox judicem denotat) qui erat Episcopi Advocatus & Paganorum (*die in dem Gouv Wohneten*) defensor & iudex. Hi Duces & Comites à Regibus præficiantur gentibus civitatibusque, ac, quum videretur, dimittebantur. Deinde inveteravit consuetudo, ut non, nisi sceleris convicti, abire imperio non cogentur, ut testis est P. *Æmilius* (lib. 1.) & *Lehman.* (l. 2. Chron. c. 17.) In hoc mo-

Magistratus regni Francici sub Carolo M.

mentaneo & personali [ut sic dixerim] Ducum & Comitum regimine Carolus illum solacismum contra Monarchiæ principia admisisse creditur, quòd ansam dederit, ut Ducum & Comitum munera facta fuerint hereditaria, quemadmodum observare est in exemplo Comitum de Waldeck & de Gleichen apud Dn. *Myler* (in Archol. c. 8. n. 2.) Quomodo noster Autor propterea Carolum & Successores sigillet apparebit infra. Porrò quoque in regimine Caroli nostri notant, quòd Episcopis & Clericis, plus, quàm civile est, indulserit, quum potius cogitare debuisset, uno illicito dato plura solere sequi; Clericòsque ambitiosos digiti latitudine concessã palmum & plus ultra amplecti. Ita in Carolo nostro & Patre illius Pipino prudentes rerum civilium notant, quòd superstitioso zelo Episcopo Romano & Sacerdotibus plus nimio indulserint, ipsìsque instrumenta ambitionis atque luxuriæ addiderint. Exempla hæc, tenui tramite minimè circumscripta, latissimè evagandi viam sibi docente experientia, fecere. Sanè tempore Caroli M. Episcopi in Germaniã aliive Clericì circa bonorum ac honorum aucupia multum fuerunt solliciti, populumque sedulo quintum Evangelium de Ecclesiastica prærogativa, quantopere scil. simus iis devincti, qui viam adipiscendæ salutis æternæ inculcarent, docuerunt. Et quamvis Carolus ipsiis vias, arces ac territoria minimè concesserit; tamen pecuniam, mobilia, quandòque etiam

*Errores
Politici
Caroli M.*

prædia ab ipſo obtinuerunt. Nimirum alma mater Religio ſenſim Clericis peperit divitias ; cæterùm hæc monſtroſa filia , ac viperinus veluti partus, ipſam matrem tandem necavit. Nam Imperatores multi , non probè attendentes , quòd Eccleſia ſit in Republica, non verò Reſpublica in Eccleſia, dū in evchendis Sacerdotibus Politicam cynoſuram ſuiq; déque habent, nimiâ indulgentiâ in Clericos ſibi tandem jugum illud Eccleſiaſticum Romani Antichriſti fabricarunt , quod etiam nunc cum aliis Principibus , qui Papam veluti ſerpentem ac viperam adhuc in ſinu ſuo fovent , ferre atque ſuſtinere coguntur. Sanè Carolus noſter eo ipſo , quòd non parum in extollendis Sacerdotibus , quorum ſubſidio religioſo Saxonum ferocem gentem ſibi devinxerat, occupatus fuit , offenſionis ac ſcandalali primum lapidem poſuit , quem dum ſucceſſores intactum reliquerunt , & in cautum non perhorruerunt imo omnibus modis ſtatumarunt ; Imperii corpori pillulæ maxime pernicioſæ ſunt propinatæ , quas quum concoquere neque vellet neque poſſet , sæpe multum & diu Reſpublica (corporis illius anima) inter vitam & mortem anceps atque dubia pendere neceſſum habuit. Sinè ac maneat in pace manes Caroli noſtri ; ſepulchrum tamen ejus roſæ & lilia minimè ſpargunt , quod Eccleſiaſticos, in Harpyas dein degenerantes , extra Politicos terminos atque cancellos collocare ſategerit. Non certe decebat, Richardo Epifcopo Her-

bipolitano secularem concedere dignitatem; (Vid. *Cranz.* in *Metrop. Proëm. & l. 1. c. 9.*) contra τὸ πρῶτον Politicum itidem erat, Ab-
bati Campidonensi tradere Comitatum cum
omnimoda territoriali jurisdictione. (V.
Brusch. de orig. *Monast. l. 4. c. 21.*) Nata ex
hac politicâ prodigalitate postea cantilena,
Papæ Discipulis quidem grata, ast in op-
probrium & dedecus Imperatoriæ Majesta-
tis desinens, nempe: *Herbipolis & Campi-
dona sola, judicat ense & stola.* Sed utinam in
hisce solis error ille jus fecisset! (V. *Burgol-
dens.* ad *Instr. Pac. p. 1. Disc. 20. n. 8.*) Sed
quum satis de regimine Caroli dictum sit,
manum detabula. [Vid. pl. *Dn. Boecler.* in
Carolo M.]

VII. Quâ conditione sub Carolo M.
fuit nostra Germania, eadem etiam sub Ludo-
vico Pio gavisâ est, nisi quod hic paternis
nonnullis vestigiis, iter minimè rectum ex-
perimentibus, insistens, errores paternos cir-
ca Magistratus ac Sacerdotes in immensum
auxerit, auctoritatemque & potentiam præ-
fectorum in majus promoverit, ut rectè etiam
Autor noster [§. 8. h.] animadvertit. Huic
rei, non adè boni exempli, tenuis trames
sub regimine Caroli paterno erat datus, qui
postea ex lege & latissimè evagandi licentiâ
quâ datâ portâ ultra civiles terminos luxu-
riari incipit. Filii enim Ducum & Comitum
in magnis illis magistratibus patribus surro-
gati, tantâque liberalitate erga sacrum ordi-
nem usus Ludovicus, ut Episcopos, qui prop-

Statu
Francia
ac Ger-
mania sub
Ludovico
Pio.

ter animarum regimen Principes cœli ſunt Principes regni effecerit (*Helmold. 1. Chron. Slav. c. 4.*) De hoc Ludovico quidam tale tulit iudicium, quod fuerit nimium pius, id eſt, ſuperſtitioni indulgens, & propterea Politicas literas cum verâ pietate offenderit: *Er heite nichts mehr gekont als gar zu fromm ſein;* quod nocet magnis imperiis. Tres filios ſibi diſcordes vidit, neque ſatis coërcuit: perpetuum poſteris exemplum futurus Principis ſcil. qui nimîâ lenitate vivus & videns ſe Remque Publicam peſſundare, quàm jure ſuo impigre uti maluit. Motibus illis ipſe anſam dederat, dum præcipiti & incauto in ſanguinem affecta Lotharium Imperij conſortem, Pipinum Aquitaniæ, Ludovicum Germaniæ Reges declarafſet. Diviſâ quippe auctoritate Imperatoriâ, animi ſimul populorum diſtracti ſunt, & hinc ſemina turbarum, toti Imperio fatalium. Faſtus tum & luxus inſuper Episcoporum fuit maximus, quem quum corrigere Imperator anniteretur, atq; id ægre ferrent Episcopi conſpirarunt contra Imperatorem, & crudelitate immani filios Imperatoris contra Patrem concitarunt, quos etiam permoverunt, ut contra eum, qui ipſos genuerat, arma ſumerent. Imò in deteſtabili ac pernicioſo Compendii concilio, in quo Episcopi & præcipui conjurati convenerant, condemnatus fuit Imperator, Supremus Princeps & Dominus illorum, & coactus arma & cingulum militare deponere, Imperiali dignitate ſe abdicare, ac cucullam habitumque Mona-

Episcopo
rum Frã-
corũ fa-
ſtus ſub
Ludovico
Pio.

ehorum induere. Hoc facinus Papam Gregorium IV. cum suis Ecclesiasticis concitasse annales commemorant. O falsitatis & malitiæ plena hypocrisis Sacerdotum ! (Vid. pl. *Gaguin.* l. 4. c. 2. *Dn. Boecler.* in Ludovico Pio.) Quis verò status Franciæ ac Germaniæ fuerit sub Ludovico Pio, & quanta Episcoporum ac Præfectorum tum in negotiis regni fuerit autoritas, potest perspici ex iis, quæ ex Adelhardi, propinqui Caroli M. libello *de Ordine Palatij* recitat *Hincmarus* Archiepiscopus Rhemensis, in aulicis regni negotiis ætate Ludovici Pii ejusque filiorum versatissimus, (l. 3. Epist. c. 29.) his verbis : *Consuetudo tunc temporis trita erat, ut non sapius, sed bis in anno, placita duo tenerentur. Unum quando ordinabatur status totius regni ad anni vertentis spatium : (loquitur hic de communi totius populi concilio) quod ordinatum nullus eventus rerum, nisi summa necessitas, quæ similiter toti regno incumbere, mutabat. In quo placito generalitas universorum Majorum, (addendum Minorum) tam Clericorum quam Laicorum conveniebat. Seniores (id est : Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Duces ac Comites) propter consilium ordinandum : Minores propter idem consilium suscipiendum, & interdum pariter tractandum, & non ex potestate, sed ex proprio mentis intellectu vel sententiâ confirmandum. Et cap. 30. Ceterum propter dona generaliter danda aliud placitum (loquitur hic de particulari concilio quorundam ex Principum aut Primorum ordine delecto-*

Status 7
Francia ac
Germania
sub Ludo-
vico pio 3°
successori-
bus.

rum) à Senioribus tantum & præcipuis consiliariis habebatur, in quo jam futuri anni status tractari incipiebatur, &c. Vnde 1. patet omnem populum Francicum tum jus comitiorum obtinuisse 2. Seniorum, id est, Procerum & primorum regni, majorem autoritatem fuisse quàm Minorum, id est, multitudinis sive plebis. Illorum autoritas elucebat in consilio ordinando; horum in eodem consilio suscipiendo, ceu ex verbis Hincmari patet. Interdum tamen (ut ex iisdem Hincmari verbis adductis apparet) multitudo pariter cum majoribus tractavit res illas maximas, & habuit potestatem ea quæ placuerant Primoribus, confirmandi, & quidem ex proprio consilio, non ex mandato. (add. l. 1. Capitular. Ludovici sub init. & c. 22. & 24.) Tanta autem fuit præ Plebe Procerum, Francici Imperii temporibus, autoritas, ut omnis ferè comitiorum potestas ferè penes illos solos fuerit. Vnde *Hincmarus* (l. 1. Epist. c. 10.) *De generalibus Ecclesie ac regni negotiis, sine generali Primorum regni consensu & consilio secretum dare consilium nefas: etiam consensum deliberare non volo*, prout refert Dn. *Conring.* in Diss. de Civib. Imp.

Regius
tam
E
&
nam
d.
filij

VIII. Mortuo Ludovico Pio, postquam ingenibus præliis filii sese mutuo & Rempub. omnem mittere assilissent, pace tandem constitutâ, tres fratres superstites, totidem in partes omne Francorum Imperium divisere, quæ præcipua causâ fuit convulsæ potentie prostratæque familiæ Francicæ, ut

Autor noster (§. 9.) rectè judicat. Adèd etiam hoc respectu verus evadit vulgatus verficulus, cum micâ salis tamen intellectus:

Unio Divina est, divisio Demone nata.

Nam hoc modo Imperium Francicum, quod sub uno inconcussum ac stabile manere poterat, in plures particulas scissum, quàm maximè debilitatum, & tantum non ad extremam tabem pervenit. In hoc verò exerciscundæ familiæ negotio *Carolo* Ludovici Pij filio obvenit Francia Latina sive Occidentalis (quæ hodie dicitur *Franckreich*) Arari, Rhodano, Scaldi, Mosâ, Oceano Britannico ac Pyrenæo saltu conclusa: Franciam verò Teutonicam, (ita enim Autores Franciam divisam distinguerunt) sive Orientalem, id est, Germaniam ultra Rhenum cum utraque Pannoniâ Ludovicus, alter Pij filius; Reliquas autem opes, id est, Galliam Belgicam, quæ Austriâ dicebatur, cum Burgundiâ, Provinciâ sive Galliâ Narbonensi, Italiâ, Româ & titulo Cæsareo, *Lotharius* filius tertius, quartus verò *Pipinus* Aquitaniam crevere. Ab eo tempore avulsa fuit à reliquo corpore Imperii Francici Germania, huicque partitioni originem ac jura propria debet Regnū Germaniæ, uti tum quidè ac diu postea audit, antequam Romani Imperii cognomentum ibi invalesceret. Huic porrò divisioni originem itidem debet Occidentale Francorum Regnum, quod nunc absolutè Francicum dicitur (vid. *Dn. Couring. de Finib. Imper. l. 1. c. 2. & 3. Dn. Boecler. in Ludovico 1. & Lothario 1.*)

Origo Regni Germaniæ.

Regni Ger-
manici in
cramoſta.

Hac diſiſione à reliquo corpore Imperii Francici Germania noſtra avulſa in Ludovico Rege proprium regnum, Germanicum dictum, conſtituit. Huic autem Ludovico ceſſerunt (præter Austriam, Bavariam, Alemanniam & Franconiam) Frifia, Saxonia, Venedorum potior terra, & urbes ad Rhenum; poſtea cum hoc Germaniæ regno coaluit & illa portio, quæ cis Alpes ad Lotharium ex eadem diſiſione devenerat, & olim regnum Auſtraſiæ dicebatur, à Lothario verò regni Lotharingici appellationem fortita, veteremque Galliam Belgicam inter Rhodanum, Ararim, Moſam, Oceanum & Rhenum exæquabat (conf. Autor. h. §. 9. Vid. ſupra *Diſc. 2. de Finib. German.* ubi de Lotharingiâ agitur.) Et quamvis Ludovico, Germaniæ Rege primo, mortuo inter Carolomannum, Ludovicum & Carolum tres Ludovici filios, Germanicum regnum pari omnium dignitate juribusque diſiſum; (*Otto Friſing. l. 6. c. 6.*) tamen, cum Carolomannus & Ludovicus nullam legitimam ſobolem relinquerent, Carolum, fratrem tertium, qui craſſus dicebatur, heredem habuere, atque ita unita ruruſus Germania poſtea indiviſa manſit, ex lege fortè, etſi non extet, aut tamen conſuetudine, quæ facile invaleſcere potuit, quum Carolo Craſſo nulli; Arnolpho unicus Ludovicus, & huic iterum ut & Conrado I. nulli maſculi liberi eſſent. (*Burgoldenſ. ad Inſtr. Pac. p. 1. Diſc. 5. n. 7.*) Otto M. deinde Regno Germaniæ adiecit Italiam

& æterno fœdere, cum Romanis inito, Imperii Romani Occidentalis dignitatem. Porro Conradus III. Imp. Burgundiæ sive Arelatense regnū cum Germanico & Lotharingico conjunxit. Quomodo verò post fatale Frederici II. Imp. interregnum Regnum Germaniæ iterum decreverit supra Discurs, 2. latissimè expositum.

IX. Autor noster porro (§.9.) rectè asserit quod inter exitialia bella, quibus Caroli M. posterius inter sese collisi, Procerum Germaniæ potentia magna incrementa sumpsit. Nam primum, quod Episcopos attinet, in illos, lapsis Francorum rebus, ita largæ factæ sunt Imperatorum donationes, ut oppida etiam & vici ipsis concederentur, & tandem quoque Ducatus ipsis permitterentur (Vid. *Vadian.* l. 2. de Colleg. & Monast. fol. 94. *Burgoldensf.* ad Instr. Pac. p. 1. Disc. 20. n. 8.) In Duces verò & Comites sub Ludovico II. III. & Carolo Crasso, etiam, benevolâ Imperatorum largitione, hereditariæ provinciarum atque pagorum dignitates conferri filiisque Ducum & Comitum patribus ferè surrogari cæperunt. (Vid. *Hincmar.* Epist. 3. *Lehman.* l. 2. Chron. c. 16. & 44.) Cumque ex coalitione plurium Comitatum voluntate posterorum Caroli M. aliquot Ducatus instituti, qui magna terrarum spatia amplectebantur; Ducatibus illis præfecti, data occasione utendum rati, proprias stabiliverunt opes, præsertim quum Imperatorum Francicorum autoritas magis magisque

Satus Germaniæ post Ludovicum Pium Imp.

vilescere inciperet, intestinis discordiis convulsa potentia. Hac ætate itaque quum Procerum Germaniæ, id est, Episcoporum, Abbatum, Ducum atque Comitum potentia indies glisceret, atque in majus excreset, facile cernere est, eorum quoque autoritatem in comitiis majores quoque vires acquisivisse. Et quidem Ludovici Germanici ætate solius Germanici propriè dicti regni Ordines comitia constituerunt, quum Carolus Calvus Franciæ Rex in injuriam Ludovici Germanici Imperatoriam dignitatem occuparet; postea in idem Germanici Regni concilium Lotharingici status quoque adsumpti sunt. Imò Caroli Crassi Imperatoris temporibus, tanta erant Proceres autoritate, ut, quum is Triburias Transalpinos Proceres convocasset, & in illo conventu ad eos de Repub. retulisset, hac occasione oblatâ Germaniæ Proceres illum accusarent, quod sive ætatis (erat enim adolescens) sive naturæ vitio tractandis rebus parum consilii atque nervorum haberet, tumque ipsi communi consilio regnum abrogatum, & in Arnulphum collatum. Quæ tamen dejectio Caroli ex Imperii throno occasionem dedit varias invadendi Imperii partes, & nova regna per Italiam, Burgundiam & alibi constituendi; neque hæc depositio Caroli aliter excusari potest, quam quod Ordinibus fas fuerit, omnibus modis cavere, ne quid respubl. aliquid detrimenti capiat ab ignavis Regibus, qualis communi opinione tum habitus fuit ille Ca-

rolus. Autor noster porrò (§. 9.) annotat, quod exitialibus bellis civilibus cum Carolinis posteris tandem stirps Caroli à regno Francorum dejecta sit, & , quod Germani ex suæ nationis Proceribus Reges elegerint, nec amplius cum Francis communi Imperio usi fuerint. Historiam hujus rei vid. apud *Burgoldensf.* p. 1. ad Instr. Pac. Disc. 9. in tot. Iurene, an injuria jus constituendi Imperatorem post tempora Ludovici Germanici sibi asseruerint Germaniæ nostræ Proceres, inter Germanorum & Gallorum Publicistas controversatur. Et licet hæc lis Domitiana & planè inutilis sit, tamen Germanorum nostrorum jus firmissimo ac solido fundamento inniti nemo, nisi rerum illius ætatis ignarus, inficias ire poterit. Nam Imperatoria dignitas, Ludovico Germanico post obitum Ludovici Pii Imperatoris potiori successionis jure debita, à Galliæ sive rectius Franciæ Rege Carolo Calvo (qui Neroni quam Trajano similior) intercepta, postea quoque aliter, Pontificum maximè perfidiâ, detenta fuit, Regesque Germaniæ Hungaricis & quibusdam civilibus bellis implicati, competentiam Imperatoriæ dignitatis tum sibi vindicare haut potuerunt; donec tandem felicissimis Ottonis M. armis jus illud Germaniæ nostræ rursus vindicaretur, atque in perpetuum transcriberetur.

X. Ex iis quæ hæctenus Discursibus 3. 4. & 5. ad Autorem nostrum illustrandum in medium attulimus patet ab antiquissimis usque

temporibus in nullo populo Germanico (nisi Sueones fortassis excipias de quibus vid. Tacit.) fuisse infinitam Regibus potestatem Francorum itidem Reges neque belli & pacis , neque ferendarum legum ; neque indicendorum tributorum , nec vitæ & necis , primariorum subditorum plenum jus habuisse ; sed quicquid horum est ad summam Reip. regendæ potestatem pertinens , non nisi de Ordinum consensu potuisse in comitiis decerni ; quod ipsum plenius ex annalibus Francorum liquido apparet. Libertas itaque Germaniæ Procerum ab antiquo viguit ac floruit , quæ hodiernum quoque viget ac floret. Sed de his hæctenus.

DISCVRSVS VI.

De Origine Progressu & diminutione Romani Imperii , item de Translatione Imperii Romani Occidentalis primum ad Francos , dein ad Germanos , & de hodierno Germanorum Imperio Romano.

Ad cap. I. §. 10. II. 12. 13. 14. 15.

I. **D**E translatione Imperii Romani Dn. Autor noster §. 10. & seq. h. c. erudite differit , nempe quod Romani longè latèque , nobilissima Orbis terrarum parte perdomitâ , remoto dein Carthaginis mutuo metu , bellis civilibus , nullum triumphum

habentibus inter se collidi, atque ita in exitiū libertatis suæ domigrassari cœperint. Notabiles de bello civili inter Cæsarem, Pompejum & Crassum sunt *Petronij*, purissimæ sanè impuritatis Pœtæ, versus:

Tres tulerat fortuna Duces, quos obruit omnes

Armorum strue diversâ feralis Enyo:

Crassum Parthus habet: Lybico jacet equore Magnus;

Julius ingratham perfudit sanguine Romam:

Ac quasi non posset tot tellus ferre sepulchra,

Divisit cineres: hos gloria reddit honores.

Et quidem si statum libertatis Reip. Romanæ post Carthaginis excidium inspèctemus, haud alius quàm corruptissimus offertur; in quo non jus, non leges, non pax valebant, sed studia infestissima nunc surgentium, nunc succumbentium factionum; per quas, armato in suum exitium populo, Mariana quidem Cinnanaque rabies intra urbem præluserat, ut Syllanatempeestas latius detonaret. Causa mali eadem, quæ omnium, nimia atque luxurians felicitas (*Vellej. Paterc. l. 2. in pr. Flor. l. 4. c. 2.*) Signanter quoque *Florus* (l. 3. c. 12.) *Quæ res* (inquit) *alia furores civiles peperit, quam nimia felicitas? Syria prima nos victa corrupit: mox Asiatica Pergameni Regis hereditas. Illæ opes atque divitiæ afflixere seculi mores: merisamque vitiis suis, quasi sentinâ rempub. pessumdederunt. Unde exim Pop. Romanus à Tribunis agros & cibaria flagitaret, nisi per famem, quam luxu fecerat? Hinc ergo Graccha-*

na & prima & secunda, & illa tertia Apulejana seditio. Vnde regnaret judiciariis legibus divulsus à Senatu eques, nisi ex avaritia ut vectigalia Reipub. atque ipsa judicia in quæstus haberemur? Hæc Florus. Appositè quoque Salustius (B. C. cap. II.) *Qui laborem (ait) pericula, dubias atque asperas res faciliè toleraverant, iis otium, divitiæ, optandæ aliis, oneri miseriaque fuere. Igitur primò pecuniæ, deinde Imperii cupido crevit; ea quasi materies omnium malorum fuere. Namque avaritia fidem, probitatem, ceterasque artes bonas subvertit; pro his superbiam, crudelitatem, Deos negligere, falsos fieri subegit aliud clausum in pectore, aliud promptum in linguâ habere amicitias inimicitiasque non ex re, sed ex commodo aestimare; magisque vultum, quam ingenium bonum habere. Hæc primo paulatim crescere, interdum vindicari: Post ubi contagio, quasi pestilentia, invasit; civitas immutata; imperium ex justissimo atque optimo, crudele intolerandumque factum. Hæc Crispus Romanâ primus in Historia. Egregiè quoque hac de re Lucanus (l. I. B. civ.)*

Hæ Ducibus causa suberant: sed publica belli

Semina, quæ populos semper mersere potentes.

Namque ut opes nimias mundo Fortuna subacta

Intulit, & rebus mores cessere secundis?

Prædaque & hostiles luxum suscipere rapina:

Non auro rectisvè modus, mensisque priores
Alpernata

*Aspernata fames : cultus gestare decoros
Vix nuribus : rapuere mares , fecunda vi-
rorum*

*Paupertas fugitur : totoque arcessitur orbe,
Quo gens quæque perit.*

*Hinc usura vorax , avidumque in tempore
senus ,*

Et concussa fides, & multis utile bellum.

Aliam causam affert *Machiavellus* (l. 3. Hist. Floren.) Ex gravibus & natura in-
finitis inimicitis , quæ inter Nobiles ple-
bemque conspiciuntur , quæ inde potissimum
originem trahunt , quòd illi quidem impe-
rare , hi verò minimè obedire satagunt , om-
nes calamitates scaturiunt , quæ Respublicas
ut plurimum agitare solent : siquidem ex
horum diversitate humorum , omnes res
cæteras , quæ publicum statum alioquin
corrumpunt , nutriri animadvertimus , hinc
Roma in dissidia secessit , hinc etiam Floren-
tia (si modo magnis componere parva li-
ceat) distracta divisaque fuit. Hæc ille. *Sal-
lustius quoque* (B. C. cap. 33.) in hunc mo-
dum : *Sæpe ipsa plebs aut dominandi studio per-
mota , aut superbia magistratum armata , à
Patribus secessit.* Inde certè provenere omnia
dissidia : inde originem traxit contentio cum
Decemviris , inde plebis secessionis : inde
Tribunorum cum Patribus contentiones , in-
de Marii & Syllæ certamina , hoc pro ordi-
ne Nobilium , illo verò pro Populo stante :
& denique Cæsaris & Pompeji certamina,
Cæsare , juxta Syllæ vaticinium , multos

Marios complectente, & Pompejo æquiori erga optimates (vid. Dn. *Scheock.* l. 1. de Sed. c. 4.) Et præcipuè post lectos Tribunos plebis & plebe admiſſâ in ſocietatem honorum, certamina perpetua inter plebem & patritios tantum non quotidiana fuerunt. Sic enim P. Mucius Conſul, Scipione Naſicâ auctore, cum Tiberio Graccho Tribuno pl. quietum ſtatum civitatis lege agrariâ convellente, atque Tribunitiis rogationibus popularem auram aucupante, adjuvantibus reliquis optimatibus decertavit: Sic cum C. Graccho, Tiberii fratre, eadem moliente L. Opimius; cum L. Saturninio C. Marius; cum M. Druſo L. Philippus; cum P. Sulpitio L. Sylla; cum Cinna Octavius; cum Carbone iterum Sylla; M. Cicero cum Caſilina; M. Bibulus cum C. Cæſare contenderunt. In hoc itaque rerum Romanarum ſtatu dam aliis odio eſt nimia quorundam potentia, alii partem retinere, alii parem comparare ſtudent, aliis Procerum, aliis populi, aliis militum ſibi ſtudia conciliantibus facile tandem pauci, cæteris majores, Cæſar, Cræſſus, Pompeius, de invadenda Reip. fluctuantis anarchiâ convenere. Hoc deſu triumvirali Oligarchico ſtatu peſſimo (quam Ariſtoteles tyrannidem multorum capſum vocat) exiſtente, fato ſocialis potentia, raro ſempiternæ, iſta paucorum domitatio, amulatione exortâ poſt decennium iterum perit. Mortuo enim Cræſſo, Pompejo ſuſpectæ Cæſaris opes, & Cæſari Pompejana dignitas

gravis. Nec hic ferebat parem, nec ille superiorem. Inde fax belli civilis. Quo Superior Cæsar perpetui Dictatoris nomine omnia mox sub potestatem accepit. Ita multorum in Repub. Rom. de Imperio certamen in oligarchiam sive paucorum potentiam; hæc verò facile dein in unius, qui aut melior cæteris, aut viribus major, dominationem conversa. Per omnes itaque tracta Imperiorum formas atque exercita Roma, Regum, optimatum, & (cum Tribuni plebis, Corruptio Reipubl. Romana statim.) plebs illa seditionum, prævalerent) populi etiam dominationem, pressa Ordinum continuis dissensionibus, postquam paucorum potentia se per annos jam plures sensisset obnoxiam, tandem ineluctabili fatorum vi urgente (Vid. Dn. *Forstner* ad Ann. Tacit. p. 31.) veterisque Reipub. instituta moribus hominum haud diutius ferentibus, unius Principis arbitrio rerum summam submisit, & ita discordantis Reipub. non aliud remedium fuit, nisi ut ab uno regeretur. (Vid. *Tacit.* l. 1. Ann. c. 1. §. 3. & ibi Dn. *Boecler. Boxhorn.* Diss. 14. de Imper. Rom.) Ergo ex laceratis usque aded veteris Reipub. visceribus, augustissima illa Cæsarum Monarchia, famosissimumque illud Imperium Romanum est enatum; cæptum quidem & fundatum à Divo Iulio Cæsare & Imperatore, sed iterum pugionibus Bruti & Cassii in Cæsaris persona quasi confossum & accisum; revocatum tamen à C. Octaviano Augusto, & dein à successoribus auctum, ita ut Iulius Imperii

illius fundator, Augustus verò, qui solidum illius Monarchiæ ædificium absolvit, ejusdem Architectus dici queat; Vnde Tacitus (l. 1. Ann.) testatur, quod Augustus cuncta discordiis, civilibus fessa nomine Principis sub imperium acceperit. Neque id injuria, utpote quum nihil magis expediat discordanti Reip. quam unius absolutissimus principatus. Et jam tum eo redegerat Pompejus Populum Romanum, ut salvus esse non posset, nisi beneficio servitutis. (Seneca l. 5. de Benef. c. 16. & l. 2. de Benef. c. 20.) Cujus rei rationem in judicio de prælii Philippensis eventu exponit Dio [l. 47. Hist.] hunc in modum: *Non potest fieri ut Reip. populari ad tantam imperii amplitudinem & potentiam provecta, civilis moderatio duret. Itaque futurum erat, ut aliis super alia certaminibus impliciti, vel ad extremam servitutem vel ad interitum Romani redigerentur.* (add. Illust. Dn. Forstner ad l. 1. An. Tacit. p. 2. 3. & Boecler ibid. ad c. 9. n. 6.) Mutationes Reipub. Romanæ in brevi quasi tabellâ nobis Vir Clarissimus Dn. Martinus Schoockius Gröningæ olim mihi familiaris, ita depingit: *A Bruti temporibus (ejectis scil. Regibus) quis status Romæ fuit sub consulibus primum plebs suspicionum plena, nomen, domos, imperia consulum exagitabat: Paures plebem bellicis laboribus exhauriebant sumptibusque: Plebs oppressa ære alieno ple-rumque vinculis adstricta moliebatur seditio-nes, faciebat secessiones, donec obtineret suos Tribunos. Hi lego agrariâ & de connubiis opes*

Patrum & auctoritatem subvertebant. Patres contra faciebant Decemviros. Plebs Consules plebejos ac Tribunos militares. Durabantque hec difficilia, usque dum exorirentur Gracchi & Sullæ & Marii, & Pompeji, Iulique, qui imperium inquietissimè se habens sub Consulibus corrigerent, & potestate regiâ in tranquillitatem pristinam reducerent. Et nisi subinde gravia intervenissent bella, metusque ab exteris, qui malè coherentes istas inter se Reipub. partes nonnunquam ad concordiam impellerent, nunquam tanto tempore potestas illa consularis duravisset. Tam misera fuit libertas illa, quâ Romani tantopere gloriantur, ut domi non haberi possent, nisi per injurias exterorum. Ut verò post diuturna certamina plebis & nobilium, Romana Respub. venit in potestatem Iulii Cæsaris, sic post illum serviit. Hactenus Schoockius.

II. Octavius itaque Cæsar Augustus, Iulio succedens, non solum togæ, sed & quam maximè belli artibus Monarchiæ suæ fastigium confirmavit. (Vid. Tacit. l. i. Ann. ibique Dn. Forstner. & Dn. Boecler.) Hic enim Romanæ Monarchiæ non conditor (ut Autor putat) sed Autor & amplificator (quippe Iulius fundamentum & primum, quod dicitur, lapidem posuit, Augustus parietes, Tiberius verò tectum hujus ædificii Politici absolvit, & ita fundatam, atque auctam Monarchiam omnibus numeris stabilivit) hic, inquam Augustus, uti ope militari imperium quæsierat, ita per eisdem,

Origo & progressus Imperii Romani.

ut verissimè Autor innuit, idem sibi servandū esse faciliè perspexit; utpote quum *imperium iis artibus soleat haut difficulter retineri, quibus ab initio partum est.* Laudat in eo genere Augusti solertiam Tacitus, qui (l. i. Ann.) dicitè scribit, quod militem donis, populum annona placarit. Et quid amplius desideres in Imperio, militari, (prævalente tamen) & togatæ autoritati multitudinis intixo, quam si milites inaurantur, & panis ac justitia in foro abundet? Augustus noster porrò, legiones & leges, duo mundi magna brachia esse cernens, rem publ. ita composuit, ne quem novi status pœniteret; & hoc quidem peregit non uno ictu, atque præcipiti ac sonorâ festinatione, sed paulatim, ut ita minimo sonitu Orbis ille Reip. convolveretur atque concuteretur. Quod provincias extra Italiam spectat, earum alias, easque pacatas, populo, quasi in illius patrimonio essent, transcripsit; alias vero easque impacatas (validiores vocat Suetonius) sibi retinuit, atque hac ratione inermem imbellemque efficiebat, & ad se solum arma militesque, præcipuam imperii vim, cum armatis provinciis transferebat. Verendum siquidem erat, ne tandem se ludibrio haberi Senatus intelligeret, reprimentarumque ejus molitionum consilia agitaret. Ut itaque vana sine viribus esset ira, & populus, si vel maximè vellet, præsentem rerum statum corrigere non posset, omnem illi potentiam tempestiviter incidendum rectè statuit, ut prudenter monet Dn. *Schmidelius* (ad Diff. 15. Boxhorn. de Imper. Rom. p. 505.)

Et hoc est Politicas scire literas ! Legiones autem & auxilia in provinciis ita distribuit, ut ad tutelam claustrorum imperii, præsertim ad Rhenum in Germania, nihil desideraretur. *Causa ruinae Imperij Romani.* Quod posterioribus temporibus à Constantino M. & aliis neglectum, interitum ac ruinam totalem Imperii Romani Occidentalis secum traxit. *Magnum* quippe *imperij corpus magna animadum est mente, multisq; tuendum est manibus,* ut ait, Tacitus ille Belgii, *Famianus Strada* (de Bell. Bel. sub init.) De neglecti hujus muniminis detrimento præclare Dn. Monzambani noster civis (Italus scilicet!) *Onuphrius Panvinius* (lib. 3. de Imper. Romano) cujus verba infra h. Disc. n. 5. adducentur. Sed redeundo ad Imperii Romani Auctorem Augustum ille posteris reliquit Imperium Maris, Oceano aut annibus longinquis septum : legiones, provincias, classes, cuncta inter se connexa : jus apud cives ; urbem ipsam magnifico ornatu, quo sociorum erga se venerationem, & hostibus consternationem incuteret.

III. Post Augustum Romanum Imperium solide jam extractum, mansit aliquamdiu in successoribus integrum, maximèq; sub Trajano Imperatore ad absolutam felicitatis cumulum fuit perductum, uti pluribus ex Plinii Junioris Panegyrico constat. Rectè verò Autor noster (§. 10.) notat præcipuum hujus Romani Imperii arcanum curatissimis simulacris involvedum, & à vulgi militaris intelligentia submovendum, in eo fuisse situm : *Penes militem scilicet esse Imperatores solio admo-*

Præ Imperij Romani in manu militum.

Romani Imperij arcanum.

vere, & deturbare. Hoc arcanum postquam
 evulgatum fuit, milèsiq; Romanus, præcipuè
 Prætorianus, existimavit in suâ potestate esse,
 Imperatores Romano Orbi dare, misera pa-
 riter Imperii & Imperatorum condicio existi-
 tit, ut accuratè Autor (l. c.) exponit. Con-
 stat enim ex annalibus rerum Romanarum
 milites non rarò levi de causâ eos, quibus Im-
 perium detulerant, non modò destituisse, sed
 per tumultum quoque occidisse, offerendo
 ut plurimum Imperium illi, à quo concitatus
 fuerat, & donativum expectabat, ut quidam
 non minus scitè quàm verè Imperium hinc
 temporibus *Tubam militum* appellet, idque
 cum *pila* inter manus militum datâ & acceptâ
 comparat. Ita *Pertinaci*, viro cæteroquin &
 Imperatori bono, factio præparata est per
 Lætum præfectum Prætorio, & eos, quos
 pertinacis sanctimonia offenderat. Ad *Perti-*
naceni verò trecenti armati è castris ad Impe-
 ratorias ædes venerè, cuneo factò: tantum
 autem omnium aulicorum in *Pertinacem*
 odium erat, ut ad facinus milites hortaren-
 tur. A *Tanistio* tandem ei hasta in pectus ob-
 jectâ; quo factò togâ caput operuit, atque
 à cæteris confossus est. Caput interfecti con-
 to fixum, ac tota urbe circumvectum in ca-
 stra milites pertulerunt. Nimirum neglexit,
 aut scire noluit hic Imperator *D. Augusti*
 literas Politico-militares. Arcana regni ra-
 tio *Augusti* erat militem omnibus modis do-
 nis placare atque arario militum constituto,
 illum sibi fidum & obnoxium retinere: Con-

Electio mi-
 lita n. Ro-
 manorum
 Imperato-
 rum vix
 violenta
 de consu-
 etate ut
 Imperato-
 res.

tra Pertinax lucri cupiditatis, & avaritiæ suspicionem non caruit; ideoque minus armatus, militibusque gratus & acceptus fuit. Post Pertinacem *Caracalla* in Mesopotamia consilio *Macrini* Præfecti Prætorio, à Centurione *Martiali* pugione est confossus, post quem *Macrinus* à militibus Imperator dictus, sed ab iisdem in latrinâ occisus. *Ælius Lamprius* sub initium vitæ *Alexandri Severi*: *Militēs* (dicit) jam insueverant sibi Imperatores & tumultuario iudicio facere, & neminem facile mutare, afferentes nonnunquam ad defensionem, se idcirco fecisse, quòd nescissent Senatum Principem appellasse, nam & *Pescennium Nigrum*, & *Clodium Albinum*, & *Avidium Cassium*, & antea *Lucium Vindicem*, & *L. Antonium*, & ipsum *Severum*, quem Senatus jam *Julianum* dixisset Principem, Imperatores fecerant: atque ista res bella civilia severat, quibus necesse fuit militem, contra hostem paratum, paricidaliter perire. Triginta Tyrannos *Trebellius Pollio* (in vit. *Claudii*) ob leves mutationes eleganter vocat tumultuarios Imperatores ac regulos. (Vid. *Dn. Schroock*. l. 1. de Sedit. c. 41.) Quin & *Alexander* magnâ cum laude *Severus* militibus gratus: *Militēs*, dicebat, se magis servare, quàm seipsum, quod salus publica in his esset; Ab iisdem tamen est occisus, & post illum ab exercitu Imperator factus *Maximius Trax*; Verum quam propter crudelitatem milites iratiores sibi redderet, medio die, cum in obidione *Aquilejæ* in tentorio cum filio quiesceret, ab iisdem

ambo interfecti, addita voce: *Ex pessimo genere ne catulum quidem habendum. Papienum & Albinum* oderant milites, quod auctoritate Senatus ad Imperium evecti essent, cujus acclamationibus, statim ab initio factis, non parum irritati fuerant: *Sapienter electi Principes sic agunt; per imperitos electi Principes sic pereunt.* Itaque ut militum animi semel odio imbuti refrenari nequeunt; sic non desierunt prius occasiones quærere utriusque interficiendi, quod etiam tandem factum. Quem exitum illi sibi ipsis jam inde ab initio ominari vili erant. Nam Maximus cum & sibi & Albino iudicio Senatus Imperium deferretur, Balbino (teste *Herodiano*) dixisse fertur: *Quid tu Balbine & ego merebimur, cum hanc tam immanem beluam (sic verò Maximinum vocabat) exitio dederimus?* Cumque Balbinus dixisset: *Senatus Populique Romani est orbis terrarum amorem ferventissimum:* Subjecit Maximus: *Vereor ne militum odium sentiamus & mortem.* Interemptis Papieno & Balbino Gordianus Cæsar à militibus Augustus est appellatus; Sed huic *Philippus Arabs* milites infestos reddidit, cumque Philippus & Duces exercitus corrupisset, tantum effecit, ut palam Philippus ad Imperium posceretur. Primum igitur Philippus à militibus iustus est, ut quasi tutor Gordiani pariter cum eo imperaret. Cæterum quum favore militum fretus Philippus se superbissimè gereret, ac Gordianus apud milites de eo conquestus nihil efficeret; saltem ut æquale inter eos im-

perium esset petit, nec impetravit. Petiit dehinc ut loco Cæsaris haberetur, neque id obtinuit. Petiit porro ut Præfecti loco esset Philippo, sed & hoc negatum est. Ultimæ preces fuerunt, ut cum Philippus pro Duce haberet, & vivere pateretur. Ad quod quidem pene consenserat Philippus, sed cum favorem populi Romani in Gordianum perpenderet, metueretque fieri posse, ut factione militum Imperium aliquando Gordiano redderetur; cum recentes in Gordianum iræ militum famis causâ vehementes essent, clamantem in conspectum duci, ac spoliari & occidi iussit; quod etiam mox impletum est. Verum & hic Philippus, per quod peccavit, ipse punitus, & à militibus Veronæ cæsus est, medio capite supra ordines dentium præciso. Post illum *Decius* Imperator ab Illyricano exercitu ductus. *Gallus* deinde Cæsar factus à legione unâ & militum reliquiis, quæ integræ Scytharum fide remanserant. Hoc cum filio *Vibio Volusiano* cæso, *Emilius Emilianus* à militibus electus, & pariter ab iisdem interfectus. Post hunc *Valerianus* jam valde senex ab exercitu factus Imperator; quo à Persis capto substitutus filius *Gallienus*, luxuriæ atque torcordiæ deditus; Hinc quum in contemptum veniret, exorti sunt sub eo 30. tyranni, qui omnes ad Imperium adspirarunt; Cæterum hi omnes erant à militibus per tumultum contra Gallienum constituti, inter quos unus *Regillianus* Illyriæ Dux Grammatico militum joco Imperator factus. Nam cum milites qui-

militum
Imperator
Rom. clu-
sus.

dam cum eo cœnarent (ut refert *Trebellius Pollio*) astitit Valerianus Tribunus , qui diceret *Regilliani nomen unde credimus dictum?*

Nomen
interdum
in omen
& rem ip-
sam abst.

Alius continuo subjecit : *Credimus quod à regno.* Tum is qui aderat Scholasticus (quem verè appellare posses *Scolasticam vulpeculam, einen Schulfuchs*) cœpit Grammaticè declinare & dicere. : *Rex, Regis, Regi, inde Regillianus:* Idem ferè est ac si diceres: *In ix,*

Fallacia
consequen-
tis com-
missa in
Electione
Romani
Imperato-
ris.

ut talis, ut hodierni Latini res inconuenientes describere solent. Militaris tamen turba, Nominali isto vate & Phantastâ audito, ut est hominum genus pronum ad ea, quæ cogitant, dixit : *Ergo potest Rex esse?* item alius : *Ergo potest nos regere?* item alius : *Deus tibi Regis nomen imposuit.* En consequentiæ fraudem, ac consectarium sine sequela ! Perinde enim est ac si à baculo, in angulo stante, ad pluviam argumentari velis. Sanè milites isti Philosophorum regulâ : *A posse ad esse non valet consequentia;* item : *argumentum ab etymologia non currit quatuor pedibus;* planè ignorauit.

Gramma-
tica vin-
cit Politi-
cam.

Quid multa ? Grammatica in hilce Imperii turbis vicit Politicam , & quum aliâ die mane processisset , Imperator salutatus est *Regillianus.* Ita quod aliis vel audacia vel iudicium detulit , huic jocus militaris. Cæterùm & hic à militibus interemptus. Intefecto porò *Aureliano* fraude Scribe & errore militum, quæ in exercitu captum est , quis fieri deberet ex omnibus Princeps ? Tum odio præsentium exercitus , qui raptim alioquin Imperatorem creare solitus erat , literas ad Senatum misit , petens, ut ex suo ordine Prin-

cipem legerent. Verum Senatus sciens, Principes à se lectos militibus non placere, rem ad milites retulit. Re per sex menses inter Senatum & exercitum disceptatâ, Senatus *Tacitum* Imperatorem designavit; Consul tamen cum de eligendo Imperatore ad Senatum retulisset, addidit hanc clausulam: *Aut accipiet eum exercitus, quem elegeritis, aut, si repudiaverit, alterum faciet.* Receptus tamen est ab exercitu, cui & stipendium & donativum ex more promisit. Tantum tum gaudium Senatus fuit, quod eligendi Principis curâ ad Senatum rediisset, ut & supplicationes decernerentur, & Hecatombe promitteretur, & ut Senatores ad suos & externos scriberent, gratulantes sibi invicem, quod Respubl. in antiquum statum restituta esse videretur. Literæ etiam ad Provincias missæ sunt, quæ hoc significarent omnibus: *Senatum Principes legere, à Senatu leges petendas Reges Barbaros Senatu supplicaturos, pacem ac bellum Senatu auctore tractantes.* Cæterum hæc lætitia publica brevi in *La Mi* (ut Germani nostri loquuntur) abiit, dum Tacitus insidiis militaribus sexto Imperii mense interemptus est, similéque fatum illius frater *Florianus* expertus. Postea cum ad exercitus in Oriente nuncius venisset de Taciti obitu, animus fuit militibus prævenire Italicos exercitus, ne iterum Senatus Principem daret. Electus itaque ab exercitu *Probus*, quam electionem Senatus acclamatione suâ comprobavit. Verum & hic exitum antecessoribus

Mutari
Status
breve gaudium.

communem sortitus, & quum per Illyricum iter faceret, per insidias à militibus suis ireremptus est. Causæ occidendi ejus fuerunt dicta in milites, blanditiis Imperatorum suorum adfuetos, severa & gravia: *Annonam gratuitam militem comedere non debere*: Item: *Brevi milites necessarios non habebimus*. Ipse Probus ab exercitu electus milites ita allocutus: *Non vobis expedit milites: non mecum bene agitis. Ego enim vobis blandiri non possum*. Extincto Probo, Caro, Numeriano exercitus Diocletianum Augustum appellavit, qui Carinum, præliis secum concertantem, & tandem ab exercitu desertum, vicit & prostravit. Quomodo Mauritius Imp. cum familia sua à militibus trucidatus sit, annales rerum gestarum luculenter exponunt. Constantinæ Augustæ, conjugii ejus tale Epitaphium positum: *Hic sita sum Regū, dolor heu, miseranda duorū: Uxor Mauritiy, filia Tyberiy.*

*Que, partu monstrante meo, sæcunda, probavi
Multorum esse etiam posse bonum imperium.
Militis huc furor, & populi levis ira, maritum
Me sobolē inque meam sanguinolenta tulit.
Heu mihi, quod gemitis Nioben? ego mortua
Spero,*

*Aspera continuis saxa rigo lachrymis.
Cladibus haud Hecubæ certent Iocastaq; nostris,
Nam levior dolor est: casus uterque parens.
Seve, quid infantes perimis vitiique dolique
Ignaros? atas quid dedit illa mali?
Nō tibi Romæ meis jam præbeo frōribus umbram,
Turbine Threicio stirpitus interiy.*

I V. Ex hætenus adductis satis clarescit, ^{Militaris} quòd Imperium Romanum durante militari ^{Romanò} in constituendis Imperatoribus licentia va- ^{Imperii} ^{miser flau} ^{ius.} gâ, in turbido & nimium vacillanti statu fuerit, atque ex libidine avari aut turbidi vulgi sæpe pessimos homines cervicibus suis imponi senserit, sæpe optimos Rectores immuni scelere sibi immature cripi luxerit, ut prudenter Autor noster animadvertit, qui etiam ex militari hac eligendi licentiâ, in qua spiritus & anima quasi Monarchiæ Romanæ tum pependit, causam & rationem affert, quare Imperatores, à perpetuo Romano exercitu delecti, firmam successionis spem ad posteros suos transmittere non potuerint, utpote quum precarius semper spiritus inter venales fuerit trahendus. Imò Florianus, Taciti Imperatoris germanus frater, quum post ejus mortem suo arbitrio, quasi hereditario jure Imperium arripere, vix duobus mensibus Imperium tenuit, & Tharsi à militibus occisus est. Adcò absolutæ licentiæ illud Symbolum: *Mori præstat, quam precario Imperatorum esse*, in militari hac Romanâ Monarchiâ locum invadere non potuit. Nimirum avaritia, ut omnium ferè militum, ita & Romanorum, præcipuè hoc regni & imperii statum (ubi eis constituendi Imperatores erat peno nullius) unius occupaverat, ad omniâque erant ventales, & parati turbas dare, in gratiam illius, à quo pecunia corrupti erant, ut verissimum sit illud Poëtae & Historici Lucani (l. 5. Phars. vers. 246.)

*Dum majora petit, damnat cauſamq; ducemq;
Et ſcelere imbutos etiamnum venditat enſes.*

Vel unicum illud Philippi Arabis exemplum ſupra (n. 3. h. Diſc.) adductum inſpice, & vera, quæ ſcripſi, deprehendes. Aliud exemplum de Antonini filio ſub Macrino vid. ap. *Herodian.* l. 5. c. 4. Avaritia, mater illa & radix omnium malorum, quid in Rerum-publ. conuerſione poſſit, vide ſupra h. Diſ-cuſ. n. 1.

*Cauſe de-
creſcentis
Imperij
Romani.*

I V. Quum nullum violentum diuturnum eſſe ſoleat; ita quoque Monarchia illa Romana vi ac licentiæ militari innixa, ad diuturnitatem minimè idonea fuit. Autor noſter præclarè (§. 10.) notat, quod ruinam ejuſmodi militaris ac quaſi Martii Imperii inſigniter promoverint Conſtantine M. & Theodoſius Imperatores. Ille, quòd fixâ Byzantii ſede, legiones validiſſimas à ripâ Rheni & Danubii dimoverit in Orientem: Hic, quòd inter filios Arcadiû & Honorium (quos ignaviſſimæ indolis Autor vocat) Imperium diuiferit. Prudenter ſanè acutiſſimus noſter Italus hæc genuinas ac veras conuulſi Imperii Romani cauſas hic annotat. Et quidem quòd Conſtantinum attinet, magnopere laudandus, quod decreverit urbem ſui nominis ædificare, & ita monumentum, ære perennius, poſt mortem ſuam relinquere. Quod Auguſtus urbem Romanam inſtituta Mæcenatis magnificè ornavit, & è lateritiâ quaſi marmoream reddiderit, hanc rationem

rationem Dio Cassius (l. 52.) reddit: *Dum in multos imperium obtineamus, decuerit nos per omnia antestare. Augebunt nimirum & ista (urbis honestamenta) faciorum erga nos venerationem, & hostibus consternationem incutient.* (add. Dn. Forstner ad l. 3. Ann. Tacit. in^{1. 3. 29.} fin.) Minime itaque reprehendendus noster Cōstantinus quod Byzantium, (urbem Thraciæ, in angustissimo freto Propontidis positam, & binâ vice sub Severo Pertinace sc. ac Gallieno everſam atque deletam) instaurare, firmiter munire, multis ornamentis exornare, ac de suo nomine Constantinopolin (Turcæ hodie Stampoldam vocant) appellare voluerit. Pleraque autem ornamenta ex tota Asia, Europâ & Africâ ad ejus dedicationem advehi curavit, unde illud Hieronymi est: *Constantinum nudasse urbes, ut Constantinopolin ornaret.* Lege quoque sanxit urbem hanc Novam Romam habendam, deductis illuc multis antiquorum Romanorum familiis. Cæterum hoc meritò in Constantino nostro arguimus, quòd Imperii sedem in hanc Novam Romam transferre occæperit. Cogitare etenim debebat omnem mutationem in Politicis haberi periculosam, & non raro aliquid monstri ali à subditis quando Domini tam longè absunt, quòd pertinet Germanorum nostrorum proverbium: *Wenn die Kaze nicht zu Hause ist, so tanzen die Mause auf den Bancken.* Et quis ignorat; *Columbas latius, quam par est sibi evagandi licentiam facere, si accipuer non in propinquo*

Solaciimi
Politici
Constanti-
ni M.

Antea Te-
gum
Princip
deu m. p.
vinnob.
les.

*habitat; Wen der Habicht nicht uf dem Heck-
 fizet.* Proinde nihil magis è re Reip. erit,
 quàm si aulæ Regum & Principum sint ita
 fixæ & immobiles uti Polus in cœlo; & Prin-
 cipem aliàs in umbilico regni sui debere con-
 sistere *Piccartus* (in *Observ. Hist. Pol.*) præ-
 clarè annotat. Sanè hæc mutatio sedis Im-
 peratoriæ magnam in Imperium quoque mu-
 tationem induxit, quâ Italiæ & totius Occi-
 dentis Status plurimum languefactus est,
 Episcopusque Romanus (*der Romische Pfaff*;) ob
 absentiam legitimi Imperatoris & Domi-
 ni sui, postea, ingruentibus in Italiam Bar-
 baris, sensim ea peregerit, quæ plus quàm A-
 postolica sunt. Insignem quoque Solècisimum
 Politicum Constantinus Imp. in eo commi-
 sit, quòd, Politicas Augusti literas negli-
 gens, legiones validissimas ad Rhenum &
 Danubium, in quibus quasi murus aheneus
 Imperii Romani versus Germaniam consistebat,
 inde in Orientem revocarit. Augustus
 certè Imperator, ejusque successores, facile
 subodorati sunt Imperii sui ruinam à Germa-
 nis populis posse proficisci, unde omni stu-
 dio & opera eos quàm longissimè à limitibus
 suis remotos voluerunt, tot legionibus hinc
 inde oppositis, ut Cæsaris aliquot loca ex-
 pendens probè contignavit *Stephanus Pas-
 quierius* (lib. 1. des *Recherches de la France*.
 ch. 10.) Hoc ipsum quum non probè secum
 expendere noster Constantinus, legionibus-
 que Rhenum & Danubium nudaret, quid mi-
 rum, si dein è Germanià Cis-Rhenanà, va-

ginâ illâ bellicolarum gentium, Gothi, Vandalii aliique populi à Romanis toties laceffiti, & invasi, exierint, qui, Alpibus superatis injurias, à Romanis ipsis à tempore Julii Cæsaris illatas, tam strenuè atque masculè ultum irent? Cogitare debuisset Constantinus magnum Imperii corpus multis manibus, præfertim in limitibus atque claustris, esse tuendum. Facit huc testimonium Onuphrij Panvini (lib. 3. Descrip. Imper. Rom.) ubi sic inter alia: *Exposui præcipuam Imperij casus causam fuisse, novam illam, quam Constantinus Imp. fecit, imperij constitutionem, quâ auctore Zozimo, Rhæni & Danubii ripas XV. legionum presidio spoliavit, & quod unum firmissimum ac stabile erat, quum in duo divisisset, infirmum & imbecille reddidit.* Carolus Sigonius (in Præfat. de destruct. Imper. Occid.) ita hac de re: *Româ sede Occidentalis Imperii relicta, Constantinus alterum Orientali domicilium struxit, & proprios utrique magistratus adjunxit. Quâ divisione invecitâ res Romæ, ad id temporis usque valide & magnificæ, quasi infirmiores ac deteriores effectæ, primum occultè labi, deinde apertè precipitari cœperunt, quousque ad extremum potentiâ hostium corruerunt. Hostes verò fuere Scythæ atque Germani, qui ultra Imperij limites Istrum Rhenumque flumina constituti, atque in varias gentes populosque divisi, quotidianis agrorum incursionibus, atque assiduis bellorum contentionibus Imperium misere primum lacerarunt, deinde funditus everterunt, adeò ut, si elementa*

omnia in hujus universitatis exitium conspirassent, neque facilius, neque perniciosius, neque miserabilius tantam tamque opibus firmam Imperii molem dissipatura videantur, quam cum Principibus temere savientibus ac Barbaris atrociter irrumpentibus, ipse provincia clade etiam apud posteros lachrymabili pervastata sunt: donec vetere demum sublato in Occidente Imperio novas Barbarorum dominationes, & nova regnorum domicilia receperunt. Hæc Sigonius. Porrò quoque Constantinus malè Imperio in eo consuluit, quòd inter filios totum in partes diviserit, atque illud ipsam etiam causam convulsæ Francorum potentiaë dedisse jam supra (Disc. 5. n. 8.) diximus. Constantino autem natu maximo Galliaë, Hispaniaë & Alpes Cottiaë, Britanniaë item & Hiberniaë obvenerunt: Constanti Italia & Africa cum Insulis, Illyricum & Græcia: Constantio Oriens & Thracia. Constantinus autem non contentus suis provinciis, novamque divisionem à fratribus exigens, post longas quærimoniae bellum civile movit, in quo ipse cæsus, ejusque provincias omnes invasit frater Constans, contra quem dein insurrexit Magnentius, qui percussoribus immisissis Constantem trucidavit, tandemque summa rerum ad unum Constantium, Gallo patruelè & collegâ obruncato, rediit. Sed satis de Constantino. In Theodosio I. Imp. porrò notat errorem Politicum Autor noster, dum inter filios Imperium divisit. Hic etenim Imp. postremus Romanum Imperium

Theodosii
Imp. error
Politicus.

in Occidente & Oriente integrum tenuit; Eclipsin tamen rationis in eo passus, quod, rebus omnibus feliciter gestis, duos filios consortes Imperii fecit, Arcadium Orienti, Honorium Occidenti præficiens. Sic enim pro uno duo regna extitere, nulli alio usui, quàm ut divulsus Orienti Occidens barbaris eo facilius succumberet ut Autor (§. 10.) prudenter judicat. Nam post obitum Theodosii sub Honorii Occidentali regimine Gothi sub Alarico Rege Italiam ingredienti ipsam Romam tandem cepere, & ita, captâ sede Imperii Occidentalis, Occidentali Imperio colophonem imposuerunt, Romamque Gothico suo regno adjecerunt. Sub Honorii itaque regimine in Occidente videmus præcipuè fructus Solæcismi illius Politici, quem Constantinus M. in removēdis legionibus à Rheni & Danubii ripis commisit, atque hoc modo Barbaris late patentem portam quâ finibus & latibulis suis vagarentur, pandit. Alaricus ille Gothorum Rex, qui antea apud Theodosium ductor exercitus contra Eugenium fuerat, mirabilemque ac conturbatum Imperii statum tum temporis quum videret, in Italiam ingressus, sedem ab Honorio expetiit, cui etiam Galliam adversus Francos defendendam concessit. Cæterum quid sit? Alaricus terras promissas cum occupare intendit, Gothi, die Paschatis nihil tale suspicantes, à Stiliconis militibus adorti, qui tamen victi tandem ac prostrati. Hinc Gothi, in rabiem furoris acti, Romam

Error ad
versus
Gothos
commis-
sus.

Desidia
Honorij
Imperij
Occiden-
tis ad oc-
casum de-
ducit.

contenderunt cuncta igne ferroque vastan-
tes: Vrbs ipsa per biennium obsessa, capta est.
A. C. 41. Durante obsidione quos errores
commiserit Honorius ita describit Procopius:
*Obsederat, inquit, Alaricus Romam jam
biennio, nec Honorius qui Ravenna desidebat,
aut ferre suppetias poterat, aut audebat. Nam
cum nihil minus, quam de urbis salute sollici-
tus esset, Stilicone interfecto ducem exercitui
minimè profecerat, qui rem adversus Gothos
administraret. Et post: Cum nunciatum Ho-
norio esset Ravenna, Romam perditam: credi-
dit ille de catello, vel, ut alii narrant, de pu-
gnaci Gallo, cui nomen indiderat Roma, signi-
ficatum esse: admiratumq; vehementer tam su-
bito perijisse eum, qui cum paulò ante festivissi-
mè luserat. Adèd socordis ingenii Princeps fuit,
nec quicquam omnino paterne avitæque virtu-
tis retulit. Hæc Procopius. Adèd verum
sæpenumero evadit illud: Heroum filii noxæ.
Forfan hic Imperator credidit sibi victoriam
adversus Gothos è cælo devolaturam; quum
tamen Sapientissimus Regum dicat: Equo
ad pugnam parato, victoriam à cælesti Numi-
ne præparari. Officium sanè est imperare, non
Regem esse, ut prudenter inculcat Stoicorum
Princeps Seneca. Nec minus sapienter ille:
Ad clavum sedeo; & tu ad somnum me vocas?
Scitè quidam, Regem, Politicas literas igno-
rantem, coronatum appellat asinum. Certè
hic Honorius ignavi profus fuit ingenii, &
adèd negligens in gubernatione, ut literas
multas ipsius nomine edendas, ne quidem*

relectas à seſe, ſubſcriberet, & in ſummo Reipub. diſcrimine voluptates tuas tantum quæreret. Talis autem quum eſſet Honorius quid mirum, Si Roma, orbis & urbium Regina, Barbaris ceſſerit? quid porrò mirum ſi Stilico, perfidiæ & doli mali pleniffimus, ea agitarit, quæ plus quam civilia ſunt? *Es iſt Stilico*
der Bock alhier zum Gartner und der Wolff
zum Schaffhirten gemacht. Hic enim cum tu *perſia*
confilia
plus quæ
centum
millia ar-
matorum
Imperio
Occiden-
tis nocent.
tor conſtitutus eſſet Imperii Occidentis, im-
memor beneficiorum à Theodoſio I. in ſe-
collatorum, immemor etiam affinitatis cum
Honorio, regnum tamen Eucherio filio af-
fectans, ingentia Imperio intulit mala. Nam,
quia ex gente Vandalicâ, Gothis inimica,
oriundus erat, Suevos, Alanos, Burgundos
& populares ſuos Vandalos, magnâ ſpe præ-
dæ, ad Gallias hoſtiliter invadendas occultè ſollicitavit, ſperans fore, ut aut Honorius bello ſuccumberet, aut filius in regni confortium veniret. Poſtea Gothos ex inſidiis opprimens (ut ſuperius dictum) reliquiis eorum occaſionem præbuit, ut, duce Alarico, tandem Romam, Imperii Occidentalis caput, invaderent. Et quamvis Stilico *Decre-*
menta Oc-
cidentalis
Imperii
ſub Hono-
ric.
patefactis pernitiſis conſiliis juffu Honorii
cum filio Eucherio occiſus ſit; tamen Impe-
rium occidentis Barbaris prædæ expoſitum,
& valde dilaceratum, Gothis Italiam, Hiſ-
panias verò & Gallias, Vandalis, Suevis &
Alanis (ad ſumptis in ſocietatem belli Fran-
cis & Burgundis) rapinis & incendiis vaſtan-
tibus, ac Imperio eripientibus. Honorio

Decremē-
tum Im-
perii Oc-
cidentis
sub Val-
tentina-
no III.

mortuo ipsi in Occidente successit Valen-
tinianus III. ultimus Imperatorum Occiden-
tis, sub quo quicquid de Imperio in Occi-
dente reliquum fuit, id per Barbararum gen-
tium infusionem avulsam, proprios ferè Re-
ges sibi sumpsit. Vandali, Alani, hoc tem-
pore in Hispania consistentes, dissidiis &
factionibus Romanorum Ducum in Africa,
Aëtii scil. & Bonifacii, invitati, mare tra-
jicientes, & acciti à Bonifacio, Africae par-
tem sub Genserico Rege subjugarunt, & tan-
dem, captâ Carthagine, quæ 580. annis Ro-
manis paruerat, Regnum Vandalicum con-
diderunt, Vandali que postea in Aphrica re-
lictî fædus cum Valentiniano inierunt, qui
pacem cum eis fecit necessariam magis,
quam utilem. WestGothi quoque, quibus
Honorius, coactus suâ voluntate, Gal-
liam Aquitanicam inhabitandam conces-
serat, regni sui pomeria latius in Gallia
dilatarunt, acceptisque utrinque cladibus
Romani tandem cum iis contra tran-
sitionum communem regulam, quâ u-
num datur, alterum retinetur, omnibus da-
tis, quæ armis occuparant, pacem fecerunt.
Calamitosis enim hisce temporibus
nullum jus apud Barbaros occurrebat, ille-
que qui gladium tenebat in manibus, opti-
mè de finibus disputabat. In Britannia porro
cum Sotorum & Pictorum rapinæ & impe-
tus indies continuarentur, neque Aëtius,
Præfatus Galliarum, contra viciniore hostes
occupatus, auxilia, iterum & sæpius flagi-

Vandali.

WestGothi.

450
S. 11.

rata, Britannis præstare posset, illi Angelorum Saxonicam gentem, tum ad Rheni ostia hærentem, ad patriæ suæ defensionem invitarunt. Hi quum specie amicitia in Britanniam trajecissent, hostesque feliciter repulissent, postea armis in Britones concessis sub prætextu, quod stipendia non apparent, revera pulchritudine insulæ ad scele- ratum habendi amorem allecti, totam ferè in- sulam sui juris fecerunt, atque etiamnum cum Scotis, interjectis limitibus, illi insulæ imperant. Hoc modo Britanni veteres, cu- pientes vitare Scyllam in Charybdin inci- derunt, ac simul cum patria & nomen (Bri- tanniâ in Angliam Politicè transformatâ) amiserunt. Quomodo porrò Galliam & Ita- liam Attila sub Valentiniano III. Imperatore afflixerit Historici latè tradunt.

V. Ex iis, quæ paulò fufius ad Autorem nostrum illustrandum adduximus, ruinam & *Politica* *remini-* *ſcentia de* excidium occidentalis Imperii, & qua occa- *exordio* *Imperii* *Occiden-* *tali.* sione illud contigerit, satis clare constare arbitror. Scilicet (ut brevibus hoc iterum commemorem) pleraque illius Imperii jam Honorii & Valentiniani III. Cæsarum ætate à Germanicis gentibus, hætenus Danubio & Rheno seclusis, sunt occupata, & ita illâ tempestate non totis quinquaginta annis perierunt Romanis pæne mille annorum labores, quos acquirendis iis insumpserant. Ita sanè Hispania Vandalis, West-Gothis ac Suevis: Gallia Francis ac Burgundis: Bri- tannia Pictis, Scotis, Saxonibus Anglis:

Vindelicium ac Noricum, ut & Rhætia potissima, Bajoariis atque Alemannis: Pannonia post alios Hunnis ac demum Hungaris cesserunt. Ne ipsam quidem Italiam in ditione sua Populus Romanus retinuit. Hanc enim West-Gothi & Vandali incursionibus suis sub Honorio & Valentiniano III. summè debilitarunt, eamque dein Heruli, mox Ost-Gothi infederunt. Sed quæ causa tanti Imperii Occidentalis excidii? Tanti mali causas Constantino M. alii, qui humanâ & Politicâ ratione hasce mutationes rimantur, adscribunt (Vid. supra h. Disc. n. 4.) Alii fœcordiæ successorum Theodosii. Noster Autor (§. 10. h.) in utrorumque castra transit, qui præterea in ea opinione esse videtur (in verb. §. 10. *non deteriore jure &c.*) quòd per tale Occidentalis Imperii excidium Romanorum malè parta, malè quoque tandem sint dilapsa; quum non soleat esse diuturna ejusmodi possessio, in quam gladio & vi violentâ inducimur, ut Magistri rerum civilium pluribus in civilis prudentiæ libellis ostendunt. Quod verò Romani, qui Reip. suæ bellum pro scopo præfixerunt, sæpissime injustis causis bella gesserint, atque ita diversarum provinciarum dominia acquisierint, habemus confitentes ipsosmet Romanos.

Romani
sape inju-
stis bellis
sibi regio-
nes acqui-
siverunt

Cypri occupatæ iniquitatem improbant lum-
mopere Cicero (Orat. pro domo sua) & Am-
mianus Marcellinus (l. 14. Hist.) De Corin-
tho excisâ idem Cicero (l. 3. de offic.): *uti-
litalis specie in Repub. sæpissime peccatur, ut*

in Corinthi de turbatione nostri. Carneades Philosophus (ut ex Cicerone refert *Lactant.* l. 5. Instit. c. 17.) ita : *Si justitia sit observanda Romanis ad casus redeundum esse :* Galgacus apud Tacitum ait , quod raptores Orbis Romanos ob nimiam avaritiam nec Oriens nec Occidens satiet. (Vid. pl. *Artur. Duck.* l. 1. de Autor. Jur. Civ. in domin. Princ. Christ.) Quid igitur mirum , si bello acquisita , bello quoque amissa sint , & de male quæsitis fera posteritas gaudere non potuerit ? Potissimam & principem hujus notabilis conversionis causam , ego fatali cuidam supremi Numinis indignationi adscribo. Percenscat quis à principio conditi Imperii Romani usque ad Arcadium & Honorium plerorumque Imperatorum impietatem , improbitatem , tyrannidem , crudelitatem , persecutiones in Christianos , dein , fundato Christiano Imperio , impias hæreses , Apostasias , adulteria ac omnis generis vitia , & mirabitur , quare nõ citius Imperii illius prora & puppis interierit ? quum propter injustitiam Deus O. M. regnum de gente in gentem transferat. Cæterum lento gradu ad vindictam sui divina quidem procedit ira ; sed tarditatem supplicii gravitate pænæ compensat. Id quod tandem præcipuè Valentiniani III. temporibus in Occidentis Imperio re ipsa deprehendere est. Brevi siquidem spatio , videlicet intra annos 44. bis capta Roma , primum sub Honorio à Rege Gothico Alarico , altera vice à Rege Vandalico Genserico post mor-

Attila
flagellum
Dei.

tem Valentiniani III. qui adulteriis & magiâ
contaminatus, scelerum & ipse, & Imperium
Occidentis pœnas dedit. Sic justus est Deus, &
justa sunt judicia ejus, ut ipse Mauritius Im-
perator, quum mox gladius militaris in cer-
vicem ejus esset stringendus, ultimo elogio
confirmavit. Ipse Attila, quum durante
regimine Valentiniani III. Galliam & Ita-
liam & aliàs provincias miserandum in mo-
dum affligeret, & omnia longè lateque va-
staret, à quodam Galliæ Episcopo, cui no-
men Lupus, non sine causa ita salutatus;
*Salvum te advenisse gaudeo, quem judico fla-
gellum esse Domini, & Dei mei, missum ad
castigandos populos.* Quod olim Assyrii &
Babylonii Reges fuerunt Israëlitis, id hodie
Turcæ sunt Christianis. Cæterum sum-
mum Numen rursus expiatum, flagella ista
tandem in ignem conjicit. Dicant ergo alii,
quicquid libet, ac conferant convulsi occi-
dentis Imperii causam cum Autore in Con-
stantinum, Theodosium & alios, ego sanè
statuo ineluctabilem esse fatorum vim, &
cujuscunque Imperatoris ac Regis Imperium
& Regnum mutaturus est Deus, ejus consilia
corrumpere solet, manumque injectantibus
fatis sensus imperantium hebetari solent, ut,
quod accidit, meritò accidisse videatur, &
casus in culpam transeat. Ut vel hinc appa-
reat esse Fatum & Nomen & sanctam Dei
immortalis curam quæ per causas medias,
variè connexas, omnia temperat, & propter
injustitiam regna de gente in gentem trans-

fert. Deus siquidem est, qui transfert & stabilit Imperia. (add. Illustr. Dn. Forstner. ad l. 3. Annal. Tacit.) Certè, quoties hujusmodi Regnorum ac Rerumpubl. vicissitudines adspicio, & intra præcordia mea tacitus perpendo, toties cogitationum hanc summam facio; quòd nihil stabile & fidum fluxa norit mortalitas, & quòd admiranda Numinis sapientia in cõversionibus Rerump. cunctis ob oculos ponat, nulli scilicet permanentem in hoc mundo civitatem esse. Nunc rursus ad propositum.

V I. Quum itaque (uti dictum) Imperium Occidentis à Barbaris hinc inde diripitur atque corrumpitur, varia rursus ex eo generata sunt regna. Ita sub Valentiniano III. ex direptis Imperii illius provinciis exortum est. (1.) *Regnum Francicum* sub primo Francorum Rege Pharamundo circa A. C. 420. (Vid. quæ supra Disc. 4. & 5. de Francis tradidimus.) (2.) *Regnum Anglicum* conditum ab Anglo-Saxonibus, qui à Vitigerno Britannorum Rege contra Pictos & Scotos conducti ingressi sunt Britanniam an. 449. (ut scribit Beda) & fertilitate Insulæ capti ibi confederunt, atque ita etiam illam partem Romano Imperio subtraxerunt. (3.) *Regnum Burgundicum*, quod Burgundiones, populi Germaniæ, ea parte Galliæ, quæ adhuc hodie Burgundiæ nomine insignitur, fundarunt. (4.) *Regnum Alemannorum* ab Alemannis; cui nunc est Suevia & Helvetia, constitutum. (5.) *Regnum Bojorum* à Bojis in Bavaria & Nori-

*Imperium
Occidentis
resolvitur
in varia
regna.*

co fixum atque locatum. (6.) *Regnum Ost-Gothorum* in Pannonia. Nam Gothi Pannoniæ hoc regnum tenuerunt ante Attilam Hunor. R, cujus potentia oppressi sunt. Cæterum post ejus mortem Gothi rursus præ Attilæ filiis rerum potti sunt & ita retinuerunt regnum in Pannonia per annos circiter 100. donec Theodoricus Rex ex Pannonia Italiam dein intraret, & à Zenone Imp. Orient. contra Odoacrum mitteretur. Hinc postea Hunni & Avars tempore Justiniani redierunt, & effusi sunt in ea loca, quæ hodie Walachiæ & Bulgariæ nomine veniunt, & in vicinam Pannoniam. Duo hi populi sc. Hunni & Avars mixti, Hungari dein dici cæperunt usque ad nostra tempora. (7.) *West-Gothorum* in Hispania. [8.] *Vandalorum* in Africa. Hæc regna omnia circa idem ferè tempus cæperunt. Imperii Occidentalis destructionem *Carolus Sigonius* libris 20. descripsit, qui ita concludit: *Posthæc ipso prorsus extincto Imperio, res Romana in multa regna est distributa, Francorum & Burgundionum in Gallia, Gothorum in Hispania, Anglorum & Sctorum in Britannia, Longobardorum ac Normannorum in Italia &c.* *Otto Frisingensis* [l. 4. c. 31.] ita de excidio Occidentalis Imperii: *Exclamare contra rerum mutabilium miseras tempore & loco exigente cogimur. Ecce enim regnum illud maximum ac potentissimum, & quod solo nomine gentes terrebat ante, orbem terrarum concutiebat, jam paulatim decrescendo, & sub primâ eruptione, que sub Alarico facta*

est, dehonorum, postmodum in conculcationem Barbaris patuit: misera urbs non solum capta, sed jure victoris in potestatem ac imperium peregrinorum lachrymabiliter subacta invenitur.

VII. Post Valentinianum III. ultimum, Occidentis Imperatorem, aliquot minorum gentium extiterunt in Italia Reguli sive potentius Tyranni qui mutuis lanienis & infidiis interierunt, neque diu regnarunt. Inter eos verò, qui Romæ præfuerunt à morte Valentiniani, fuit quidam Augustulus, quem Odoacer Herulorum, Rugiorum & Thuringorum, in Italiam transeuntium, Rex, ad Imperii abdicationem coëgit. Et hic finis fuit Imperatorum Italicorum. Odoacer autem Romam ingressus, primus se Regem Urbis Romæ & Italiæ nominavit. Sed hic victus & tandem interfectus à Theodorico Ost-Gothorum Rege, atque ita in Theodorico regnum Gothorum in Italia propagatum, Italiaque ab Imperio planè avulsâ Gothici juris facta fuit. De Theodorico, qui pulso Odoacro Ostro-Gothorum in Italia regnum instituit, Iornandes (de regnor. Success.) in hæc verba: Cum Odoacer regnum Italiæ occupasset, Zenon Imperator, cernens jam gentes patriam illam possidere, maluit Theodorico, ac si proprio jam clienti, eam committi, quam illi quem non noverat, Secumque ita deliberans ad partes eum Italiæ mittens, Romanum illi Populum Senatunque commendat: eumque Rex gentium & Consul Romanus Theodoricus in Italiam petit.

Status in Occidente post Valentinianum III.

Origo Regni Italiæ eiusque progressus sub Ost-Gothi.

Idem (l. 1. de reb. Geticis.) Theodoricum inducit à Zenone petentem donari sibi Italiam : *Expedit namque ut ego , si vicero, vobis donantibus regnum illud possideam* : Item : *Ego enim si vicero, vestroque munere possidebo*. Paulus Diaconus (Hist. Miscell. l. 5. c. 7. scribit Theodoricum Romæ consensu Zenonis Augusti regnasse. Idem Iornandes refert Iustinianum bello suo Gothico non aliam causam prætexuisse, quam Amalefunthæ, quæ fidei ejus se commiserat, indignam necem. [l. de Reg. succes. 113. & de Reb. Goth. c. 60.] Vid. Dn. Conring. de Germ. Imp. Rom. c. 5. Sic regnum Italiæ à Rugiis & Herulis in Odoacro cæptum, ab Ost-Gothis postea continuatum. Ost-Gothorum ea in Italia vis fuit, ut ipsâ Vrbe Româ cum omnibus Italiæ partibus occupata, conditoque novo quoddam Italiæ regno, Imperii Romani nomen per ipsam Italiam penitus aboleverint, ejusque insignia sustulerint. Neque verò Reges illi Ostro Gothici alio titulo, quàm Italiæ Regum usi sunt; imò ab insignibus etiam Romanis prorsus abstinerunt, ut ex ejus ævi Scriptoribus notum. Hinc Iornandes Gothus [l. de regnor. Succ.] ubi de Odoacro & Augustulo : *Sic Hesperium regnum Romanique populi Principatum, quod DCCIX. II. C. anno primus Augustorum Octavianus Augustus tenere cæpit, cum hoc Augustulo periit: Gothorum dehinc Regibus Romam tenentibus. Et sic Imperium Romanum, quod in Augusto maximum erat, in Augustulo in Occidente dimi-*

diminutum & ad alios translatum. Gothi itaque Italiam ab A. C. 476. usque ad an. 511. quiete tenuerunt, quo tempore Iustinianus per fortissimum & maximè strenuum Ducem Bellisarium cepit Gothis rursus Italiam eripere, atque Romano Imperio, cujus vis & majestas in Oriente supererat, restituere. Neque tamen Gothis excisis Italia Romanis integre reddita est. Licèt enim Narses, Dux Iustiniani, devicto Tejà ultimo Gothorum Rege, & reliquiis Gothorum ex Italiâ pulsus, Italiam rexerit tanquam Proconsul seu Præses annis sedecim; deinde tamen Longobardi, Germanica gens, [quæ fatalibus gentium migrationibus ex patriâ suâ, ubi hodie Magdeburgum & Halberstadium est, in Pannoniam secessit] à Narsete, quem Iustini II. Imp. vxor Sophia Contumeliâ affecerat, in Italiam vocati, illam fædè lacerarunt, eamq; pulsus Cæsarum præliis, pæne omnem sui juris fecerunt, exceptâ Roma ejusque pomæriis, Vrbe Venetiarum, Pentapoli, & Exarchatu Ravennatensi, quas Imperii Occidentalis reliquias Græci Imperatores missis Exarchis [id est Principibus præcipuis, Germ. *Erzherzog*] adhuc sub Imperio suo continebant, ut Autor noster [§. II. h. cap. in pr.] quoque innuit. Sedes illorum fuit Ravennæ, primusque à Iustino II. Imp. missus fuit Longinus, homo impurus atque sceleratus. Hi Exarchi quum Longobardos in se irritarent, magnas vastationes & ciudes Italiæ intulerunt, atque sic tandem illæ reliquiae, patulo

ante enumeratæ, etiam Longobardis, præter duas urbes Romam & Venetias, cesserunt, quæ duæ urbes Longobardici Regni temporibus, Romani Imperii nomen retinuerunt; reliqua verò omnia Longobardici Regni titulo venerunt [Vid. Dn. *Corring.* de Germ. Imp. Rom. c. 4.]

*Papæ con-
estat in-
genesea mu-
tationem
in Italia.*

VIII. Hujus miserimi Italiæ status, & Græcorum Longobardorumque imperii; quasi inter sacrum & saxum penduli, cæpit quoque Pontifices tædere, quos Exarchi illi sibi vehementer reddiderant infestos, imò ad Longobardorum incrementem, ac sibi valde molestam potentiam etiam Pontifices inhorruerunt. Causa quare Papæ Græcorum Imperium non amplius lætis oculis adspicere potuerint Autor (§. II.) affert, scilicet Exarchorum libidinem, & quod nonnulli Græcorum Imp. in statuas sævierant, quam postremam Autor noster jocosè ac falsè hic traducit. Cæterum hoc altius nunc repetendum. Quum Italia, uti dictum, inter miserum Exarchorum & Longobardorum regimen quasi dubia fluctuaret, Exarchique illi relictâ Româ, toties vastatâ & dirutâ, Ravennæ residerent, hique tanquam Vicarii Imperatorum, eâ essent auctoritate, ut Pontifex Romæ creatus, ab Exarchis confirmaretur; Pontifices, qui in turbatis aquis piscationem fructuosam esse norant, paulatim potentiâ se efferre, Exarchos illos superbo supercilio adspicere, eorumque auctoritatem labefactare. Etsi verò ne tum quidem Ponti-

fices sibi potestatem in cives Romanos arrogabant, quæ penes Senatum Urbis erat; tamen propter reverentiam ordinis sacri, multa ad eos negotia etiam Politica delata sunt, quæ suis consiliis direxerunt. Et quamquam initio non tam suæ, quàm Urbis Romæ potentiam restituere conati sunt; tamen quum ad potentiam eam usurpandam paulatim assuefierent, gustatâ ejus dulcedine id agere cœperunt, ut non tam Urbis quàm suam potentiam auferrent & præcipuè eas Vrbes, quæ non procul Româ aberant, sibi vindicarent. Prout itaque in rem suam interpretabantur Pontifices modò Exarchos illos in auxilium adsciverunt, modò oppugnarunt, semperque ex publicis calamitatibus appositissimè commoda sua promoverè, & non pauca ad sacrum molendinum suum traherè cœperunt. Nam illas juris & æquitatis naturalis plenissimas regulas: *Ex alienis incommodis & jactura, proprium commodum querere nefas est; Item: Nemo cum damno alterius debet fieri locupletior*; in sanctæ sedis consistorio non audiebantur; sed è contrario Iulij Cæsaris funesta sententia: *Si violandum est jus, regni gratia violandum est; in aliis pietatem colas*; itemque Tiridatis barbarum illud judicium: *Sua quæque retinere privata domus; de alienis certare regia* [Pontificia] *laus est*: in Pontificis auribus gratissimum sonum edebant. Ut minimè falsi sint nostrates quando ex ungue Leonem ita describunt:

Accipe, cape, rape, sunt tria verba placentia
Papa. m 2

Neque verò Pontifices eam ob causam obedientiæ legitimæ, Cæsari debitæ, vincula laxare debebant, quod Exarchi illi non raro sceleribus & libidinibus indulgentes integerrimæ vitæ minimè extiterint: Etenim con-
 sectarium sine sequela est: Ministri Imperatorum, Regum & Principum sunt luxuriantes & libidinibus dediti, ergo antistites sacrorum & sacerdotes ab obedientia illorum sese exemere debent: Imò Sacerdotum tum partes & in eo sunt, ut pro sacris rostris ex Verbo Dei vitia illa taxent, &, ut in viam redeant, diligenter, modestè tamen, illos admoneant.
 Fac Longinum, primum exarchum, fuisse adulterum, qui per ministros sceleratos vi & fraudibus alienas conjuges & nobilium filias ad se traxerit, uti de eo perhibent; alii P. familia, imò majora, patrarint; tamen inde non sequitur: Ergo quadrata rotundis sunt mutanda, legitimique ac summi magistratus obedientiæ nos debemus subtrahere. Vbi hoc scriptum? Cæterum latet hic anguis in herba: Statim enim ac divitiis & delitiis affluere ceperunt Episcopi Romani sanctitas & pietas, pedetentim valere jussæ, evanuerunt. Postea verò, feliciter in turbatis aquis piscati, ac fraudibus & totis viribus in vacuam Imperatoris sedem immissi, Primatum captarunt, quem tandem à Phoca Imp. lævo Bonifacius III. Papa impetravit, atque ita initium sumpsit tyrannis hierarchiæ Romanæ. Huic tamen superbiæ ad luc Georgius M. antecessor Bonifacii III. vehementer oblueta-

, quammodo (l. 6. Epist. 130.) ita scribit:
confideleleleter dico: Quicumque universalem
ardotemnm se vocat, vel vocari desiderat, in
ione suuuuuâ Antichristum præcurrit. Noster
 tor (S. S. S. S. II. l.) Pontificis Romani exem-
 onem alalalab Imperio Græcorum tam urbane
 ducit, , , , ut elegantiori modo fieri vix po-
 rit. S. S. S. Sane Dn. de Monzambano noster
 hanc (s s s solum ob causam, quod Pontificis
 Sacerddddotum ambitionem in toto libello
 adè s s s sscite perstringit, apud Evangelicos
 nes immmmortalem nominis gloriam per
 nem seseleculorum memoriam jure meri-
 ue haèèèètenus consecutus est, & adhuc in
 rum ccccconsequetur.

X. PpæPostquam itaque Pontifices Romani
 natumn n n inter omnes Episcopos à Phocá Occasio
nes transf-
 o. impetretetrarunt, ac plerique tum temporis lati à Gra
ci ad
 es efferrant, & ab omni liberali disciplina Francos
Imperij
 ui, Papæ plus solito temporalibus negotiis
 mplicacacare, transferréque imperium de
 te in ggegentem, prout occasio postulabat,
 erunt. . . . Hinc Agatho jugo Imperatoris
 usso Ra. a. avennatum Patriarcham sibi subdi-
 Antecæcæa enim Ravennæ Antistiti Valen-
 nus IIIIIII. lancum donavit pallium, quo tum
 s utebææatur Imperator, ex quo altercatio
 ennaturuum antistitum orta, Romano
 copo a æ æ æuari poscentium; quæ contentio
 a possidelelea fuit, cum Exarchatus translatus
 Raverennam, donec tandem Constanti-
 oli teletente Imperium Constantino IV.
 hicpiscscscopus Ravennas sc Romano Epif-

Pontificiū
machina-
tiones ad
fundandā
Hieromo-
narchiam

copo subjecit, uti ante dictum. Gregorius porrò III. Leonem Imperatorem, Dominum suum excommunicavit, & nihil non tentavit, ut omnes subditos ab obedientia illius retraheret, ut latius apud Historicos videre est. Nimirum tædebat illum fictitium Christi Vicarium, qui fraudibus ac dolis sacrae per orbem potestatis summam ad se traxerat, mancipium amplius esse Græcorum, & quidem talium, qui naso erant truncati, ut Justinianus II, oculis privati, ut Constantinus Irenæ filius, aliisque vitiis corporis affecti, quum tamen is, qui sanctæ sedi Romanæ (*Heiliger Stuhl Knacke nicht*) præest sit Dei in terris vicarius. Sed ubi hoc scriptum? Respondetur: In quinto Evangelio Gregorii VII. de omnipotentia Papæ. Omnes siquidem Monarchiæ defecerunt, & non restat alia nisi Antichristi, qui sacra profanis miscens in castello S. Angeli, adjuvantibus Antijesuïtis, totum Christianum orbem misere hodie convolvit. Sacerrimo atque nefario proposito, fundandi illud horrible Pap-Imperium, Pontificibus Romanis pulcherrima occasio oblata, quod Imperatotes Græci, in Oriente novam Romam suam colentes, longè remoti, veterem Imperii sedem levi brachio tantum fulcissent, vitam turpem ac luxuriosam domi viverent, ac se ipsos prostituendo, in contemptum adducerent. Regum quoq; ad exemplum sese in Italia cōposuerunt Exarchi, qui à Longobardis, indies increfcente eorum potentiâ, tantum non ad

Occasione
negotiorum
Potestas
temporalem
potestatem
fundavit.

incitas redigebantur : Præterea bellum cum sacris imaginibus sive Iconomachia ab Imperatoribus Græcis suscepta, animos Italorum à legitimis dominis alienarat, in Pontifices verò, propensissimos reddiderat. Imperatorum summa ratio erat, per solam animi puritatem, vitamque honestè exactam, Numen reddi posse amicum atque propitium; adeoq; idololatriam istam ad Autorem suum in tartaream voraginem esse relegendam censuerunt : Contra Pontifices statuas illas, ad imbuendam Superficiariis pietatis ritibus rudem ac simplicem plebeculam, utilissimum instrumentum judicabant, eaque viâ & ratione vulgarem turbam, quæ externis istis illecebris mirum quantum devinciri ac deliniri solet, futuræ Hierarchiæ suæ eò facilius subjici, ac sub eâ retineri posse arbitrabantur. Ergo quum longè remotus Græcorum Imperator, ob ingruentem Sarracenorum vim, non metueretur, ejusque majestas in Italiâ veluti fulgur ex pelvi esset, Exarchi verò in controversia finium regundorum adeò succumberent, ut ægre se intra Ravennæ mænia defenderint, atque vim vi contraria repulerint, imò tandem victricibus Longobardorum armis succubuerint; Pontificum conatibus nihil aliud deerat, quam ut consultis tandem facta jungerent, atque ita tandem Ecclesiasticum pariter ac seculare imperium in sua, velut Vice Dei, persona simul unirent. Etenim fortassis futurum credebant, majorem splendorem accessurum Ecclesiæ, si ca-

stello S. Angeli Romæ præsideret summus Præsul qui alterâ manu claves Petri, alterâ verò gladium Pauli teneret, brachioque seculari & ecclesiastico Ecclesiæ gremium constringeret, juxta illud: *Ecce duo gladii: Pasce oves meas.* Quò minus verò quæstuosissima illa piscatio in turbidis illius ævi aquis procedere feliciter nondum posset in causâ erant Longobardi, qui intentioni Pontificum obicem ponentes, illos variis modis vexabant. Hos itaque ut Papæ attererent, dici non potest, quibus dolis Francos inescatos adversus Longobardos incitarint atque armaverint, præcipuè Agatho, ejusque artes imitatus Zacharias Papa. Incredibile dictu est, quos palpos Francis hic Pontifex obtruserit, adeò ut nullus unquam Proteus tam varias figuras induere, aut in tot vultus sese transformare potuerit. Longobardos, quos antea Ecclesiæ patronos vocaverat, nunc à Satana procreatos, & hominum appellatione indignos pronunciat. Dum verò hoc tempore Aistulphus Longobardorum Rex Ravennam, Exarchorum sedem, occuparet, & oppidis quibusdam Pontifici ademptis, Exarchatui Græcorum, qui unâ cum regno Longobardico sub Iustino II. cæperat, finem imponeret; cumque is porrò à Romanis annum tributum peteret, atque ita Annibal Longobardicus Romanis portis appropinquaret; Stephanus II. Rom. Pontifex quem solus Romæ imminenti Longobardorum potentia par non esset, Pipinum Fran-

corum Regem accersivit, qui bina vice Italiam ingressus Aistulpho Ravennam & alias urbes, eripuit, omnemque Exarchatum ac Pentapolin Ecclesiæ Romanæ dono dedit. *Incrementum sedis Papalis.* Diferterè annales Francorum : *Pipinus redditam sibi Ravennam & Pentapolin & omnem Exarchatum ad Ravennam pertinentem ad S. Petrum tradidit.* Fictas & ad Pipinum hac de remissas literas Papæ sub S. Petri nomine ex latebris Vaticanæ Bibliothecæ deprompsit & ad an. 755. annalibus suis inseruit Baronius. Carolomannus frater Pipino hoc tamen graviter dissuasit, ut videre est apud *Anastas.* (in vit. Stephani III.) & in annal. Francor. ad an. 753. In regione Exarchatus tum fuerunt urbes præcipui nominis: Ravenna, Faventia, Cæsena, Forum Livii, Forum populi, Bononia, Rhegium, Parma, Placentia. Sic itaque omnis hæc Regio Pontificis fidei à Pipino permissa, secutaque deditio ovium, sic enim Papa appellat, id est Civitatum Exarchatus Ravennatensis, quas Pontifex deglubere volebat; quamvis Constantinopolitanus Cæsar antea rogasset, ut eam sibi restitueret, quòd esset Imperii, non Ecclesiæ Romanæ. *Radulphus de Columna* [in Tr. de Translat. Imper.] contendit Francos expiandi peculatus gratia, civitates Exarchatus, ut liberales viderentur de alieno, Pontifici donasse. Mihi historiam illam legenti, cum Imperator Græcorum Constantinus, tum etiam Pipinus, Francorum Rex, insignes errores commisisse videntur. Cæsar propterea,

Error
Gracilm-
peratoru,
Pontifices
prohibet
in majus

quòd Stephano, opem & auxilium imploranti suppetias non tulerit. Fertur Cæsar ita rescriptisse Papæ: *Habetis arma secularia, & nervos belli, Imperatori ereptos, defendite vos ipsos.* Hanc repulsam passus Papa, Pipino, qui autoritate Zachariæ Papæ in Regem Francorum unctus erat, Italiam prodidit, qui optatissimam hanc potiundæ Italiæ occasionem ambabus, quod dicitur, manibus amplexus est. Dicit non potest, quantopere tum Pontifex Pipino missis legatis B. Petri & Virginis Mariæ tutelam prolixè fuerit pollicitus: B. Petro pereunti esse succurrendum, alioquin nihil idem salvificam ipsi profuturam, literis significabat. *Lehmannus* in Chronico Spirensi verba epistolæ Papalis ita refert: *Ich bitte ihr Wollet euch des Apostels Petri Sach lassen zu herzen raichen, und Was ihr dem Partner des Himmels zuverehren zugesaget, ihm auch Würcklich zugestatten euch bearbeiten, bedencket Wie ein starcker anmahner derselbige sey, und lasset euch keine beredung noch gaben von euerer zusag zuruck halten, damit ihr nicht in ewige traurigkeit fallt und verdampfebleibet im kunfftigen: Ich beschuvere euch bey Gott dem Allmechtigen; durch die hochgeehrte Jungfraue die Mutter Maria: durch alle Himtische Heerscharen: durch das jungste Gericht, Vvas ihr dem Heiligen Petro zugesagt, das irh dieselbigen Stat und orter geliefert zuwerden verschaffet: dan darumb hat euch Gott durch meine Demuth, vermittelt des H. Apostels Petri zum konig gesalbet, das die kirch*

durch euch erhohet Werde &c. Adverte orbis terrarum ! tacete priora secula ! obstupescere rerum natura ! Tantumne religiosa superstitio civili orbi malorum concitare potest ? ut hac ratione Crypto-Paganismus puram Christianam religionem tandem fermentaret atq; obscenam redderet ? Cæterum quid factum est ? Pipinum hæ fascinoes & incantamenta Papalia facilè fervidum reddebant , ut illum , cujus antecessoris auxilio Regiam Francorum coronam , Chilperici tonsurâ approbatâ , erat indeptus , à Longobardorum insultibus liberaret. (Vid. Autor. §. 11. in fin. h. ubi egregia habet.) Quamvis autem Constantinus Cæsar Exarchatum, tredècim, ac Pentapolin 16. Vrbes complectentem, à Pipino victore sibi atque Imperio reddi postulaverit ; tamen hic de alieno liberalitatem in Pontificem , terras illas valde ligurientem, exercuit , eique ditiones illas , ut S. Petro possidendas , concessit , atque scribam istas donationes referre in tabulas iussit , ut narrat Sigonius. Insignis sanè solæcismus Ecclesiasticus , quem meritò viri prudentes & civilium rerum gnari in Pipino notant. Hac ratione enim, Pontificibus in mystico Ecclesiæ corpore se pro Capite , sine Servatoris tamen suffragio, gerentibus , accesserunt aia , quarum beneficio seculare imperium , toties affectatum , complexi , sensim ea agitare cæperunt , quæ plus quam civilia sunt. Tradunt vulgo Pipinum à Papa in eo esse receptum , quod Pontifex obtenderit , quod jam

Error Pontificus Pipini.

Constantinus M. ditiones illas sedi Romanæ transcripserit, ac proinde Pipinum putasse, se hac occasione Pontificibus restituere, quod antea ad ipsos pertinebat. Falsa autem persuasione inductum Pipinum ne redderet Reip. Imperii Ravennatensem Exarchatum, utut Imp. Græcorum Constantinus id enixè petierit, docet nos *Anastasius* (in vit. Steph. III.) Caterum ponamus fictitiam, illam Constantinianam donationem revera factam fuisse, tamen Pipinum attendere omnino oportebat, militem, & quasi Imperatorem Christianæ Ecclesiæ, non seculo sed soli trinumini Deo servire, atque ejusmodi perniciosam prodigalitatē, contra jura divina & humana factam, ac in Reipub. & Ecclesiæ detrimentum redundantem, minimè tractu temporis convalescere ac proinde revocari debere. Imò ex monumentis rerum gestarum constat, Pontifices ante tempora Pipini ne oppidulum quidem proprio jure & dominio possedisse, sed omnia incrementa unicè Francicorum Regum incivili prodigalitati debere. Qui interius hoc Pipini factum rimantur, dicunt illum ideo Papæ tam undum Patrimonium concessisse, ut postea ansa sibi & posteris daretur, Longobardorum regnum, quos novam potentiam Papæ minime ferre posse sciebat, invadendi sibi que subjiciendi. Hanc Pipini primam donationem Pontificibus factam Canonistæ plus quam Diabolicâ malitiâ transformant in donationem Constantini M, eamque tot fabulis exornarunt, ut Ba-

tramyriomachia Homeri longè meliorem fidem mereatur. In summa, Pipinus beneficium regis Francicæ coronæ, quam institutu Papæ erat assecutus, stultâ hac liberalitate suâ mirum quantum compensavit erroremque hunc etiam hodie Pontificum sectatores pro jure allegant, quum tamen & Pontifex & qui ab ipso pendent, probè secum expendere deberent tritam juris regulam, *Quod ab initio vitiosum est, id tractu temporis convalescere non potest.* *Hundert Iahr Vnrecht ist Kein Iahr, ja Keine Viertelstunde Recht.* De Hoc Pipini lamentabili errore Politico, & incrementis Romanæ sedis quidam verissimum tulit judicium: *Phocas hat das Pabstthumb gepflanzet; Pipinus hat es begossen; Der Teuffel hat das gedeyen darzugegeben.* Sed rursus ad rem. Aistulphus quum rebus humanis esset exemptus in regno Lógo-bardorum successit Desiderius, qui Faventiam & Ferrariæ Ducatum Papæ dedisse gratis scribitur. Tantùm verò absuit, ut acquieverit Pontifex Stephanus, ut omnia, quæ olim Græci tenerant; expeteret, per B. Petrum minatus gravia, ni faceret Desiderius. Constantinus Papa dein quum & Imperatoriam Majestatem, ut par erat, coleret, & superstitioni mediocriter addictus esset, loco motus cum ignominiâ & cluscatus, alapisque cæsus, Ecclesia ejectus est. Desiderius postea, quum contra pacis conditiones, Pipino promissas, occupasset Ravennam, & alia vicina oppida, ipsamque Ro-

mam peteret eum exercitu, Papa Hadrianus accersivit adversus illum Carolum Francorū Regem, qui tandem fūsum fugatumque Desiderium, in Franciam abduxit, & ita Italiae sive Longobardorum regnum sibi subjecit. Carolus deinde triumphans infelici errore non solum Patris donationes Pontifici petenti confirmavit, verum etiam Spoletano Ducatu & Benevento additis amplificavit: Vnde Patritiatus honore maçtatus, & constitutum est solenni Concilij sententiâ, ut electio & cõfirmatio Pontificis penes Carolum esset. (Vid. c. Hadrianus 22. Dist. 63.) Narrat etiam *Nicolaus Gillius*, autor annalium Gallicorum & Ludovici XII. Secretarius, Pipinum Caroli Patrem non se subjecisse Papæ, sed contrâ Papam Regi se juramento obstrinxisse. Carolus autem in suâ potestate retinuit regnum Longobardorum, & Francicos præfides ei præfecit, sicut & postea sequentes Imperat. Germanici à tempore Ottonis M. Longobardiam gubernarunt, tanquam provinciam Romano-Germanici Imperii. In memoriam etiam Longobardici regni, multis seculis Imperatores, in Reges Longobardorum coronati sunt ab Episcopo Mediolanensi, quæ tamen coronatio hodie non amplius frequentatur.

*Romani
Imperij
reliquia
tempore
Caroli M.*

X. Postquam igitur Carolus M. regnum Longobardorum sibi subjecisset, Orientales Cæsares, quum Carolo Cæsareus titulus an. 800. deferretur, non nisi exiguam Italiae par-

tem, Beneventanum scil. Ducatum & Calabria ultima, in sua potestate habuerunt [*Conring. c. 4. de Germ. Imp. Rom.*] Longobardiæ verò regnum, victoricibus armis subjugatum sibi transcripsit Carolus, unde & Francorum ac Longobardorum Rex audiit. Tempore itaque Caroli Romanum Imperium limitibus valde angustatis fuit circumscriptum. Carolus verò, quum rebus omnibus bello feliciter gestis, potentiæ magnitudine in Occidente facilè omnibus caliginem induceret, & tamen Irene Imperatrix (quæ ut sola imperaret, filium Constantinum oculis privari curarat) Exarchatum & pristinum Imperii decus in Italia omnibus modis rursus sibi vindicare anniteretur, Põtifici, veluti primario Urbis Civi, & Factotum veluti constituenti, ac Romanis consultius visum, quasi præ foribus Imperatorem quærere, cujus firmissimo præsidio ac patrocinio suffulti, se & sua adversus omnem hostilem vim defendere atque tueri possent, utpote quum experientia satis compertum haberent, caducum quasi Græcorum Imperatorum parietem res labantes Romanæ Urbis & Imperii Romani reliquias minimè statuminare atque in æquabili statu conservare posse. Quum itaque Romanus Pontifex videret, se exuviis Exarchatus, & Longobardorum ex parte opibus, non mediocriter à Francorum Regibus esse ditatum, gratum etiam se erga Carolum, jam Romanæ Urbis Patrimum, præbere allaboravit, populòque Romano autor extitit, ut in illum

in Caro-
luz M.

veluti Imperii reliquiarum Candidatum Imperatoriam dignitatem unâ omnium voce conferrent cujus etiam molimina in tantum prævaluerunt, ut Carolum tertia vice Romam proficiscentem A. C. 800. in festo Nativitatis Domini in Vaticanâ Basilicâ, finitis sacris, unanimiter Imperatorem renunciarent. Postquam enim Carolus, ad confessionem progressus, solennem Dei obsecrationem perfecisset, Pontifex chlamydem Augustalem & coronam auream, quam de industriâ comparaverat, ei imposuit, quibus ceremoniis atque solennibus ritibus finitis, universus Populus Romanus trinâ vice clarissimâ ac maximâ voce acclamavit : *Carolo Augusto à Deo coronato, Magno & Piissimo Imperatori Romanorum, vita & victoria.* (Vid. Anastas. in vit. Leonis.) Ita dignitatis Imperatoriæ titulum, cum in Augustulo, ultimo Occidentis Imperatore, ante trecentos ferè annos sub regno Gothorum in Italiâ defecisset, in eodem Occidente Pontifex renovavit, ut haberet Ecclesia Romana adversus infideles, hæreticos ac seditiosos etiam inter cætera tutorem, cujus officium repudiasse jampridem Imperator Orientis videretur. Jaramentum, quod Carolus præstitit, in antiquissimo Commentario, qui Ordo Romanus dicitur, tale refertur : *In nomine Christi spondeo atque polliceor ego N. Imperator coram Deo & B. Petro Apostolo, me Protectorem ac defensorem fore hujus sancte Romanae Ecclesie in omnibus utilitatibus, quatenus divino fultus fuero adjutorio,*

prout

prout scieropoteroque. His actis Carolus ab-
jecto Patritii titulo, Imperatorem se Roma-
num atque Augustum scripsit. Præerat tum
Imperio Orientis Irene, uti dictum, quæ
fœdus pacis cum Carolo sanxit, atque in
thalamum ejus venire desideravit, ut hac ra-
tione Oriens cum Occidente conjungeretur.
Hoc cum Nicephorus Patritius animadver-
teret, Imperium ab Irene quam in insulam
quasi deportarat, in se transtulit. Carolus quã
videret, transactionem cum Irene initam
in nervum ita abire novam Imperialem di-
gnitatem nondum certam atque tutam arbi-
trabatur, utpote quum Romam nondum sui
juris esse, ac proinde se alteri donare posse
minimè crederet. Pontifex quoque tum
temporis nihil nisi solâ oratione & persua-
sione apud cives Romanos pollebat; & pri-
mus Bonifacius IX. tanti animi consilii que
fuisse scribitur, ut urbis vim omnem in Pon-
tificates transtulerit. Nicephorus insuper
Romanorum factum indignè ferebat, quem
cum Carolus humanitate modestiæ que deli-
nivisset, missis utrinque legatis amicitia sta-
bilita & utriusque Imperii limites constituti.
[Vid. *Aventin.* l. 4. *Annal. Boj.*] Transactione
itaque Caroli cum Irene, & dein Nice-
phori demum Imperatoria dignitas in Occi-
dente plenissimè stabilita est, non verò de-
claratione Pontificis & Populi Romani, in
quos jura competentia Imperatores Græci
nondum dereliquerant, ceteri ex actis Constan-
tini (tempore Pipini) & Nicephori (tempo-

Irene
Trans-
ætonia
Imper-
toria adi-
gnitas in
Occidenta
stabilita.

re Caroli M.) constat. Sagacissimus itaque Carolus, quum in die Natalis Domini præter spem à Romanis Imperator renu-
 ciatus esset, dixit: *Si hoc scivisset, se templum noluisse ingredi.* Rectè itaque *Bechererus* in *Chronico Thuringiæ* & alii aiunt: *Das das Kaiserthumb durch eine Vergleichung in Teutschland gebracht;* quibus etiam Autor noster (§. 12. h.) accedere videtur, qui ait Romanos non fuisse sui juris ac proinde Carolum, ante transactionem cum Græcis, Imperatorium titulum dubium adhuc reputasse. Cum *Nicephoro* Carolus A. 802. primum pactum faciendæ pacis in Christo (ut *Regino* loquitur) suscepit testibus *Annab. Francic. & Adone Viennensi* ac dein an. 810. plenissimè confecit testibus iisdem *Annalibus* An. 812. *Nicephoro* in prælio contra *Bulgaros* trucidato, pax & transactio, cum ipso cæpta, à *Michaële*, *Nicephori* successore, confirmata fuit. *Leo* insuper Imp. ut testantur iisdem *Annales* An. 813. cum eodem *Carolo* pacem perpetuam, hoc modo composuit, ut alter alterius frater semper nominaretur, alterque ab altero juvaretur, Græcus autem Imperator Orientem, Carolus cum suis successoribus Romam cum toto Occidente teneret. (*Dresser. de Vr-
 bib. German. p. 82.*) Testatur *Eginhardus* Carolum totam *Italiam* tenuisse ab *Augustâ* Prætoria usque in *Calabriam inferiorem*, in quâ *Græcorum* ac *Beneventanorum* constat esse confinia. *Histriam* quoque *Liburniam* & *Dalmatiam*, exceptis maritimis civitatibus, ob

amicitiam & junctum cum eo factus, Constantinopolitanum Imperatorem habere permisit. Firmum autem amicitiae foedus inter utrumque Imperatorem tandem coisse testatur idem Eginhartus: Imperatores etiam Constantinopolitani (inquit) Nicephorus, Michaël & Leo uliro amicitiam & societatem ejus expetentes complures ad eum misere Legatos; cum quibus tamen propter susceptum à se Imperatoris nomen, & ob hoc eis, quasi qui Imperium eis eripere vellet, valde suspectum, foedus firmissimum statuit, ut nulla inter partes ejuslibet scandali remaneret occasio. Erat enim semper Romanis & Graecis suspecta Francorum potentia. Quò facit illud, quod in Annalibus Francorum habetur, Legatos Michaëlis Carolum dixisse Imperatorem & βασιλέα, referente Dn. Conringio in lib. de German. Imper. Rom. Ex quibus patet Constantinopolitanos Imp. conventionibus hisce factis uliro cessisse jure suo in Imperii Occidentalis reliquias id quod etiam necessitas illorum temporum omnino flagitasse videtur, deficientibus viribus, & quod Francos habere amicos expediret, ne Calabria & aliis Italiae reliquiis à Carolo exuerentur, ceu Autor noster (§. 12.) bene animadvertit.

XI. Pontificii, interque eos *Bellarminus* (de Translat. Imperii) quæ Lojolica ipsius impudentia est, scribere non veretur, Papam Romanum Imperium in Carolum translatisse, illudque à sede Papali dependere, cui ta-

An P p 2
Romanus
Imperium

in Caroli
M. transf-
tul'ris.

men dudum satisfecit Clariss. *Arniseus* (de
Translat. Imper. advers. Bellarmin.) Si au-
tem quærat: *An Papa Imperium in Carolum*
M. transtulerit ? facilis ex tritâ regulâ juris
responso est , quâ dicitur , quòd *nemo plus*
possit juris in alium transferre, quàm ipse habuit.
Atqui Imperii jus omne non erat penes Pa-
pam , sed penes Orientis Imperatores , nec
quicquam Papa , præter illa recens à Pipino
& Carolo M. concessa , possidebat , instar
clientis sub patronis & defensoribus Francis,
cum nec Romanis ipsis quicquam superesset
præter tertium lapidem. Ad inaugurationem
quod attinet , nihil aliud illa erat , quàm nu-
da ceremonia. Si accuratè ad propositam
quæstionem respondere velimus , dicendum
etiam Pontificem , si illum tanquam prima-
rium Urbis Romanæ civem & membrum Po-
puli Romani consideremus , non quidem so-
lam , sed cum aliis civibus Romanis Imperii
Romani fragmenta in Carolum transtulisse.
Coronæ verò impositio , quam Populi con-
sensu Papa peregit , Imperatorem non effecit,
sed factum declaravit. Et videtur Leo Papa
in inaugurando Carolo per illegitimos tra-
mites Patriarcham Constantinopolitanum ,
à quo , non à Papa , Imperatores diademate
redimiri voluerunt , æmulari voluisse. Quum
verò actus illegitimi jure minimè subsistant;
omnia sanè infecta in nervum erupissent , nisi
Imperatorum Constantinopolitanorum con-
firmatio justa & legitima accessisset ; Absque
illâ si mansisset noster Carolus , juris alieni

usurpati reus peragi omnino potuisset. Postquam igitur multis transactionibus antegressis, Michaël, Nicephori successor, Romanorum voluntatem approbavit, & Carolum Imperatorem appellavit, tum demum Græcorum ratihabitione subsecutâ, Carolus Romanæ sedis aliorumque per totam Italiam Ecclesiasticorum res constituit, cui etiam Papa tanquam domino & magistratui submissa adoratione se subjecit. Primas itaque partes in hac translatione Deo concedimus, sive permittendo, sive cooperando eas obiisse dicatur; secundæ debentur Populo & Pontifici Romano: tertiæ ipsi Carolo & transactioni cum Græcis initæ. (Dn. *Limne* in addit. ad l. 1. c. 5. p. 18.) *Michaël Coccinius* Tubingensis causam translationis Imperii breviter ita complectitur: *Romani*, inquit, *Gothorum & Vandalorum direptionibus obnoxii, & reliqui Italiæ populi Visigothorum, Hunnorum & Longobardorum incursionibus expositi, perspicientes Græcorum avaritiam simul & ignaviam, ac è regione Germanorum fortitudinem, industriam & justitiam, Imperium de Græcis transtulerunt ad Germanos in Caroli M. personam.*

XII. Quærit non immeritò noster Auctor (§. 12.) quid Carolus titulo Isto Imperatorio acceperit? Et verò facilè ex superioribus patet Carolum hoc ipso non accepisse ali-

Quid Carolus M. titulo Imperatorio acceperit

non iusto titulo primum Galliam Burgundi & Franci Hispaniam West-gothi, Suevi Vandali; Pannoniam, Vindeliciam & Noricum Hunni Bajoarii & Alemanni; Britanniam Saxones & Angli tenuerint; longâ tamen & quietâ possessione trecentorum quinquaginta circiter annorum jam seculi IX. initio, quo tempore ad Carolum M. Cæsareum nomen delatum est, omnes hæc gentes uti cepisse provincias occupatas dicendum est; ut jam in præsens nihil addam de populorum Germanicorum iusta armorum, aduersus Romanos, infensissimos ac perpetuos hostes susceptorum, causâ, quâ subnixi victoriæ jure illa rectè Romanis eripere, sibi que acquirere potuerunt. Britannia porro ultro à Romanis derelicta; Gallia verò West-Gothis inhabitanda concessa est. Omnes verò reliquas provincias Romani pro derelictis habuere, quum tanto temporis spatio neque verbis neque factis illas reperierint, quin potius ex annalibus constat Romanos cum Francis ac Wisigothis, qui Galliam maximam partem jam occupant, fœlus contra Attilam iniisse. De Longobardis, Pannoniam incolentibus, *Paulus Diaconus* (Hist. Longob. l. II. c. I.) ita: *Omni tempore, quo Longobardi possederunt Pannonias, Romana Rcip. aduersus amalos adjutores fuerunt.* Unde colligitur jam tum provincias illas novis illis dominis atque occupatoribus Romanos quasi ultro concessisse. Quod Italiam attinet, de illa inter

Longobardos & Cæsares Populumque Romanum perpetua pæne fuerunt bella, sed & pax cum iis, tanquam Italiæ, possessoribus, haud semel est inita, quasi certamen fuerit tantum de finibus, non autem de regno integro. (Vid. Dn. *Conring.* de German. Imp. Rom. c. 5.) Postea quoque quum Pipinus & Carolus M. adversus Longobardos victores existerent, Romani nihil sibi, quasi per vim à Longobardis ereptum, reddi petierunt, præter vicina quædam castra, Exarchatum Ravennæ & Æmiliæ nonnulla oppida. (Vid. *Anastasius* in vitâ Stephani Papæ) Porro etiam ipse Carolus M. destructo Longobardorum regno, neutiquam illam potiore partem Italiæ vel, Populo Romano, vel ejus Pontifici, vel Cæsari Constantinopolitano concessit, neque quisquam restitutionem à Carolo flagitavit. Imò Carolus statim à capto Desiderio, ultimo Longobardorum Rege, se ipsum Regem Longobardorum appellavit, (*Baron.* ad an. 785.) regnumque illud gladio acquisitum, suæ potestati subjecit, & possedit illud jam pæne triginta annos, quando Cæsar dictus est. Unde liquet tum temporis neque Romanos, neque Pontificem quicquam juris amplius in illud Longobardicum regnum sibi tribuisse, neque Carolum Romani aut Populi aut Cæsaris jus aliquod in Provincias illas Italiæ agnovisse Ad Romanum itaque Imperium Occidentale ea tempestate non modo non Transalpinum, sed ne Cæsalpinum, quid per-

tinuit, si excipias pauca ante memorata, adeoque Carolus titulo Romani Imperatoris minimè jus in omnes terras, quæ olim ad Occidentis Imperium pertinuerunt, accepisse videri potest. (Vid. Dn. *Conring.* de German. Imp. Rom. c. 5.) Etenim tempore Caroli M. dudum desierat Roma esse sedes antiqui Imperii Romani, facta primum permissu Zenonis Imperatoris juris Gothici, quod ipsum quum postea Longobardi quoque vindicarent, Pipinus & Carolus M. à Pontifice & Romanis in Italiam acciti, Romanam ejusque pomæria ab insultibus illorum liberarunt. Etiam si verò post tempora Leonis Isauri, inductâ Iconomachiâ, Romanorum animi planè à Græcis Imperatoribus (res Italicas postea parum aut nihil curantibus, imò implorantibus Romanis auxiliâ contra Longobardos non submittentibus) alienati, & ad Pontifices quos tamen ut duces & primarios cives non ut dominos sequebantur, traducti, atque ita paulatim possessionem vel quasi exemptionis ab Imperio Orientali meditarentur; seque liberos pro arbitrio, quem vellent Cæsarem eligere posse crederent, tamen si jus potius, quam viam facti intueri velimus, Roma jure potestatis Græcorum Imperatorum nondum verè facti soluta, ac proinde, quum sui juris non fuerit, Carolo M. sese donare non potuit, ut Autor noster rectè asserit. Nemo enim plus juris in alium transferre potest, quam ipse habuit. Hinc etiam Carolus

postquam A. C. 800. in ipsis feriis Natalitiis renunciatus esset Romanorum Imperator, credidit per hunc solennem actum nondum sibi jus plene in Romanos & reliquias Imperii Romani quæsitum; Græcis Imperatoribus expresse contra hæc acta & actitata protestationem, qua jus protestantis semper conservatur, interponentibus. Hinc prudentissimus Carolus transactione demum cum Græcis inita, firmissimum fundamentum Imperii Romano-Francici posuit, ipsumque jus in re, sc. in reliquias veteris Imperii Romani, posteris suis quæsit. Quæritur hic non inconcinne: *quorumnam in potestate fuerint ante Imperium Carolinum Occidentalis Imperij reliquie*, Resp. Fuerunt illæ in potestate Cæsarum Orientalium usque ad rebellionem solennem adversum Imperatorem Leonem Isaurum. Hic enim quum idololatriæ sacrarum imaginum vehementer se opponeret, Gregorius II. Papa excommunicationis fulmen in Cæsarem vibrans, iccto cum Francis fœdere tributa Romanæ Urbis & Italiæ inhibuit teste Zonarâ & Theophane. Post rebellionem illam populi isti, facto magis, quàm jure nullum alium dominum voluere agnoscere, ne Papam quidem, quum sibi tum proposuerint alium Imperatorem creare (*Paul. Warnefrid. l. 5. Hist. Longobard. c. 49. Anastas. in vit. Gregor. II.*) Ex eodem Anastasio constat Romanos sibi tum Duces elegisse, quorum electionem continuarunt usque ad Stephanum III. Pa-

In quorum potestate fuerint reliquie Imperij Romani ante Carolinum M.

Origo pa-
trimonij
D. Petri.

pam. Quum verò collapsa Græcorum Imperatorum in Italia auctoritate, Longobardi reliquas ditiones Orientalium Cæsarum passim attenuarent, atque decerperent, Papa primum à Luitprando Rege nonnullas urbes dono accepit, ab eodemque Zacharias Papa Ravennam cum vicinis urbibus, sibi donari petiit, quamquam frustra, teste Anastasio. Quod Zacharias impetrare non potuit, successor ejus Stephanus feliciter à Pipino Rege Francorum consecutus est, ut supra dictum. (Vid. *Anastas.* in vit. Stephan. III.) Desiderius dein, Longobardorum Rex ultimus, eidem Stephano tradidit Faventiam cum castro Tiberiaco & univertum Ducatum Ferrariæ, ut ex eodem Anastasio constat. Ita Papæ, novo & summè iniquo exemplo id agentes, ut reliquiæ Imperii non Reipub. sed sibi donarentur, scopum suum à victoribus in Italia Pipino & Carolo M. tandem obtinuerunt, venenumque hoc modo Ecclesiæ infusum, quod myſticæ ac spiritualis illius Reipub. corpus sequentibus seculis miserabiliter afflixit. Quantum verò potestatis Papa in urbe Roma ante Caroli M. tempora habuerit valde obscurum est, & ex annalibus non adeò liquidò pater. Narrat quidem *Anastasius* (in vit. Stephan. IV.) Populum Romanum Constantiao Papæ juramentum præstitisse; verum, quousque illud vinculum sese extenderit, non liquet. Verisimile autem est Papas, quum in reliqua titulo donationis acqui-

sita, potestatem Cæsarum non amplius agnoscerent, sensim etiam urbis Romæ dominium affectare cœpisse, præsertim quum viderent, sub velo-Piscatoris S. Petri cuncta feliciter procedere, & abjectum vulgus magis vatibus sacrisque mitris, quam legitimis dominis suis parere velle. Adeò verum est illud, quod Argentorati prope portam, quæ à molendinis nomen habet, muro inscriptum: *Gottes Barmherzicus keit, Der Pfaffen geizigkeit.* (Hoc lemma ad præsentem Ardromachen quadrat) *Der Bauren Bosheit, Spricht Keiner ausbey meinem Eydt.* Ex hæcenus dictis, satis patet, quid sentiendum de reliquiis veteris Imperii Romani, item, quod pleraque Occidentalis Imperi Carolus M. ante indeptum Imperatorium titulum, proprio & suo jure possederit, ditionesque pristini Occidentalis Imperii vel jure belli, cessionibus, aut per derelictionem in aliorum potestatem pervenerint. In summa: Ante inaugurationem Imperatoriam Caroli M. neque in Hispania, neque in Galliis, neque in Germania, neque in Pannonia quidquam Romanæ amplius fuit ditionis; imò ne in Italia quidem quid fuit reliquum, quod sibi arrogarent Imp. Græco-Romani, præter urbem ipsam Romam, Exarchatum Ravennatensem, & si quæ alia oppida Pipinus aut Carolus, Longobardis erepta, Romano Pontifici, inconsulto & præcipiti religionis sive potius superstitionis fervore, donaverant.

XIII. inquirendum nunc erit, *quid juris*

*Carolus M. titulo Imperatorio, à Romanis collato, & à Græcis Imperatoribus confirmato, (V. supra h. Disc. n. 10.) fuerit consecutus? Et verò ex ante dictis manifestum est, per titulum istum Carolo M. neque possessionem neque jus aliquod in provincias Occidentalis Imperij veteris, quæ tempore Caroli non amplius fuerunt in ditione Populi Romani, esse concessum aut potuisse concedi. Igitur (verba sunt *Conringii*) aut inani titulo est affectus Carolus, aut si quid accepit, accepit illa quæ in Italia extra Longobardicû regnum reliqua erant, hæctenus verò fuerant quali in Patrimonio Pontificis. Posterius omnino verû est, licet id Autor noster (§. 12. vers. *ergo vix* &c.) implicite non agnoscere videatur, forsân ideo ne personato in suâ facie Italo larva detraheretur, qui omnia inclemētius in Papam dicta aliàs censuræ Sanctæ sedis submittit. Nos assertionem nostram, Dn. *Conringium*, de patriâ nostrâ bene meritum, sequentes, ita probamus: Quum primâ in Italiam contra Longobardos expeditione feliciter finitâ, Carolus alteram adversus Beneventanum Principem suscepisset, illumque profligans Româ liberasset, duos novos titulos loco præmii retulit, à Pontifice Advocatus Ecclesie, à populo verò Romano Patritius urbis Romæ dictus, quo posteriore titulo Carolus ipsam Exarchalem atque Principis potestatem & quasi expectantiam ad Imperium accepisse videtur. Hinc Carolus cum Adrianum Pontificem Romæ convenisset, exceptus*

Caroli Patritius dignitas, et potestas quam Romanæ, ante impetitam dignitatem Imperatoriam exercuit.

est ritibus Exarchorum aut Patritiorum Romanorum, ut scribit *Anastasius* (in vit. Hadriani) Tertiam deinde expeditionem in Italiam Carolus, quum adhuc Patritius & veluti Imperii Candidatus esset, suscepit in gratiam Leonis III. Papæ, qui in tumultu, à Ioanne excitato, exutus erat Pontificalibus, & verberibus cæsus. Memorant annales Francorum ad an. 796. *Leonem, Hadriani successorem, per Legatos claves confessionis S. Petri ac vexillum Romanae urbis cum aliis muneribus Regi misisse, ac rogavisse ut aliquem de suis Optimatibus Romam mitteret, qui Populum Rom. ad suam fidem atque subjectionem firmaret.* Missus tum fuit Engelbertus iisdem Annalibus attestantibus. Legati Papæ Carolum tum Paderbornæ convenerunt. Ex hoc verò patet, Populum Romanum ante Carolinam inaugurationem in fide Pontificis non fuisse. Vtut verò Pontifices post Iconomachiam, à Græcis Imperatoribus susceptam, sensim quoad per Longobardos licuit, sese in civilibus etiam attollere, atque in Romanos etiam dominatum sibi parare non obscure moliti sint; tamen cum Caroli formidabilem potentiam in Italia dein conspicerent, cristas illas Politicas (quas Sacerdotes, humilitatem sinceram Servatoris sibi ob oculos ponentes, minimè erigere debent) demiserunt, atque eâ, quâ par est, reverentiâ potentissimum nostrum Carolum, Germaniæ Romulum ac veluti Lycurgum, prosecuti sunt. *Sigebertus Gemblacensis* narrat Hadrianum Papam pro

Papa tempore Caroli M. servavit uti suo.

acceptis beneficiis Carolo haud parum potestatis reddidisse. (Vide etiam. cap. 22. Dist. 65.) Constat porrò & Carolum, nondum Imperatorem, sed adhuc Patritium, causæ Leonis Papæ & conjuratorum examen instituisse an. 800. teste *Annastasio* & Autore *Annalium Francia*, unde clarissimè perspicitur, Caroli Patritii in Romanos & ipsum Papam potestas, Exarchali planè similis. Leo etiam, ne quis ex legem jam tum fuisse somniet Pontificem, adulterii accusatus, sumpto Evangelii libro sese de criminibus objectis Carolo purgavit. De cognatis Adriani, teste *Eutropio* supplicium sumptum, condemnatis 300. Romanis proceribus. Hinc Leo, ut gratiam referret Carolo, consensu Populi, vel, (ut *Platina* loquitur) Populi Romani decreto Carolum renunciavit Imperatorem, ut supra (n. 10.) dictum. Ius verò Caroli in Petrinum patrimonium (quod calliditate ac fraudibus Papalibus ita vocatum) inde colligere est, quòd, testibus analibus Francicis, anno illo 800. quo Romam ivit in causâ Leonis cum exercitu Ravennam atque Anconam adierit; minimè id facturum nisi urbes illas suæ ditionis esse contuisset. (v. Dn. *Conring.* de Germ. Imp. Rom. c. 6.) Per subsequenter autem Imperatorium titulum Carolo nostro collatum est jus omne in urbem Romam, Pontificem, Exarchatum Ravennæ & alia oppida quædam: extra Longobardici regni fines posita. Urbem Romam dominio Carolino indubiè

Potestas
Francicis
Imperato
ribus per
Imperato
rium ti
tulum
collata.

fuisse subjectam patet ex *Zonarâ* (l. 3. in vit. Constantini & Irenes.) Ex annalibus etiam Francicis liquidò constat, jurisdictionem ac merum mixtumque imperium urbis fuisse tum penes Carolum. Habuit itidem Carolus Romanos in censu (Vid. *Capitul. Francor.* l. 6. c. 81.) ac Roma (teste *Eginhardo*) habitâ fuit pari cum aliis regni Carolini metropolitans urbibus conditione. Quin & in testamento Carolino apud *Eginhardum* inter urbes Metropolitanas ejus primo loco numerantur: *Roma, Ravenna.* Unde patet 3. Petri Patrimonium, cujus primaria civitas erat Ravenna, quoque in dominio Carolino fuisse. Et quis credat Romam inferiore fuisse conditione, quam Ravennam? Imò si Pontifices Carolo subjecti, ut mox dicetur, etiam res & bona eorum; quum accessorium sequatur naturam sui principalis. Ipsum Pontificem Carolo fuisse subjectum patet ex causa Leonis, cujus modò mentionem fecimus: Liquet id etiam ex adoratione, qua more Antiquorum Principum, Carolum jamjam coronatum, excepit Leo (*Annal. Franc.* ad an. 801. qui etiam restantur de subsequente Caroli ordinatione Romana urbis & Pontificis.

XIV. Ludovici Pii Imp. integram jurisdictionem in Romam perspicere manifesto licet ex negotio eorum, qui Theodericum Primicerium ac Leonem Nomenclatorem occiderunt (Vid. *Annal. Franc.* ad an. 820. & 824.) Leges à Lothario (qui à

Continuatio Imperatorie potestatis in posteris Caroli M.

Patre Pio Romam missus erat) Romano Populo tum promulgatas recitat Sigonius, & ex illo Baronius. Quin ut pater Carolus testamento Romam Metropolitanis civitatibus annumeravit, ut par Romanorum conditio esset (teste Eginhardo, *Chronic. Saxon. & Erfurtens.*) quibus proinde jus dixit, ac leges, quæ inde Carolinæ dictæ, tulit, fontibusque pœnam irrogavit: ita de Ludovico filio Theganus Chor Episcopus Trevirensis refert: *Statutum juxta antiquum morem, ut ex latere Imperatoris Romam mitterentur, qui judiciariam exercentes potestatem, justitiam omni populo facerent, & tempore quo Imperatori visum foret, aequâ lance penderent, & secundum hoc statutum missi Romam delegati ad judicandum Papam Paschalem, cui nonnulli imputabant, quod homicidium perpetravisset* (Vid. *Thegan. c. 16. 17. 18. Baron. ad an. 816.*) Ludovicum in ipsum Leonem IV. apud se delatum, inquitivisse, huncque Cæsari se coactum purgare, testantur *Annales Franc.* ad an. 815. idem ad an. 817. narrant Stephanum Leonis successorem Legatos misisse Cæsari pro consecratione suâ, sequente anno 816. Paschalem post completum solenniter suam & munera & excusatoriam Imperatori misisse epistolam: aliâ legatione, quod præcessoribus suis factum erat, etiam secum fieri ac firmari rogasse: Confirmationem scil. ille petiit. Gregorius Papa an. 827. non prius ordinatus est, (verba sunt Annalium) quam legatus Imperatoris

Romam veniret, & electionem Populi examinaret. Est ergo merum Pontificiorum figmentum, quando ex c. *Ego Ludovicus* Dist. 63. deducere volunt: Ludovicum Romæ curam omnem ita abjecisse, ut liberum fecerit Romanis Episcopum, quem vellent, suo arbitrio sibi eligere. Nam fraude Bibliothecariorum Pontificum Rom. illud capitulum effictum. Obiter hic notandum ad Imperatoriam potestatem, à Carolo partam, conservandam, apprimè utile fuisse, si Imperatores sedem suam Romam postliminio quasi reduxissent. Nam quantum absentia Imperatorum Imperio nocuerit, Pontificisque machinationibus vires addiderit, sequentium seculorum res gestæ satis docent. Post Ludovici obitum etiam *Lotharius* servavit eadem jura contra refractarios Romanos cives. Hinc cum in Sergio II. constituendo multa contra fas commisissent per filium Ludovicum & malè eos mulctavit, & sacramento novo sibi obstrinxit. (Vid. *Anastas.* in vit. Sergii.) Quomodo ab eodem Imperatore animadversum sit in Daniele Magistram militum, lætæ majestatis accusatum, narrat idem *Anastas.* (in vit. Leon. IV. Non alia fuit ratio Romanæ Reipub. Cæsare Ludovico II. imò hunc jura suâ majore curâ tutatum prolixè narrat *Autor appendicis Europianæ.* Benedictus III. ne quidem ordinatus est, nisi consensu Ludovici II. Cæsaris impetrato. Cum Carolus Calvus dein à Joanne VIII. Papâ Imperator

inunctus esset Clerus ipsi dixit : *Nos unanimiter vos Protectorem, Domnum & defensorum omnium nostrum eligimus, cui & libenter toto cordis affectu subdi-gaudemus.* Propagatum deinde jus illud in reliquos Caroli M. posteros & successores; donec Berengario & Widone ducibus regnum Italię defecit, Roma verò Theodoræ cessit. Ille motus à Carolo Calvo profeminatus, ita Arnolphum Imp. irretivit, ut, licet Romam per vim expugnaret, tamen contra Longobardos successu caruerit. Et habuere hi exinde nunc indigenas, nunc Burgundicos Reges. Arnolphus in Italiam profectus Formosum Pontificem ab adversariis liberavit, Romaque captâ in seditionis autores animadvertit. Romæ primum ab Arnolphi morte omnia Theodora potuit, post eam Marozia filia & Albericus nepos Marchio Thuscis. Non verò impune tulissent Romani, nisi Ludovicum IV. Arnolphi filium, Conradum I. & Henricum Aucupem partim Hungarica, partim domestica bella in Germaniâ detinuisent. De Conrado pronunciat *Luitprandus* (l. 2. c. 7.) nisi mors obstitisset, futurum fuisse, ut nomen ejus multis mundi nationibus imperaret. (Vid. *Luitprand.* lib. 2.) Tempore Ludovici III. Catalis, quum Populus Rom. in eligendis Pontificibus in factiones scinderetur, Inienas mutuas in Pontificibus illa ætas detestata est; ac postea, accisis Francorum viribus, & ob Normannorum ac Hungarorum incursiones, Imp. jus

Imperato-
rius p-
re Roma
ly mem
e peritur

competens in Romam, Papam ac patrimonium D. Petri non rarò nutavit, & quam turbæ in regno Longobardorum non cessarent, Romani Episcopi Longobardorum gentem, quam antea fœtidam, à Diabolo procreatam, idignam vitâ, nedum Imperio pronunciarant, ad summum rerum fastigium evehere conati sunt, exclusis Francis, quos Christianissimos non sine suo commodo vocarant. *Signorius* (l. 5. de Regn. Ital.) testatur, quòd post obitum Caroli Crassi in Italia Pontifices deliberarint, de eligendo in posterum aliquo Italiæ Rege cum Imperatorio titulo. Omnium ferè Italicorum tum una vox fuit, ex ipsis Italis oportere unum aliquem in Imperatorem eligi, quum Imperatores ex Caroli M. familia degenerent ab avità virtutè & fortitudine, Saraceni verò per Italiam & Ecclesiam, Imperatoris viribus imminutis, grassarentur. Huc accedebat, quòd Carolus Crassus Imp. stipe mascula carebat, & bello implicatus, Ecclesiæ & Italiæ rationibus præiens servire non poterat. Hinc, Italis instigantibus, Adrianus III. Pont. duo decreta condidit: Alterum pro Ecclesiæ Romanæ libertate, ut Pontifex designatus consecrari sine præsentia Regis aut Legatorum ejus posset: alterum pro Italiæ dignitate, ut, moriente Carolo Crasso Imp. sine liberis, Regnum Italicis Principibus unà cum titulo & jure Imperii traderetur. (Vid. pl. *Limna* addit. ad l. 1. c. 5. p. 13.) Cæterum ut Francorum priores virtutè suâ,

*Arcana
mors. 19
Papa.*

*Imperij
Italicis
origo post
Caroluz
M.*

Imperium acquliverunt, & stabiliverunt; ita posteriores ignaviâ sua passim occasiones Papis errandi dederunt, ut *Platina* loquitur; vel verius, per hypocrisis & superstitionum larvam decepti, à Pontificibus in errores inducti sunt. Posterì verò Henrici Aucupis, licet ipsi sui temporis superstitione ex parte fascinati, Imperii tamen auctoritatem adversus æmulos & hostes, ipsumque adedò antagonistam primarium, Papam, strenuè asseruerunt.

Monzambani error circa jus Imperatoris in Papam.

X V. Ex hæctenus allatis satis constare arbitror, erroneam esse auctoris opinionem quando (§. 12.) asserere non veretur, Imperatores in Carolo M. summum imperium in Papas non esse consecutos, sed specie quadam inæqualis fæderis sedem Romanam ejusque bona Carolo fuisse adjuncta: sic satis absurde etiam segerit Auctor, quando porrò ait: Sedem Romanam non nisi comiter majestatem Caroli coluisse, & ab isto tempore illam peculiaris instar civitatis præ se tulisse, neque cum regno Francorum in unam Rempub. propriè loquendo coaluisse. Nam primum in superioribus, latè deduximus Cæsaribus à tempore Caroli M. potestatem fuisse non tantum in constituendis Pontificibus, sed etiam in eorum vitam ac mores ipsos, inquirendi quamvis non quidem negandum sit Carolum præ cæteris sacris & venerabilibus locis Romanam & B. Petri Apostoli Ecclesiam coluisse, quum nihil duxerit prius atque antiquius, quam ut Ecclesia S. Petri non solum per illum

tuta & defenſa, ſed etiam ſuis opibus præ omnibus Eccleſiis eſſet ornata & ditata, quo ſuperſtitioſo zelo tamen Carolus anſam inaudita ſuperbiæ Pontificum, quæ ſuperbo ſplendore illo poſtea promotæ, dedit. Quod de inæquali fædere porrò aſſerit Autor, quoque firmo Politico talo non innitur, utpote quum jus fæderum pangendorum ſummæ civilis majeſtatis ſit proprium, quæ in Pontifice tum temporis minimè fuit, nec etiam eſſe debuit, non attentâ illâ canonum Papalium ſimilitudine, quâ Imperium Lunæ, Papæ ſoli comparatur, cum è contrario per Solem potius regnum, Iſidoro autore, per Lunam Sacerdotium intelligatur. (Vid. *Dantem Aligerium* Florentinum, qui lib. 3. ſimilitudinem iſtam refutat) Idem Dantes explodit etiam argumenta illorum, quos Decretaliſtas vocant, quorum præcipuum eſt à duobus gladiis Petri deſumptum. Et rectè quidem, quum ſit *argumentatio à baculo ad angulum* : *Ecce duo gladii : Tu es Petrus : Paſce oves meas. Ergo Papa Romanus eſt Vicarius Dei in hiſcè terris, & ſupra omnes Magiſtratus ſummos eminet.* Libenter autem ab Autore noſtro ſcire velim, ubi fæderis illius inæqualis, inter Carolum & Papam initi mentio extet. Neque enim ex juramento Caroli, quod ad firmendam Eccleſiæ Advocatiam ſive (ut propriè majores noſtri loquebantur) *mundeburdium*, præſtitit, tale fædus concludi atque induci poteſt. Non enim ſequitur : Imperator defenſionem Eccleſiæ Romanæ juratò

promittit. Ergo fœdus iniit cum Ecclesia, & Pontifice Romano. Ecclesia enim est in Repub., non Reipub. in Ecclesia; Principesque Supremi aliàs sunt Ecclesiæ nutritii & defensores, etiam jaramèci vinculo (quod fœdus Politicum minimè facit) non interveniente. Nos subjectionem Papæ satis clarè supra deduximus; An verò subjecti cum superiore fœdas inire possunt? Caterum Autor noster valde proclivis est in asserendis inæqualibus fœdibus: Perpetuo enim errore docet, Status Imperii quoque cum Imperatore inæquali fœdere esse conglutinatos, uti passim, in egregio alias libello suo declamat; sed sine experientia, rerum magistræ, & fidei historice suffragio, ut infra dicitur. Falsum porrò est, quando Autor asserit Papam Caroli majestatem tantum comiter coluisse. Quod si enim Papa subjectus fuit Carolo, ut supra ostensum, quomodo comiter tantum majestatem illius colere potuit, aut debuit? Et contrarium potius ex annalibus rerum gestarum constat. Unde sua sponte etiam falsa evadit, assertio Autoris, sedem Romanam in peculiarem quasi transitisse civitatem; quatenus suo modo verum sit, quod Autor ait, sedem Romanam cum regno Francorum in unam rempam. non coisse, utpote quum Carolus non quatenus Rex Francorum, sed quatenus Imperator sedi ac urbi Romanæ præfuerit. Regnum enim Francorum, Longobardorum & Imperium Romanum esse atque semper manifestè distinctas ac peculiare Res-

publicas præclarè vir summus Dn. Herm. Conringius (in egregio libr. de German. Imp. Rom.) docet. Contra omnem verò firo fidem veritatis est, quando Autor porrò afferit, Carolam sedem Romanam, & quæ bona ad illam spectabant, in subjectorum numero non habuisse, aut in eandem usurpasse vim imperii, quam contrarium in jure & facto supra satis deductum sit. Et omnino contradictionem in adjecto committit Autor, in §. 12. vers. *Nam id defensoris. &c. compefcere.* Verum enim est Germanorum proverbium: *Schutz und Schirm gibt Keine obrigkeit.* Quum verò Carolus noster, præsertim transactione cum Græcis in ita, urbis Romanæ & Pontificis (sive Romanæ sedis) ordinatione (ut Annales Franc. loquuntur) occupatus fuerit, in Paparum vitam & mores inquisierit, aliorum per totam Italiam Ecclesiasticorum res constituerit, cui etiam se Papa tanquam legitimo domino ac magistratui submissâ adoratione subjecit, facile apparet nudi Patroni ac Defensoris officio Carolum non fuisse functum. Quid propriè Advocatia sit vid. ap. Dn.

Linna in addit. ad l. 1. c. 5. p. 24. Ut rem accurato ordine proponam: Carolus *prima expeditione* in Italiam contra Longobardos, factus est Rex Italiæ; Et hætenus Populus Rom. & Papa in possessione vel quasi libertatis, sui que juris manserunt. *Secundâ expeditione*, contra potentissimum Beneventanum Principem suscepta, quum Carolus hoc modo Ramam liberasset, duos titulos accepit

Vt sententia contra Monzambano de potestate Caroli Magni.

[1.] *Patritii Romani* id est defensoris (v. c. *Hadrianus. Dist. 63.*) Ad Patritium autem pertinuit cura iudicii & potestas in temporalibus (v. *Lehman. l. 2. Chron. Spir. c. 40.*) & hoc titulo plenam & absolutam potestatem Carolo attributam asserit *Goldastus* (in *Replicâ pro Imperio contra Gretserum c. 13. p. 177.*) [2.] *Advocati Ecclesiæ*, id est, Vice domini Episcoporum & Abbatum, qui secularium rerum & politicorum Ecclesiæ iurium curam gereret; adeoque Carolus M. cum advocatia istâ accepit simul Politicam administrationem omnium bonorum temporalium, quæ Regum Patritiorum & aliorum principum beneficio Ecclesiæ obvenerunt. Non itaq; Advocatia talis de tuitione & propagatione universalis Ecclesiæ & Christianæ religionis intelligenda est. Hisce titulis Carolo collatis Populus Rom. & Pontifex nondum plenè se ipsi subjecerunt. *Tertiâ expeditione* demû, in gratiam Leonis III. institutâ, Carolus renunciatus Imperator, in eumque fragmenta & reliquiæ Imperii Romani fuerunt collatæ, quarum nomine quid veniat paulò ante fuit expositum. Et hac translatione Populus & Pontifex Romanus in Carolum omne jus ac potestatem in se contulit, id quod postea ab Imp. Græcis (qui tanquam veri domini illarum reliquiarum jus suum Carolo cesserunt) per transactionem confirmatum.

XVI. Præter dominium tamen in urbem Romam, Papam & Patrimonium D. Petri videntur Cæsares titulo Imperatorio aliquid

*Imperato-
rius titu-
lus Cæsaris*

honoris & quidem Primatum consecuti, ut ribus ho-
noris præ-
rogatiuâ
conferri.
Auctor nolter (§. 12. in fin.) rectè statuit. Apud omnes enim Christianos & moratio-
res gentes in Occidente hæctenus Cæsareum
nomen præ Regio aliquam reverentiam me-
ruit. Hinc etiam Turcicus Imp. Cæsarem no-
strum salutatur, *den furnemsten unter den Po-
tentaten Jesu.* (Vid. Dn. D. Crusii noviss.
Tract. de Præcedentia.)

XVII. Quum mortuo Ludovico II. Imp.
factiõne Ioannis VIII. Papæ Imperialis di-
gnitas infringi nonnihil inciperet, & intesti-
nis discordiis ac secutis regnorum divisioni-
bus vires Francicorum Imperatorum attritæ
essent, ac Germani Rempub. suam à regno
Francorum disjungerent, Italiæ quoque re-
gnum, frigidam suffundente Romano Præ-
sule, gravissimis turbis involveretur, Impe-
ratoriæ illi majestati, à Carolo M. partæ,
Romæ caligo induci cœpit, illaque inclinata
ac prope jacens, parum à ruinâ & civili mor-
te absuit, novum statum in sanctâ illa sede Pa-
pis sibi formantibus. Vnde Imperatores ali-
quot, tum temporis Italiam, bellis distenti,
non adeuntes, à Papa dein non consecrati ac
coronati fuere, cuius rei causam reddit M.
Palmerius: Post Arnolphum, ait, Imperium
confunditur, dolentibus Romanis & universis
Italia populis, quòd in Germaniam transfatum
esset: quamobrem nec à Romano Pontifice insi-
gniti sunt Transalpini Imp. usque ad Ottonem
I. Pertasi verò Longobardorum tyrannidis,
Othonem evocarunt Itali, ut Berengarium

*Imperialis
aigntas
transfer-
tur per Ot-
tonem A. .
ad Ger-
maniam
Regnum
in quo
adhuc ho-
die fulget.*

regno depelleret, quod poſtquam feciſſet, jure belli Italia Rex, ut Carolus M. renunciatus eſt. Poſtquam itaque Divinâ favente clementiâ, Otto I. nomine & re Magnus cum magno exercitu in Italiam profectus eſſet, regnumque Italiae, devictis Berengariis, ſibi ſubjeciſſet, ipſi iterum æque ac Carolo M. auctoritate Pontificis & Populi Romani Imperatorius titulus collatus, ut docet Reſcripto. Ioannes quidem Pontifex ejus nominis XII. de veteri gloria Italiae renovanda, & antiquo recuperando Imperio aſſiduè cogitabat. Itaque tanquam Italus, valde ab exteriorum Imperio abhorrens, Ottonem, ut hominem Germanum, ex Italia ejiciendum exiſtimavit, plerisque Romanorum conſilia ejus, ut honeſtum ac Italiae ſalutarem, comprobantibus. Quam itaque cum Adelberto tacito ſe adverſus Ottonem foedere junxiſſet, Otto eo cognito dixit: *Puer adhuc eſt Ioannes, ſpero etiam rectis me illum admonitionibus ad ſaniora conſilia redacturum*; id poſtquam frustra eſſet, Otto, illo depoſito, alium in locum ejus ſubſtituit. Autor noſter (ſ. 13. h.) putat Ottonem eodem quo Carolum jure, & quidem advocatiæ in defendenda ſanum Eccleſiâ Romanâ gavium; quod itidem ſalvâ veritate admitti non poterit. Ottoni enim primum ſanum Imperium in ſibi Romæ conſeſſum, id quod ex collato Imperatorio titulo, qui illa tempeſtate dominium in ſibi ſignificabat, palam eſt. Confirmat idem juramentum fidelitatis,

Monum.
bani er
ror.

quo sese Ottoni obstrinxerunt Romani ci-
ves, & quidem tribus vicibus, ut notant
Luitprandus & Regino; firmiter scilicet jura-
runt (verba sunt Luitprandi) *nunquam se*
Papam electuros & ordinaturos præter consen-
sum atque electionem Domini Imperatoris Otto-
nis &c. Porrò & in Papam, sive electionem
ejus, sive vitam ac mores spectes, jus Ottoni
cum Cæsareo titulo datum est. Otto Impe-
rator apud *Luitprandum* (l. 6. c. 10.) con-
queritur, Ioannem Papam esse immemorem
juramenti & fidelitatis, quod sibi supra cor-
pus S. Petri promiserit. Unde patet Papam
fidelitatem jurasse Imperatori Ottoni. In
diplomate Ottonis illius, Ioanni Papæ dato,
de bonis Episcopi Romani apud *Baronium*
ad an. 962. disertè bona illa omnia donantur,
sed hac conditione : *Salvâ in omnibus po-*
testate nostrâ & filii nostri, posterorumque no-
strorum : item ne quis Pontifex in posterum
consecraretur (verba Cæsaris sunt) *prius-*
quam talem in præsentia Missorum nostrorum,
vel filii nostri seu universæ generalitatis faciat
promissionem pro omnium satisfactione atque
futura conseruatione, qualem Dominus & ve-
nerandus spiritus, pater noster Leo sponte fe-
cisse dignoscetur. Atqui Leo ille Carolo M.
subjecit sese, prout olim Cæsaribus subiecti
fuere Papæ, eoque Carolum statim adora-
vit. In eodem diplomate conventum tum est,
ut quotannis per Legatos Cæsari nuncie-
tur, *qualem singuli Duces ac iudices populo*
justitiam faciant. Si enim secus quid fiat,

quam oportet, tum vero Imperatorem per Legatos suos id emendaturum. Ipse Otto in Ioannis XII. vitam ac mores inquisivit, Papam ad dicendam causam citavit in iudicium, eum deposuit, & alium eligi fecit, ipse Leonis VIII. electioni annuit, uti ex Luitprando & ipso Baronio manifestum est. Imò Romani tum Regno Germaniæ jura Cæsarea ex pacto in perpetuum cesserunt. Quo tempore enim Ottoni I. hereditario obvenit dignitas Cæsarea, verè illa accessit patrimonio Reipub. Germaniæ (Vid. Cranz. Metrop. l. 4. c. 10. cap. 23. Dist. 63.) Vi illius constitutionis in aeternum & Romani ipsi, & alii potestate Imperatores urbis Romæ eligendi sunt exuti, omnisque hæc facultas in perpetuum est translata ad Germaniæ Rempub. Quo patet, quasi surrogasse sibi potius Romanum Populum in suâ jura Germaniam, quam ut Germania sese illi Imperio subjecerit. Post obitum Ottonis II. & puero etiamnum Ottone III. integrum triennium Theophanes Imperatrix mater Ottonis Romæ Rempub. gubernavit, ut liquet ex Chronico Lamberti Aschafnabrugensis. De Ottone III. ita Glaber Rudolphus : *Contigit, ait, initio Imperii Ottonis, ut sedes Apostolica urbis Romæ proprio viduaretur Pontifice, ipse vero illico Imperiali usque precepto quendam suum consanguineum elegit, atque ex more in sede Apostolica sublimari mandavit.* Ipse Otto III. in tabulis, Sylvestro Papæ datis, Romam appellat suam Urbem Regiam, Contra-

dus-II. Imp. an. 1003. integrum annum Romæ commemoratus rebelles compescuit. Mansit eadem per Urbem Imperii vis & auctoritas usque ad tempora Hildebrandi, Papæ, quod etiam de Imperatorum auctoritate circa electionem Papatum probat prolixè verbis Onuphrii Panvini Dn. *Conring.* de German. Imp. Rom. cap. 10.) Ottonis III. ætate Romani Papæ quidem in urbem & Italiæ multa loca absolutam quandam potestatem caperunt sibi arrogare, prætendentes donationem Constantini M. & Caroli Calvi: Vtrumque verò & ipse Otto III. Cæsar, & Constantini scil. & Caroli donum, explosit, admonitus à Sylvestro II. Papâ, quo nemo Papalis curiæ fraudes, scelera & insolescentem arrogantiam majore aut candore aut animo est infectatus. Si itaque supremâ urbis jurisdictio translata est denuo in Ottone M. in Cæsares, multo magis subjecta illis sunt, quæ ad Patrimonium Ecclesiæ pertinuerunt, ut rectè argutatur Dn. *Conringius*. Ottonum itaque ævo nondum audiebantur voces istæ tumidæ & Antichristianæ arrogantia plenæ:

Petra dedit Petro Romam, tibi Papa coronam: &

Imperatorem Papa subesse, non præesse, debere; nec valebat palea: Qui Princeps imperanti Pontifici non paruisset, ei sacris interdendum; quamvis jam solida hypocriticæ dominationis fundamenta jacta erant, ut ratum fieret, quod ipse Pius Pontifex (in Histor.

Australi) scribit : *Nihil excellenter malum in Ecclesia Catholica patrari , cujus prima origo à sacerdotibus non dependeat.* Et quod habet Friderici II. epistola apud Petrum de Vineis : *Revera Imperialis felicitas Papali semper impugnatur invidia.* Felix adhuc fuit Otto I. qui duos factiosos Papas exauçtoravit, & Romanos rebelles fortiter ac feliciter compescuit , Vir cum cognomine , quod à magnitudine rerum gestarum invenit , cum præstantissimo Imperatore Carolo I. comparandus , tum præcipuè apud posteros Italico Regno , novis legibus & institutis instructo , commemorandus. Mortuo Ottone M. Romæ Ottone H. adolescente ingens confusio rursus nata, ac renovata vetere in Pontificiis comitiis ambitione Romani , neglecto proximo Leonis decreto, Pontifices, quos libido tulit , rursus sine Imperatoris autoritate creaverunt. Cupiebat quidem Otto partam atque ordinatam à patre Italiam , nunc turbatam, invisere , sed bellis assidue occupatus non tam cito illi negotio se accingere potuit. Rebus verò Germanicis compolitis A. 980. Romam profectus pænas à seditiosis Romanis & Italis , ut subditis, exegit , atque ex rebus gestis tantam sibi autoritatem comparavit, ut non inferior patre fuisse videatur , teste Sabino :

Non fuit inferior Primo virtute Secundus.

Multa domi gessit prælia , multa foris.

Otto quoque III. Papam constituit Brunonem hominem Germanum Gregorium V.

Crescentius autem consul Romanus quum Ioannem, Episcopum Placentinam, obduceret illi adversarium, postquam Romam Cæsar venit, Crescentium sociosque gravi & ignominioso supplicio affecit; Ioannem autem XIII. oculis privavit. Quum Imperium dein in Conrado II. ad Francos perveniret, ista translatio Welfis ingrata, Pontifices seditiosis consiliis & molitionibus implicitos novâ tyrannide armavit, cumque sub Henrico III. Romæ magni essent tumultus, quâ de Pontificatu tres contendebant, & malis artibus omnia tentabant, ejus rei causa Cæsar eo profectus & per obsidionem captâ urbe, Bambergensem Episcopum Suitgerum constituit Papam, qui mutato nomine dictus est Clemens II. à quo deinde fuit ipse consecratus. Tunc cives Romani denuo jurarunt, in creando Papâ nihil, nisi de Cæsaris arbitrio, esse facturos. Mortuo dein Clemente, Cæsar Bopponem, Frisingensem Episcopum Romanis constituit Papam. Is est Damasus II. cumque & hic non amplius 27. diebus præfuisset, mortuo iussus est, mandato Cæsaris, Tullientis Episcopus Leo IX. Hoc mortuo Eistetenſis Episcopus Gebhardus, ita volente Cæsare, successor declaratus, qui fuit Victor II. Ex his liquet vetus interdictum de non creando Pontifice absque Cæsaris voluntate adhuc sacrum tectum fuisse servatum, licet ringerentur Pontifices, & nihil non contra hanc sanctionem molirentur. Nondum enim sui juris erant Pontifices,

nec de Imperio devicto triumphaverant. Imò ne Metropolitano quidem in synodo Germanicâ prælatus est Papa, ut Culpinianus memorat. Cum enim contentio inter Papam & Præsulem Moguntinum orta esset, cessit Pontifex Præsuli, cum is jura sua allegasset. Degenerarunt autem sub Henrico IV. Cæs. Papæ, & non scripturis, sed veneno auctoritatem suam tuebantur: Concidit itaque cum Henrico III. potentia Imperii Romani per Carolum M. instaurata, per posteros verò ejus & Ottones aucta; donec per Evangelium postliminio revocata, & natalibus suis restituta est. Severinus noster de Monzambano (§. 13. h.) affert nonnullas causas collapsæ Imperatoriæ in Pontifices majestatis quod Germaniæ Reges jus suum in sedem Romanam sat masculè exercuerint. Cæterum regerimus Autori nostro, quod is dolo non faciat qui jure, sibi competente, & quidem tali in quo dimidium summæ potestatis positum est, scil. *in der Geistl. jurisdiction*, strenuè ac masculè utitur, præsertim in ejusmodi personas, quæ toties perfidiæ atque variarum adversus Cæsares machinationum argumenta satis superque dederant. *Solchen suspeten Romischen Pfaffen muste man den daumen vuoluff das Aug haltem.* Exempla nostris Cæsaribus non erant incognita. Ego doleo seriò, quod Imperatores Romæ non constituerint Vicarios & Vice-Imperatores Germanico sanguine prognatos, manuque militari circumdatos, qui jura Imperii & regni Italiæ

Monzambano in nonnullis censuram subit.

strictè

strictè omnibusque numeris observarint, Romanumque Episcopum intra orbitas atque cancellos modestiæ Apostolicæ continuerint. Id quum non fuerit factum, non est, cur miremur tantam cladem Reip. Christianæ à superbissimo Damone incarnato fuisse inflatam. Alteram causam perditionis in sedem Romanam juris Autor in Episcoporum Germanicorum gliscientem potentiam refert. In eo Dn. Severinus noster rem acutangit. Episcopi enim, postquam imprudenti Politico errore ob fervidum superstitionis zelum Principes regni effecti, (vid. supra Disc. 4. 5. ubi de Regimine Caroli M. & Ludovici I. actum) & Ottonum tempore territoriis & jurisdictione temporalibus aucti, per illos, tanquam fideles ac dilectos Apostolos suos, Papæ Imperatoribus ingentem metum incusserunt, coque tandem rem deduxerunt, ut Imperatores, vi majore Sacerdotum fracti, Pontificibus non amplius præesse, sed subesse coacti fuerint, ut ex rebus, post tempora Gregori VII. Papæ in Imperio gestis, non potest non esse perspicuum. Tèpore enim illius Titionis infernalis, sive Hildebrandi, sonuerunt horrendæ Draconis voces: *Papam solum habere jus & potestatem conferendi Episcopatus; Papam omnium Ecclesiarum jura sibi vindicare; Etiam vera in Papam dicere, esse contra juramentum Episcoporum.* Cæterum hoc modo, dum jultæ Imperatoriæ potestatis Episcopos fastidium subire cepit, illi cupientes vitare Scyllam, in Charybdiâ inciderunt. Ex-

periuntur enim magno malo suo Ecclesiastici: *Papas, cum Ecclesiasticis suavissimum libertatis potum gustandum dedissent, pro eo acerrimum infudisse.* (vid. Cranz. l. II. Metrop. c. 24. lib. 9. c. 9.) Porro Autor noster convulsæ Imperatoriæ in *Papas* potestatis causam confert in averfationem quibusvis nationibus adversus extraneam dominationem infixam. Et quidem illa causa Politica vera in thesi, & in genere, ut cum Philosphis loquar; quum tuis quisque placidius pareat, & alienigenam dominum nemo libenter pati velit. Dolendum verò, quod in hypothesi quoque hoc politicum axioma ad illam personam applicandum sit, qui Christi Servatoris nostri sapientissimum monitum: *Principes regunt & vocantur domini clementes, vos autem non sic;* semper in scrinio pectoris circumgestare debuisset. Cæterum tantumne religio malorum suadere potuit, ut etiam ille, qui inter Sacerdotes primatum affectarat, ac quoque indeptus erat, & sic à recto in vitia, à vitiis in prava devenerat, nunc à pravis in præcipitia prolaberetur, & Cæsari suo, non quidem Romæ & in Italia, sed in Germania hærenti, veterem repudii formulam: *conditione* (aut potius) *imperio tuo non utar;* occinere auderet? Me Christe! adeone res rediit, ut etiam Sacerdos in Italia primarius Imperatorem vel ideo, quod sanguine Germanico cretus sit, spernere, ac ipsius legitimi imperii vinculum laxare, atque disrumpere audeat? Cæterum hæc nota Antichristi, qui jam Ro-

mæ in Occidente regnat, in eoque omnes Evangelici ac Protestantes Germanici Ordines, Cæsari suo fidissimi, ac post Pacem Monasteriensem firmiter nunc adhærentes, acquiescunt. Valde turpiter autem noster Dn. de Monzambano se dat, dum indignum fuisse pronunciat, prudentia celebres Italos crassorum Germanorum ferocia imperia respicere. Quid de Italorum fucata & cerberæ prudentia ac calliditate sentiendum sit, jam supra (Disc. I. n. 3.) dictum. Quod verò crassitiem Germanorum Autor petulanti stylo suo contra τὸ πρῶτον traducit, in eo, quum experientia satis redarguatur, ac falsi convincatur, idcirco nos larvatum nostrum Italum, sibi soli tantum sapientem, ac Thraſonicâ arrogantiam cum Gigantibus cœlum affectantem, in eo nunc missum relinquemus, summopere confisi, fore, ut dies illas animi nebulas, ac stupidam crassitiem Autoris dispellat, & ita tandem discat, simplicem ac columbinam Germanorum nostrorum prudentiam magis Christo, Deo nostro probari, quam Italorum vafritiem, in perniciem aliorum semper vergentem. Sciat noster Italus: *Ultra montem etiam homines, prudentiam cum candore miscentes, habitare, illosque non habere necessum, ut Italorum Scholas, veluti discipuli, frequentent.* Quidam ex amicis nuper, in Discursu mecum habito, Severinum nostrum ita excusabat: Posita scil. hæc ideo ab ipso esse, quò magis fictam patriam suam in animis legentium

confirmaret, atque ita Pontificios in libelli sui lectionem eò libentius pertraheret. Quicquid de eo sit, hoc certum est Autorem nostrum insigni injuria Majestatem Imperatorum, Caroli M, Ottonum, & qui olim Papis imperarunt, affecisse, dum illos crassos Germanos, eorumque imperia ferocia vocat. Certè qui Autorem nostrum alias intus in cute non novit, ille, Satyricum illius scriptum legens, omnino ignorare cogitur, cujus spiritus filius, & cui religiosæ parti addictus sit. Cæterum hæc transeant cum cæteris erroribus: Veram demum causam exemptionis Papalis ab Imperio Cæsarum Autor assignat (§. 13. vers. *Urebat quoque* &c.) eamque in ambitione Ecclesiastica reponit, simul addens viam, quâ scopum suum tandem assecuti fuerint Pontifices post Gregorii VII. sive Hildebrandi tempora. Potestas enim Cæsarum in urbem Romam, Papam & Patrimonium ejus mansit à Carolo M. usque ad fatalem Cæsareæ ac Regiæ Majestatis Romano-Germanicæ casum in Henrico IV, post quem per Gregorium VII. cæpit novus ille Papalis dominatus omnibus hæctenus seculis inauditus. Ex eo igitur tempore prisca illa & vera Cæsarea potestas in urbem, in Pontificem & Patrimonium ejus tantum non est inter mortua. Tametsi verò Henricus IV. acerrimè contra invalescentem Pontificum tyrannidem, Imperatorum majestatem & jura armis belloque tutatus sit, neque, à suis oppugnatus,

*Imperato-
ria Maje-
statis ca-
sus ac rui-
na est Hie-
rarchia
Papalis
generatio.*

& Pontificii anathematis fulmine ictus, quicquam cesserit; tamen ad extremum, viribus fractus & attritus, ab Anti-Cæsaribus, Episcopis, & aliis Papæ affeclis oppressus, succubuit. Hoc Henrici IV. tragicum fatum fuit, qui nulli Principum à temporibus Alexandri M. & Iulii Cæsaris fortitudine bellica concessit; quippe qui bis & sexagies aperto Marte semper victor extitit. Ut autem Henrici IV. res gestas circa Romanam sedem paulo accuratius pensitemus, constat ex annalibus, quum Stephano IX. extincto Benedictus quidam inconsulto Cæsare, Papatum invasisset, ejus nominis X. Romanique hoc factum minimè probarent; quod sui purgandi causa, missis ad Cæsarem Legatis, quam ipsius parenti fidem præstitissent, eandem ei quoque detulerint, & ut legitimum aliquem Pontificem constituat orarint. Itaque dejecto Benedicto, Florentinū Episcopum Gerhardū Cæsar illis tribuit, qui fuit Nicolaus II. Hoc mortuo Parmensem Episcopum substituit: quia verò Senatui Romano nihil communicat, Lucensis Episcopus fuit electus Alexander II. quo mortuo Romani proceres inconsulto Cæsare substituerunt Hildebrandum qui Gregorius VII. dictus. Quum Cæsar id propterea cum Romanis ex postularet, tandem Papa, quum Henrico se excusasset, eumque placasset, ab eo postea fuit confirmatus. Cæterum quum dein Henricus, à Papâ Romam citatus (Ecce Antichristianam audaciam) non compareret, iniquum ful-

men Iovis Capitolini sive Hildebrandi illiusque crudelis ambitio, omnium malorum subsequens causa fuit, ut ex Historicis, qui illa tempora composuerunt, palam est. Brixia tandem ab Henrico actus conventus, in quo decretum: Gregorium non esse legitimum urbis Romæ Episcopum; successitque in ejus locum Archiepiscopus Ravennas, Victor III. Inde Cæsar Romam contendit, Gregorium obsidet, quo fugâ tandem dilapso, Victorem III. confirmat, ab eoque consecratur. Quum postea Henrici IV. successores à Papis mirum in modum variis æmulis vexarentur usque ad Ludovicum IV. Imp. tandem Germaniæ Reges Italiam porrò adeundi tædium cæpit, sicque fedes Romana viâ facti per varias artes magnosq; Europæ motus arbitrio Pontificum relicta. Jus tamen adhuc hodie Germaniæ in sedem illam regnumque Italiæ superesse, ac Papam neque donationis neque præscriptionis titulo se tueri posse, accuratè exponit Dn. *Conringius* (Tr. de Finib. Imper.) Bene itaque est, quod sacratissimi nostri Imperatores, de facto hodie Româ exclusi, titulum tamen Imperatorium, & cum illo pristinum jus saltem animo retineant. Sanè Carolus V. quum adhuc superiori seculo Romam cepisset, numismata (teste *Luckio*) cudi fecit, hac inscriptione: *In spem prisce honoris.* Et quamvis coronatio Romana hodie omittatur, tamen illa, priusquam Cæsares nostri integrum jus Imperatorium in ur-

bem Romam, Papam ejusque patrimonium, à Gregorio VII. ipsis ereptum, & hæcenus à successoribus illius denegatum, recuperent, minime necessaria est, quum hodie nus Imperator, quatenus est Rex Germaniæ, minimè illà indigeat. Adveniat tandem illa dies, quâ recuperatis propriè dicti Romani Imperii, Regniq; Italiæ, juribus integris, Imperatores Romani ac Germaniæ Italiæque Reges tempora in mores priscos plenissimè reducant, trinamque Coronationem, olim ævo Carolino usitatam, in bonum usum revocent. Cæterum spes prisca illius honoris ferè decollavit, ni fata insperato aliam viam invenient. Quod verò Imperator adhuc hodie in Lege Regiæ Germanorum sive Capitulatione suâ promittat sedis Romanæ defensionem, de qua etiam Autor (in fin. §. 13.) monet, illud priscum ævum Carolinum sapere videtur, nec prius firmiter Imperatorem obligare in conscientia poterit, nisi Papæ illam personam, quam post Gregorii VII. tempora sibi præter jus & fas adaptarunt, iterum exuant, verè Apostolicos Christianos, juxta primævæ Ecclesiæ mores, se præbeant, & præstanda præstent. Vnde etiam rectè Evangelici Electores, qui hæcenus cum reliquis Pontificiis Electoribus Principibus capitulationes Cæsari præscripserunt, quoad illud capitulum, scil. curam defendendæ Romanæ sedis, in Capitulatione Leopoldina Imperatorem otiosum esse jubent ut Autor h. ait. Et rectè quidem, utpote

quum Papæ dudum ante multa ſecula præfertim poſt Hellebrandum Papam à Præſtinâ innocentia deflexerint, Antichriſti perſonam induerint, ac planè ſe in beſtiam illam, à Ioanne Apocalypſa deſcriptam transformarint, imò etiam noviffimè nihil non moliti ſunt, ut, Pace Monafterienſi ſublata, Germania iterum incendiis bellorum civilium conflagret atque funditus pereat. Ut peſtifer ac pernicioſus iſte ſerpens in ſinu Germaniæ non amplius foveatur, Episcopique illius exteri Præſulis ac incarnati Diaboli juſſiones non amplius curent, ſummopere univerſæ Germaniæ intereſt. Quod ſi itaque juxta cynoſuram Inſtrumenti Pacis (art. 8. verſ. *Habeantur*) aliquando arbitrio omnium Imperii ordinum perpetua capitulatio condenda foret, articulus ille de defenſione Romanæ ſedis, quem Catholici Electores Legi Regiæ inferere ſolent, tamdiu omittatur ac potius ſuſpendatur, donec Papa ſe ruruſ ad bonam frugem recipiat, Imperatoremque pro legitimo Rege ac Domino ſuo agnoſcat, omniaque mala ac pravos abuſus, in Eccleſiam Chriſti inveſtos, penitus tollat ac æternâ amneſtiâ aboleat. Secus ſi fiat, qua ratione Imperator noſter vi juramenti illum defendere tenebitur? qui dies nocteſque Imperii ruinam & interitum quærit, quale juramentum contra Reipubl. ſalutem ac fundamenta præſtitum, minimè tamen eſt obligatorium. Apprime autem utile erit, ut Ordines in futurâ perpetuâ capitulatione, re-

*Interesse
Imperii
quod de
ſuſpenſione
ſeu Ro-
mana.*

*Capita
quædam
in futurâ
perpetuâ
capitu-
latione ac-
tenenda.*

petant fulera illa Imperii, olim in Comitibus Francofartensibus tempore Ludovici Bavari Imperatoris sancita, nimirum: Pontifici Romano nullum jus competere in Imperium & Imperatorem; Ejus excommunicationem non curandam; Concilium esse supra Papam; Consensum Pape ad creandum Imperatorem non esse necessarium. &c. quibus addi poterit: Pontificem, quamdiu se supra Imperatores & Reges Germania erigat, iisque legitimam obedientiam prestare detrectet, non esse in istâ malitiâ defendendum, sed potius illi, si quid in perniciem Imperii porro, uti hactenus a Gregorii VII. temporibus factum, aliquid molatur, conjunctis animis ac viribus, uti tempore Frederici I. & Ludovici Bavari factum, ipsi esse resistendum; & si quæ sunt alia ad tranquillandum ac conservandum Germanici Imperii statum pertinentia, de quibus Imperii Status præsertim Evangelici, quibus Respublica & Ecclesia curæ & cordi est, serio in posterum sine omni dubio deliberaturi sunt.

XVIII. Sed ut ad propositum redeamus, ex quo Henrico I V. jus constituendi Pontifices, & Henrico V. jus investituræ Episcopalis à Papis violenter extortum est, non modò dimidium majestatis Cæsareæ per hanc jurisdictionis sacræ amissionem (Ecclesiasticam enim qui in manu habet, dimidium Reip. tenet) periit, verum etiam Pontifex ab eo tempore tyrannidem suam in Sacro-sanctam Imperii Rempub. fulminibus suis, è Tarpejæ

arce emiſſis, diſiſione item Procerum in eligendis ac creandis Imperatoribus ita continuavit, vt ferè ſemper, præſertim in diuturno interregno poſt tempora Friderici II. inter Rempub. & anarchiam dubia fluctuarit. De

*Papa 17-
rannu of
ſtig's Im-
perium.
poſt Hen-
rici IV.
V. tempo-
ra: Impe-
riūque
Romanū
perit.*

ſtatu rerum poſt Henrici V. tempora, ubi diſtinctio inter Eccleſiaſtica & regalia ob Antichriſti crudelitatem horrendam cæpit, ita *Waltramus* Epicoꝗus Naumburgenſis: *Ex hoc tempore nova pars Epicoꝗorum ex beneficiis fidelium inſoleſcens, ſub ſpecie religionis omnia manibus expanſis ad ſe trahit, omnes ſunt ſepulchra dealbata & hypocrita.* Tunc Pontifices novi juris acceſſione firmati, Imperii vires ita attenuare cæperunt, ut Imperatores, ſubſidio rerum gerendarum enervati, nihil fere præclari pro honore & incremento Imperii ſuſcipere potuerint: Diabolū tunc ſolutum fuiſſe *D. Lutherus* divinat: Promiſcua ſacerdotum turba ejuſmodi tum erat, ut, teſte *Abbate Vrſpergenſe*, digni qui ſui- bus eſſent canibusque patres. *Roma*, exclamat *Theodorus Abbas*, *regnat Simon Magus, loco Simonis Petri, & Simonia loco Evangelii.* Henrico V. ſucceſſit *Lotharius II.* qui ea ferè per *Italiam* egit, quæ olim *Carolus M.* Cæterum quum videret *Furias Romanorum Pontificum* civili ſanguine *Germaniam* inundaiſſe, infelici errore Pontificiam dignitatem aſſeruit, & in majus promovit. Hinc quum *Innocentius III.* vocato in *Lateranum* *Lothario*, ipſi coronam impoſuiſſet, protinus ad prodendam rei, novo exemplo actæ, me-

moriam hujus facti seriem in pariete pingi, atque hos versus subscribi mandavit :

Rex venit ante fores , jurans prius urbis honores ,

Post homo fit Papa , sumit quo dante coronam.

Fuit alias hic Imperator bellō strenuus , providus in consilio , dignus sanè qui in Evangelica tempora incidisset , nec tam fœdâ superstitione fascinatus , Pontifici sese mancipasset. Lotharium excepit *Conradus III.* sub quo Romæ Pontifices , finis ulticibus agitati , armis inter se de dignitate contendunt. Hisce temporibus Occidentales sive Latini plus quam humanâ audacia pro recuperandâ terra sanctâ expeditiones susceperunt , quæ tribus sequentibus seculis perpetuâ quasi serie continuatæ fuerunt. Causa primaria hujus motus erat Pontificum tyrannis , qui , cum Henrico IV. & V. tandem extorsissent jurisdictionem sacram , ac in super nosset : *Nullum violentum esse diuturnum ;* ne iterum Ottones aliqui emergerent , ac jus antiquum Imperio vindicarent , ablegare eos religionis specie ac pretextu in Orientem visum. Prudenter itaque Fridericus à *Landskron* ad Imperatorem Sigismundum dixit : *Man Ziehet uber Meer , und sicht an die Heiden : Blieben sie da heim , und lebten Wie Christen , das Were eine gute Meerfarth ; ich halte jederman Kehrete Zu uns.* *Conrado III.* successit Imperator Fridericus I. ludibrium Pontificalis tyrannidis. Nam ab Alexan-

Expeditiones in Palaestinâ tyrannidē Papæ empromovent.

dro III. excommunicatus & Guelphorum (id est, factiosorum, qui Pontifici in Italiâ adhærebant) per Italiam rebellionem vexatus, sexies cum exercitu Italiam ingressus est. Prima expeditione Romam profectus ac ab Hadriano IV. consecratus, cives Romanos tumultuantes oppressit; tertiâ expeditione Romam frustra obsedit; ac dein cum variè à Papis vexaretur, pace cum Pontifice factâ, suâsu Papæ in terram sanctam cum exercitu profectus, strenuus ille assertor jurium Imperii, & immortalis Heros, periit in Cydno Ciliciæ anne, in quo olim etiam Alexander M. vitæ periculum incurrerat. Fortissimus ille Imperator, Imperii jurium pergnarus censor, sine dubio labem Imperii, quam ipsi à tempore Gregorii VII. Pontifices adsperserant, deplisset, ac omnia jura competentia post liminio quasi in pristinum honorificum statum reduxisset, nisi Papa illum sub specie religionis in Palestinam misisset. Politici notant alias singulare tyrannorum stratagema, quo homines nimium eminentes, suspectos ac formidabiles, sub specie honoris in remotiora loca à latere suo mittunt, ut ibi vel pereant, vel spiritus paulo ferociores ipsis infringantur. Idem stratagema in stabiliendo suo Pap-imperio adhibuerunt, Pontifices & irreligiosi tyranni, atque his expeditionibus religiosis, in Asiam susceptis, Germanorum aliorumque suspectam ac formidabilem potentiam frangere conati sunt. Quod cum istâ viâ non in totum procedere vellet, Germa-

niam nostram perpetuis divisionibus in electionibus Imperatorum, creatione Anticæsarium, & excommunicationibus miserè vastarunt, & tantum non ad perpetuam anarchiam deduxerunt. Sed redeundo ad nostrum Fridericum, is, quum Romani ipsum, rebus in Italia præclarè gestis, sollicitarent, ut urbem in antiquam Reip. formam restitueret, depulso Clericorum dominatu, ita respondit: *Floruisse quondam in ea virtutis & Reip. indolem; nunc verò ita exaruisse, ut ne vestigia quidem extarent: à Carolo primum, deinde ab Ottone labefactatam; quâ verò ipsi gloriantur, Reip. disciplinam, jampridem ad Germanos cum Imperio esse translataam. Nam apud se Consules, apud se Senatam, apud se Equites esse, Procerum Germanorum consilio Rempub. regi, juvenum Germanorum robore eam defendi. Falli porrò eos, qui se Imperium à Germanis accepisse dicerent; non enim Romanorum beneficio datum, sed Caroli & Othonis armis esse quesitum, quos constaret à Romanis in Italiam fuisse non voluntate, sed necessitate vocatos, ut adversus Desiderium & Berengarium, à quibus gravius premebantur, libertatem salutemque defenderent. Idem Imperator, quam Hadrianus Pontifex ad eum scripserat; Se beneficii loco Friderico insigne regium contulisse; mirum in modum cum Imperii Principibus offensus, Imperium haudquam Pontificis beneficiam esse dixit, Imperatorque literis per universam Germaniam significavit: *Se soli Deo & Principibus Impe-**

*Judicium
Friderici
de Roma-
na Repu-
blica &
de Impe-
rio Roma-
no ad
Germanos
translatæ.*

rium acceptum referre. Quum itidem Vescon-
 tione conventum ageret Fridericus, ac Legati
 Papæ superbæ & arrogantæ plenas afferrent
 literas; Legatis in hunc modum respondit Fri-
 dericus: *Iuberent Papam cogitare de sectandis*
vestigiis Petri, cogitare de portandâ cruce Do-
mini potius, quàm de regnis tradendis, adimen-
dis, transferendis: cogitare se Prasulem & sa-
crorum antistitem, non Augustum esse; alioquin
si sibi plus a quo arrogare velit, inter se & ipsum
convenire nequaquam bene posse, &c. Quum
 Romæ esset Fridericus, in aulæ Pontificiæ pa-
 riète depictam viderat imaginem Lotharii
 Imperatoris flexis genibus coronam Imperia-
 lem ab Innocentio II. accipientis, adscripto
 insulto epigrammate, quod *Radevicus* (l. i. c.
 10.) recitat: *Rex venit ante fores, &c.* quo
 cum se beneficiarium Papæ appellari intelli-
 geret, ægerrimè eam contumeliam tulit; quod
 ita excutire conatus est Pontifex, ut diceret
beneficium se non pro feudo, sed *bono factò* ac-
 cipi voluisse. Hac itaque ætate Status Impe-
 rii verè miserabilis extitit, sede Romanâ, supra
 omne id, quod Deus appellatur, se efferente,
 qua de re ita scribit *Machiavellus* Florenti-
 nus: Per bella à Pontificibus concitata Ro-
 manum Imperium concidit, quia Papæ etiam
 seditiones Guelphorum & Gibellinorum ac-
 cenderunt & foverunt. *Petrus Ferrariensis*
 (in Pract. Libelland.) ait Papam destruxisse
 Imperii Statum, & omnium Laicorum. Sig-
 fridus Presbyter & Nicolaus Bibrachus te-
 stantur Martinum III. Papam optasse, ut to-

ta Germania unum esset stagnum, quo submergeretur; vel omnes Germanos Principes unam haberent cervicem quam uno ictu amputare posset. Post Henricum VI. Imp. divisi Principum animi aliis Ottonem Ducem Brunsv. aliis *Philippum* Sueviæ Ducem eligentibus: Ottonem confirmavit Papa Innocentius III. Philippum verò excommunicavit, addendo: *Aut Pontifex diadema regium Philippo, aut Philippus Pontifici insigne Apostolicum adimat*, prout refert Vrspergenlis. Hinc multiplicata sunt mala in Imperio, bella, incendia, destructiones urbium, & pauperum neces patratae, & per decem ferè annos perpetuum virtutum suarum antagonistam expertus est Papam Philippus. Hoc ab Ottonem Wittelsbachio interempto, Otto successit, quem tamen antea amicissimum, Papa mox odio habens, excommunicat, Principesque sollicitat, ut alium eligant. Arcanum Pontificatus Romani hoc tempore erat: Imperatores perpetuis æmulis vexare, atque ita eos rerum suarum sollicitos reddere, ut omnem de Italia cogitationem deponere cogerentur. Ottonem excepit *Fridericus II.* Pontificum Romanorum perpetuus quasi scopus, in quem fulmina sua execrationis irasque vibrarent, qui tamen incredibili cum fortitudine tyrannidi eorum sese opposuit. In terrâ sanctâ à Papâ impeditus ad R. Franciæ scripsit: *Serpentem in sinu fovemus; itaque qui pondus incudis patienter ac devotè hæcenus subivimus, de cætero mallei officium assumemus.* In Epistola

*Arcanū
Pape.*

32. (ap. Petr. de Vineis) expresse Papam vocat Antichristum & Balaamac Principem tenebrarum, & Draconem qui orbem seducat uniuersum, & Imperatoriæ Majestatis iubar in eclipsin deducere contendat. Aduersus illum Papa duos Anti-Cæsares creati fecerat Henricum Thuringiæ & Hassiæ Landgravium, qui, victus à Cæsaris filio Conrado, per contemptum dictus est Rex Pontificius (*Pfassenkonig*), quo mortuo Wilhelmum Hollandiæ Comitem contra Fridericum eligi Papa fecit, qui novem annis regnavit. Imperator hic avo Friderico I. non inferior futurus erat, nisi Papa virtutem ipsam excindere desudasset, qui Mahaladinem Soldanum ad fœdus cum Imperatore, in Palæstinâ degenti, rumpendum animavit, & in innocentissimi Imperatoris cervicem armare voluit. Rescripsit tamen, Papâ melior, Soldanus: *De Christo cujus tu pretextu Ecclesiam persequeris, plus nobis quàm vobis constat, eique plus quàm vos tribuimus. Inter Cæsarem & me constans inita est amicitia, & inde à patre meo conciliata benevolentia, quam diremptam nolo, sed potius proditionem hanc Cæsari, amico nostro, aperiam.* Ita per totam vitam hic Imperator exagitatus est à Pontificibus, ut Micyllus rectè scribat:

*Principe in hoc patuit Romani injuria Papa;
Et quantum sceleris curia tota tegat.*

Post hujus obitum, secutum est in Imperio diuturnum interregnum, & quum non esset Rex in Germania, Pontifex in eâ temporum pertur-

perturbatione Neapolitanum ac Siciliæ regnum à familiâ Cæsaris Friderici in Gallos, quorum armis tum Pontifices nitentur, transtulit, unde exortæ sunt postea famosæ Vesperæ Siculæ, quæ Gallos & Hispanos postea indelebili ac plus quàm Vatiniano odio inter se commiserunt, quod altâ mente repositum & hereditarium factum, nondum hodie extinctum est. Atrox autem ejusmodi & gravissimum bellum civile, sive Imperatorium sive Pontificium, sive utrumque dixeris, duravit per annos 200. Nam geri cœpit circa Pontificatum Gregorii VII. A. C. circiter 1073. indeque gestum dum eligitur Rudolphus A. C. 1273. nec ullum bellum post sacrum funestius fuit, aut majore perfidia gestum. Imperatores enim, provocati ferè à Romano Pontifice, pugnarunt armis & viribus suis, inevitabili necessitate ad vim propulsandam adducti. Pontifices verò certarunt plus quam Punicâ perfidiâ, artibus dolis, & ferè armis alienis. Vbi magna inter Christum & Vicarium ejus differentia deprehenditur: Christus enim pro omnibus morti se objecit: Vicarius ejus omnes pro se morti objecit, datque operam, ut omnibus malè, dummodo ipsi bene sit. Sed ad Imperatores redeundo, quum Respubl. tot annis in interregno fluctuasset, tandem Principes ex negligentia suâ veterinâ excitati, de capite iterum consultare cœperunt, elegeruntque tandem Rudolphum Comitem Habsburgicum, qui Imperii interesse in Italia

*Bellum
Papale est
Iliu &
Lerna
omnium
malorum
in Imperio
Romano.*

persequi destitit, eamque ob arcanam rationem nunquam est ingressus. *Hieroglyphicum ei tribuitur*: Melius est bene imperare quam Imperium ampliare. Fertur per jocum aliquando narrasse fabulam de vulpe, quæ leonem, simulatè ægrotantem, quodam in specu, non adibat, quod vestigiis aliorum animantium, semper introrsum non verò retrorsum spectantibus, terreretur. Præfectum tamen in Italia constituit, ac veluti Vicarium: Ita perpetuis simulatibus & Paparum inimicitiis defatigati Cæsares, facti sunt paulatim remissiores: Nec enim prius acquieverunt Pontifices, quam illos extra Italiae fines submovissent: Et quia Regum Galliae præsidiiis ferè nitebantur, ac per Episcopos Germaniae factiones alebant, effecerunt tandem, quod pridem animo concupiverant. Ita illi, (verba sunt *Sleidani*) qui beneficio Cæsarum incolumes fuerunt, vitamque tolerarunt, & locum suum atque dignitatem retinuerunt, amplificati bonorum atque munificentia, dominatum sibi sumpserunt in illos, & patrimonio quoque fraudarunt. Non solum enim Italiae bonam partem Papæ occuparunt, sed Siciliae quoque Reges atque Neapolis arctè sibi devinxerunt. Nam hi & tributum illis annum dependunt, & dignitatem Imperatoriam suscipere prohibentur, nisi permissu illorum; & quum in possessionem ab eis mittuntur, hoc ipsum jurant inter alia. Adeò verum est illud *Ioh. Petr. de Ferrariis*: Heu!

miseri Imperatores & Principes seculares, qui vos servos Pontificum facitis, & mundum per eos infinitis modis usurpari, & decipi videtis, nec de re medio cogitatis! Hæc ille. Rudolphus Imp. acceptâ pecuniâ Italiæ multas civitates, quæ ditionis erant Imperii, liberas & immunes fecisse dicitur, Florentinos, Genuates, Lucenses &c. (Vide tamen *Conring.* de Finib. Imper. c. 23.) Hic Imp. insuper pervicaciam & venenatam tyrannidem, robustamque fraudem Rom. Pontificum compressit, ac Gregorio X. Exarchatum, quem Carolus M. Romandiolam vocari jussit, confirmavit, & ut Iason Draconi, flammis spiranti, hanc offam in os Cerberi Romani conjecit, quâ placatus & electionem ejus ratam haberet & Imperium parcius venenato halitu afflaret. Mortuo Gregorio, quum Honorius IV. ab Episcopis quartas per quinquennium omnium rerum, & à sacerdotibus atque monachis stipendia exigeret, tum Wurzburgi in comitiis Episcopus Tullensis inter alia in hæc verba, teste Aventino, erupit: *Quousque, Collega carissimi, Romulei illi vultures patientiâ nostrâ ne dicam stultitiâ, abutentur? Quousque eorum flagitia, avaritiam, superbiam, luxum tolerabimus? Non cessabit hoc genus archisij nagon pessimum, nisi omnes ad egestatem & servitutem durissimam rede-gerit. Discordiâ nostrâ hoc malum crevit discordiâ nostra illi nebulones tuti sunt, nec illis regnantibus unquam licebit nobis pacem &*

*Nota eandem
sua quare
Papa præ-
valuerit.*

Nota
fraudes
& scelera
Paparum
adversus
Imperium
commissa

pietatem colere. Nuper Saxones & Suevos inter se commiserunt. Deinde Fridericum II. Reipub. utilissimum, Conradum IV. Principes Suevos Imperio simul & vitâ privarunt. Conradinum deinde insontissimum, & optima indolis adolescentem, jure gentium hereditatem majorum repentem fraude doloque interceptum necarunt. Suevos atque Francos, Vestriacos inter se armis commiserunt. Deinde adversus hos Hispanos concitarunt: Nunc nos adversus Gallie & Hispania Principes, cognatos nostros, ex Germaniâ quondam profectos, concitare nituntur. Quod ante 12. annos Gregorius X. cum decimis egit, id ipsum Honorius IV. cum quartis aget. Ille, ut aurum emungeret, Turcas in nos armavit: & hic vectigal magis quam nos salvos vult. Hæc autem Deo accepta non esse, eventus ipse probat. Proinde expergiscimini &c. Hæc ille. Utinam omnes Germaniæ Archiepiscopi, Episcopi, Abbates ita essent animati, Romanis Harpyis veterem repudii formulam occinerent, externumque dominatum Romani Archi Præfulis, onus mille Ætnis gravius importantem, abjicientes, tandem se in auream Evangelicam libertatem vindicarent! Sanè hic Episcopus Tullentis Rudolphinâ illâ ætate dixit æquissimum, commodumque ac salutem Imperii publicam urfit; dolendum tamen, quod surdis tum narrata fuerit veritas. Nos Evangelici omnes Deo psallimus, quòd *Accipiter Romanus* ungulas suas rapaces nobis amplius injicere atque infli-

Inter esse
Imperij
adversus
curiam
Romanâ.

gere nequeat. Deus perennare jubeat Pacem Westphalicam, cujus aureus articulus ^{Artica} V. Evangelicis inæstimabilem libertatem à ^{P. Instra} tyrannide & duro ac gravi Imperio Ecclesiastico Romani Papæ peperit. ^{Pac.} Pretiosissimum illud *κευήλιον* atque omni auro Indico, atque Hungarico præstantius Clinodium ut Protestantes ac Evangelici Imperii Principes conservent, & exactissimâ diligentiam custodiant, suprema illorum lex exigit. *Sirick ist enz Wey und Wir sind frey; des Herren Nahme stehe uns bey.* (Vid. Burgoldensf. ad art. 5. Instr. Pac. passim.) Sub Alberto I. Imp. sedi Romanæ præfuit Bonifacius VIII. ingentis spiritus Pontifex, qui intravit, ut vulpes; regnavit, ut leo, mortuus ut canis. Quum is leonis ac canis iram in Philippum Pulchrum Galliarum Regem gereret, tandem ab eo captus, ac mærore animi mortuus est, ut canis, à Sarra antea equo indomito impositus, facie ad caudam versa. Tum temporis in Germania Volquinus Episcopus Mindensis in homiliâ de Zizaniis dixit: *Proh dolor, & proh dolor, hodie meretrix antiqua, qua poculum aureum abominatione, fornicatione, & immundicia plenum in manu suâ habet, mirabiliter inebriat sacerdotes & clericos; de qua in Apocalypsi prædictum est.* Nimirum hac luctuosissima Imperii ætate ^{Imperato-} (1) potestas legis Ecclesiasticæ condendæ, ^{rum Ro-} quam Imp. tot annis fartam tectamque re- ^{manum} tinuerant, ad molendinum Papale tracta; ^{Imperium} ^{Paparum} ^{violencia} (2) Primatus sessionis & ordinis, in prima- ^{asterituro}

atque pre-
sternitur,
& novum
Pap im-
perium
stabilitur.

tum potestatis conversus (3) uterque gladius Politicus & Ecclesiasticus, quo hæctenus soli Imperatores armati, nunc à Papa violenter arreptus (4) cum antea Imperatores legibus soluti; nunc Papa se supra leges esse clamat, neque se iis subjicit, à nullo judicandus, tametsi innumerabiles populos catervatim secum ducat ad inferos. En Antichristi regnum! (5.) Imperium urbis Romæ, quod jure meritoque Imperatores nostri sibi vindicant, Papa tum palam sibi attribuit. Et hæc est illa Politia, quam Centuriatores Magdeburgenses *Papa cesariatum* appellant, de qua consule Ioannem Apocalypsam tot. c. 13. Hinc meretrix Babylonica inebriavit vino fornicationis suæ tum Reges tum omnes terræ incolas. Fornicationem carnalem deplorat *Hugo* inquires: *Utinam clerici saltem uxores pascere sicut Iudas, sed ipsi pascunt concubinas de bonis Christi.* Virtutes tum usitatissimæ erant Simonia & hypocrisis, quas Bonaventura duas Diaboli filias vocat, Prælati & religiosi nuptum collocatas. Hac itaque ætate regnum Antichristi à Phoca & Pipino Rege fundatum, Ludovici I. verò & aliorum Imp. conniventia auctum, & à tempore Gregorii VII. usque ad Bonifacium VIII. pervarios lamentabiles casus ad supremum fastigium perductum fuit, atque ita Imperii Romani fragmenta à Carolo M. Francis, ab Ottone M. verò Germanis parta, manibus Germaniæ Regum excussa, Iovi Vaticano per vim & varias molitiones cesserunt; ut veri sint versus Hassensteinii :

*Fulmine quæ nunquã fertur percussa volucris,
Casibus ut variis, Sturne Poëta, patet
Perdidit hæc alas dudum, caudamque pedesque
Concessit Latio Pontificique caput.*

Quo pertinet etiam Germani cujusdam judicium de tyrannide Papæ : *Das der Romische Pfaff im Romischen Regiment sey gewesen, Wie ein Marder im Taubenschlag.* Postquam autem Papæ tyrannidem suam stabilitam viderunt, nihil aliud moliti sunt, nisi ut orbem Christianum bellis intestinis tantum inflammarent, & reliquias orthodoxorum, in eremo latitantes, conquisitas ad supplicia abriperent. Ex Imperatoribus ultimus qui Italiam perdomuit, fuit *Henricus VII.* Alberti I. successor. Miserrimus tunc erat Italiæ status, postquã à morte Friderici II. Cæsaris illa ab Imperatoribus neglecta fuit; quo factum est, ut variè dilaceraretur ab iis, qui potentiores erant, præsertim à Guelphorum ac Gibellinorum factionibus. Hic Imperator quum multis præclare gestis lacertos rursus in Italia moveret, Papa quovis modo exitium ejus quæsivit, præsertim quum post coronationem juramentum Pontifici præstare recusaret, quod tale esset, quo Papæ subjiceretur. Hic porrò Imperator ob Italicam hanc expeditionem dictus est pater patriæ & Italiæ servator. Certe medicus fuit desperatorum morborum quos suæ ipsius vitæ periculo profligare conabatur. Cum vim veneni, à Fr. Paulino ordinis Prædicætorum in sacrâ hostiâ dati, persentisceret dixisse fertur : *Calicem vitæ dedi-*

ſi mihi in mortem. Mortuo Henrico, quum discordantium Principum ſuffragiis duo, Fridericus Aſtricus, & Ludovicus Bavarus eligerentur Imperatores, Ioannes XXII. Papa utrumque ſalutabat Cæſarem; in Fridericum tamen propenſior, quæ res magis ſimultatem incendit, & hac ratione Papa calidus & ambitioſus ſibi dominatum per totum Imperium quærebat. Cum Ludovicus dein ſolus rerum potiretur, profectus cum exercitu in Italiam, Romæ, poſtquam Papa illum excommunicaffet, à Stephano Columna apud Lateranum Clero & Populo Romano conſentiente coronatus, de conſilio Procerum alterum Papam Nicolaum IV. creavit. Mortuo Joanne cum ſucceſſor Benediſtus XII. Cæſarem itidem excommunicaret, ac dignitate priuaret, Ludovicus, Francofurtum convocatis Principibus, ac vetuſtis Imperii legibus explicatis, ſolide Proceribus oſtendit, quàm nihil ad Episcopum Romanum pertineat Imperii Republica: Nam qui de voluntate Principum ſit electus, eum eſſe revera Cæſarem, etiamſi nullus interveniat Pontificis vel conſensus, vel conſecratio: Totum enim iſtud quandam eſſe ceremoniam, quæ paulatim irrepreſerit, & nunc nimium aucta ſit, non abſque magno Imperii tum dedecore, tum detrimento. Sententia Imperii tum hæc fuit: *Electus Francoſordia in Regem Romanorum à Principibus Electoribus, adminiſtrationem Imperij ante confirmationem habet plenam.* Poſt Ludovicum *Carolus IV.* turbis in Impe-

*Quid vult
leat Papa
conſecra-
tio.*

rio sedatis, in Italiam profectus, & consensu Papæ Innocentii VI. qui in Galliis Avenione erat, Romæ coronatus, eâ lege tamen, ne vel Romæ vel in Italiâ diutius hæreret: Vicecomitibus Mediolani perpetuum Imperii Vicariatum per Longobardiam concessit quâ indulgentia illi postea abusi, aliis etiam defectuonis ansam præbuerunt. Tradunt de illo quod ingenti vi pecuniæ acceptâ multa jura Imperii per Italiam vendiderit, ut testatur Sigonius, quem tamen Dn. Couringius (de Finib. Imper. c. 23.) refutat, ubi eandem maculam à Rudolpho I. & Henrico VII. Imp. removet. Interim Bohemiæ suæ illustrandæ solummodo intentus, multa bona Regalia Electoribus & aliis concessit, quæ res Imperii vires valde enervavit. Wenceslaus, Caroli filius, acceptâ pecuniâ, Ioannem Galeatum ex Vicecomitum familia, Mediolani Ducem & Insubriæ constituit hæreditariâ lege, quo ipso maximum Imperio damnum intulit. Hujus temporibus schisma erat in sede Papali Urbano & Clemente sese invicem Antichristos vocantibus: Urbano successit Bonifacius IX. qui primus Romam & territorium universi Latii sibi subegit, Senatoribus ad arbitrium suum lectis & remotis. Bonifacio oppositus Benedictus XIII. qui sedit ad Constantiense usque concilium. Hoc trium Paparum Schisma, per 39. annos continuatum, Lutherus certum signum ruituri Papatus fuisse asserit. Rupertus, Wenceslai successor, quum videret antecessorum nimia prodigali-

Imperatorum iura in regno Italia tenuerunt.

Roma in plenam potestatem Papæ restituta.

tate Italiam se ab Imperio eximere, is ducto in Italiam exercitu amissas sub Wenceslao provincias recuperare nitentur, sed irrito conatu, repulsus à Galeatio, Insubriae Duce. Valde tum erat turbulentus Italiae status Caroli & Wenceslai potissimum culpâ, qui nimium iis populis indulserant. Nam præter Galeatium, nuper factum Mediolani Ducem, Veneti etiam & Florentini & Genuates bellum faciebant vicinis, totumque jus in armis positum erat atque potentiâ. Deinde per diuturnam absentiam Pontificum Avenione in Galliâ, frequentes Romæ fuerant natæ ac plenæ periculi simultates. Sed Imperator depositâ omni Italiae curâ in Germaniâ manere coactus, intestinis malis mederi non potuit. Sub *Sigismundo* dein tres erant Pontifices Ioannes XXIII. Gregorius XII. Benedictus XIII. eratque tum Papatus triplex, ac horum factionibus prope omnes Europæ provinciæ divisæ. Corruptissimus tum erat ordinis Ecclesiastici status, quem in exhausta quædam vitiorum & morborum colluvies inundarat. Petrarcha, quum Avenione Pontifices hærent, urbem illam vocavit meretricem Babyloniam. Sub *Sigismundo* initium factum oppugnationis regni Antichristi per Hussitas, quod tandem superiori seculo facundo ore & docto calamo suo prostravit Lutherus, cui indulgentiarum immodici ac sordidi ebuccinatores (ut Laurentius Surius Pontificius illos vocat) ansam ad præclarum pariter ac necessariû illud negotium dederant. Sed ut ad *Sigis-*

mundum redeamus, Italica ejus expeditio ad comprimendum bellum, quod terra marique Veneti & Florentini cum Philippo Mariâ Mediolani Duce, gerebant, infelix fuit. Nam Pippus ejus Dux, & ipse mox è Venetorum terris ac Foro Julio Venetis armis expulsus, Vicecomitibus dein, quos contra Florentinos defendit, contemptui fuit. Post Sigismundum *Albertus* civilibus & Turcicis bellis impeditus in Italiam non venit. Qui illum excipit *Fridericus III.* Romam placide profectus, & consecratus à Nicolao V. domum rediit, nec in Italia quicquam movit, eique hoc symbolum tribuitur: *Rerum irrecuperabilium felix oblivio.* Hic Imperator otio natus magis, quàm bello & Imperio tuendo, unde & Fabio cunctatori comparari solet. Micyllus tali disticho eum prosequitur:

Otia quam bellum per totum maluit avum,

Conveniens factis hinc quoque uomen habens.

Quum hic Imp. profectioem votivam in Italiam susciperet, Pius II, Papa lenitate Imperatoris abusus, eò audaciæ pervenit, ut Borfium Marchionem Atestinum sub Missâ faceret Ducem, quasi non satis fuisset, quod jam antea ab Imperatore creatus esset Dux Mutinæ, & Regii Lepidi. *Maximilianus I.* Imp. Friderici filius multa dein bella cum Venetis gessit, ut postea dicemus.

XIX. Ex hæctenus paulo fusius ad illustrandum Autorem nostrum, paucis multa dicentem, adductis, satis luculenter patet, quomodo Romanum Imperium quo nullum

fuit nec erit potentius, sit à diversis gentibus dissipatum post tempora Honorii & Valentiniani III. usque ad Carolam M. A. Caroli temporibus usque ad Maximilianum I. quænam mutationes in Italia, præci Imperii Romani domicilio, sint ob tyrannidem Paparum consecutæ, eâ, qua fieri potuit brevitate, itidem exposuimus. Breviter nunc porrò addemus, quomodo Pontificum & Italarum status à Maximiliano I. usque ad nostra tempora sese habuerit. Maximilianus hic initio Imperii acerrimum cum Venetis bellum gessit, eosque insigni prælio ad Callianum superavit, illudque variâ fortuna per quatuor annos continuavit. Eo tempore Pontifex veritus, ne Cæsar hostili cum exercitu Romam veniret, Bullam suam in ejus castra transmisit, qua Maximilianum Cæsarem etiam Imperatorem declaravit. Cum res fortunatè Cæsari procederent, tanta Venetos formido invasit, ut de muniendâ urbe Venetiarum consilia caperent, arbores ad propugnacula cæderent, novas molas pneumaticas in proximus insulis constituerent, atque puteos in proximo continente suffoderent. Miserunt tum etiam ad Electores Legatos, ut Cæsarem avocarent, & ad pristinam necessitudinem adhortarentur. Pax tandem à Clementiâ Cæsaris impetrata. Orator Venetus tum nomine Reip. pollicitus, quòd redire ad Cæsarem verum ac legitimum Dominum debeant omnia ea, quæ majores Sacro Imperio & Ducatui Austriaco ademe-

runt. *Qua ut commodius* (sunt verba Oratoris) *praestentur, adjungemus cuncta illa, quae possidemus in continente, & rationi, juriq; omni, quâ acquisita ea loca sunt, renunciabimus. Præterea annis singulis persolvemus Majestati tuae & legitimis in Imperio successoribus ipsius perpetuo aureos ducatos quinquagies mille. Obedimus sine recusatione mandatis, decretis, legibus, edictis tuis.* Finito bello Veneto, successit Mediolanense, ac Pontifex Julius, antea Cæsaris fœderatus, potentiam ejus cernens (Imperatores enim potentes semper exhorrent Papæ) cum Gallo contra Maximilianum conspiravit. Quum itaque Gallus Mediolanum occupasset, Cæsar primo belli limine urbem illam recepit, & uti Imperii beneficium Sfortiæ Duci qui à Philippo Vice-Comite adscitus gener & heres restituit. Sed Franciscus I. Galliæ Rex postea ope Helvetiorum Mediolanum iterum occupavit, Carolus V. verò Imperator recuperavit, Gallosque Medolano, Neapolitano regno ac totâ Italiâ ejecit. Atque inde est, quòd hodieque Hispani in Italiâ prævaleant. Idem Carolus Mediceos Etruriæ Magnos Duces constituit: Genuenses, Gallorum servitute oppressos, libertati pristinae restituit. Idem Carolus ipsâ Româ captâ, nummis indicibus prisca Imperatorum honores postliminio reducere visus fuit. Fuerunt illa ætate nefanda Pontificum Romanorum scelera, Alexandri VI. Julii II. Leonis X. sub quo Papatus labefactatus, salutarisque Reformatio religiosa cæpit.

Quum sub Carolo V. maximè incrementa sumeret factio Hispaniensium & contra Hispaniensium (de quâ vid. *Burgoldensf.* p. 1. Disc. 1. ad Instr. Pac.) Pontifices Romani ac potior Cleri pars contra Hispani, & ita contra Cæsarem fuerunt, quod bella inter Carolum V. & Clementem VII. Papam, inter Philippum II. & Paulum III. declarant. Sed cum interea accideret dissidium in religione, & Principes Protestantes Contra Hispanorum partibus accessissent: Pontifices Romani metuentes extenuationem potentiae suæ per hæreticos, ut loquuntur, Hispanis sese adungere, ac ex causâ Politica negotium religionis facere cœperunt. Anno quoque 1610. cum Ligæ & Vnionis infausta ac barbara vocabula in Imperio orientur, Pontifex quoque cum Hispano-Jesuitis Ligistis accessit; Venetis ac aliquot Italiæ Principibus Vnionistis accedentibus. Dignitate Electorali Palatina à Ferdinando II. in Bavarum collatâ Gregorius XV. Papa collationis illius confirmationem affectavit. Quum porò in bello Bohemico an. 1618. & seqq. Ferdinandi II. potentia nimium quantum incretceret, & ad illam restringendam an. 1624. ingens fædus inter Europæos Principes & Respubl. iniretur, Pontifex Urbanus VIII. Respub. Veneta, ac Dux Sabaudia illius fæderis socii fuerunt. Postea an. 1629. ingruit bellum Mantuanum in Italia. Quum enim mortuo Vincentio, Mantuæ Duce, Carolus Dux Nivernia, ac Gallici sanguinis, hereditatem

istam cernere vellet, cumque contra Hispanos Rex Galliarum in possessionem bonorum mittere cogitaret, Cæsar missis in Italiam exercitu, Ducatum istum, tanquam feudum Imperii, victricibus armis sibi subiecit, ac pace tandem an. 1630. interveniente, Nivernium de feudo isto investivit. Pontifex verò quum superioris seculi experienciâ satis compertum haberet per reformationem religiosam majestatem suam in spiritualibus collabi, ex eo tempore nihil non molitus, ut omnes Evangelici ense, rotâ, aqua & igni delerentur. Hinc Pacis religiosæ, an. 1555. inter Catholicos & Protestantem initæ, fulcra per dilectos ac fideles suos Jesuitas funditus rursus evertere cogitavit, adeoque an. 1629. Cæsari Ferdinando II. autor extitit, ut Edictum de restituendis bonis Ecclesiasticis promulgaret. Id verò quum obtinuisset, ac ita Mars Cæsareo Suevicus multos per annos totam, quam latè patet, Germaniam depopularetur, ac proinde, ad declinandam Imperii ruinam tandem an. 1648. Monasterii in Westphaliâ Pax Germaniæ redderetur, Iupiter Capitolinus Innocentius X. contra illam pacem per Nuncium suum Fabium Chisium protestatus, eamque dein horribili Bulla annullare ausus est, ad quam Dn. *Hermannus Conringius* doctissimas animadversiones edidit. Quin etiam postea, quum an. 1653. 54. Ratisbonæ comitia Imperii celebrarentur, adhuc per legatum (referente *Thuldeno*) Papa à Cæsare & Catholicis flagitavit, ut Pax Mo-

nasteriensis rescinderetur. Sed incassum & frustra; imò in tantum Spiritus Sanctus prævaluit apud Imperatorem & Imperii Ordines, ut pacta illius pretiosæ & inestimabilis Pacis de novo per illorum Comitiorum Recessum in perpetuum confirmarint, eamque inviolabiliter servandam etiam modernus Sacrasissimus Imperator Leopoldus in Capitulatione sua promiserit. Sedet itaque jam in arce Tarpeja Papa, & contra Imperatorem atque Imperium, Evangelicorum fide ac potentiâ satis formidabile, ne hiscere quidem audet. Adveniet tandem illa dies, quâ Romanus ille Antichristus, Spiritu divini. Oris planè debellatus, corruet, ipsiusque regnum, non tantum Imperio nostro, sed universo Christiano Orbi tremendam ac intolerabile, funditus exciudetur. Quod Trinunus Deus faxit!

XX. Vidimus jam latissimè ortum, progressum, deminutionem ac translationem Imperii Romani de Populo Romano in Francos, atque de his in Germanos, quomodo itidem in Imperio Romano-Germanico exorta sit Hiero-monarchia Papalis, & quanto-pere illa afflixerit Imperium & adhuc hodie affligat. Quæritur autem: *an Imperii urbis Romæ & eorum, quæ inde dependent, jurium adhuc Imperatores nostri sint participes?* Quamquam Cæsarea potestas in urbem Romam, Papam ac, Patrimonium ejus integra manserit ad Henricum usque IV. primus tamen Gregorius VII. inaudita hæctenus audacia,

An ad
huc hodie
Imperium
Romanum
à Carolo
M. ac-
quisitum
est

non

non tantum exuere Cæsarem omni dignitate est ausus, sed & sumere sibi potestatem in Imperatorem, Reges, Principes. Hujus vestigia presserunt omnes secuti Pontifices. Tamen verò strenuè jura sua antiqua tueri ac servare studuerint ipse Henricus IV. V. Fridericus I. & II. tamen post obitum Friderici H. Papæ victoriam obtinuerunt. Igitur ab eo tempore neque in Papam neque in urbem Romam, neque in illas antiqui Imperii provincias reliquas Cæsarea vetus potentia fuit exercita; titulo tamen Imperatorio manente salvo; de quo olim Fridericus I. ita: *Cum divina ordinatione ego Romanus Imperator & dicar & sim, speciem tantum dominantis effingo, & inane ubique porto nomen ac sine re, si urbis Rome de manu nostrâ potestas fuerit excussa.* Sunt qui putant Pontifices, violenta occupatione illorum jurium, hodie longissimâ temporis præscriptione tutos esse, ac Imperium Romanum in Occidente vel funditus periisse, vel Papam Romanum potestate Imperatoriâ nunc reapse frui; quâ sententiam etiam fovere videtur Dn. Conring. in Dissert. de Imperat. Romano German. Edit Ebrodunensis. Ab ea quoque opinione parum distat Sleidannus (in conclusione operis de quar. summ. Imper.) qui ita: *Urbem Romam Cesarum domicilium atque sedem, agrum Picenum & Flaminiam & Herruria partem occupât Romani Pontifices, qui non modò non agnoscunt Imperium, sed Cæsares etiam Imperiique præfatos tenent sibi devinctos.* Dn. Conringius ve-

rò (de Germ. Imp. Rom. c. 13.) præclarè do-
 cet, quod ad Imperium illud perpetuum,
 quod Germaniæ in urbem ^{Romanam} Papam & Petri
 Patrimonium in Ottone M. concessum, pe-
 nitus evertendum, post Hildebrandi tempora,
 secutis seculis, Papæ omnem moverint
 lapidem. Nam Cæsareum jus eligendi Papam,
 aut certè electum confirmandi, item autori-
 tatem inquirendi in eorum vitam & mores,
 impietatis horrendæ damnaverunt. Regimen
 urbis Romæ sibi solis arrogavere, ac Impe-
 riales dignitates ac vim sui esse juris profes-
 si, sibi sumpserunt potestatem conituendi
 Cæsares, & constitutos vicissim pro arbi-
 trio removendi: Denique, ne quid deesset
 summæ injuriæ, ne quidem in sibi donatum
 patrimonium agnovere amplius Cæsaream
 jurisdictionem, eoque laborarunt Papæ, ne
 quid præter nudum Cæsareum nomen Regi
 Germaniæ superesset, supra cujus tituli Pri-
 matum, quem jure gentium ac tacito consen-
 su Rerump. Christianarum in Occidente ob-
 tinuit, sese etiam immani ausu Ioves illi Ca-
 pitolini ac Romanæ sedis Antichristi tandem
 crexerunt, & nunc omnes Imperatores, Reges
 ac Principes contra omnia jura divina & hu-
 mana infra se despexerunt, & adhuc pro-
 dolor! despiciunt. Quicquid autem de eo sit,
 certum tamen vel ex jure Iustiniano est, non
 quærendum esse quid Romæ fiat, sed quid
 fieri debeat. Nam alias regnandi gratia si jus
 violare liceret, brevi meram barbariem &
 Respublicas Cycloporum in Christiano Orbe

haberemus. Certum itaque est, Papam Romanum, utui fragmenta & reliquias Imperii Romani, in Carolum I. & Ottonem I. Imperatores collatas, hodie de facto (ut loquimur) per Imperatorum nostrorum conniventiam absolutè quasi adhuc possideat, nec præstanda ullo modo præster, adhuc de jure cum urbe Roma & patrimonio suo Imperatoribus Romano-Germanicis subesse. Sanè nudam possessionem, quam Papæ quoque allegare solent, non dare jus aliquod possidendi, notissimi juris est, si alter, qui possessione est expulsus nunquam non reclamat. De injuriâ verò Pontificum, Cæsaream dignitatem violantium, non tantum perpetuæ fuisse querelæ ab Hildebrando ad usque nostra tempora, Cæsarum, Principum & Populi Germanici, sed & ad vindicandam illam, atrocissimis gestis in Italiâ bellis, fufum sanguinis plurimum, protestationes publicæ institutæ haud pau. æ, libri denique editi complures, præsertim ex quo superiori seculo exortus est *Christianissimus Protestantismus*. Ab illo enim tempore Evangelici Imperii Proceres seortum illud in Babylone universo Orbi detegentes, Imperii jura adversus sedem Papalem non rarò ivere assertum. Quod cum ex historiis Germaniæ atque Italiæ sit notissimum, nemini non pater, ne quidem possessionem illam nudam iustum dare titulum Paparum injuriis, qui interrogati: Cur Romam & Patrimonium, Sancto Petri nominis mantello obductum possideant? ref.

ponfuri sint : *Quia possidemus.* Nam ne unicum quidem idoneum ac legitimum titulum bonæ fidei possessionis hi Tyranni ac conscientiarum carnitices allegare possunt. Non certè tæctur illos titulus præscriptionis : Verum quidem est, quod Archidemus Mællenam repetentibus Thebanis dixit : *Possessiones, sive privatas sive publicas, præscriptione longi temporis firmatas, in patrimonio & dominio habendas omnibus persuasum est* : Regula quoque juris nostri est : *Tantum præscriptum, quantum possessum* : Subintelligendum tamen : *Positis omnibus ad usum capiendum sive præscribendum requisitis.* Jam verò juris indubitati est, ad legitimæ usucapionis processum inter alia requiri ; Bonam ac sinceram fidei conscientiam : malæ fidei enim possessor, qui vi & fraude pro jure utitur, in æternum non præscribit. Si mundus foret æternus, tamen ejusmodi homo, qui malâ fide bona possidet, id est, quæ scit ad alium pertinere, in secula seculorum non præscribet, dominiumque minimè acquirat. Si nunc subleamus, & quæramus, an Papa sit bonæ fidei possessor urbis Romæ & Patrimonii quod D. Petri vocat ? Respondendum, quod non, ac dicendum quod inter omnes malæ fidei possessores, quos unquam à principio mundi infelix Sol adspexit, sit eximius & familiam quasi ducat. Aliæ enim personæ publicæ gladio & armis violenter non pauca sibi acquisivere, atque ita tandem pace vel transactione interveniente, ex malo licet

acquisitionis principio, tamen ex post facto vitium purgarunt, ac ita malum initium bono fine coronarunt. Hi vero Romani Archi-Præsules sub velo Vicariatus Divini, ac quasi Vice Deatus, à tempore Gregorii VII. excommunicando Imperatores, eosque perpetuis æmulis & Anti-Cæsaribus (quippe Antichristus quid poterat nisi Anti-Cæsares creare) vexando, ac Germaniam dividendo, tandem, viribus Imperatorum fractis, superiores evaserunt, & ita, aquis undique turbatis, alienis armis potentes in Italia evaserunt, legitimumq; Cæsarum Imperium in se, ac patrimonium suum abjecerunt. Sed satis de hisce injuriis ac fraudibus Paparum in præcedentibus diximus. De præscriptione, quæ allegatur à Pontificibus V. *Conring.* c. 21. de Finib. Imp. Requiritur porrò ad justam usucapionem justus titulus; quem similiter Papæ producere non possunt. Nam quod donationem Constantini M. attinet, ejus figmentum jamdudum explosum est ab ipsismet emunctioribus Papisequis, inter quos eminent Laurentius Valla, & Cardinalis Baronius. Rudioribus quidem seculis magnopere illa donatio fuit defensa, de quo videri poterit *Angelus Rocca* (de summi Pontificis potestate seculari & Ecclesiasticâ.) De donatione Pipini, Caroli M. & Ludovici Pii adeundus *Sigonius* (l. 4. de Regn. Ital. p. 10.) Ottonianas donationis tabulas esse suppositas evincit Dn. *Conring.* (de German. Imp. Rom. c. 10. & de Finib. Imper. c. 10.) Mathildis do-

nationem esse valde controversam idem ostendit Dn. *Conring.* (de Finib. Imper. c. 10. p. 120.) qui simul probat Imperii jure & potestate Cæsareâ salva hæc donationes accidisse. Tabulas Rudolphi I. Alberti Henrici VII. Caroli IV. idem vir summus examinat (*Tract. cit. c. 20.*) Imò si hic donationis Cæsareæ titulus procedere deberet , Pontifices demonstrare tenerentur. (1.) An & quomodo factæ sint donationes, tabulis non summatim excerptis , sed authenticis & formalibus? (2.) An præter utile dominium ipsis aliquid accesserit istis donationibus? *Boerus* sanè in descriptione status Pontificii de utili tantum dominio fatetur. (3.) An Imperator solus potuerit facere , ut præter dominium utile plenum quicquam ad Pontificem perveniret, aut Cæsareum Imperii jus in eum transferretur? (4.) An potuerit cum consensu Electorum, vel quorundam, vel Collegii totius facere? (5.) An consensus quorundam Electorum, live quorundam Principum ad hoc sufficere potuerit? (6.) Disquirendum etiam: An clausula salutaris de juribus Imperii live jure Cæsareo reservato , omni tali donationi insit tacitè , etiam si verbis clarè non fuerit expressa? (7.) An donatio , à Cæsare decepto , Pontificis artibus & assertionibus, facta , valida sit? ut prudenter Dn. *Conring.* & Dn. *Boeclerus* judicant. Hactenus in horum articulorum probatione defecerunt Papæ. Ad præscriptionem ulterius requiritur continuata ac quieta possessio. Cæterùm & in hac parte Pa-

palis causa succumbit, id quod facile ostendi potest. (1.) Ex nomine Cæsaris & Imperatoris Romani constanter retento. (2.) Ex jure coronationis Romanæ, totaque ejus ceremonia. (3.) Ex petitionibus Pontificum à novis Cæsaribus donationes, sibi antea factas, confirmari desiderantium. (4.) Ex creatione Equitum & Comitum Palatii Lateranensis. (5.) Ex privilegiis, quæ à Cæsaribus indulgentur terris Papalibus (7.) Ex actibus summæ potestatis aliis, quos vide apud Dn. *Conring.* de Finib. Imper. c. 21. Quum nullo igitur jure Papæ excusserint Cæsaream vim à se ac Vrbe Româ, manifestum est jura illa Cæsarum, quibus ad Hildebrandi usque ævum fuerunt usi, utut adversum illa arietaverint Pontifices, hodieque integra subsistere, ut concludit Dn. *Conrig.* (de Germ. Imp. Rom. c. 13.) Proinde Rebus Germanicis intra Germaniam & versus Turciam & Galliam bene constitutis, tempus aliquando erit Pontificem superbum ad Apostolicam ac verè Christianam humilitatem, si non aliter, ferro & armis cogere, juraque Imperii pristina ab eo repetere. Quod Deus faxit! Evangelici Principes sanè non committent, ut ullum Imperii commodum in se claudatur. *Das Were ein Herlicher Romerzug, das man den Vatter Pabst einmahl Wieder civiles subjectionis mores lehrete.*

XXI. Occasione hujus quæstionis de Pontificis subjectione, potest quæri an Imperio adhuc jus saluum sit in terris Italiæ, extra *An Imp^o perio in va*

sunt reli-
qua in I-
talia re-
gno.

sedem ac patrimonium Papale? *Sleidanus* (in *Conclus. Oper. de quat. summ. Imp.*) ita de hac re: *Italia priscum & avitum, ac primum Romani Imperii patrimonium, quid nobiscum habet commune? Calabriam, Apuliam, Campaniam, Neapolim, avita successione tenent Hispaniarum Reges. Veneti, quam possident egregias non solum urbes & municipia, verum etiam provincias, ipsi interim liberrimi, & ab Imperio Romano plane sejuncti. Insubria verò, que vulgo Longobardia dicitur, aliquanto propius ad nos pertinet, sed & ipsa fluctuat, nec certum ullum emolumentum ad nos illinc redit. Et mox: Ortis belis, cum nostri Casares Insubriam negligere, eiectione Vice-Comitibus, occupavit illam Sfortiarum familia, quam deinde Gallia Reges, Ludovicus XII. & Franciscus I. eiecerunt, donec Carolus V. Cesar eam recuperaret. Ex omni igitur Italiâ nihil fructus ad Imperium redit: Nam neque nostris conventibus intersunt, nec ad publicos usus atque necessitates aliquid contribuunt, nisi quantum vel suâ sponte, vel alioquin in gratiam Cesaris faciunt. Et denique: Totum igitur illud, quod Imperii nomine censetur, intra Germaniæ fines includitur: Nam foris & extra limites illos nihil superest. Ita *Sleidanus* iudicat: cuius sententia cum grano salis accipi debet. Nam Regnum Neapolitanum (ut & cæteras terras, quæ à Pontifice in feudum concedi solent) non exiisse juribus Imperii ostendere fatigat *Dn. Conringius* (de *Finib. Imper. c. 22.*) De cæterâ occurrit [1.] *Traditio Sigonii &**

aliorum, de venditâ Italiâ à Rudolpho I. plenâ libertate, quam refutat Dn. *Conring.* (de Finib. Imp. c. 23.) [2.] Traditio aliorum de Henrico VII. & Carolo IV. quasi venditoribus jurium Imperii, quam itidem Dn. *Conring* (cit.) refutat. [3.] Post disquisitionem factum juris oritur quæstio : An, etiamsi voluissent Imp. facere, potuissent alienare jura Imperii ? [4.] De singulis Principatibus & urbibus Italiæ disquirat I. cit. itidem eleganter Dn. *Conringius.* Et quidem, quod Venetos attinet, an unquam fuerint sub Imperio, controversatur. Ratione Mediolani & totius Lombardiæ à Wenceslao utile dominium esse alienatum, Autor Chronici Magdeb. testatur. Sabaudia Dux Vicarius Imperii perpetuus dici vult, sed ab eo se eximit; qui tamen ad comitia citatus comparet. Parma itidem ac Placentia à Carolo V. Pontifici non absolute donata (V. *Conring.* de Fin. c. 20.) Præterito insuper tricennali bello Ferdinandus II. exercitu in Italiam misso, directum dominium in Ducatum Mantuanum egregiè ivit asseutum. Ut aded Sleidani opinio non sit admittenda. Neque obstat, quod Itali conventibus Germaniæ non intersint. Scire enim debebat Sleidanus, quod tantum tempore Imperii Caroli M. & Ludovici Pii, quibus Germania; Gallia & Italia paruit, Ordines ad concilium generale ex omnibus illis locis sint vocati. Postea cum Germania sub Rege Ludovico Germanico cæpit distinctum regnum esse, solius

Germanici propriè dicti regni Ordines comitia constituerunt. Videtur tamen generale aliquod Germaniæ Italiæ Lotharingici & Burgundici Regni Ordinum concilium fuisse habitum in electione Conradi Salici Imp. Ita enim Wippo (in vit. Conradi) *Italiam transeo, cujus Principes in brevi convenire ad Regiam electionem nequiverunt.* Scribit tamen: *Tunc singuli de singulis regnis eadem verba electionis sepius repetebant.* Sed forsitan in electione Regum hoc tantum factum; aliàs autem factum vix legas; ordinesque Italiæ sua peculiaria habuerunt concilia, ut docet Dn. Conring. (in Dissert. de Civib. Imper.) qui itidem (in libr. de Germ. Imp. Rom.) solide ostendit, Regnum Germaniæ, Italiæ, ac Imperium Romanum esse ac semper mansisse peculiares ac distinctas inter se Respublicas. Maxima itaque Italiæ pars adhuc hodie vinculo feudi Imperio Romano-Germanico adhuc adheret. Quod verò non adeò multum emolumentum inde Cæsar hodie percipiat, hoc prioribus infelicibus regni Italiæ, à Pontificibus turbati, temporibus adscribendum. Post tempora enim Friderici I. factionibus Guelphorum & Gibellinorum Italiæ regnum attritum, paulatim Polyarchicū ut hodierna facies est & inter multos parvos Reges dividi, illisq; utili dominio tandem conferri ac relinqui cepit. Sunt, qui statuunt

*Interesse
Imperii
ra
tione re-
gni Italia*

interesse non parum Imperii, ut Principatus & urbes Italiæ in unum corpus quasi rursus uniantur, ac pristina comitia de regni nego-

tiis postliminio in usum revocentur. Plane ad eundem modum, quo regnum Germaniæ hodie dispositum est. Tunc enim auctoritatem Imperatorum, tanquam Regum Italiæ, posse rursus firmiter stabiliri, mixtumque regimen ibi reduci. Imò hoc etiam interesse ipsorum, et Italiæ Principum arbitrantur si Ordines Italiæ, tanquam membra, se propius cum Capite suo uniant, atque devinciant, quum Polyarchia eorum faciat, ut anarchi sint, ut minimè barbaro iudicio olim Sinan Bassa Turcico Imperatori in frontem dixit. Alii tamen asserunt Imperatorem male, ut Italiæ status præsens maneat immobilis, quum Monarchiæ magis conducat; quam tamen Italiæ Reguli vix ac ne vix quidem ferunt. Quare autem dominio directo in Principes Italiæ Imperatori salvo, ille tamen hodie se Italiæ Regem non vocet, id ego non intelligo. An verò nimia libertas, & exlex licentia illorum Regulorum titulum illum inanem reddit? Ter Maximus ac Gloriosissimus Deus ex alto tandem miseram Imperii faciem respiciat, ut, instauratâ auctoritate pristina Romæ, in Romandiola sive Patrimonio Petri, in regno itè Neapolitano ac Italiæ Principibus: triplex illa Coronatio, hodie infelici fato quiescens, in bonum usum iterum reducatur. O quam optimum & quasi aureum seculum tum haberemus! Cæterùm hoc seculo id forsitan nondum continget; (Det tamen Deus, ut vanus sim augur.) an in altero id futurum sit, disponet is, qui templa cę-

rò cœli summa sonitu concutit. Cecidit jam maximam partem spiritualis Babylon, & vix ossibus hæret : ut terribilis illa bestia tandem ex omni memoria vitæque deleatur, pia & clementia fata providebunt ! Nos redimus jam ad nostrum Autorem.

XXII. Autor noster (§. 14. h.) rectè notat valde errare eos, qui credunt regnum Germaniæ in antiqui Romani Imperii vicem sibiisse, & hoc in illo continuari. Rationem hanc addit, quòd illud Imperium dudum fuerit destructum, quum post Caroli M. tempora Germania separatas ab Imperio & Regno Francorum rationes habere cœperit. Sed de hac re quum jam supra (h. Disc.) satis actum sit, locus Autoris exinde illustrari poterit. Falsò autem Autor noster credit, Imperium Romanum, in Carolum & Ottonem M. collatum, nihil aliud, quam Advocatiam sedis Romanæ notare. Error ille itidem h. Discursu supra est annotatus, ubi de triplici titulo Caroli M. in triplici expeditione distinctim indepto egimus. Carolus M. enim, quum in secunda expeditione adversus Beneventanum Principem Advocati titulum jam meruerit, quid opus erat, ut Romani tertiâ expeditione illum Imperatorem Romanum declararent, si non amplio rem potestatem hoc modo fuisset consecutus ? Eginhartus & Annal. Francorum expressè testantur, quòd Romani, Carolo Imperatori, jura sua quæ videbantur superesse in Urbem Romam detulerint. Occidentales

Francorum regnum, quod Imperium urbis Romæ annexum haberet dictum fuisse Romanorum testatur Otto Frisingens l. 5. c. 35. Illud verò bene se habet, quando Autor ait: Ditiones Ecclesiæ, quæ Patrimonii D. Petri nomine hodie veniunt, cum regno Germaniæ nunquam in unam civitatem coaluisse, multò minus Carolum aut Ottonem sua regna Romani Imperii fragmentis atque reliquiis subiecisse. Carolum tale quid fecisse, annales & monumenta ejus temporis non memorant. Neque etiam fieri id potuit, inconsultis Francici Regni Ordinibus. Contra in diplomatibus & literis Caroli cernere est distinctos titulos Imperatoris, ac Regis Francorū & Longobardorū, quo ipso ostendere voluit, diverso jure hæc omnia se tenere. Diversitas enim titulorum diversa indicat imperia. Privilegium Osnabrugensis Episcopatus vid. ap. *Crauz.* l. 1. Metrop. c. 2. & 51. In testamento suo Carolus ita: *Imperator Caesar Carolus, Rex Francorum &c.* (*Baron.* ad an. 806.) quo testamento provincias suas inter tres filios diviit, & quidem singulis sua dedit cum absoluta & sumâ regnandi potestate, nullatenus verò Romano Imperio subdita. Etiam Ludovicus Pius voluit Germaniam ac Galliam à Romano Imperio esse liberam. De divisione regni inter tres filios suos ita *Tribemius* in Annalibus Francicis: *Partitio talis est: Regnum Francorum Germania perpetuo per se habeat proprium Regem, nulli penitus mortalium, ne Romano quidem*

Germania non est subiecta Imperio Romano sed ab illa distincta Respub.

Imperio subiectum, sed pristinâ Francorum consuetudine liberrimum. Regnum quoque Francorum Gallorum à nostro divisum, simili modo Regem, ut constitutio sonat, proprium habet liberum, qui non minus quam Rex Germaniæ liber sit, & nulli omnino subiectus. Manifestum enim est, quod Franci ab origine semper fuerint liberrimi, & neque Romanis, neque alteri alicui certè unquam servierint, aut extiterint subiecti. Quin potius ipsi destruxerunt Romanorum Imperium sibi que fecere subiectum. Italiam Longobardicam non fuisse alius conditionis ostendit Dn. Conring. (de Germ. Imp. Rom. c. 9. add. Grot. l. 2. de I. P. & B. c. 9. n. 11.) Post obitum Ludovici quum Lotharius filiorum nati maximus, primogenituræ & Cæsarei nominis prærogativâ, jus aliquod in fratres sibi arrogaret; bello hinc exorto gravissimè est afflictus, libertatem suam fratribus egregiè tutantibus; (Vid. Hincmar. Epist. 1. c. 4.) ac Ludovico tandem cessit Germania pleno jure, & nullâ re dependens ab Imperio Romano gubernanda, non minus atque Gallia Carolo. Post Ludovicum Germanicum plerique ejus posterorum, ne quidem affectarunt Imperatorium nomen, tantum abest voluisse eos vel sua conjungere cum Romanis, vel iis subicere. Arnolphus quoque diu Germaniam rexit, antequam Imperatoriam dignitatem consequeretur. Ludovicus Arnolphi filius, ejusque successor Comadus Franconiæ Dux, ne affectato quidem Cæ-

fareo nomine diu imperarunt. Henricus insuper I. & Otto I. usque ad an. 962. quod demum Cæsareum titulum adeptus est, liberâ & absolutâ potestate Germaniam rexerunt. Unde patet Germaniam ab Imperio ea tempestate fuisse liberam, distinctam & sui iuris Rempublicam. De Italiæ regno idem sæpe laudatus Dn. *Conring.* (l. c.) docet. In Ottone M. postea æterno fœdere juncta est Cæsarea dignitas & Italici regni possessio cum Germaniâ, & ex eo tempore cæpit illa communis appellatio Romani Imperii. Proinde unam cum Imperio Romano Remp. neque Germania hodie, neque Longobardo-Italicum regnum constituit. Triplices has atque distinctas Respublicas arguit etiam triplex coronatio olim usitata; Germaniq; ac Longobardicum regnum comitia sua de regnorum negotiis, separatim inconsulto Papâ & aliorum Romani Imperii civium instituerunt. Imò in Ottone M. Romanum illud propriè dictum Imperium, postquam Germanis jus eligendi summum magistratum Romani Imperii concesserunt Romani, Germaniæ sese magnâ ex parte subjecit. Et certum est, moderatis adhuc Paparum rebus, & ante Hildebrandum, magnam Cæsarum à Germanis electorum in Pontificem & Populum Romanum fuisse autoritatem & potentiam. Ex hisce patet neque Germaniam neque Lombardiæ regnum verè partes esse Romani Imperii, sed Respub. ab illo distinctas, adeoque Imperatorem, quatenus est Imperator, Ger-

Quare
Germania
aitat. r
Imperium
Romanis?

manix regno, ab Imperio distincto, non imperare. Sed unde est, quod hodie Germania & Italia regnum communi nomine Imperii Romani veniant? Nonnulli putant communem illum titulum paulatim ab Ottonis I. tempore, quod is Imperii illius dignitatem cum Germania in perpetuum conjunxerit, in Germaniã fuisse exortum. Jam ætate Friderici I. Germanicum & Longobardicum regnum, regnum Romanorum fuisse appellatum, patet ex *Ottone Frisingens* (l. 5. c. 35.) Factum autem est hoc ideo, quod urbs Roma in tribus illis distinctis rebus publicis fuerit primaria; unde ab hac, ut aliàs frequenter in conjunctione plurium Rerumpublicarum fieri assollet, nomen commune petere placuit. Autor noster putat ob eximium splendorem antiqui Imperii Romani hoc esse factum, Dn. Conringium in eo rectè secutus, qui c. 12. de Germ. Imp. Rom. pluribus hoc ipsum exponit. Primus Maximilianus Imperator videtur realem distinctionem inter Imperium Romanum & Germaniæ Regnum accuratè cognovisse, unde & Rex Germaniæ dici voluit, à cujus temporibus usque in hodiernum diem Cæsares se scribunt Imperatores Romanorum & Reges Germaniæ. Hodierni Germani proinde rectè vocant Imperium Romanorum Teutonicæ nationis, *Das Romische Reich Teutscher nation*, quam formulam Autor non rectè contrarii sensus accusat. Verus enim illius sensus est: quod Teutonica natio Imperii Romani dignitatem per Ottonem M. sibi acquisierit, Regesq;

Regesque suos illâ reddât semper Augustos ac venerabiles, ac ita Dominos Imperii Romani constituat. Vnde puto Imperium hodiernum rectius Germano-Romanum, quàm Romano-Germanicum *Der Teutschen Republic Romisches Reich* appellari. Nam etiamnum Imperii Romani nomen proprie designat Imperium Urbis Romæ, quod Germaniæ esse datum in Ottone M. aliquoties jam fuit dictum. Præter *ἡγεμονίαν* autem nostrorum Regum, quam nomine Imperatorio in toto Christiano Orbe possident, Germaniæ, appellatione Imperii illius Urbis Romani, nihil dignitatis accrevit, quæ aliàs est nobilissima totius Europæ. Et verò longe apertius majestatem suam Imperatores post tempora Ottonis M. ostendissent, si se appellassent primo loco, ob prærogativam inter omnes Christianos Principes, Imperatores, dein Reges Germaniæ, ac tertio loco Dominos Imperii Romani (id est in Papam ejusque patrimonium, ac Cives Romanos.) Tum enim Germania jus ac auctoritatem suam apertius significasset, nec unquam, prono errore, Imperii Romani subdita credi potuisset cujus est Domina. (Confer Dn. *Conring.* de Germ. Imp. Rom. c. 12.) Malè verò Autor putat, hodiernos Germaniæ Reges tantum nudum Imperatorium nomen, sine re, retinere. Supra enim ostendimus, nostros Cæsares, licèt actu & de facto hodie injuriis Paparum, dominio Urbis Romæ ac in ipsius Papæ personam ejusque patrimonium excludantur, ta-

men adhuc ipsis jus in Imperium Romanum, per Ottonem M. partum, esse integrum. Nī Papalis religio, cui etiam Imperatores additi sunt, impedimentum hic opponeret, forsan brevi videremus juris illius exercitium postliminio quasi in bonum usum reduci. Proinde Autoris observatio Politica, quōd Principibus solenne sit, re citiūs, quā̄ titulo cedere, frustra ad propositam materiam accommodatur. Imō & Icti & magni nominis Politici rectius contra Autorem statuunt: tituli retentionem rei cessionem impedire. Per cessionem enim jus nostrum, sive in re sive ad rem illud sit, in alium devolvimus. Jam verō qui titulum retinet, rem titulo designatam, minimē derelinquit, sed possessionem ejus animo retinet. Fallit quoque Autor (in fin. §. 14.) quod putet Imperium Romanum tantum jus advocatiæ Ecclesiæ Romanæ denotare, de quo errore jam superius egimus. Egregiē verō Autor (§. 15.) ostendit, Germaniæ nostræ ob susceptum Imperii Romani nomen, multa mala à Romanâ sede fuisse inflicta. Habuit siquidem olim Papa Romanus unâ cum aliis civibus Romanis eligendi Cæsarem potestatem, elegitque ille Carolum M. & post Ottonem M. Quum itaque Gregorius VII. & successores Cæsarum obedientiæ se eximerent, toti in eo fuerunt, ut in Cæsare constituendo pristinum jus recuperarent. Hinc passim in electionibus Cæsarum turbas seminarunt per fideles Episcopos suos. Electores Septenviros quoque à se dependere

voluerunt, unde & novissime contra Octavum Electoratum se inscio institutum, Papa protestatus. Coronationem Romanam insuper facere Imperatorem vehementer propugnarunt. Paulus IV. Papa voluit etiam, ut Carolus V. in manus suas resignaret Imperium, de quâ re Thuanus plenius legi poterit. Denique Papæ id omni ope egerunt, ut Imperatores sibi planè ad nutum quasi subicerent, & ita, qui Dominus ac Patronus Paparum erat, & de jure adhuc est, verso folio servus & cliens eorum fieret. Hinc creberri-
mè fulgure ac tonitribus Papæ Imperatores exterruerunt, ac fulmina, quorum à tempore Gregorii VII. usque ad Ludovicum Bavarum, superstitionis illis seculis maxima vis fuit, ex arce Tarpeja in Imperatores vibrarunt, Episcoposque contra illos commovendo, discordantis Germaniæ non aliud remedium tandem fore crediderunt, quàm ut ab uno Papa Vicedeo scilicet, regeretur; ut adèò titulus ille Romani Imperatoris Germaniæ Regno plus nocuerit, quàm aliquot centum millia armatorum. Quot insuper opes sunt insumptæ ad coronam Romæ petendam? quot expeditiones susceptæ in Italiam ad sedendas turbas à Pontifice motas, aut ad eundem ab aliis pressum rursus liberandum? Cæterùm postquam sub Ludovico Bavaro in Comitibus Francofurtensibus decretum: Electionem Principum, non Papæ consecrationem, constituere Imperatores; Imperatorem Papæ non esse subjectum, eiusque excommunicat-

tionem non eſſe curandam ; ex eo furor Capirolini Antichriſti paulatim deſæviit ſaſque ille nunc habet , ſi modò malæ fidei poſſeſſionem Urbis Romæ & patrimoni- ni, quod S. Petri , ad decipiendum imperi- tum vulgus , vocat, quomodocunque conſer- vare ac tueri poſſit. Superiori ſeculo , quum Maximilianus I. feliciffimos progreſſus in Italia adverſus Venetos haberet , quàm ſibi tum metuit Papa adeò, ut bullam in Cæſaris caſtra miſerit, ipſumque Imperatorem renun- ciarit. Hic Imperator de Pötificatu ſibi adjun- gendo cogitaſſe ſcribitur. (Vid. *Guicciardin.* l. 12. Hiſt. p. 343.) Succellor Maximiliani Carolus V. captâ Româ , facilè Dominium ſive Imperium in Urbem , Papam ac Patri- monium ejus recuperare potuiſſet , niſi is ſub prætextu Romanæ ſuperſtitionis ambitionem civilem obvelaſſet. Ambitione ac æmulatione Hiſpano-Gallica hodie adhuc graſſante, non eſt , quod Imperium de recuperando priſco honore Romæ & in Italia cogitatio- nem ſuſcipere poſſit. Incommoda quæ ex appellatione Rom. Imperii Germaniæ evener- e elegantiffimo Sarcaſmo Dn. Severinus no- ſter declarat, ut proinde omnes Evâgelici, qui in lectionem egregii libelli Autoris noſtri in- cidûr, meritò ipſi mirificas gratias acturi ſint, quòd adeò arguè Papæ ac Sacerdotum Ro- manenſium arrogantiam pariter atque avari- tiam Italiæ ſuæ , in ipſâ Evangelii luce adhuc in tenebris erranti , oſtendere, atque ob ocu- los ponere voluerit. Haçtenus caput I. Au-

toris omnium difficillimum illustravimus, & quidem paulo fusius, ob adeò latè patentem antiquarum Germanicarum rerum campum. Jam ad caput secundum.

DISCURSUS VII.

De Statibus Imperij Romano-Germanici in genere, ac de Matriculâ Imperij.

Ad cap. 2. §. 1. & 2.

I. **Q**UUM cap. 1. de Imperio Germanico ejusque origine Autor egerit, nunc cap. 2. ipsi de Statibus Imperii agere placuit, quum tamen, honoris & præminentiae Cæsareæ respectu, prius de Imperii Capite, quàm de reliquis membris corporis Imperii agere debuisset. Cæterùm quia Autori alia mens fuit, nos etiam ejusdem ordinem sequi cogimur.

II. Inter Imperii membra primaria cense-ri Status Autor (§. 1.) asserit, quum tamen, si penitus ex principiis Politicis hanc rem ar-cessere velimus, Status absolutè & simpliciter tantum membra Imperii dici debeant, non addito respectu primariorum ac secundario-rum Imperii membrorum. Res autem ita se habet: Civis juxta Aristotelem est, cui in il-lâ civitate, cujus est civis, potestas est fun-gendi magistratu vel deliberativo vel judicia-li; sive qui Senatus, Magistratus, ac judicio-rum in Repub. est particeps. Hac definitio-ne præmissa, facilè apparet, quinam hodie

*Quinam
ſunt Impe-
rij Cives.*

in noſtro Imperio ſint veri, genuini ac proprij Cives, ii ſcilicet, qui poteſtatem habent deliberandi ac ſuffragandi (ſive iudicandi) de iis, quæ ad ſummam Reipubl. Romano-Germanicæ (v. g. circa pacem & bellum, circa leges publicas rogandas, vel derogandas, circa fœdera cum peregrinis, circa vitam, mortem & exilium Civium, denique circa bona eorum aut conſiſcanda aut in commune diſtribuenda) pertinent. (Vid. Dn. Couring. in Diſſ. de civib. Imper.) Hi cives dicuntur aliàs *Status* ſive *Ordines Imperij*, ſive, quod ſint totius Regni Germanici columnæ (remotiori ſcil. nominis etymologia) ſive (quod propius rem tangit) quòd legitimam in comitiis habeant ſtandi perſonam, ſive (quod adhuc magis rem acu tangit) quòd ſtationem in Reipubl. Romano Germanicâ obtineant. Vnde patet omnes illos, qui mediate Imperio ſubſunt, non eſſe Imperii membra, ut velle videtur Autor.

*Status Im-
perij quus.*

III. Status Imperii hodie ab emunctioribus Publiciſtis dicuntur illi, qui ſeſſionem & jus ſuffragii ferendi in comitiis obtinent; Rectè quidem; niſi, quòd ſuperfluum in deſcriptione illa putem, quæ de jure ſeſſionis inferuntur, utpote quum jus ſuffragii, ſeſſionis facultatem ac poteſtatem præſupponat. Eſt itaque breviter *Status Imperii, qui poteſtatem deliberandi, ſuffragandi & ſtatuendi, de Reipubl. negotiis in comitiis habet.* (add. *Burgoldenf.* ad Inſtr. Pac. part. 1. Diſc. 18. n. 3.) Dn. *Limneo* (l. 1. de I. P. c. 7. n. 65.) Status Im-

*Limnei
error.*

perii dicuntur illi, qui Cæsaris & communi consensu Procerum in matriculam Imperii recepti deprehenduntur. Cæterùm hanc descriptionem, ab externo accidente petitam, non posse accuratum examen sustinere inferius, quando de matriculâ agemus, videbimus. Nostro Autori non arridet definitio illa, quando cives sive Status Imperii dicuntur illi, quibus jus suffragii in comitiis competit, adeoque addit verba: *Vt loquuntur.* Rationem quidem h. l. non addit, eam tamen infra (cap. 6. §. 3.) affert hanc, quòd aliàs Democratia erit Imperium Germanicum, & quæ plura ibi severo ac stricto calamo suo notat. Cæterùm Autor noster ignoscere nobis debet, si opinionem illius, ut erroneam hoc loco rejiciamus. Sine dubio autem Autori nostro notum est, vocabulum Civis esse homonymum; (.i.) civesque vulgari modo loquendi omnes subditos dici, unde & inquilini & servi hoc modo dicuntur cives & hæc acceptio veris civibus accommodari minimè potest. Civitas enim juxta genuinam naturam suam non denotat quamvis multitudinem hominum, sed societatem quandam cujus partes essentielles (id est, imperantes) sunt cives. Iam vero non omnis, qui vivit in societate aliqua, statim & socius revera est, aut societatis particeps, nisi valde improprie vocem societatis usurpes. Hæc autem acceptio Civis quum sit tantum secundum dici, non verò secundum esse, nos cum *Aristotele*, contra Autorem nostrum, illum

Monzambani error circa Cives Imperij.

verè civem Reipub. dicimus , socius nimirum civitatis , qui imperii & judiciorum civitatis istius particeps est , vel esse potest (l. 3. Pol. c. 1. & 8.) Sive juxta *Arniseum* (l. 1. Relec. Pol. c. 5.) qui particeps est suffragiorum , & juris de Repub. statuendi. Quæ definitio licèt inprimis , democratix conveniat , & statui populari , (in quo nihil ferme , quod alicujus est momenti , definiri solet , nisi sciente & approbante multitudine) omnium optime applicari possit ; nihilominus tamen etiam civibus aliarum Rerumpublicarum (in quibus necessitate tantum postulante conciones judicantur , ac paucissimi ad suffragia de re communi ferenda admittuntur , uno vel oppido paucis Reipubl. occupantibus) accommodari poterit. Aristoteles enim ab eâ formâ definitionem civis arcessere voluit , in qua æqualis omnium libertas viget & civis munia plus & omnibus numeris se exferunt. Nec valet argumentum Autoris. Si definitio civis in statu democratico ad Imperii hodiernum statum potest applicari : Ergo Imperium erit *Democratia*. Est enim fallacia dicti simpliciter ad dictum secundum quid. Non enim simpliciter & ad æquatè definitio civis ad Imperii præsentem formam accommodari potest ; sed tantum inadæquatè & secundum quid. Non enim totus Germaniæ populus , id est , nobiles & plebei in Germania juris deliberandi & suffragium de Reip. Romano-Germanicæ negotiis ferendi habent ; sed op-

pido pauci id est, Imperator sive Rex Germaniæ κατ' ἕξοχὴν, tanquam Primarius civis ac Imperii quasi Politicum caput, deinde Electores, Principes tam seculares, quam Ecclesiastici, Comites, Barones, ac Civitates Imperiales; non verò Nobiles Imperii tam immediati, quam mediati, (*die Reichs frey und Lands Hochedelge borne*) cives civitatum provincialium, atque ruriculæ in pagis viventes. Insuper Autor dum (loc. cit.) solos ordines pro civibus Imperii agnoscit, tacitè sibi contradicere videtur, dum reliquos, qui non sunt ordines Imperii, à jure deliberandi, & suffragandi facultate excludit, & ita non universo Germaniæ populo civium jura adscribit. Valde autem angustum argumentum est Autoris, nec opinionem ejus firmat, quando tale consecrarium sine sequelâ facit: Soli ordines omnes & singuli jus de Rep. deliberandi & statuendi in comitiis habent. Ergo Imperii forma est popularis. Non enim probat, quod probandum erat, scil. Solos illos ordines in comitiis nomine universi populi Germanici jus suffragiorum exercere. Exercent enim illud jure proprio, ratione parvorum regnorum sive territoriorum suorum, & ita tanquam parvi Reges in magno Germaniæ Regno, vigore *Der Landes Fürstl. Graffl. Freyherl Stattlichen obrigkeit*. Quin & Autor (§. 1. & 2. c. 2.) asserit, non paucos à potentioribus Statibus hodie ordinum Imperialium catalogo esse exemptos eosque

inter status suos provinciales redactos; quo ipso innuit exemptos illos & Proceres Provinciales nihil de Reip. Imperii statu participare, atque ita non omnem Germaniæ populum jure comitiorum (uti obtinuit Taciti ævo, ceu jam supra in Disc. 3. latius fuit expositum) hodie gaudere. Vtut igitur definitio civis Aristotelica maximè de civibus, in Democratiis Græcanicis existentibus concepta sit; tamen non sequitur, illam ad alias Rerump. formas non posse extendi ut Autor putat. Distinguendum enim hic inter *plus* & *minus* Aristoteles ergo civem describens illam formam Reipubl. respexit, ubi magis æqualiter jura civium vigent, & in quo statu omnes ac singuli de illis participant. In democratiis enim *ισονομίαν* vigere, imperiumque per singulos in orbem ire atque ambulare ex Politicis notissimum est. In reliquis autem rerumpubl. formis non omnes, sed aut vnus, aut uno plures, pauci tamen, cives sunt, ac Rempubl. occupant. Ut aded mirum quantum erret Autor, quando in hæc verba erumpit: *Quis liberis hominibus* (inquit c. 6. §. 3.) *& patribus familias in regno aut aristocratiâ viventibus civium nomen denegabit, utut isti ad nullum Reipubl. partem admittantur? Aut quis in regno unum esse civem Regem, in Aristocratiâ solos Senatores dicet?* Respondetur: Hoc omnes Politici, qui literas civilis prudentiæ exacte callent, asserere non verebuntur. Magnus *Conringius*, Doctor ac Præceptor meus semper venerabilis, (in

Dissert. de Civibus Imperii) ita præclare:
*Neque verò (ait) mirum sit , Ordines Imperij
solos veros Cives , reliquos autem incolas potius
esse vel subditos. Omnis enim Civis utique so-
cius est civilis societatis. Est autem veri socii
suffragium ferre & sententiam de rebus ad so-
cietatem pertinentibus. Apertam sanè impli-
cat contradictionem , esse alicujus societatis ve-
rum socium , nec tamen jus suffragij in eâ so-
cietate obtinere. Scilicet hoc suffragiorum jus
usque adeò est proprium civium verorum , ve-
rorumque Ordinum ac statuum alicujus civi-
tatis , ut essentiam eorum unice constituat.
Adeoque qui caret illa facultate sive per inju-
riam sive jure , non est aëlis Civis : qui fruatur
illa sive jure sive injuria , reapse est in Statuum
sive Ordinum seu Civium censu. Hæc Vir
ille summus , quem meritò communem Ger-
maniae in Politicâ ac jure publico Præcepto-
rem vocare possis. Videtur autem Autor
noster ideo in hunc errorem inductus , quòd
ambiguitatem sive æquivocationem , quæ
semper errorum genitrix solet existere , vocis
Civis non probè expenderit. Accipit enim
nomen illud vulgariter & inpropriè , pro
omni eo , qui est subditus , ac omnes liberos
homines & patresfamilias civium numero
includit ; quum tamen Autor non ignorare
debuisset , statum personarum in jure esse
triplicem [1.] libertatis [2.] Civitatis &
[3.] familiæ. Notissimi verò juris est , posse
aliquem esse liberum ac regem in suâ domo ,
qui tamen in curia non sit Senator , vel ci-*

viratis verus ſocius. Si autem cum indocto & imperito vulgo loqui velimus, etiam pueri & ſenes de pontanei, qui ob venerandam ſenectutem vacationem à muneribus habent, cives dicendi erunt, atque hac ratione omnes illi, qui minores & innocuas Germaniæ civitates Provinciales incoluerunt v. g. qui in Ducatu Brunſvicenſi, Hallerſpringæ El-dagiæ, Munderæ ac Pathuſiæ vivunt, Cives Imperii erunt *Weil ſie Burgerliche Nahrung im bier bravven und andern Handthierungen treiben.* Sed rilum teneatis amici. Verus itaque Imperii Civis eſt, qui jure ſuffragii de Regni Germanici negotiis in comitiis gaudet, ac in curiâ Imperii Senator exiſtit. (Vid. *Burgoldenſ.* p. 1. Diſc. 18. n. 4. ad Inſtr. Pac.) Proinde dicendum in Democra-tiis omnes ex æquo, in Ariſtocratiâ & Oli-garchiâ paucos eſſe veros cives: In monar-chiâ vero unum & ſolum, reliquos verò ſubditos non cives, ut falſò Autor noſter credit. Exponat ergo Autor aliter, quis ſit Imperii Civis? Et tunc, ſi acu rem tangit, Phillida ſolus habebit.

IV. Quæ Autor porrò (§. 1. c. 2.) de exemptione Statuum & de Apanagio tradit, ea illuſtrari poſſunt ex *Zacharia Vietoris* Tract. de Exemptionibus & *Springsfeldio* de Apanagiis. Nos jam ad alia pergimus. Au-tor noſter (§. 2. c. 2.) rectè ſtatuit, quod inſcriptio in matriculam ſive Imperii album non faciat, ſed probet tantum aliquem ſta-tum eſſe Imperii. Quum enim eſſentia Ci-

Matricula non conſtituit

vis in jure suffragandi consistat, ut paulo ante (n. 2. & 3.) deduximus, facile apparet per accidens tantum fieri, ut talis aliquis matriculæ aut albo ordinum insertus sit, sive contributiones Imperii in publicum ærarium pro rata proxime soluat. Quæ duo tamen perperam nonnulli inter certissimas Civium atque Ordinum notas recensent. Quod enim insertionem in matriculam attinet, certum est in multis Rebuspub. non esse album civium (*Burger rolle.*) quemadmodum nec ulla etiam matriculæ memoria exstat in Repub. nostra, ante illam, quam Sigismundus Imp. an. 1431. fecit conscribi (*Goldast. l. 2. de Regn. Bohem. c. 17.*) Itaque nec ante illud tempus ulli fuissent Imperii Ordines, quo nihil est dictu absurdus. Nec etiam solutio collectarum in publicum Imperii ærarium, Imperii Statum facit. Nam sæpe in illud conferunt illi, qui meri subditi sunt, & parere dominis coguntur. Ita olim Polonia devicta aliquot auri libras quotannis Germanico Imperio solvit, nec tamen suffragandi facultatem in comitiis habuit. Contra Bohemiæ Rex onera Imperii non fert, in electione tamen summi magistratus Cæsarii Civem agit. (Dn. *Conring.* de German. Imper. Civib.) Hansici fœderis Urbes pleræque sunt provinciales, quæ tamen sæpe ad contribuendum publicè invitantur (V. R. I. de an. 1566. §. *Obden nicht allein.*) quum tamen suffragandi potestate destituantur. Hodiernis verò Imperii moribus ferè soli illi, qui contribuunt

*essentiam
Status
Imperij.*

immediatè in publicum ærarium & albo sunt inscripti, suffragandi in commitiis jus habent.

Matriculam omnibus nunc certam nondum in imperio habere.

V. Quod matriculæ Imperii punctum attinet, nondum in hodiernum usque diem omnibus numeris certam atque indubitam habemus, unde etiam in Instr. Pacis Osnabr. Monast. (art. 8. vers. *Habeantur*) adhuc ejus redintegratio promissa est. (Vid. *Burgoldensf. p. 3. ad Instr. Pac. Disc. 7. n. 3. Speidel. verb. Matricul.*) Circumfertur quædam vetus ordinum tabula, quâ illi in quaterniones divisi sunt eaque vulgo nunc in picturas abiit: Sed rectè Dn. *Couring.* illam pro inepto commento otiosorum hominum habet, quum sit contra omnem historiæ fidem, & nullos Episcopos nullos Abbates exhibeat, sileat quoque plurimos comites, plurimas Vibes Imperiales, quibus in conciliis Imperii jam Ottonis III. Imp. ætate fuit locus. Alia tabula Ordinum itidem per quaterniones distinctam exhibet *Goldastus* (Tom. un. Const. Imper. p. 34.) quæ etiam est lusus quidam hominis vani & inepti, qui, ut multos quaterniones conficeret, totius Orbis Respubl. non erubuit suis nugis concutere. Amplissimum Catalogum Imperii Ordinum proposuit fictione ingenii sui idem *Goldastus*, qui huc transtulit omnes, qui unquam Recessibus subscripserunt v. g. Reges Angliæ, Franciæ, Magnum Ducem Lichuanæ, Archiepiscopum Gnesnensem, Lundensem, Pragensem &c. qui tamen nunquam jus Imperii civium habuerunt. Meliorem Catalogum Ordinum

exhibet Tobias *Paurmeister von Kochstett*, qui quum ex monumentis Imperii haud sit descriptus, omni exceptione major minimè erit. Magno proinde cum Imperii detrimento per plurima secula neglecta est publici Ordinum Albi confectio, quam optimæ quæque & prudentiores Respubl. observare solent. Nec verò nulla Respub. hujus rei observatæ non fructum magnum, non observatæ autem non magnum sensit detrimentum, ut præclare Dn. *Conring.* loquitur. Sigismundo demum & post Friderico III. Maximiliano I. ac Carolo V. imperantibus ob Bohemica & Turcica bella majori cura Ordines de certo numero Civium ineundo laborasse videntur. Ac ne sic quidem error vix evitari potuit, quum non tam studio Reip. quàm, quò in plures diviso publico tributo singuli minus onerarentur, maximè ordinum numerus fuerit ampliatus. Quia & multi in Imperii potius, quàm provinciæ ærarium contulerunt tributum, quod crediderint hac ratione multum dignitatis ac libertatis sibi accrescere. Cæsareæ insuper auctoritatis intererat, ut cresceret numerus Ordinum, & omne, quod in provinciis esse robustissimum, in Imperii censum transiret. Ordines verò quam quisque sibi mallet alium subjectum, quàm toti Imperio, vicinè tamen etiam vicini potentiam suspectaret; hisce occultis odiis & amoribus tandem effectum est, ut hodieque punctus redintegrandæ matriculæ magnis difficultatibus sit involutus. Hinc in omnibus

Unde incertitudo matricularum venarum.

matriculis an. 1431. 1467. 1471. 1480. 1481. 1486. 87. 89. 91. 1507. errores commissi, quum in unâ multi ordinibus sint annumerati, qui alibi omittuntur. Hoc quum ipsi Ordines animadverterent, an. 1521. perfectiorem matriculam elaborari conati sunt : sed neque hæc ab omni parte perfecta est, quum in Comitibus Augustanis an. 1548. Ordines magnum numerum eximendorum Cæsari obtulerint [*V. Act. Brunsvic. part. 2. sect. 2. p. 1084.*] Hinc in comitiis an. 1576. §. *Wan dan darneben* indictus est locus certus perficiendæ demum matriculæ. Et licet in comitiis an. 1576. §. *Wan auch zu Franckfurt.* constitutum sit sequendam matriculam de an. 1521. tamen insignis limitatio in §. cit. adjicitur, quæ arguit ne istam quidem matriculam esse ex asse perfectam. Quin & perfectio matriculæ adhuc promissa in comitiis Pacis Osnabrugo-Monasteriensibus, loco supra allegato. Vnde apparet errare Autorem nostrum, quando matriculas de an. 1551. 1556. & 66. pro Authenticis pronunciat.

Monzambani error circa matriculas.

DISCURSUS VIII.

De Formidabili Domo Austriaca, ejusque
emulis, item de nonnullis aliis familiis
per Germaniam illustribus.

Ad cap. 2. §. 3. 4. & seqq.

I. **A**utor noster præcipuos Ordinum
recentitatus, rectè primo loco de
Archiducibus Austriæ incipit, quibus inter
omnes Imperii Duces primatus tribuitur. De-
pingit autem [§. 3.] Severinus Rudolphi I.
admirabilem solertiam, quâ ille in amplifi-
candâ familiæ Austriacæ dignitate atque po-
tentia usus [Vid. *Burgoldens.* p. 1. ad Instr.
Pac. Disc. 12. n. 14. & seqq.] Autor quum
satis clarè & acutè tenuia initia Domus
Habzburgicæ, ac tubsecutam ejus invidendam
magnitudinem proponat, non est quod So-
li lucem in præteris sceneremur. Crevit au-
tem hæc Domus [1.] felicissimis armorum Cause in-
auspiciis Rudolphi I. Cæsaris, qui devicto crementis
Ottocaro Rege Bohemiæ fuit omnes illas Terræ
terras, quæ hodie *Die Kayserl. Erblander* Austriæ
dicuntur, scilicet Austriæ Exarchatus, cum
Ducatu Stirie ac Comitatu Carniolæ &c.
consensu Oed nam Imperii in filium Alber-
tum cum titulo ac pileo Archiducali con-
tulit. Galli hoc factum Rudolphi ita inter-
pretantur, quasi eo ipso filium *Ducem Du-*

cum Germania facere voluerit. Sed minus recte: Titulus enim is tantum honoris præcellentiam importat. Hic Rudolphus cum primum per ætatem arma ferre potuit, omnibus bellis Friderici II. Imp. exercitus, eam de se æstimationem dedit, ut quotiescunque Cæsarem adiret, reliqui militaris ordinis Proceres ipsi, quamvis juniori, assurrexerint. Narrat Culpinianus Astrologum quendam tum in aulâ Friderici fuisse, qui cum præ cæteris in oculis habere Rudolphum videretur, causam interrogatus, Imperatori dicere ausus fuit: *Videre se hunc Rudolphum, extinctis ipsius posteris, rerum esse potiturum;* quam hominis divinationem eventus quoque comprobavit. Magna sane sapientiâ hic Rudolphus publicum pariter Germaniæ ac privatum familiæ interessè promovit, quod ipsam quoque Autor bene quidem nescio tamen an non nimium acuto, & gravi stylo, paulo sinisteriore affectu abreptus, annotat. Qui profundius magnanimitatem ac prudentiam Rudolphi nostri rimantur, felicitatem, magnanimitatem, ac curiosam ejus solertiam admirantur, ambitionemque ejus planè honestam pronunciare non verentur. Diuturnum certè illud ac fatale Imperii interregnum post Friderici II. tempora Germaniæ faciem reddiderat verè miserissimam: Leges tum erant infirmæ, potentior habitus in jure prior, gladiumque qui in manu vibrabat, tum optime de finibus disputabat. Nullus tum occurrebat Machaon, cujus felix

manus publica ista vulnera curare, omniaque in tolerabilem statum rursus reducere poterat. Actum sine dubio fuisset de pulcherrimâ Imperii Republ. nisi tandem illa in felicissimas Rudolphi Habsburgensis manus collata fuisset. Primordio Imperii totus in eo fuit, Rudolphus ut destructis arcibus montanis (*Raubschlosser*) pax publica in Imperio quasi postliminio reduceretur. Quod cum feliciter successisset, non adeò reprehendendus fuit in eo Rudolphus, si Habsburgicæ potentiaè per angustos limites dilatare, atque augustiores reddere summâ ope annisus fuerit; quum etiam privatis liceat sine detrimento ac injuria alterius conditionem suam facere meliorem. Felix suo ævo nimirum fuit Rudolphus qui occasione oblata foro Politico uti novit. In hodierna tempora si incidisset, intra Habsburgica initia sine dubio constitisset, neque Archiducatus introductus fuisset. Quoad potentiam enim augendam hodie non adeò in excessu peccamus, sed potius additioni viam subtractionis præferimus. Rudolphus tum illud invidiosum *Plus ultra* re ipsa exercuit. Hac autem ætate mensura omnino tenenda. Vidit autem Rudolphus suâ ætate Imperii navem sine rectore ludibrium ventis debere, nudumque remigio latus undis præbere. Stridebant tum illius Politicæ Navis funes, curvabatur arbor, gubernacula gemebant, crebri fluctus sese invehabant, illius omnia faciiebant, vix durare carinæ poterant imperiosius æquor. In-

terea vectores & nautæ, commune periculum obliti, mutuam sævitiam pro se quisque furore immani ac intempestativo exercebant, remigisque incerti contraria in studia tendebantur. Ergo quum omnes extremo exitio essent vicini, nemoque clamaret : *Serva nos Domine*, Rudolphus noster, quum animi sui sapientiâ istos fluctus ac sonoram tempestatem componi posse speraret, primum Episcoporum, dein affinitatibus filiarum, sibi secularium Principum Electorum suffragia comparans, tandem felicissimis Imperii sui auspiciis Germanici Regni anarchiam sustulit. Et quia videbat Imperii Ordines sibi validissimè favere, ac optimis omnibus regimen suum profequi, eorum favori amplius velificatus, omni ope in propriâ comparandâ potentiâ allaboravit, quò hac ratione dignitatem Imperatoriam (ad quam sustinendam, Regalibus Imperii in Ordinum privatum patrimonium translatis, non nisi ditissimi Germaniæ Reguli, eligendi erant) suæ familiæ tantùm non hæreditariam redderet. De hoc Rudolpho Petrus Episcopus Basileensis, cui armis Rudolphus multa extorserat, dixit, postquam illum in Imperatorem electum audivisset: *Siehe fest lieber Herre Gott* [Ecce profana Episcopi verba!] *oder Rudolff Wird dir auch deinen Stuhl noch einnehmen.* Autor noster miratur, quare ex reliquis Principibus nemo præ Rudolpho Imperatoriam dignitatem affectarit. Cæterùm is status rerum in Germania tum erat, ut plerique Proceres paula-

Causa ar-
cana qua-
re Rudol-
phus in
Imperato-
rè electus.

tim, Civitate Germanica defertâ, maluerint domi vivere immunes & liberi, quàm turbulentis Imperii negotiis immisceri. Domi itaque Regna condentes, publicas Imperii res extra suas curas ponebant, ac quasi de conservando Imperii statu planè desperabant. In tali ergo rerum confusione, ne planè pulcherrima ac augusta Imperii dignitas intercideret, Principes Electores, quorum tum præ reliquis auctoritas magna erat, ex negligentia suâ veterina excitati, de capite iterum consultare cæperunt, ac ingentibus edocti cladibus, à sancta Antichristi sede immisissis, cognoverunt non respiciendam in creando Imperatore potentiam, neque divitias, neque familiam. Papa enim quum animadverteret potentes Imperatores semper ultra montes in Italiam tendere, ibique Imperii jura strenuè, uti par tamen erat, asserere, semper electis potentibus Cæsaribus per æmulos, anti-Cæsares creatos, & alias per Episcopos suos semper vexarunt. Ne itaque porrò Romanæ sedi formidabilis Imperator eligeretur, Pontifex per Wernerum Moguntinum, qui Romam profectus consilium istud cum Papa in conclavi fabricavit, id obnixè egit, ut Imperatores tenuis fortunæ in posterum eligerentur. Et verò jam antea Papæ, ut voti sui compotes redderentur, sub velo religioso expeditiones in terram sanctam excogitarant, ut hac ratione potentiam Imperii ac totius Christiani Orbis enervarent, ut jam supra (in Disc. VI.) fuit monitum. Hac fini etiam Pa-

NB.

22B.

pæ moliti sunt, ut in interregno post Fridericum II. divisus Electorum studiis exteri in Imperatores eligerentur, & contemptibilis fortunæ Comites ad Imperium pervenirent, quo animadverso Rex Galliæ illis temporibus consilia agitavit transferendi ex Germaniâ in Galliam Imperii. Sed, ut ad propositum revertar, quum Papa Moguntinum (per Germaniam Archi-Cancellarium, atque Episcoporum Germanicorum veluti primum mobile, juxta quod reliqui inferiorum Sacerdotum circuli circumaguntur) in suas partes pertraxisset, ejusque favorem in itinere, Romanam suscepto, noster Rudolphus (cujus fortuna tum modica in partibus sylvæ Herciniæ, *Schwarzwald*, angustis limitibus fuit circumscripta) aucupatus fuisset, quid mirum, si tandem Habsburgicus ille Comes ad Imperatorium thronum pervenerit, ut Autor noster bene h. l. exponit. Ex hisce satis Papalia consilia adversus nostrum Imperium deprehendantur; nimirum Pontifex, inter omnes malæ fidei possessores facile princeps, potentes Imperatores horret, ne Alpes rursus transcant, & pristina jura Imperii vindicent. Quomodo superiori seculo Papa contra Carolum V. & præterito tricennali bello Urbanus VIII. contra Ferdinandum II. occulta consilia inierint exponit *Burgoldens.* (p. 1. ad Instr. Pac. Disc. 1. n. 44. 45. & n. 80.) Quin etiam hodie Papæ nequitiam, ab antiquo contra nostrum Imperium exercitam, in usum revocarent, nisi Protestantismus, superiori secu-

lo Divinâ favente Clementiâ , exortus, & hoc seculo per Pacem Monasteriensem confirmatus, Papis ac Curiaë Romanæ obstaret, ac veluti sudes in oculis esset. Ad Rudolphum nostrum redeundo, uti laudandus, quod Germaniæ contractam ferè navem in portum pacis ac quietis deduxit: ita culpandus, quod, à Sacerdotibus Romanis forte deceptus, Imperii jura Romæ & in Italiâ non asserere perrexit, Austriæ suæ amplificandæ atque exornandæ nimium fortassis intentus. Non pauci in contemplanda Domus Austriacæ magnitudine, divinum mysterium augurantur, eamque Fati inusitatâ clementia ideo ex parvis atque modicis initiis ad tam magnam potentiam pervenisse credunt, ut Christianus Orbis haberet fulcrum, ac robur, quod Otomannicæ potentia, eodem tempore surgenti in posterum opponi posset. Autor noster Italum ingenium suum, in Habsburgicæ potentiaë incrementis describendis satis h. l. ostendit. Videtur tanen reverentiam ac modestiam styli non ubique observasse. De actis enim Rudolphi, Donus Austriacæ conditoris, ac Romuli, reverentius est credere, quàm scire. Vidimus jam de Rudolpho: Quod is armis, id posteri in amplificandâ inclyta hac Domo connubiis tentarunt. Unde illud:

— *Nubens capis Austria regna*

Austria nube prius, bella gerant alii.

Galli Austriacorum emuli, passim ex merâ Politicâ invidiâ hanc rem malè traducunt, dum Austriacos non lancea militari, sed carnalibet

potètię pervenisse sic satis petulanti stylo scribunt. Le Sr de Ceriziers ita hac de re: *La seule maison d'Autriche s'est accrue par les mariages ; il luy est arrivé ce , que nous remarquons dans la production de l'homme , le masle y contribue moins , que la femelle : id est : Sola Domus Austriaca crevit matrimoniorum beneficio , & in eadem obtinuit , quod in generatione hominis observatur , ad quam masculus minus confert quam fœmina. (Vid. pl. Dn. *Linne.* in addit. ad l. 5. c. 2. p. 684. 685.)* Caterum Gallorum ejusmodi levidentia judicia non ad eò sunt curanda , præsertim quum nulla sit ad eò modesta felicitas , quæ malignitatis dentes devitare possit. Eminentis verò Austriacæ Domus invidia maximè crevit ex quo superiori seculo Carolus V. totam Europam spe & fatali potentia complecti quodammodo videretur. Ab illis enim temporibus usque ad nostram ætatem inter hanc illustrissimam Domum & Reges Galliæ immortales pæne inimicitæ fuerunt exortæ. Causa unica est ambitio & potentæ æmulatio de quâ re vide plenius disserentem *Autorem des affaires , qui sont aujourd'huy entre les maisons de France & d'Autriche , Gramond.* l. 4. Hist. p. 245. Anicelli Oratio ap. *Tiburn.* l. 118. Hist. Illustr. Dn. *Forstner.* ad l. 11. Annal. Tac p. 48. *Burgoldens.* p. 1. ad Instr. Pac. Disc. 1. n. 45. & Disc. 12. n. ult.) Eodem tempore etiam inter hanc Domum & Ordines Evangelicos , Catholicos quoque nonnullos , in Imperio no-

stro exortum est diffidentiae venenum, ex quo tanquam hydra multorum capitum propullularunt innumera mala; spes, metusque fecerit magis quam professi, tandem bella ex bellis, quibus civilibus incommodis, quod Germaniam quidem attinet, salutare alexipharmacum & nepenthes Pax Osnabrug-Monasteriensis an. 1648. attulit! Inter Hispanos verò & Gallos, ut ut multum olei & operæ sit etiam ad tollendum illud Orbis Christiani malum atque pestem Politicam fuerit insumptum, tamen sincera pax atque mutua amicitia redintegrari ac postliminio quasi reduci minimè potuit. Arma itaque continuata usque ad an. 1660. quo demum pax, sive potius armorum interimistica quies, inter ambas partes conclusa. Cæterum Rex Galliae quum videat se hinc temporibus adversus Hispanum forsitan prævalere posse, ob nonnullos prætextus præterito anno resumpsit arma, illaque adhuc totis Regni viribus in Circulum Burgundicum, ad Imperium pertinentem, convertere destinat. An verò Imperator cum Ordinibus Imperii hoc diutius ad eò patienter latum sint, dies tandem, nisi Deo volente Pax intercedat, docebit. Vtrique Reges & Hispaniae & Galliae adhuc hodie explorant Principum Imperii animos, *ob Sie Sich Spanisch oder Französisch erklären wollen.* Dominus tamen clementer providebit, ut factionum studio seposito, Imperii salus pro supremâ lege prævaleat. Certè vel maximè Imperii inter-

est, ut ejus membra, (quorum in numero & Circulus Burgundicus, etiam novissime per Instrumentum Pacis Cæsareo-Gallicum est) ab omni exterorum impetitione pro aris & facis defendantur. Dolendam interim serio est, quòd ambitio & emulatio inter tam duas potentissimas domos nullo unquam remedio sopiti possit. Matrimonii vincula nondum aliquid efficere ad tam optabilem finem hæctenus potuerunt. Duo enim Cardinales, atque Regum Galliæ oracula, Richelius nimirum atque Mazarinius, in Miſſionibus suis satis austerè inculcant, regni salutem mille matrimoniis esse potiorem. Si vera potius, quam dictu speciosa velimus in medium afferre Richelius primum Ludovico XIII. & Mazarinius dein Ludovico XIV. Regibus ejusmodi præcepta secreta in pectus insilliarunt, quæ si radices porrò agent, mala adèò robusta in Orbem Christianum derivabuntur, ut bella ex bellis usq; ad finem mundi ferenda sint. Totius sane Christiani Orbis interesset, ut, quia Hispani jam consilia perniciosà contra Europam remittere, ac quasi penitentiam agere videntur, ut Galli quoque cristas non-Christianæ Politicæ demittant, & tolerabilibus conditionibus rursus Orbi Europæo pacem ac tranquillitatem reddant ac sinant esse perpetuam. Fatentur quidem Politici ac rerum civilium guari, quòd superiori & hoc seculo Hispani, ad immodicas divitias eveci, ambitioni suæ non posuerint limites, ac cupidi-

nem, plus ultra terminos mediocritatis transeundi, non stiterint, sed potius modò hic, modò alibi discordias & bella fovendo, ac gerendo, novis incrementis inhiarint. Atque hinc illæ lachrymæ! Cæterum quum iidem hodie quæta præ periculosis amplecti malint, (ut quidem nunc post vehiculum in lutum dejectum præ se ferunt) reliquorum Principum ac Procerum Christianorum publicè intererit, ut Pax rursus stabiliatur, & ut, illam respiciens, communibus viribus ad honestas conditiones paciscendi adigatur. Trin-unus Deus, Rex ille Regum, ac Dominus Dominantium tandem Orbi Christiano palmam ac salutarem pacem clementer restituat ac perennare jubeat.

III. Redimus jam ad Autorem nostrum. Is (in fin. §. 3.) notat Austriacos Hungariæ regnum paulò minus quam hereditario jure tenere; id quod tamen Hungarici regni Palatinus atque Proceres vix concedent. Certè regnū hoc Imperio Romano-Germanico non esse incorporatum (ut temere Alsteidius in Encyclopædiâ suâ asserit) expressè Imperator & Ordines asserunt (in Rec. Imp. Ratisbon. de an. 1566. §. *Uber voriges haben* &c. verb: *Ist Ungern dem Teutschen Reich in nichts verwant und zugethan*) & probat Dn. Conringius in Trac. de Finib. Imper. Iessenus (in Coronat. Matthiæ II.) ita: *Vngari per Regni ordines, quorum primus est Archiepiscopalis, cum suffraganeis stirpeque magnatum: alter, Prælatorum & Nobilium;*

*Hungaria
regnum
an perti-
neat ad
Austriacos.*

tertius nunciorum regiarum civitatum ſue genti Regem adoptant. (add. *Petr. de Reova* Hiſtor. Hungar. Cent. 7. p. 133.) Quod autem à tempore Ferdinandi I. Imp. Reges Hungariæ ex Auſtriacis lecti ſint, id planè eſt ex accidenti, nec hereditarium jus ſtabilit. Alias enim ex mente Autoris quis colligere poſſit, etiam Imperium noſtrum, quod electio in familia Auſtriacà ultra ducentos annos durarit, eſſe electitium, id quod tamen maximè abiurdum eſt. (Vid. plenius hac de re *Autor.* ad Inſtr. Pac. p. 1. Diſc. 9. n. 12.) Autor noſter cum Hippolito à Lapide porò credit, quòd occasione defendendæ Hungariæ, quæ hodiè clypeum & aheneum Imperii murum verſus Turciam conſtituit, Auſtriacos Imperatores Germaniam pecunià atque argento emungere. Hippolitus præallegatus mordaci Germanico carmine hoc ſtratagemata traducit: Et fortalliſſis quoq; interdum veritas huic opinioni prævaluit, de quo conſulenti erunt, qui interiora Imperii negotia per ſpecilla, quæ Rationis Status vocant, impexerunt. Fatendum profeſſò eſt, nemoque niſi Hippolitus Lapideus forſitan negabit, Auſtriacorum reditus, quos ex provinciis ſiſis trahunt maximis impenſis, quas in ſecuritatem Hungariæ erogare coguntur, imminui. Palam enim in Comitiiſ Ratiſbon. de an. 1653. 54. Auſtriacus Legatus profeſſus eſt: *Das uffunterhaltung der Granzhauser gegen dem Erbfeind, und ſonſten vom mari Adriatico liſ an Polen, ſo ſich in diſtrict auf 200.*

Meilen erstreckem , jährlich über Zwei Million Gold aufgewendet , und von 20. bis in 24000. Soldaten darinnen erhalten werden müssen , ut refert Dn. Limneus (in addit. ad l. 5. c. 2. p. 687. add. Rec. Imp. Ratisb. de an. 1557. §. So viel dann. R. I. Augustan. de an. 1603. §. Wann nun.) Quam verò communis Imperii salutis maxime intersit , ne barbarus ac terribilis Turca antemurale illud invadat , ac occupet , non iniquum etiam fuerit , si ex *formula Legis Rhodia de jactu* omnium contributione sarciat , quod pro omnibus datum est. Videndum itaque an illud Taciti locum hic inveniat : *Habet aliquid ex iniquo omne magnum exemplum , quod pro singulis utilitate publicâ rependitur.* Bene interim est , quòd hodie Ordines Imperii loco pecuniæ milites in bellum Turcicum mittant , eosque è propriâ cassâ suâ alant. Hac enim ratione suspicioni Autoris nostri in posterum omnis antâ præcidetur. Fac ergo cum Hippolito à Lapide & Autore nostro. Antehac in eo genere fuisse peccatum , pecuniamque publicam , in publicos Imperii usus necessarios convertendam , aliorum fuisse insumptam ; non tamen hodie adeò rigide examinare debemus , quid hactenus in Austria factum , sed quid in futurum fieri debeat. In modernis Imperii comitiis satis huic rei provisum , & adhuc ab ordinibus providebitur. Quod verò factum est , quum infectum fieri nequeat , Ordinumque Sparta sit etiam in eo posita , providere scilicet , ne ærarium publicum variis

emungendi pretextibus expiletur, ego in imis privatorum subfelliis cum Hippolito &c, qui eum sequitur, Autore nostro minimè de peculatu & pecuniis repetundis Austriacorum Imperatorum Ministros insimulabo. Nam

Is spuit in se; qui spuit adversus Olympum
quod Germani nostri ita efferre solent: *Ueber*
uber sich havvet dem fallen die Speen in die
Augen.

Examen
Carolini
privilegij
Austriacis
con. esse.

IV. Autor noster porrò (§. 4.) Italum ingenii acumen ostentans, latissimè exagitat Caroli V. immoderatum erga Domum Austriacam affectum, atque capita privilegij Serenissimis Archiducibus à se concessi atro carbone notat, unde satis patet illum Hippoliti Lapidei spiritu afflatum, affectu valde sinistro erga Inclyræ hanc Domum propendere. Verusne autem in hac re Politicus Vates extiterit Senerinus noster nec nè, ego determinare non ausim, sed potius hunc cibum, ad privatorum culinas non pertinentem, magnis stomachis digerendum atque concoquendum relinquo. Intemperantiæ enim civilis vitium si vix effugere possunt, qui severo stylo arcana status in publicâ eruditorum corona audacter calumniari, ac passim traducere minimè verentur. Modicè, aut intra modum, si unquam aliàs, certè in hisce articulis, qui illustrissimas animas concernunt, nos gerere, neque intellectus & iudicii eclipsi, muscerdam pro pipere vendere debemus. Falso enim Dn. Autor noster tibi persuasum habet, quasi Carolus V. Imp. dum adeo opi-

Monzani
hanc falsa
persuasio.

mo privilegio Austriacos honorare atq; sublimare voluit, id sibi proposuerit, ut, si contingit, ex aliâ, quàm Austriaca Cæsaream infanti electionem, Austria separatam ab Imperio Romano-Germanico constituere possit Civitatem ac peculiarem Rempubl. Fateor, magna quidem est privilegiorum Cæsareorum vis, atque auctoritas; utique tamen non tanta, ut Chymicâ arte quasi nigrum in album convertere, & Imperiam sine consensu Ordinum nobilissimis membris, *Der Kayserlichen Erblanden*, quæ tertiam ferè Germaniæ partem absolvunt, private queat, utpote quæ bona Imperii non sint in marsupio solus Imperatoris, ut illa possit è fenestrâ veluti ejicere, ceu aliàs Publicistæ & Icti latius exponunt. Et quævis privilegia tantum valeant, quantum consuetudo & præscriptio (*Dd. comm. per c. Super quibusdam vers. Præterea de V. S.*) ejusque tenor ad unguem observandus (*c. Porro. Extr. de Privileg.*) in tantum, ut violato privilegio Cæsareo in Camera Imperiali agatur ad pœnam privilegio insertam (*Roding in Pandec. Cam. l. i. t. 16. n. 4. Dn. Blume de Process. Cam. tit. 39.*) tamen illa non attenduntur; si sint contra utilitatem publicam (*l. fin. C. Si contra jus & utilitatem.*) Iam verò, ut thesis ad hypothesein transeat, si privilegium Carolinum Monzambano more interpretari velimus, ut in casu electionis, in aliam familiam translata, si Imperatoris auctoritas displiceat, Austria-

Monzambano
beneficentia
interpretatio
privilegii
Carolini,
Austria-

cis con-
cessi.

cis ex veteri repudii formula dicere liceat: *Imperio tuo non utemur; nobis cum Germanico Imperio nihil negotii est; nostrae ditiones separatam Rempublicam efficiunt; ut habent Auctoris verba.* Tum duo absurda sequentur, è diametro cum hodiernis Imperii publicis sanctionibus pugnantia 1. Imperatori vigore reservati sive potius præservati in concedendis privilegiis tantam competere potestatem, ut Imperium contra titulum Germanicum *zu allen Zeiten Mehrer des Reichs* angustare Imperiique Aquilæ pro lubitu pennas extrahere queat, ut ita semper Augustus tandem in Homine Platonico, id est, animal bipes implume degeneret, quo nihil absurdius fingi aut excogitari contra Imperii status rationem poterit: Et, quam nullus privatus sit Dominus membrorum suorum, nec abuti rebus suis in perniciem Reip. debeat; quid tandem statuendam de Imperatore, si is mēbra Imperio incorporata (*Des Heil. Reichs einverleibete Glieder*) sub prætextu concessionis privilegiæ suæ potestatis redderet, certe eo modo Cæsar Tutor Imperii dum provincias Imperii feudales sine consensu contutorum, id est, Ordinum alienaret, non instar Vice-Parentis sed vitrici existeret. Ut itaque Tutor unus, qui administrationem tutelæ suscepit, sine consensu contutorum & magistratus nihil de bonis pupilli detrahere atque alienare debet, sive directò, aut per viam obliquam; ita Imperator neque proprio motu, neque sub privilegiæ uelo mēbra ab Imperio sine consensu

aucto-

auctoritate ac confirmatione Statuum Imperii separare nec potest, nec debet, idque Leges sive Capitulationes Regiæ Germanorum Imperatorum examussim exigunt. Hactenus deduximus primum absurdum interpretationis Carolini privilegii, quod ex persuasione Dn. Autoris nostri resultat. Alterum est, quod ex ejusmodi interpretatione sæpius memorati privilegii, Imperium ingens incurreret damnum, utilitasque Germaniæ publica, quam meritò Cæsar supremam legem sibi præfigit, mirum quantum hac violenta ac præconcepta privilegii mente læderetur. Ipse enim Autor fatetur, quod hac ratione avulsa tam insigni parte corpus Imperii insigniter mutilum ac mancum sit futurum. Ipse Autor nobis suggerit tertium inconveniens, quod ex sinisteriore ipsius opinione de Carolino beneficio resultat, nempe, quod hoc modo ad similia molienda fenestra aperiri ac reliqui, qui, propriis opibus atque potentiâ suffulti, communem Imperii Rempubl. similiter deserere, seque ab eo eximere possent, quum, uno illicito dato, plura in rebus civilibus in consequentiam trahi soleant. Hac itaque viâ Imperii nostri majestas atque auctoritas puerilibus crepundiis tandem non absimilis redderetur: *Es Uurde des H. Reichs Majestes mit Kinder Puppen oder Docken endlich verglichen werden können.* Hęc itaq; absurda quæ ex opinione Autoris de Carolino privilegio sequantur, in propatulo utique est, persuasionem illam non ubique quatuor pedibus cur-

rere, atque minimè omne punctum ferre. Licet itaque aliàs in privilegiis atque beneficiis plenissimam interpretationem facere debeamus (c. *Cum dilecti. extr. de Donat.*) tamen ita debemus verba & mentem illorum expendere ne absurda inde in statum publicum redundent. Ut itaque nostram mentem de Carolino privilegio explicemus, nos ab Amico quodam nuper edocti credimus Carolinum illud beneficium Domui Austriacæ concessum, ambitionem quandam quidem spirare, non verò hoc in effectu intendere, ut Austriacæ provinciæ eo casu, quo Imperatores ex aliâ Domo eligi contingat, ex lege in Imperio licentiâ pro lubitu utantur fruantur; sed Carolus V. hoc voluit ut, casu præmemorato, Augusta illa Domus, (subordinatam aliàs cum cæteris Germaniæ territoriis Rempubl. sive Regnum imperfectum constituens) præ reliquis parvis in summo Imperio Regnis singularibus juribus ac privilegiis uteretur; non verò, ut prorsus se eximeret, id quod etiam petitio investituræ, licèt satis ambiciosæ cujus in privilegio fit mentio, abunde manifestum reddit. Quin & aliàs clausula omnium privilegiorum, licèt non expressa, tamen tacita est: *Salvo summi Imperij jure*, quæ quò minus in hoc Imperatorio beneficio, Austriacis indulto, locum inveniat, noster Autor ad Græcas Calendas probabit. Forsan Caroli nostri animi inductio, in hoc privilegio concedendo, primariò adversus Domum Bavariam directa fuit, quam constat tum in fla-

granti Caroli Cæsaris odio fuisse. Iam tum ante Carolum Maximilianus I. Imp. dicere solitus est : *Er glaube Wen man die beyde Geblut Oestereichisches und Bayerisches in einem Topfe Zusammen sieden Wolte, eines Wurde das ander machen heraus springen.* Increfcente insuper superiori seculo Caroli V. potentia non solum Protestantes, sed etiam Wilhelmus & Ludovicus Bavari fratres, Austriacæ magnitudini non obscure invidentes, ad illam infringendam atque atterendam nihil non moliti. Hinc an. 1525. persuadere voluere Palatinis ob perpetuam ferè Imperatoris absentiam novo Imperatore esse opus, illisque suam operam detulerunt, si ipsi eligi vellent, aut, si se eligerent Wilhelmus promisit 100000 florenorum pro isto officio. (Vid. plura ap. *Burgoidens.* (p. 1. ad Instr. Pac. Disc. 24. n. 5.) Intentio itaque Caroli V. hæc fuisse videtur, ut, si forsitan ob nimis formidabilem Austriacorum potentiam Electores (Protestantibus ob odium religionis præteritis) electionem in Bavaricam forsitan familiam, Austriacæ æmulam, deflecterent, atque derigerent, Austriacorum subalterna summi Imperii Respublica tali prærogativa præ reliquis Germaniæ territoriis gauderet, ut Imperatori Bavaro non equidem in totum, sed in tantum, vigore inducti huius privilegii, obstricta maneret atque arvinctæ. Imò quamvis hæc mens secreta Caroli Cæsaris non fuisset, tamen Autor noster opinionem

ſuam ex verbis Carolini privilegii minimè gentium eruere ullo modo poterit. Nam primum Auſtriacis hæc jura non independenter (quomodo alias jura majestatis Rebuspub. atque ſummis in iis magistratibus tribui ſolent) ſed dependenter ab Imperatore ejuſque benigno indultu competunt. In qua verò Civitate hæc jura ab alio quam à Deo & victorioso enſe dependent, illa non poterit eſſe perfecta & ſeparata reſpublica, qualem tamen Auſtriam vult eſſe Autor, idque ex verbis privilegii oſtendere conatur; quum tamen ex ejus tenore hoc potius ſuâ ſponte fluat, Auſtriam eſſe ac in perpetuum manere ſubordinatam (non ſeparatam) ſub perfecto ac ſummo Imperio Romano-Germanico Rempublicam; præ reliquis tamen ſubalternis Imperii Civitatibus inſigni ac invidenda fere prærogativa gaudentem. Et quis unquam, niſi Dn. de Monzambano, credit, aut audivit, privilegium à ſummo magistratu Syn-Archis, Statibus aut ſubditis ſuis conſeſſum tantam vim poſſe habere, ut peculiare, diſtinctas ac planè ſeparatas Reſpublicas efficere queat? Error ſanè eſt, qui lapidem offenſionis in Imperio noſtro ponere, ſeminaque Zizaniarum (quæ herbæ irriguæ ſatis jam ſatis in Germaniâ creverunt) porro ſpargere ac proſeminare potis eſſet. Privilegium illud Carolinum porrò, intuitu & reſpectu ad Imperium habito, Domui Auſtriacæ conſeſſum eſt, ceu ex proœmio literarum gratioſarum conſtat. Exprefſe

enim ibi dicitur : *Das Freyheit und Gnade, Caroli V. Vorfahren, die Durchleuchtigen Fursten, und das lobliche Hauss von Oestereich von dem H. Romischen Reich und von den alten Kaysern und Konigen verdient und erworben haben: Durch solche Reichs Dienst und Bestandene Treu auch vormahls erhoht, und Zu dem H. Reich erkohren sein.* Additur itidem privilegium hoc idè Ferdinando esse concessum, *Weil derselb. I. K. M. und dem H. Reich in Kunftige Keit Vvol dienen mag. und soll.* In summa, quicquid Archiducibus vigore hujus privilegii competit, in totum est ex Imperii & Imperatorum beneficio, adeoque civiliter, non Iudaicè privilegii illius tenorem interpretari debemus, ita ut inde non extorqueamus Archiducum plenam quasi emancipationem ab Imperii summa potestate. Non enim sequitur: Hic vel ille Imperii Status tot ac tanta privilegia ac immunitates ab Imperatoribus & Imperio possidet; Ergo est planè ab Imperio liber, separataque ab eo Rempublicam exercet. Proinde ea, quæ Autor noster in taxandis capitibus privilegiorum Archiducalis Domus hoc loco conglomerat, non evincunt Austriacos in casu, quo non amplius ex illorum Archiducali familiâ Imperator eligendus foret, velle instituire Rempubl. planè à Germanico Imperio distinctam. Suspicionem istæ meræ sunt, in cerebro acuti nostri Itali natæ. Quod enim ille primum de Regno Bohemiæ affert, nullius momenti est:

Scire enim debebat Autor, quod Reges Bohemix non amplius in Comitibus Imperii compareant, hoc totum iudem esse ex privilegio Imperatorum & Imperii. Teutonorum Principum jus comparandi in curiis Imperatorum illos olim habuisse ex historiis constat. Ira Wenceslaus Bohemix Dux Henrico I. & Ottoni M. in comitiis præstò facere, ut ex *Dubravio* & *Anea Sylvio* patet. De conventu Erfordienti Vid. *Goldast.* (l. 3. de Regn. Bohem. c. 2.) Postea verò privilegio Friderici II. Imp. constitutum est, quod Rex Bohemix non teneatur interesse Comitibus Imperii, nisi illi vel Marburgi, vel Bambergæ vel Norimbergæ fuerint instituta (Vid. pl. Dn. *Conringium* ad *Lampad.* p. 3. c. 8. §. 6.) Quod hodieque Rex Bohemus Status & Civis Imperii sit probat Dn. *Limneus* (l. 1. de I. P. c. 7. n. 94. & l. 3. c. 8. n. 22. & pluribus *Goldast.* in præclaro opere de Regno Bohemix, *Carpzov.* de Leg. Reg. c. 8. sect. 3. & 8. 9. 10. 11.) Quæ porro Autor noster excerpfit ex privilegio Caroli V. quum finistros affectus erga Domum Austriacam no-
rent, obliquo velo sunt præternaviganda, neque assertionem illius probant, utpote quum non sequatur: Hic immunis est ab Imperii oneribus, Ergo non amplius Imperio subiectus; quin potius in literis immunitatum Austriacarum expressè asseritur, quod Austria sit & maneat Imperii feudum perpetuum, quod nulli Imperatori ab Imperio tollere liceat, id quod violentæ opinioni

nostri Autoris planè contrariatur. Austria porro est in perpetua Imperii tutela, & Austriæ Dux perpetuus Imperii Consiliarius. Verba privilegii ita habent: *Er soll auch sein der allergeheimste Rath des Romischen Reichs, also das Keine Sach so in ewigkeit reicht, ohn sein Vwissen beschloffen V werden soll.* An hoc vero Libertinismum contra Imperium involvit? Quod verò Archidux extra Austriam non teneatur investituram petere, id quidem insignem & invidiæ plenam prærogativam notat, non verò inanem Autoris suspicionem infert, quasi Imperio propterea se inferiorem agnoscere nolit, & quæ alia Italus noster cerebrina sua interpretatione satis audacter asserit. Verba privilegii ita habent: *Sie sein auch nicht schuldig (nimirum ob privilegium concessum) umb Empfahung ihrer Lehen, ausserhalb des Landes Oesterreiches nachzureisen, sondern sollen sie ihnen in derselben Lande geliehen U werden: Vnd ob ihm das versagt U wurde, sollen sie das drey-mahl schriftlich erfordern &c.* Reliqua quæ Autor ex privilegio Caroli excerptit, Montem parturientem quasi introducūt, sed ridiculū murtam prognatum lectoribus ostentant. Sanè ingenioiæ suspensiones, si probationes in jure essent, herba sine dubio Autori porrigenda esset. Sed erubescimus sine lege & ratione loqui. Probatio sanè incumbit Dn. Severino nostro: Austriacos omnia capita, quæ in privilegio continentur, liberrimè, absolutè & independenter exercere; ante ve-

rò quam illud fiat (quod forsan fiet in illo Pentecostes festo , quando nivis altitudo hastam erectam æquabit , aut in die Vdonis Neminis, qui frontispicio libelli præfixus) ipsi fasces nullo modo submittere possumus. Quæ Autor porrò hic de Belgio & ludibrio Caroli V. (ut A. ait) affectum etiam satis sinistrum produnt, & alibi à nobis examinabuntur. Nos , missis Autoris argutis adversus Domum Austriacam suspitionibus ac sinisterioribus affectibus , cum Dn. *Limneo* Guntheri versus Austriacæ familiæ convenientes esse putamus :

*O verè famosi Domus , cui totus ab ortu
Sulis ad occiduas mundus substernitur undas,
Quam qui novis , amat ; qui non novere, ve-
rentur;*

*Cujus in auditu confusis mentibus hostes
Tabescunt , contraque nihil se posse fatentur.*

Non nimia itaque præter ditiones hereditarias Austriaci splendoris pars est , privilegiorum atque immunitatum , quibus coruscant, corona. Nullus enim (fatente *Cuspiniano* in *Austriâ* p.32.) in universâ Christianitate Princeps tot tantisque gaudet immunitatibus privilegiis, eminentiis , ab Imperatoribus & Regibus Romanis concessis , quemadmodum Archidux Austriæ. Debemus autem hic contra Autorem nostrum distinguere inter præminentiam & Suverenitatem (ut Gallicum vocabulum , rei conveniens in Latinum Sermonem convertam) illam Austriacis Archiducibus concedimus ; hanc verò, denegamus.

Hodiernus ex inclyta Domo Austriacâ electus Imperator ac Germaniæ Rex, est *Leopoldus*, cui multos Germanos fœcundum masculâ prole matrimonium optare, Autor noster audivit, ob rationem, quam allegat. Ter Optimus terque Maximus Deus, Imperii ac Regnorum Stator, hunc Imperii Solem diu Germaniæ nostræ commodet, ejusque matrimonium cum Margaretha, Hispaniæ Regis Philippi IV. filiâ, masculis heredibus, ad avertendos novos Germaniæ motus, beatum atque lætum reddat, ut quamdiu mortalis erit ex domo suâ Augustâ nihil mortale sentiat, atque ægerrimæ afflictissimæque Germaniæ salutaribus fomentis medeatur. Nuper Germania nostra tota plena fuit gaudio, ob enatam ex Imperiali matrimonio Regiam prolem, quæ, si floridam ætatem attigisset, sine dubio in spem Imperii adolescere potuisset. Verum eheu! flos ille, Orbi tantum ostensus, nuper emarcuit, non sine luctu Illustrissimorum Procerum, quorum pectora Germanicos, non Gallicos, affectus produunt. Nuper Gallus quidam, homo sanè vanissimæ ac levissimæ mentis eloqui non erubuit: Sibi vehementer esse in optatis, ut Imperator modernus, nulla mascula sobole relictâ, tandem diem supremum obiret. Tum enim posse fieri, ut Rex Galliæ, attractis in suas partes Electoribus, præcipuè iis, qui in via Sacerdotali ad Rhenum (*Pfaffengasß*) ditiones suas possident, Imperatorium thronum præ moderno Rege Hispaniæ Carolo tandem ali-

quando post longas spes ingrediatur. Sed Bonus noster Deus non finat, ut vanissimi illius hominis votum unquam optabili exitu concludatur, sed potius elementer familiam Austriacam (quæ hodie tantùm quatuor oculis Solis lumen intuetur, & ad paucitatem, Germaniæ nostræ minimè gratam, redacta est) usque ad mundi finem perennare jubeat. Hactenus enim, dum aliquot seculis Eminentissimi atque Serenissimi Archi Principes Electores electionem Imperatoris & Regis Germaniæ in hac Domo cõtinuarunt, nullos Anti-Cæsares aliaq; turbas, olim per Romanos Papas, divisis Electorum studiis, excitas, nostra Teutonica terra vidit & experta est, neque nunc, bellis irreligiosis plenissimè per Instrumentum Pacis sopitis, porò (Fati clementia annuente) videbit & experietur. Summè sane Imperii interesse, ut electio Imperatoria in una familiâ diu continuetur, probare satagit Autor (ad Instr. Pac. p. 1. Disc. 9. n. 12.) Quod Evangelicos Proceres in Imperio attinet, illis Austriaci Imperatores, cessantibus religionis armatis certaminibus, sic satis grati sunt, eosque maxima pars nunc post Monasteriensem Pacem sũcere in deliciis habet. Vnum tantùm vehementer dolent, quod Imperator Papalibus fictitiis, ac contra Dei Verbum sensim inductis ceremoniis, puerilia crepundia atque histrionum levitatem præ se ferentibus, adhuc sit obnoxius. Sunt tamen, qui minimè dubitant, in Papatu, (Evangelii Sole hodie pleraque Europæ re-

gna atque republicas jam per Dei gratiam illustrante) innumerabiles hodie qua illustres, quàm minus illustres, tam Nobiles, quam ignobiles existere, qui ritu, inter præcordia exorto, aniles Pontificias superstitiones, tantum ad stabiliendum horribile atque Superbissimum Pap-Imperium Ecclesiasticum humano cerebro excogitatas, prosequuntur. In tam lamentabili enim ac calidis lachrymis deplorando rerum statu, omnino religionem doctorum (qui tantum, quod Verbo Divino consentaneum est, credunt) amplecti necessariò oportet. Ulterius multi Evangelici Ordines etiam in eo Imperatoris vicem dolent, quod sacerrimis istis hominibus, qui *Jesuitas* (revera *Von Iesu Ueit*) appellant, non solum conscientiam, sed etiam dicta atque facta sua quælibet submittere cogatur. Hanc ultimam Diaboli progeniem motus superioris atque hujus seculi in Imperio nostro concitasse jam Orbi erudito clarissime patet (Vid. *Burgoldens.* p. 1. ad Instr. Pac. Disc. 1. passim.) Sub Ferdinandi II. regimine factio Jesuitarum potentissima extitit. Constat sane conscientia Cæsareæ Consiliarios (*die Conscience Rathe*) & imprimis Patrem *Laimermannum* Ferdinandum II. Imp. ad emissionem Edicti de restituendis bonis Ecclesiasticis quali concogisse. Admiranda de parte illo sacerrimo refert *Alexander Vargas de Strassagematis* Jesuitarum. Habuit hic cor Cæsare in manu & nutu suo, cujus consilia & munuscula tum in rebus Ecclesiasticis, quàm in Politicis omnia

alia prævaluerunt. Hunc Patronum qui habuit, res suas in aulâ Cæsaris tutò agere potuit. (*Autor. Stat. Regim. sub Ferd. II. c. 8. Fatetur Caraffa* (in Germ. Sacr. Restaur. p. 162.) etiam Catholicos ardentibus suis consiliis & suggestionibus, quibus Ministros Cæsaris instruere ante sententiæ dictionem solitus fuerit, offensos, nomenclaturâ turbatoris pacis ipsum dehonestare non dubitasse. Sub Ferdinando III. porrò maximam auctoritatem quoque obtinuerunt duo Patres, *Gans & Vogel* (quos Sacratissimus I. L. aliquando *zwey ebrliche Vogel* appellavit) sed tamen non tantam ut Pacificum illum Augustum ac Patriæ Patrem à Pacis Monasteriensis conclusione avertere potuerint. In moderni Imperatoris Aula duo Jesuitæ *Topanta & quasi Fac* totum sunt, nempe *Müllerus & Bockabella*. Quum in itinere Germanico adhuc essem excepi à quodam, rerum istarum, ut apparebat, non ignaro, hanc vocem: *Pater Müller regiere ganz Europam*. Verumnè sit ejusmodi judicium, ego jam, ad alia pergens, aliis dijudicandum relinquo: Interim minime probans, ut in bene constitutis aulis vulgatus iste versiculus locum inveniatur:

*Quicquid agit mundus Monachus vult esse
secundus.*

V. Quæ Autor porrò [§. 5.] de familia Bavarica & Palatina affert illustrari poterunt ex Dn. *Limneo* Dn. D. *Spennero* & aliis, quibus potest addi *Burgoldens.* (p. 1. ad Instr. Pac. Discurs. 24. 25. & 27.) Ea verò quæ de Suediæ

rege hodierno è Bipontina familia Palatinâ
orto interseruntur plenius intelligi possunt
ex artic. 10. Instr. Pac. Cæsareo-Suecico. Ba-
varum hic Autor ab eximiâ pietate commen-
dat, forsan Autorem Bavariæ Sanctæ secutus;
quod admitterem sanè, si verus in Deum cul-
tus & purus Christianismus in Bavaria, ubi
hodie superstitiones Papales & fraudes om-
nis generis Cuculligerorum in summo gradu
regnum possident, floreret. Nuper nidos ibi
quoque composuerunt Cajetani, & pro sum-
mo Bavariæ Patrono adsumptus S. Iosephus,
de quo miras gerras Siculas Monachi in sa-
cris rostris deblaterarunt. De Serenissimo
Electore Palatino Dn. Carolo Ludovico quæ
in medium adducit Autor cum ipsissimâ rei
veritate congruunt. Salutatur iste Princeps
seculi nostri Salomo (V. *Burgold.* p. 1. ad *Personæ*
Instr. Pac. Disc. 25.) Nobilitata est ejus in li- *illustres in*
teras, earumque cultores benevolentia, atque *familiâ*
ita fastigii sui splendorem auget potius, quàm *Palatinâ*
delibat, dum ad ista mediocrium hominum *hodie re-*
studia non rarè se demittit, utpote quum no- *gentes.*
bilitas sua Soli illibata etiam persistat, qui de-
pressis quoque terrarum lucis suæ usuram
indulgere non dedignatur. Qualem alii ope-
rose effigiant magni Principis imaginem, eam
in illo felicissimè expressam cominus con-
templari licet. Animus sublimis, erectus, ipsi
fortunæ metuendus, perspicax præterea, di-
vini humanique juris intelligentissimus, &
qui, si quisquam alius, per se Principis men-
suram impleat, ut Vir quidam Clarissimus ve-

rè de illo judicat. Idem, tamen ubi Principis satisfecit muneri, ad amœna quoque studiorum divertitur, & vigorem istum per omne genus Sapientiæ felicissimè circumfert. An poterunt sanctiore voluptate negotia distingui? aut aliter tam nobilis animi otiosæ horæ collocari? Huic Serenissimo cognomen *impatiens* tribuunt, quæ vox (ut mihi relatum) Heidelbergæ (*in der Rechen-Cammer*) imagini ejus adscripta exstat. For- san idè hoc factum, quod Ministros suos admodum severè & accuratè intra officii cancellos retinet. Neoburgicum porrò Principem Dn. *Philippum Uvilhelmum* ab insigni prudentia commendat Autor, qui Pontificiæ religionis acerrimus assertor, in cujus gratiam altera uxor Hassiaca Elisabetha Amelia Pontificiis quoque accessit. Aulam suam ferè perpetuam habet Dusseldorpii ad Rhenum in Ducatu Bergensi, id quod ægre ferunt subditi ejus in Palatinatu Neoburgico, qui ob absentiam Principis multis incommodis (ut solet fieri domini ubi absunt) subjiciuntur. Multas querelas ob hanc causam audiui, cum per Comitatum Palatino-Neoburgicum iter institui. Referebatur inter alia Principem stipulatum esse, quod singulis annis semestri spatio Neoburgi ad Danubium commorari, alterum verò semestre Dusseldorpii exigere velit. Et tamen, illud non adèò rigidè servari, ingemiscebant.

V I. Autor (§. 6.) de Ducibus Saxonix agit, de quibus pluribus & exquisitius agunt

Dn. *Linnaeus* & Dn. *Spennerus* (in *Sylog. Illustris personarum in Genealogico-Historica p. 109. & seqq.*) Ex familia Ducum Saxoniarum hodie regentes. illorum linea Albertina descendit hodiernus Dn. Elector *Iohannes Georgius II.* qui extincto *Ferdinando III. Imp.* Vicariatum gefcit, & diætam electioni destinatam Francofurti an. 1638. ac novissima comitia Ratisb. ipse obivit. Ejus frater Dn. *Augustus* ad vitæ dies (per art. II. Instr. Pac.) Archiepiscopatum Magdeburgicum obtinet. Tertius frater Dn. *Christianus Naumburgum* cum *Lusatia*, & Dn. *Mauritius* quartus *Mersburgum* testamento paterno obtinuit. Electoralis hujus familiæ insignia decora, Saxonicas suas terras in pace tuentur. Nuper quidam in aulam insurrabat, *Dresdensis* aulae non exiguum labem adhuc esse, quod commune Germanorum vitium, Ebrietas scilicet maximè ibi grassetur. Autor noster supra (in Epist. ad fratrem) testatur, quod in istâ aula Italicae sobrietatis opinio sibi præsidio fuerit, ne per nimiam humanitatem vino suffocaretur.

Germani duros possunt perferre labores:

O utinam possent tam bene ferre sitim!

Præcipuè verò in nostra Saxonia hoc vitium jam in mores abiit. An verò ibi venti Septentrionales præ cæteris Germanorum animos exsiccât, ut ita illos eo crebrius Bacchi liquore madefieri oporteat? Cæterum ista excusatio valde calva, & veluti butyrum fervori Solis oppositum liquefcit. Ex linea Ernestinâ Ducum Saxoniarum hodie sunt [1.] *Duces Alten-*

burgenses, quorum hodiernus est Dn. Fridericus Wilhelmus, ad quem Altenburg pertinet, ad eum mortuo an. 1633. fratre Ioanne Casimiro in Coburg, Coburgum quoque pervenit [2.] *Duces Vinarienses*, quorum hodierni descendunt à Ioanne in *Weinmar*, qui fuit frater Friderici Wilhelmi in *Altenburg*. Ioanne Vinariensi an. 1605. mortuo, filii ejus Wilhelmus & Ernestus lineam in duos ramos iterum divisere: Ille Vinariæ; hic vero Gothæ (quæ postquam an. 1638. Ioannes Ernestus ultimus prioris Gothanæ lineæ diem obiisset ad Vinarienses pervenit) hodie residet, atque ita linea Vinariensis nunc rursus in *Weinmar* & Gothæ dispescitur. Wilhelmo an. 1662. morte abrepto, Vinariæ ipsi successit natus major filius *Ioannes Ernestus*: *Adolphus Vvtilhelmus* Isenacum sortitus est: *Iohan. Georgius* Marosulam incolit: Quarto verò fratri *Bernhardo* Iena obtigit. Wilhelmi frater Ernestus hodie adhuc suam Gotham probitate, pietate ac virtute, tribus illis numinibus, feliciter regit, ac numerosa prole beatus vivit. Permissione impetratâ arcem Gothanam *Grimmenstein*, horribili nomine in *Fridenstein* commutato, nunc cum urbe munit. Quantæ turbæ in hac arce & urbe, *Grumbachio* impulsore, sub Maximiliano II. Imp. sint exortæ, de eo vid. *Burgold.* (p. 1. ad Instr. Pac. Disc. 1. n. 49.)

Divisiones
Principatibus
notata.

Persona

illustris in

VII. Autor (§. 7.) de illustri familiâ Brandenburgicâ porrò agit. Hæc hodie dispescitur

pefcitur in Electoralem, Culmbacensem & familia
 Anſpacenſem. Hodiernus Elector eſt Sere- Brande-
 niſſimus ac Potentiſſimus, poſt Domum Au- burgica
 ſtriacam, Princeps Dn. *Fridericus V Wilhelmus*, hodie red-
 de cujus amplè potentibus ditionibus Autor gentes.
 egregia hoc loco refert. Quid pro dimidiâ
 Pomeraniâ, Succis conceſſâ, æquipollentis
 loco Pace Monafterienſi tulerit de eo vid. art.
 II. Inſtr. Pac. Cæſareo-Succ. & ibi diſc. *Aut.*
 ad Inſtr. Pac. Dn. D. *Spenner.* in Syllog. Ge-
 Neal. Hiſt. p. 148. Hic magnanimus Heros,
 rebus in bello Sueco Polonico feliciter ge-
 ſtis, Boruſſiam Ducalem ſibi conſenſu Po-
 lonorum hereditariam fecit. Subditis ſuis
 Lutheranis hæctenus æquo gravior eſt viſus;
 qui zelus, ut tandem deſerveſcat, omnes
 Evangelici votis ardentibus optant. In Lineâ
 Franconica Culmbacenſi ſive Beruthina ho-
 die ad clavum ſedet Dn. *Chriſtianus Erneſtus*
 qui variis peregrinationibus peractis, tandem
 domum rediens adminiſtrationem provinciæ
 ſuſcepit, & an. 1664. Comitia Ratiſbonen-
 ſia viſitavit; poſtquam antea an. 1662. Ertmu-
 dem Sophiam Ioannis Georgiſi II. Elect.
 Sax. filiam uxorem duxiſſet. Ex lineâ Anſpa-
 cenſi hodie *Albertus* cum filio Iohanne Fride-
 rico Anſpacenſi Principatui præeſt.

VIII. Inter familias Principales Autor
 primo loco (§. 8.) pōnit Sereniſſimos Duces
 Brunſvicenſes ac Lynæburgenſes, qui vali- *Erant-*
 diſſima ac potentiſſima territoria in infe- *duogo Ly-*
 riori Saxonia poſſidentes, nunc quoque ex- *naur-*
 terorum Regum, Principum ac Kerumpub. *genſes*
Duceſ.

Oculos in se convertunt. Dividuntur hodie in duas lineas Dannebergicam , quæ nunc à potioribus ditionibus Wolfenbüttelana dicitur ; & Cellensem. Cellentes Duces hodie sunt Divi Georgii Herois, omnes titulos superstitis tres superstitis Serenissimi ac Celsissimi filii Principes quorum natu minimus Dn. *Ernestus Augustus* hodie vigore Instrumenti Pacis (art. 13.) est Episcopus Osnabrugensis , qui ducta Serenissima Principe Sophia Palatina, Inclytam familiam propagare cepit. Reliqui vero duo Dn. *Georgius Wilhelmus* & Dn. *Ioannes Fridericus* , quum Christianus Ludovicus an. 1665. supremum vitæ diem beato fine concluderet , de jure, quod Optionis vocatur , invicem controvertiam sibi movere ceperunt , quâ finitâ Sereniss. Dn. Georgius Wilhelmus Cellas adiit ; Sereniss. verò Dn. Ioanni Friderico Hannoverana sive Calenbergica ditio obtingit. Capita illius transactionis in locis , ubi nunc vivo , hætenus recipere non potui. Ex linea verò Wolfenbüttelana , hodie augustissimo Augusto an. 1667. fati concedenti, in regimine paterno. Sereniss. ac Celsissis Princeps Dn. *Rudolphus Augustus* jure primogenituræ & regnatricis successionis heres exiit. Horum Serenissimorum ac Celsissimorum Principum virtutibus dicendis non ego , sed vix illi sufficiunt quibus disertissimi Romuli nepotum facundia concessa est. Vita illorum Ducum in Belgii , Galliæ , Italiæ, ac Germaniæ nostræ moribus rebusque pe-

nitijs inspiciendis magno labore multoque studio, id quod in vitâ regibus est felicissimum, exacta: Ex aulis suis omne otium, omnem luxum, omnem libidinem, commellationes omnes, omnem crapulam, inuitato exemplo, profligant. Omnes Reipub. partes non tam alienâ, quam propriâ curâ componunt, & nihil non agunt, quo inter parva Germaniæ Regna validissimum illud Brunsvigo-Lynæburgensè territorium opibus firmum, copiis locuples, gloria amplum, virtute honestum sit. Tuiunius Dei clementia ac cœli pietas, quæ summa est ac modum non habet, amplectatur illustrissimas hæc mentes; illuminet, augeat, roboret, confirmetque tam pientissima pectora, ut Niveus Guelforum Equus gemino religionis & justitiæ lupato porrò feliciter regatur. Quod faxit is qui regnorum ac vitæ arbiter est; suisque manibus sortes nostras moderatur. De reliquis Ducibus, ab Autore enumeratis aliquid addere nunc non vacat, sed alio loco & tempori id reservabitur.

IX. Autor noster (§.9.) videtur de Lotharingia & Sabaudia idem asserere, quod supra de Domo Austriacâ (§.3. & 4.) nempe istos An Sabaudia & Lotharingia Duces sūt imperij Germanici Statu? Duces separatas à Germaniâ rationes habere. Id quod tamen neutiquam simpliciter Auctori nostro cōcedere possumus, tali argumento id evincētes: Quicumq; jus suffragii in Comitibus Imperii Germanici habent, illi sunt Cives Imperio illi uniti non separati. Atqui Sabaudia & Lotharingia Duces sunt tales:

Ergo. Majorem jam ſupra (in Diſc. de Statib. Imperii in genere) probatam contra Autorem dedimus. Minorem ipſe Autor h. concedit. Et verò quod Lotharingia (excepto Ducatu Barrenſi) adhuc hodie ad Imperium pertineat præclare exſecutus eſt in opere de Finibus Imperii Germanici Dn. Hermannus Conringius (add. Dn. *Limna* l. 5. c. 11. & ibi addit : & ſupra Diſcuſſ. 2. de Finib. Germaniæ.) De Sabauda vide etiam præclara in hanc rem apud Dn. *Limnaum* (l. 5. de l. P. c. 14. ibique addit. & Diſcuſſ. noſtr. 2. cit.) Non tamen diſſitendum eſt hoſce Duces inter Sacrum & ſaxum quaſi ſtare, ſæpeque à Rege Galliæ, vicino potentiffimo, in tantas anguſtias redigi, ut, quia ab Imperio auxilium hæcenus fruſtra expectant, quovis modo, in præjudicium Imperii, tranſigere illumque veluti Dominum adorare neceſſe habeant. Quod Autor (§. 9.) porrò de Ferdinandi II. arcanâ intentione in creandis novis Principibus in medium profert, in iis verum Politicum vatem illum egiffe non pauci credunt. Sed manum de tabula ! Conf. *Burgold.* p. 1. ad Inſtr. Pac. Diſc. 14. n. 5. & Diſc. 20. n. ult. in fin.)

X. Valde argutè (§. 10.) Autor noſter *Episcoporum* *Episcoporum* *Episcoporum* præ Principibus ſecularibus taxat, &, ſi veritatem juxta Divinum Verbum intrepide, ſincere atque conſtanter profiteri velimus, uti certè facere debemus, noſter Dn. de Monzambano non niſi nudam ac ſimplicem veritatem profiteretur.

Episcoporum
sum am-
bisso.

Quod verò in tantum creverit ambitio Sacerdotum in causa sunt Imperatores plerique post tempora Constantini M. qui insigni Solæcismo Politico Sacerdotibus & Clericis plus nimio indulserunt, iisque, opimorum bonorum concessione, occasionem dederunt ea tantum agitandi, quæ plus quam civilia sunt. Quam vehementer in eo aberrarint Phocas, Carolus M. Ludovicus Pius & alii supra, quando de Imperio Francorum, & de Imperii interitū egimus, satis abundè ex omni antiquitate explicavimus. (add. *Burgold.* p. 1. ad Instr. Pac. Disc. 20. n. 13. & part. 2. Disc. 9.) In summa: Quum Episcopus Romanus illud Servatoris mandatum, omnibus Apostolicis Viris & Ministris Ecclesiæ datum, nempe: *Ite, docete, baptizate, administrate Sacramenta*, in hanc Anti Christianam Diabolicam μεταμόρφωσιν: *Papa sit & maneat Caput Ecclesiæ ac Vicarius Christi: Ille sit Rex Regum ac Dominus dominantium*, à nullo mortalium judicandus, cui omnem creaturam subesse debere de necessitate salutis est, & quæ similia sunt *Anti-Christiane* hujus hæreseos capita, converteret: tum facilè, Satanâ & nequam genio instigante, Pseudo Regis illius & Imperatoris Ecclesiastici ad exemplum totus Sacerdotum & Clericorum quasi Orbis componi cæpit. Tum omnis modestia Christiana abjecta, cristæque Ecclesiasticæ erectæ, luxuriæ ac libidini via aperta, denique humilitas Christi in contra Christianam superbiam, quæ Christianis crudelitate gra-

vior est, conversa, & quadrata rotundis mutata. Aded non ibi consistunt exempla, unde cæperunt, sed quamlibet in tenuem recepta tramitem latissimè sibi evagandi viam faciunt. Quicquid tamen de eo sit, ferendum est hodie in Imperio circa Episcopos quod mutari amplius non potest. Ipsi interea in novissimo mundi die, Christo adveniente videant, quomodo se & Papam suum in tremendo illo iudicio excusare possint. Annon longè melius & Christianæ conscientix tutius esset, periculosam istam Episcopalem personam exuere, & simpliciter tantùm se alligatum Imperio secularem Principem profiteri? Cæterùm præ nimiam Ecclesiasticam ambitionem, nunc in mores receptam, forsitan illi in Evangelicorum gratiam hoc facere in posterum abnuent.

XI. Quæ Autor §. 11. 12. 13. & 14. tradit explicatione non egent: Fusius tamen peti poterunt ex Limnæo & aliis Publicistis. Egit etiam de Episcopis, Comitibus, Baronibus & Civitatibus Imperialibus Autor ad Instr. Pac. part. 1. Disc. 20. 21. 22. Hic tamen obiter monendum Severinum nostrum (§. 14.) non esse bonum Civitatem dum Imperiales Civitates aliquando sub jugum Principum mittendas vanè & contra optimorum ac moderatorum Principum spem & votum auguratur. Certè quum in Instrumento Pacis (art. 8.) Civitatum Imperialium jura ac privilegia, ab antiquo obtenta, Imperatoris & omnium Ordinum consensu in perpetuum confirmata sint; quæ immanis ac tyrannica audacia erit,

*Monz. am
ham. adri
obscuro
contra li-
b. in iur-
peri Civ-
tates.*

Serenissimis Imperii Principibus ea consilia suggerere, quæ tantum utile, sine honesto Politico, præ se ferunt, ac Imperii leges fundamentales eversum eunt. Nostra certe Germania Respub. felicissimum scopum, nempe Virtutem, pro fine habet, cui sanè repugnant Machiavelli ejusmodi callida atque impia consilia, in quæ Autor videtur h. l. valde pronus. Melior atque sanior civilis Philosophia hanc supremam legem habet : Reddite supremo magistratui, quæ sunt magistratus ; Relinquitte Ordinibus, quæ sunt Ordinum ; etiam innocentibus subditis ac rusticis, quæ sibi duro ac improbo labore acquisiverunt. Et quæ est consequentia ? Plerarumque Civitatum Imperialium opes sunt accitæ ; ergo penitus aliquando sub jugum mittendæ. Quilibet sanè bonus cordatusque Politicus faciliè videt, arbores ejusmodi fructuum in Italia, Autoris patriâ, crevisse qui proinde Germanis nostris nullo modo sunt degustandi. Quod si enim Imperatori ac Statibus suum cuique tribuatur, harmonia Politica, quæ inter Imperii Caput, ejusque Membra intercedere debet, perpetua erit, nec ullus hostis prævalere adversus nos poterit, omneque diffidentia venenum, quod alias omnem medullam ac vires extinguit, tolletur. Quæ Autor porro de potentissima Hamburgensi Civitate tradit illustrari poterunt ex *Aur. ad Instr. Pac. p. 3. Disc. 12. n. 4.* Bremensi insuper Civitati Autor minime favet, valdeque Succis accedere videtur. De hoc negotio vide

itidem *Aut.* loc. cit. n. 3. Summam porrò injuriam Autor Sereniss. Electori Brandenburgensi inurit, quando palam illum accusat, quasi urbium libertatem ferre non possit. Quibus argumentis, ipse viderit. Nec enim est, quod Magdeburgum hic pro se alleget. Hujus enim urbis privilegia & jura quum Instrumento Pacis (art. 11.) satis confirmata sint, piaculum tanto Principi erit vel minimam literam illius legis violare. Quod verò controversiam de suburbiis *Neustatt.* & *Sunderburg* attinet, inde Autor evincere non poterit, Dn. Electorem libertati & privilegis ipsius urbis imminere. Civitas autem illa non est libera Imperialis, ut forsitan Autor putat, adeoque ann. 1666. Dn. Electori homagium præstitit. De Erfurdensi negotio rectè hoc loco Autor judicat, de quo vide ulterius *Aut.* ad Instr. Pac. p. 1. Disc. 20. n. 19. ubi etiam de Civitate Monasteriensi. Fœderatos Belgas hoc loco Severinus noster tacitè arguere videtur, quòd injustè arma in Principem suum sumpserint, de quo tamen aliter judicat Illustris Dn. *Forstnerus* (ad princ. lib. 2. Annal. Tacit. adl. *Hieron. Conestag.* l. 1. de Bell. Belg. *Hug. Grot.* in Annal. Belg.) De Nobilibus porrò immediatis ex parte bene ex parte malè judicat §. 14. Dn. Autor noster (Vid. *Aut.* ad Instr. Pac. p. 1. Disc. 22.) De circulis quæ tradit illustrari poterunt ex eodem *Aut.* Tr. cit. p. 3. Disc. 7. Falsus verò in eo est Autor, quod putet Bohemiam, Moraviam &

Silesiam non pertinere ad Germaniæ civitatem, qui error jam supra notatus,isque fufius confutari ex Limnæo poterit. Nec etiam Autor in eo, quod Imperii divisio in Circulos, ad distractionem Germaniæ faciat, simpliciter veritati litat (Vid. *Aut. cit. & Disc. alleg. n. 1.*)

DISCURSVS IX.

De Origine & incrementis Statuum Imperij.

Ad cap. 2.

I. **A**Vtor noster (§. 1.) in princ. c. 2. putat Rempubl. Imperii irregularem formam induisse. Quam vehementer autem in eo erret, inferius ad oculum demonstrabimus. Quod originem Ducum concernit; de quâ Autor (§. 2.) agit, res ita se habet: Antiquis Germaniæ temporibus Ducum officium: atque dignitas fuit militaris ut ex *Cesare* (l. 6. de Bell. Gall.) & *Tacito* (c. 7. de M. G.) constat. Germaniæ enim populi, bellum sumpturi, unum aliquem, bellicâ virtute instructum in concilio elegerunt, eumque exercitui præfecerunt, atque inde sine dubio fluxit vocabulum *Herzog*, quasi *ein Herr des Zoges*. Quum postea Germania Trans Rhenana in potestatem Romanorum veniret, eam in plures provincias distribue-

*Origo.
Ducum.*

Origo Co-
mitem.

runt, iisque vel Duces vel Comites, vel Duces & Comites præfecerunt. (Vid. *Lehman.* l. 1. Chron. c. 9.) Illorum autem Ducum potestas non ad res militares solum restricta, sed & paulatim ad juris dicendi potestatem extenta. Primaria autem eorum cura erat, præesse rei militari, ut ita, si Ducum officium ex origine metiri velimus, maximè illud ad tēpora belli restringendū veniat. Tēpore verò pacis apud priscos Germanos electi ex nobilitate, qui jura per pagos vicisque redderent, qui antiquissimis temporibus *Greven*, id est, iudices appellati, atque inde etiam hodie nonnulli iudices dicuntur *Gohgreven*, id est, *Unter ste Richter eines districtus oder Gouv; Centgreven*, id est, *Blut-Richters* &c. Postea verò, quum Romani Germaniam Trans-Rhenanam sibi subjecissent, jurisdictioni isti præfecti, nomine in Imperio Romano post Constantinum usitato (Vid. *Burgold.* p. 1. ad Instr. Pac. Disc. 21. n. 3.) Comites dicti, quos *Cæsar.* (l. 6. de B. G.) & *Tacitus* (c. 11. 12. & 13. de M. G.) Principes appellant. Nam qui in contubernium Imperatorum adiciti, Comites dicti, quorum operâ & consiliis in bello & pace Imperatores usi. Hi quum tempore Constantini M. jurisdictioni provinciarum præficerentur, istis iudicibus sive Præsidibus nomen Comitum mansit, adeoque etiam num *Graff.* Latinè Comes dicitur. In Germaniâ cis Rhenum, ubi Romani rerum non sunt potiti, mansit antiqua Ducum & Comitum facies, prout temporibus Taciti ob-

tinuit, usque ad Francorum tempora, qui morem Romanorum secuti, omnes terras in provinciam redegerunt, & Duces nonnullis provinciis præposuerunt, quibus interdum Comites adjuncti, vel etiam provincias sine Ducibus regendas concederunt, quò ita defectio præcaveretur, & cò commodius militiae pacisque negotia administrarentur. (Vid. *Reat. Rhenan.* lib. 2. *Res. German.*) unde *Vadianus* (lib. 1. de *Monaster.*) ita : *Franci Reges, ait, Regnum suum maxime Ducum & Comitum opera moderabantur, qui in illâ quidem aetate, non suam seu propriam, sed publicam regni ditionem administrabant.* Unde patet dignitatem ac potestatem Ducalem & Comitivam tum non fuisse aliam, quam magistratus propriè dicti, ut Auctor *Comingium* secutus (§. 2.) asserit, pleno scil. provinciarum dominio apud Regem & populum manente. Hinc idem *Vadianus* (l. cit.) ait : *Illâ aetate, inquit, Duces & Comites non sui juris, sed Regum atq; Imperatorum officarij veluti atque ministri erant.* Quamvis autem feloniam commissa isti Duces, à Rege & Proceribus electi, tum temporis Ducatu privari potuerint (Vid. *Lehman.* l. 2. *Chron.* c. 16.) tamen sensim Duces nonnulli autoritate & potentiam in tantum prævaluerunt, ut tandem Reges suos superiores agnoscere noluerint. Unde postea *Carolus M.* maximos Ducatus in minores provincias divisit, easque regendas Comitibus commisit (Vid. *Lehman.* l. cit.) *Marquardus Freherus* (in

Comment. de Lupoduno p. 12.) ita : *Erat tum temporis (Pipini Carolique ævo) Francorum ditio totaque Germania vetus in pagos tributa , singulisque pagis quibus unus Comes prepositus , sua villa : inter quas precipua Comitum domicilio cedebat , in quâ sedem & aulam suam (quam Saalam ipsi vocabant) tribunalque & auditorium (quod mallum illis) haberet , ubi more majorum jus diceret.*

II. Licet autem eâ ætate Ducum & Comitum dignitas non fuerit hereditaria , nihilominus tamen filii Ducum & Comitum digni parentis munere non negligebantur. De Ducibus testatur B. Rhenanus (l. 2. Rer. Germ.)

instia hereditario-
rum Ducum
& Comitatum.

ita : *Deligebant autem Ducem ex nobili familia. Sic Bojariis Apulo-lingorum antiqua gens diu Duces dedit , ex quâ Uvelphones produisse suspicor. Hoc autem privilegium habebat ea familia à priscis Francorum Regibus , ut si quis fidus regno prudensque ex eadem progenitus compertus fuisset , non aliunde quisquam adscisceretur in Ducem. De Comitibus testatur capitulum Caroli Calvi apud Miraum (in Ann. Belg. an. 877.) quod ita habet: Si Comes abierit , cujus filius nobiscum , filius noster ordinet de his , qui eidem Comiti plus familiares , propinquioresve fuerunt , qui cum ministerialibus ipsius Comitatus & cum Episcopo , in cujus Parochia fuerit ipse Comitatus , ipsum Comitatum provideant , sive regant , usquedum nobis renuncietur , ut filium illius , qui nobiscum erit , de honoribus illius honoremus. Exemplum hereditariorum Comitatum de Waldeck & de*

Gleichen jam tempore Caroli M. habet Magnif. Dn. *Mylerus* (in Archolog. c. 8. n. 2.) Etsi verò Carolus M. aboleverit Ducatus, posteritamen ejus, rebus regni Francici attenuatis, in Germaniâ, Galliâ, & Italiâ complures iterum instituerunt. Et quidem ultimis Carolinorum temporibus Germania quinque habuit Ducatus Bajoaricum, Suevicum, Francicum, Lotharingicum & Saxonicum. Quorum potentia tandem ea fuit, ut Duces hi de Provinciis proprio jure sibi attribuendis cogitarint, libere Regum instar gubernaturi, ut ex Luitprando & Sigeberto ostendit Dn. *Conringius* (in Dissert. de Ducib. & Comitib.) Primus Ducum maximè crevit Otto Dux Saxoniae, qui in Regem Germaniae electus illum honorem in Conradum Ducem Franconiae deferri maluit. Hic Conradus quum Ducum potentiam rursus ad mediocritatem redigere cogitaret, tamen Henrici Saxoniae Ducis *ὑπεροχὴν* quum infringere non posset, prudenti consilio Autor extitit, ut ipse Henricus post mortem in Regem Germaniae eligeretur, consultius credens ultro dare, quod per vim ipse sibi sumere poterat, aut ne iste à reliquo Germaniae corpore se separaret, ut Autor (§. 3.) ait: (Vid. *Uvitchind.* l. 1.) Rectè enim docet *Aristoteles* (5. Pol. 3.) Melius esse ab initio providere, ne istiusmodi fiant *ὑπερέχοντες*, quàm post, illis existentibus, remedium quærere. (Vid. Dn. *Conring.* l. c.) Ergo Politica emancipatio Germaniae Ducum à potestate absolutâ Cæ-

*Ducum
Germaniae
ὑπεροχὴν.*

Libertas
Germaniæ
in Ducibus
& Comitibus
re
virescit.

larum primum in Saxonix Ducibus cœpit, primusque *Henricus* (ut *Witichindus* loquitur) libera potestate regnavit in Saxonix, ut ita libertas Germanix, quæ olim Taciti ævo omnium, à Francicis veidò Regibus præsertim *Carolo M.* intra angustos limites redacta, concidente Francici Regni potentia, non quidem ad totum Germanix populum, sed ad paucos Duces, Comites, ac sensim Episcopos, Civitates &c. devenerit, & primum quidem in Saxonix Ducibus refloruerit. *Henricus* ille & alii Germanix Duces illâ ætate sine dubio secum reputarunt, quanta libertate olim gavisi Germani & quomodo Francorum Regum vi majore in servitutem illa fuerit commutata. *Clodovæum Alemannos* sub servile jugum coegisse, aliosque Germanix populos à Francicis Regibus in infimam conditionem atque abjectam esse detrusos, jam supra (in *Disc. de Francorum regno ejusque potentia*) fuit annotatum. Quid circa Saxones & *Westphalos* *Carolus M.* peregerit, vide apud *Lehman.* [1. 2. *Chron. c. 20.*] Tacitè quoque iidem Germanix Duces fortassis secum volutarunt, quàm infensus extiterit *Carolus M.* Ducum hostis, quomodo scilicet duos Francici regni maximos Ducatus *Bajoaticum* & *Aquitanicum* sustulerit, provinciis inter plurimos Comites distributis, ut testatur *Eginhardus* [in vit. *Caroli M.*] Quod in aliis Ducatibus idem instituerit *Carolus* vid. *Lehman.* 1. 2. *Chron. c. 16.* Certè apud Saxones vetus *Reip.* administratio & libertas ad Francorum

tēpora duravit. *Witichindi* [lib. 1.] verba sunt: *A tribus etiam Principibus totius gentis Ducatus administrabatur certis terminis, exercitus congregandi potestate contentis, quos suis locis ac vocabulis novimus signatos, in Orientales sc. populos, Angarios atque Westphalos Si autem universale bellum ingrueret, sorte eligitur, cui omnes obedire oportuit, ad administrandum imminens bellum. Quo peracto, a quo jure ac lege propriâ contentus potestate unusquisque vivebat. Quum dein Carolus M. continuis 33. annis Saxones bello domasset, ac Witikindi indomitos spiritus refrenasset, huic Witikindo avita bona cum Ducali dignitate remanserunt, quamvis is & omnis Saxonica gens Carolo M. colla sua submittere, vi & armis adacti fuerint. Post Carolum M. cum dein potentia Francorum concideret, atque Germania à Normannis & Hungaris affligeretur, paulatim Duces post Carolum, nempe Bavarix, Sueviæ, Franciæ Orientalis, Lotharingiæ & imprimis Saxonix, se in liberam potestatem & quasi in suam tutelam vindicare sunt conati. Tum temporis enim Francorum Regum majestas [illa omnium rerumpub. tutela, & clypeus] per bella civilia & exterorum incursiones pæne interciderat, adeoque tum perpulchra occasio oblata Ducibus regium suorum imperium levius habendi, domique minora regna, quæ hodie territoria vocamus condēdi. Id quod tandem feliciter evenit, ac Politica Aristotelis regula: *Quod quis potest & vult, hoc etiam facit;* in ipsum actum*

*Saxonia
antiqua
regimen.*

deducta fuit. Et quidem Ducum ille conatus non omni juris colore destitutus : Siquidem quum semper fuerit, sit atque erit Arfacis regno acrior Germanorum libertas, nullumque regium violentum imperium in populos, libertatis amantissimos, diuturnum esse solcat, Duces illi libertatis spiritibus irretiti, avitam atque suam suorumque inæstimabilem libertatem, si non in totum, saltem ex parte in integrum restituere atque frenum, vi à Francis olim impositum, occasione sese offerente, rursus abjicere magno molimine allaborarunt. Et quamvis Conradus Cæsar rursus vim regiam in illos Duces intendere, & invisam regno potestatem, quam sibi arrogare cæperant, suppressere summâ ope auxilium fuerit [V. Vvitichind. l. 1.] tamen irriti fuerunt illi conatus, vanaque sine viribus sufficientibus ira, Henrico Saxonum Duce libertatem, postliminio quasi resumptam, strenuè asserente. Sic itaque novum ad libertatem Germanicam iter, Saxones aperuere, libertate tamen quæ majoribus Germanis communis fuit, ad paucos Procetes tandè recidente, apud quos hodie etiâ invicta & inconcussa perstat. De statu Germaniæ sub Imp. Saxonis & iis, qui hos secuti sunt, scribit *Rhenanus* (l. 2. Rer. Germ.) *Primus sub veteribus Francis libera potestatis Dux fuit in Saxonia Henricus, Ottonis pater. Et mox : Sub Saxonibus libertatem nacti sunt non solum Provinciarum gubernatores, sed & civitates ipsæ. Nam ut quæque plus bonorum, quæ ad regnum pertinebant,*

*Libertatis
Germani-
ca redn-
tio.*

bant, habuit, ita maturius & facilius ad libertatem venit. Autor noster [§. 2. c. 3.] hanc mutationem severâ censurâ stringit, & ^{Monzambani censurâ.} Reges Francorum erroris coarguit, quòd Ducatum & Comitatum administrationes hereditarias fieri permiserint. Cæterum quæ affert, in thesi tantum vera sunt; in hypothesi verò, si ad Germaniam accommodentur, idem est, ac si aureo annulo conficiendo velis adhibere rastros & dolabras. Nunquam enim Germania nostra adductius unius regimen passa est, de qua re jam supra (Disc. de Statu veteris Germaniæ) egimus. Quid Arminio & Maroboduo, in suspicionem affectatæ Monarchiæ venientibus, contigerit itidem in superioribus dictum fuit. [Vid. *Aut. ad Instr. Pac. p. 1. Disc. 10. n. 1.*] Non est ergo quod, risu non tantum Sardonio, Autor prosequatur Scriptores Germanicos, qui mutationes circa Ducatus & Comitatus recte & prudenter ab Imp. tandem confirmatas perhibent, Nimirum noster Autor est in câ hæresi, quasi Germania nostra jam tum sueta fuerit Regibus, absolutam potestatem habentibus. Sed toto cælo errat. Ne ipsi quidem Francorum Reges summæ & liberæ potestatis fuerunt [Vid. supra Disc. 4. n. 7. & *Aut. ad Instr. Pac. l. c. n. 2.*] quamvis primum Carolus M. omnes ferè Germaniæ populos, præter Saxones, imperio absolutiori, quam ab antecessoribus factum, rexerit [Vid. supra Disc. 5. n. 5.] Fateor Carolus hic, si quisquam alius, totam Germaniam fieno

valde stricto regere potuisset, & forsitan hoc etiam intendit, ut patet ex iis quæ superius de hoc Martio Imperatore attulimus: Cæterum hic Imperator Germanorum naturam, libertatis amantissimam, probe norat, adeoque non pauca de stricto regiminis rigore remisit, & fundamenta hereditariæ in provinciis successionis posuit; [Vid. supra Disc. 5. n. 6. p. 130. 131.] id quod Autor noster contra leges & principia Monarchiæ factum esse putat. Cæterum Autor expendere debebat, Carolum ejusque antecessores, cum successoribus stirpis suæ, non rexisse Platoniam aut fictitiam Campanellæ Solis Rempublicam: Præerat is Germanis, qui ad libertatem non docti, sed facti, non instituti, sed imbuti sunt, quorum libertas, Arfacis regno acrior, si læsa aut servili telo percussa, corda illorum tamdiu inquieta sunt, donec illam in pristinum statum reducerint. Proinde thesis Politica Autoris: *Si Dominus omnes servos suos libertate velit donare, ipse deinceps sibi puto calceos purgabit*; non magis ad hypothesein quadrat, quam si dicam: *Ecce meum pugnum*; Ergo in Titii maxilla hærare debet; *Es reimet sich Wie meine Faust in eines andern frembden Ohr.* Ex ingenio enim populi discendū est, quid ille ferre possit, aut quid ferre recuset. Probet Autor Germanos servos, Regesque Francorum eorum absolutos dominos fuisse, tum plenius respondebimus. Carolus itaque & Germanorum libertatem naturalem, & seditiones Præsidum Provincia-

rum, dure habitorum, ex historiis superiorum temporum considerans, nonnullos Provinciarum Procures valde laute & regiè habuit. [Vid. *Aut.* ad Instr. Pac. p. 1. Disc. 20. n. 15.] Mansit insuper Saxonibus, Westphalis & aliis Germaniæ populis *altâ mente repositum*, quam gravem conditionem ipsis Carolus imposuisset, & quam multum de pristina & avitâ majorum libertate ille decerpisset, jura servitutis [exemplo Clodovæi in Alemannos] in Saxoniam Westphaliam atque alibi introduxisset, Ducatus evertisset; qui quidem ad tempus, prævalente potentiâ Caroli, nutui ipsius, quamvis intra præcordia ob pressam libertatem sine dubio ingemscentes, obsecundati sunt. Postea vero quum victoriosissimi Caroli posterî civilibus laniensis se invicem, attrivissent, Normannique & Hungari superstitem Francicorum Regum potentiam penitus fregissent, exorti novi Duces & Comites (quibus ferè in magistratibus filii surrogari cæperunt) occasione, pristinae libertatis sibi suisq; recuperandæ, utendum rati, quum nec vires quoque deessent, se à Regum suorum potestate, vel ipsis invitis, emancipare cogitarunt, ut ex *Luitprando* (l. 2. c. 6.) & *Sigeberto* [ad an. 914.] patet. Itaque primum omnium Sol libertatis rursus in Saxonia illuxit, qui dein radios suos passim per Germaniam sparsit. Aded libertatis nomen dulce est, res verò ipsa salutaris & inæstimabilis, quæ premitur quidem non rarò in Germaniâ, sed tamen, Divinâ favente Clemen-

tià, non opprimetur. Tametiã autem forsitan hoc magnum exemplum vindicationis Ducum & Comitum, aliquid ex iniquo trahat, tamen excusanda hæc omnia sunt cum necessitate ac salute publica, quæ merito illa ætate in Germaniã suprema lex erat, tum favore recuperandæ avitæ libertatis, cujus receptioni nullum jus præscriptionis, etiam centenariæ, obstare [juxta terminos tamen habiles] videtur. Nec est, quod Autor Imp. & Reges Francorum propterea severè, [quod cum Severini nomine congruit] accuset. Ferendum enim illis fuit, quod mutare non potuerunt. Supra enim diximus Conradum I. Imp. magnopere, quamvis frustra, allaborasse, Duces rursus intra Monarchicos cancellos redigere: Sic itaque plenior Germaniæ libertas non quidem communis ac plenissima omnium Germanorum (qualis Taciti ævo obtinuit) sed propria paucorũ Procerum, provinciarum Germaniæ, ex Orco quasi in lucem reducta, quæ, sensim per varios casussequentium seculorum dein vires acquirens, superlativum gradum appetiit, quem tandem, post acerrimos cum Carolo V. & Ferdinando II. civiles motus per Pacificationem Osnabrugo-Monasteriensem plenissimè obtinuit. Autor nolter, qui minimè Statista Imperii esse videtur, vehementer porrò dolet, quod ditiones Germanici Regni in privatum Procerum patrimonium pervenerint, atque id propterea Francicis Regibus iterum irascitur. Nos verò rogamus potius Da. Severi-

*Hodierna
Regni
Germaniæ
libertas
non est cõ-
muni sed
propria.*

num nostrum, ut iram illam fervidam ac nimis calidam in illos deponat (Nam vana sine viribus ira) & nobiscum tempora Reipubl. respiciat, in quæ Reges illi tum fuerunt conjecti. Prædæ erat tum temporis non tantum Germania, sed etiam Gallia Hungaris & Normannis, nec Imperatores mala ista suis viribus tollere poterant. In tam arto autem salutis exitiique confinio, quum quilibet Dux sua strenue tueri satageret auxiliis Imp. destituti, quid mirum est, Duces illos, alias ad pristinam libertatem (à Clodovæo & Carolo M. passim afflictam) anhelantes, tandem ad suam propriam tutelam liberiolemque potestatem pervenisse. Scribit Luitprandus (l. 2. c. 6.) *nonnullos Ducum Hungaris non solum pugnam non intulisse, sed, ut proximi caderent, anhelasse, ut dum proximi caderent, soli ipsi liberius regnarent.* Itæ solius libertatis recuperandæ honesta ambitio est. Scribit B. Rhennus [l. 2. Rer. Germ.] *Primus libera potestatis Dux fuit in Saxonia Henricus.* Et mox: *Idque eam ob causam, ut Scalvinos arceret: diligentius autem custodiuntur, quæ propria sunt.* Noster Autor in taxandis Imperatoribus, ita se gerit, ac si in abstractivâ [ut sic dixerim] sive intellectuali Reipubl. omnibus numeris perfecta, sententiam diceret; quum ex hypothese necessitatis luctuosorum istorum Germaniæ temporum omnino iustum utile ac necessarium fuerit, provincias potius Germanis Ducibus, quam barbaris in prædam cedere. Ut itaque diligentius Imperii pro-

vinciæ custodirentur, Henricus Saxonie Dux postea Imperator, ob formidabilem suam potentiam, factus, varios Comites Imperii limitaneos constituit, iisque Marchias hereditario jure attribuit, quum [ut hætenus bene Autor noster §. 2. asserit] magis obstringatur bono aliquo pater, quod in filium se transmissurum novit, (reliqua: *Sed quo sec. juris sit*; scopum non feriant, sed febriculosam Autoris suspicionem sapiunt) & majore cura soleamus curare res nostras, quam alienas. Et hæc etiam videtur fuisse reliquorum Impp. ratio, quod passim merâ liberalitate, nullo jure cogente, Provincias Ducum Comitumque potestati, proprio jure possidendas, commiserint. Sanè si Germania à Barbarorum insultibus illo ævo libera mansisset, forsan illa profusa prodigalitas bonorum Regni in actum deducta minimè fuisset. Maneat ergo stabile atque tranquillam, quod hodie in meliorem statum mutari non potest. Neque ratio movens, siue cogens, sed tantum inducens fuit, quam Autor asserit, scil. ad evitandam rebellionem Præsidum provincias hæreditario jure fuisse cõcessas. Autor porrò injuriolo & petulanti stylo suo, stultum esse putat Imperatoris Majestatem inde æstimare, quod multos in ditione sua habeat, qui ipsius imperium impune possint spernere. Insignem hæresin hic prodit. Videtur enim imperia siue regna mixta tacitè improbare, quem errorem postea convincemus, quando de

forma Imperii hodierna agemus. Quod verò contumelioso suo clamore Imperii Proceres arguit Autor, quasi impune Imperatoris Imperium spernere ipsis in proclivi sit, eo ipso Doctor noster subtilis non videtur distinxisse inter tranquilla & inter turbata nostræ Reipublicæ tempora. Et quid opus est, facta pro ratione allegare? Non enim attendendum quid turbato Reip. statu, quando anarchia obtinet, in Germania fiat, sed quid in tranquillo fieri debeat. In iis sanè Rebus publicis quæ mixtam formam, Majestate & libertate temperatam, obtinent, non potest non, civilibus ac intestinis motibus ingruentibus, libertas in ex legem licentiam degenerare, ut aliàs in bellis legitimi tramites relinqui, ac devia atque prærupta tutis ac quietis præferri videmus. Scire insuper noster Severinus debebat Imperatorem & Regem Germaniæ non habere absolutam in Ordines majestatem, sed hosce jura majestatis ex æquo cum Imperatore participare [Vid. *Aut.* ad Instr. Pac. p. 1. Disc. 10. in tot.] Regnumque Germaniæ sub Majestate & Libertate unicè florere. Quoties itaque harmonia inter Caput & Membra Imperii religiosè atque concorditer mansit, toties non vidimus Imperatoriam Majestatem ab Ordinibus fuisse spretam. [Vid. plur. ap. *Aut.* ad Instr. Pac. p. 1. Disc. 10. n. 17.] Videtur noster Autor mirabiles ac singulares de Imperii nostri Statu opiniones in subtili Italico cerebello suo fovere. Bene interim est, quod plus valeat id, quod est in rei veri-

tate & modernâ experienciâ , quàm quod in peregrini nostri Itali opinione. Sanè quilibet rerum Imperii æquus censor , qui dextre & prudenter inter tranquillum & turbidum Imperii nostri orbem distinguere inovit , vel *Iovem lapidem* [ut veterum profanam formulam ita imitari liceat] jurare auit , quod pacifico & tranquillo nost: o Imperii mixto statu , qui in summo Imperii Capite & reliquis Membris nunc post tot procellas quasi in portu consistit , ac firmissimis anchoris alligatus est , nullus in terris pulchrior , formosior atque amabilior detur , uti pluribus infra adversus Autorem demonstrabimus. In summâ : Majestas Germaniæ , libertate temperata , quæ Taciti seculo floruit , ac dein à Clodovæo & Carolo M. Francorum Regibus , præcipuè labefactata est , ævo Ottonum Cæsarium rursus caput suum extulit , semperque dein immobilis constitit. Et quamvis per injuriam Papparum illa Ordinum libertas post Henrici IV. Imp. tempora terminos justæ harmoniæ excesserit , Membraque , Imperii Corporis , adversus Caput suum non rarò conjurarint , ac prævaluerint , tamen Rudolphi I. Imp. temporibus Germania rursus in portum pacis ac quietis deducta , in quo etiam usque ad nostra tempora permanere potuisset , nisi fuisset in fatiis , ut superba Anticristi Romani Hieromonarchia , quæ non Germaniæ tantum , sed universæ Ecclesiæ Christianæ crudelitate gravior erat , tandem concideret. Ex eo itaque , quod reformatio Chri-

stiani cultus in Germaniâ reffloruit, Episcopus Romanus Imperatores, & omnes Ordines, qui adhuc in ejus obsequio erant, contra Evangelicos concitavit, & ita, Imperium dividendo, Majestatem ac Libertatem ejus in extremum periculum sæpius deduxit, præcipuè sub Carolo V. superiori, & hoc sæculo sub Ferdinando II. Fateor equidem in tantis Imperii turbis Iliacos intra muros & extra vehementer non rarò fuit peccatum, & obfervidum religionis zelum sæpe cum à Capite tum à Membris Imperii ea fuere peracta, quæ non nisi in anarchiâ fieri solent. An rectè autem Protestantes Imperii Ordines sese tunc opposuerint Imperii, inquit *Autor ad Instr. Pac.* (p. 1. Disc. 1. n. 21. & 37.) ex quibus judicium ferri poterit, an justè Ordines tum Imperium Imperatoris spreverint. Quod verò hæc & alia incivilia hæctenus & etiamnum interdum in Imperio contingant, hoc cum Autore nostro non debemus in irregularem Imperii formam, sed in regularis mixtæ illius formæ vitia & diffidentix venenum [quod Papa inter Caput & Membra Imperii sparsit, & adhuc spargit] conferre. Nimirum unice Papa in causa est, ejusque superstitiones, quod in mixto Imperii Statu, qui ab Ottonum, imò etiam post Caroli M. ævum obtinuit, non omnia regulariter hæctenus processerint, sed modò Imperatores prævaluerint, ceu supra latius [ubi de injuriis Paparum adversus Imperium actum] docuimus. Imò ne hodie quidem Antichristus Romanus de-

Papa est causa turbati Imperij Status.

finit Imperii nostri statum turbare per sacrerimos Socios, qui non cum Iesu Christo colligunt, sed dispergunt. Et quamvis Majestas atque libertas, id est, Status mixtus Imperii Romano-Germanici rursus per Pacificationem Osnabrugo-Monasteriensem postliminio quasi fuerat reductus, firmiterque stabilitus, tamen Papa Innocentius X. Pacem illam, qua rursus coagulum inter Caput & Membra Germaniæ intercessit, primùm Protestatione, dein horribili Bulla è Regni nostri limitibus palam, immani audaciâ, proscribere non fuit veritus. Quin etiam in Comitibus Ratisbonensibus de an. 1653. Episcopus ille Romanus, Germaniæ Saulus, & Imperii nostri de jure subditus, missò Legato flagitavit, ut Pacis Monasteriensis vincula rursus laxarentur, ac dirumperentur. Bene tamen est, quod in Comitibus istis universalibus, & dein an. 1658. Francofurti in Electionis conventu [*Wahltag*] Spiritus Sanctus apud Ordines in tantum prævaluerit, ut Instrumentum Pacis, cum Recessu comitiorum, tum Capitulatione Leopoldina moderna fuerit confirmatum. Removeantur itaque ab Imperatore omnia Imperii gravamina, contra Ordinum libertatem & jura tendentia, & videbimus Statum Reipubl. Imperii Politicis canonibus atque regulis examissim & omnibus numeris respondentem. Quæ autem Autor noster, republ. mixtam erroneâ phantasiâ non agnoscens, passim in libello de irregulari & monstruosâ Imperii forma ebuccinat, opinio

est in cerebello nimium subtilis Doctoris nata, ac proinde, quod ad me quidem attinet, consularem Auctori, ut Anticyras naviget, ibique Italum caput suum, quod aliàs multa adhuc monstra Politica ac turbas pariet, elleboro purget. Interim Auctor hæc paucula hic accipiat promissis loco, justæ enim epulæ infra sequentur. Calumnia verò illa, quam in fine §. 2. in juris Publici Germanici Scriptores evomere non erubescit, risu & sibilis explodenda est, quum ab Italo emotæ mentis & morbidi ingenii profecta sit.

III. Ut ergo è diverticulo in viam redeamus, ex superioribus satis patet, quomodo libertas Ordinum Germaniæ partim vi, partim Regum liberalitate orta sit, ita ut hodie provinciis Duces & Comites præsent, non ut gubernatores, sed ut Reges pæne, collatis in eos iis juribus, quæ olim solius Imperatoris erant. Ex quo enim tempore Duces & Comites Ducatus atque Comitatus jure proprio tenere cæperunt, exercuerunt propriâ autoritate ius vitæ & necis, leges ferendi, magistratus constituendi, indicendi conventus, fœdera faciendi potestatem; minora quoque regalia, id est, viarum publicarum, fluminum navigabilium, vectigalium, imò omnis generis publicis redditus ad illos pervenerunt. Hæc omnia autem iis *αυτοκρατορίας* jure in provinciis concessa sunt, salvâ tamen semper Imperatoriâ superioritate. Unde quoque eorum potestas non dicitur absolute Majestas sed Superioritas territorialis *Landes Fürstl. oder*

Iura maiestatis ac Regalia sive publicæ Imperij bona perveniunt ad ordines.

Origo der
Landes
Hoheit.

Graffliche Obrigkeit, Landes Hoheit und Herrlichkeit. (Vid. Dn. Ludolphum Hugo de Statu Regionum Germaniæ.) Vnde postea paulatim, quum jus illud in bonum usum ac viridem observantiam veniret, nata est illa trita regula: *Quilibet Princeps tantum potest in suo territorio, quantum Imperator in universo Imperio* (Vid. Rudolph. de Schulenburg de origine dicti: *Ein jeder Fürst ist Kayser in seinem Lande.* Quod dictum tamen qui primi protulerunt, videntur respexisse ad antiquorum Cæsarum Romanorum potestatem, credentes eandem quoque & Germaniæ Regibus competere, quod tamen falsum esse ita clarum est, ut ne Sol quidem meridiem illustret clarius. Quin potius *hodie: Quilibet Princeps in suo territorio plus potest, quam Imperator in universo Imperio*; id quod satis ex art. 8. §. *Gaudeant. Instr. Pac. Cæs. Suec.* patet. Regalibus autem omnibus ab Imperatoribus in Ordines sensim collatis, eò tandem res rediit, ut Imperatoria Majestas non sit amplius patrimonii qualitas & glebæ pretium, sed ferè tantum personæ dignitas & summi Principis sublimis honor atque autoritas. Apparet verò ex his quantum potestatis, virium & opum Imperatori decesserit, & quomodo Respublica regum absolutum statum exuere, mixtum verò rursus induere cæperit, provinciis & fiscalinis bonis ita in Proceres alienatis. Hinc etiam est, quod hodie sit publica Regni Germanici egestas, nervusque rerum gerendarum Imperatoribus ac Regibus nostris præ-

Causa mutati status regij in mixtum.

cifus. Quo ipso non potuit non prisca Reip. forma, à Francorum Regibus Clodovæo & Carolo M. inducta, prisca Germanicæ libertatis bono, mutari, & in multas partes dividi. Quod ipsum cum Imp. viderent, quantopere scil. exinde regia Reip. facies paulatim mutaretur, cæperunt quidem impedimenta opponere; atque inde forte est, quod Conradus II. Imp. regalia, quæ Ducibus concesserat, ipsis post adimere conatus sit, ut tradit *Autor* Chronici Colonienfis. Id verò quum frustra esset, Ducesque amplius à Cæsaribus in ordinem cogi non possent, interea verò loci & temporis *αυτοκράτορες* illi domi sibi nova regna conderent; liberâ potestate Ordinum prævalente, ferendum fuit, quod amplius sine convulsione totius Germaniæ mutari non potuit, ac satius visum Regibus possessionem illorum confirmare, ac, tanquam vasallos, in Imperii ac regni consortium eos adsciscere, ut videlicet stationem in statu Reipub. communis Imperii facerent, jus deliberandi ac decidendi in Comitibus universalibus haberent, ditiones suas hereditarias tanquam feuda ab Imperatore recognoscerent, & fidem eidem atque Imperio jurerent. (Vid. *Autor* h. §. 4. & imprimis pulcherrimum textum, menti nostræ imprimis congruentem, in consuetudinibus feudalibus 1. *Feud. tit. 1.*) Obiter hic notandum, hallucinari Autorem nostrum, dum in fin. §. 3. opinatur, pactis confraternitatum Imperatoris dominium directum in ditiones feuda-

*Regalium
Feudorū
origo in
Imperio.*

Monzambani error
circa confraternitates.

les eludi. Primum enim nosse debebat Autor, ejusmodi pacta sine Imperatorum confirmatione nullam sortiri vim; ac proinde Imperatorem, talia confirmantem, jus directum sibi, si non expressè, saltem tacitè conservare. Deinde Autor scire debebat illum, qui ex ejusmodi pacto succedit, nihilominus Imperatorem tanquam feudi Dominum recognoscere, ac investituram ab ipso petere.

Monzambani error
circa feuda Imperij

IV. Prorsus novum verò, ac Monzambaneo acuto ingenio confictum porrò est, quando §. 4. est in erroneâ opinione, quod Ordines Imperii ratione feudorum Imperialium Imperatori (& Imperio per consequens) tantum inæqualiter sint fæderati. Quæ hæc est novitas? quis unquam audivit: *Das die Reichs Stände des Kayfers Bundes genossen sein?* Cæterum hæc nova opinio propterea hic ab Autore substernitur fundamenti loco, ut scilicet assertionem suam, quam infra de irregulari Imperii Reip. forma propugnat, eò melius Lectoribus incautis propinet, animisque eorum instillet. Sed ut paucis errorem Autoris erudito orbi ostendamus, primum notum quod Duces, Comites ac reliqui Ordines dicantur & sint Status & Cives Imperii, qui cum Imperatore in universalibus comitiis de negotiis, belli, Pacis ac fæderum consultant, ac jura majestatis Imperii divisim exercent, quod utique fædus aliquod Politicum minimè importat, ut Autor falsò credit, sed Reipubl. mixtam formam. In æternum præterea Autor non probabit fæderatos, licet inæ-

qualiter tales, inter sese Rempublicam vnam & quidem communem constituere, id quod exemplo Achæorum ex antiquitate petito, & hodiernorum Belgarum Fæderatorum satis liquidò constat. Geldria enim, Hollandia, Zelandia, Ultrajectum, Transisalaniam, Frisia, Groninga fædus *συμμαχικόν* inter se sanxerunt; interim unam & communem Rempubl. minimè inter se constituunt, ceu' ex tabulis fæderis illius, Ultrajecti superiori seculo initi, perspicuum est. Singulæ enim Provinciæ separatam constituunt Rempubl. ac singulæ neminem Superiorem recognoscunt, nisi Deum & ensem. Iam verò quis adeò in rebus Imperii Germanici hospes est, qui nesciat, negotia Imperii publica à Capite & Membris ejus, id est, Imperatore ac Statibus conjunctim tractari, omniaque jura majestatis Reipubl. Germanicæ in universalibus Comitibus exerceri. Nimirum summa Imperii Respublica verè una est, constatque Capite & Membris, quæ unum Imperii Corpus constituunt, ut inferius latius probabitur. Constat porrò ex politicis, fædera, verè talia, sive æqualia siue inæqualia sint, à separatis & distinctis Rebuspublicis, summâ potestate gaudentibus, iniri. Ius enim fæderum inter majestatis jura connumerari in propatulo est. Iam verò quomodo absolutam potestatem ac majestatem propriè dictam habere possunt Status Imperii, quum omnia jura ipsis quidem *αυτοκρατορίας* jure in provinciis concessa sint, salva tamen semper Imperii &

Imperatoria ſuperioritate. B. *Rhenanus* (1. 2. *Rer. Germ.* ait Henrico Duci Saxonie liberae poteſtatis jus ab Imp. conceſſum eſſe. Et *Vvitichindus* (1. 1. *Annal.*) ita : *Igitur patre patrie & magno Duce Ottone defuncto, illuſtri & magifico filio Henrico totius Saxonie ipſe reliquit Ducatum. Rex autem Conradus cum ſepe expertus eſſet virtutem novi Ducis verius eſt ei tradere omnem poteſtatem patris &c. Fidele tamen pro laude & gloria optimi Ducis plura locutus, promiſit ſe majora ſibi daturum, & honore magis glorificaturum. Quae omnia arguunt Ducum libertatem conſeſſione Imperatorum eſſe ab initio ſtabilitam & confirmatam. Nec eſt quod mihi quis objiciat : Status tamen Imperii inter ſe & cum exteris fœdera defenſiva inire. Nam hoc totum eſt ex immemoriali conſuetudine, & expreſſe tenentur ſemper Imperatorem & Imperium excipere (*Aut. Bull.* t. 15. *Inſtr. Pac. Cæſ. Suec.* art. 8. §. *gaudeant* & ibi *Aut. ad Inſtr. Pac.* p. 3. *Diſc.* 2. n. 4.) Quin Superiori ſeculo Carolus V. Imp. fœderis capita à Smaicaldicis poſtulavit, quod ipſi licuiſſe tradit D. *Lampad* (p. 3. c. 20 §. 12.) & ibi in notis Dn. *Conringius* hac ratione : quod interlit Summi Capituli videre, ne quid contra Rempub. geratur. (*Vid. plur. ap. Aut. ad Inſtr. Pac.* l. cit.) Et quis porro in jure feudali tantum ſuperficialiter (ut ſic dixerim) doctus aſſeret feudi vinculum inter dominum & vaſallum Fædus Politicum inæquale conſtituere ? quum fœdera Politica inter ſummas poteſtates ac ſeparatas Civitates*

Civitates tantùm pangantur. Jam verò vassallus domino feudi est inferior, & Imperator singulis Statibus, vassallitico jure ipsi obstrictis, longè superior est. Jurant enim fidelitatem Imperii & Imperio, unde & homagia illorum dicuntur *Reichshulden*. Et apud *Goldsium* (T. I. Const. Imp. p. 283.) Principes ita loquuntur: *Nos feuda accepimus ab Imperio per manum Cesaris.* Et quis credat, nisi Autor, Duces provincias Germaniæ ita suæ potestatis fecisse, ut separatas ab Imperio Respubl. instituerent? Certè ex supra allatis Witichindi & Rhenani testimoniis contrarium constat; quibus potest addi textus *i. Feud. tit. 1.* Cæterùm hæc omnia jam adducta nihil contra Autoris novam opinionem militare; unde is probabit assertionem, de fœdere inæquali Statuum cum Imperatore ratione feudorum inito. Vbi extant illius fœderis Politici tabulæ? Quis unquam ante Autorem nostrum professus, quod Status Imperii (*die Reichs Stande und des H. Reichs einverleibte Glieder.*) qui in Respubl. stationem habent, & jura Majestatis Imperii cum Imperatore exercent, esse Imperatoris inæqualiter fœderatos (*des Kaisers ungleiche Bunds Genossen*) Sed pudet ulterius inhærere ejusmodi novis opinionibus refutandis, quæ Imperii harmoniam, ejusque compagem aptæ sunt dissolvere, ac aniam separationi Statuum à communi Respubl. Imperii dare. Quod si Autoris frivola opinio in verbis: *Sed qui bona &c. comiser colere teneatur;* firmo talo in-

niteretur ; possemus similiter dicere ; Regem Sueciæ, qui Pomeraniam & alia loca in Imperio jam vi & armis tenebat, postquam per Pacificationem Monasteriensem, easdem ditiones in feudum ab Imperio recepit (Vid. art. 10. Instr. Pac.) esse hodie inæqualiter Imperatoris fœderatum, ejusque majestatem comiter tantum colere : id quod tamen pactis pacis & notoriæ experientiæ manifestò repugnat. Quin potius, quum omnes Imperii vassalli Imperatorem, Imperii caput, superiorem regnoscant, ac ratione territoriorum, ab Imperio dependentium, Imperatori & Imperio fidelitatem jurent, *das Sie Wollen dem H. Reich. getreuw, hold und geuerzig sein*, facile apparet Autoris opinionem novam, periculosam, ac in perniciem vinculi Imperii inventam, ad Garamantas & Indos extra Publicistarum doctâ coronâ esse relegendam. Vno verbo : Autor, novitatis studio deditus, magno conatu magnas nugas agere dici posset, ni ipsæ hæ nugæ venales multorum Illustrium Imperii Procerum animos blandè inficere possent. Et quæ impudentia nostri Autoris est, dum non erubescit asserere, Proceres Imperii ditiones sibi quæsitas, Imperatori non nisi protectionis titulo subjecisse ? Quin ipsi Imperii Status, gerras Siculas Autoris legêtes, novatorem, contra praxin Imperii falsa pro veris venditantem, risu excepturi sine dubio sunt. Falsum porrò est, quod Autor (§. 4. vers. *Nam id quidem &c.*) Imperii Status pro Imperatoris subditis reputet, id quod

convellit *Aut.* ad Instr. Pac. p. 1. Disc. 23. Insuper quæ Autor hic de juribus Statuum affect, potius illud inferunt, quod *singuli Status tantum possint in suis subalternis, subordinatis & imperfectis regnis, sive territoriis, à summo Imperio dependentibus, quantum Imperator & Status, in comitiis congregati, in universo Imperio*; ex quo Autor frivolam suam opinionem, de inæqualiter Imperatori fœderatis Proceribus, nunquam exstruet, quum omnia illa jura Status Imperii Imperatori ac Imperio libentissimè accepta referant. Et quæ tandem consequentia: Status Imperii ab Imperatore investiuntur de Germaniæ provinciis sive territoriis cum utilis domini translatione, sub fidelitate & exhibitione servitorum honestorum: Ergo sunt Imperatoris inæqualiter fœderati. Consideret saltem quis originem feudorum & beneficiorum illorum Imperii, & infantiam Autoris ridebit, atque ita, qui alios Iuris publici Dd. levi de causa irridere solet, jure talionis rursus paria merito experietur. Verba Autoris (§. 4. vers. *Coerceri autem &c.*) nihil ad rombum faciunt, nec probant, quod probandum erat, adeoque, ut uno aut tribus verbis me expediam: Severini hæc peregrina & absurda de Principibus Imperii opinio, ut erronea, & ad dissociandum ac dissolvendum Imperii Corpus in cerebro Autoris enata, spernenda, ac ex omni Publicistarum Germaniæ celebri coronâ in illas regiones; ubi piper crescit releganda. Quin po-

Duces & Comites & tuis nos statuimus *Duces & Comites esse Sum-*
mi Imperij Cives, qui provincias Germania,
non sunt Imperato- id est, *Ducatus & Comitatus ab Imperio perma-*
riu Confederati. *num Cæsaris in feudum acceperunt, & de Im-*
perii negotiis publicis cum Imperatore in Comi-
tiis deliberant, ac jure suffragandi gaudent.
 (Vid. art. 8. Instr. Pac. §. gaudeant.) Illud ve-
 rò quod in fin. §. 4. Autor tradit, quod in
 causis Principum Imperatori soli cognitio
 non competat; bene se habet, & cum fun-
 damentis juris feudalis optimè convenit. (vid.
 pl. Aut. ad Instr. Pac. p. 2. Dīc. 19. n. 5. &
 n. 13.)

V. Quæ Autor [§. 5.] tradit vera sunt,
 & omnino nostram sententiam de forma Im-
 perii mixtâ magnâ ex parte propugnant. Ex
 quo enim *Duces & Comites* priscam Ger-
 manix libertatis vestem induerunt, ratione
 Ducatum & Comitatum in communis Rei-
 pub. consortium venerunt, ac dein cum Impe-
 ratore summopere providerūt, ne quid Resp.
 illa aliquid detrimenti caperet. Eo ipso verò
 non potuit non Regia facies mutari, ac Res-
 publica in multas partes dividi. Et quamvis
Duces & Comites domi nova regna sibi con-
 derent, liberaque potestate jura superiorita-
 tis in parvis illis regnis, sive Germanix pro-
 vinciiis, exercerent, nihilominus tamen com-
 munem Imperii Rempub. cum Cæsare in Co-
 mitiis rexerunt. Ex illa vero Regiminis diversâ
 forma Germanix Regnum duplicem habi-
 tum induit, ac ut magna atque summa Res-
 publ. multas parvas ac subordinatas (non

*Mutatio
 forma Re-
 gni Ger-
 manici.*

separatas ut Autor noster putat) civitates complectens , considerari cæpit. Vnde postea nata regula : *Quilibet Princeps , Comes ac postea qualibet libera Imperij Civitas tantum potest in suo territorio ac in & extra muros suos ; quantum Imperator (cum Statibus conjunctim ; Hoc enim secundum notoriam Imperii praxin debebat addi) in universo Imperio.* Hinc Status , ut singuli , in suis territoriis non distincta & ab universo Imperio separata sed summæ Reipubl. subordinata & subalterna Regna instituerunt ; Status verò in universum & conjunctim spectati Imperium , ejusque majestatis jura divisim cum Cæsare administrare cæperunt. Atque hæc regiminis forma tum cæpta , ad nostra usque tempora perducta , etiamnum feliciter floret , hodieque Imperator & Status toti in eo sunt , ut nævi ac defectus communis illius Reipubl. qui partim ob summas Papparum in Imperium injurias , partim per bella civilia , partim verò ob incuriam præcedentium seculorum irreperunt , emendentur ac penitus tollantur. Quum itaque Imperii hodierna Respublica sub Imperatoris Majestate ejusque Augustissimâ Dignitate , ac dein Ordinum libertate , (Ottonum Cæsarum ævo parta , ad nostra tempora continuata , & per Instrumentum Pacis hodie stabilita) feliciter floreat ; facile apparet , nihil magis ad præsentem communis Reipubl. statum conservandum conducere , quam si Imperator nihil contra Ordinum Libertatem ; nec

Inter esse Imperij quoad formam Respublica hodie nam.

Ordines adversus Majestatem Imperatoris quicquam attentent, sed Imperii Caput ac Membra dulci harmoniâ concorditer confpirent, atque omnes ac singuli in suis Politicis ac legitimis cancellis permaneant. Secus si fiat, quid mirum, si nobilissimum illud Imperii Corpus distractis & dissipatis membris contabescat, & formam sive vitam Civitatis quæ anima illius Politici Corporis est, perdat. Superioribus quidem seculis Pontifices Romani, Imperii nostri navem variis fluctibus & civilibus tempestatibus miserandam in modum exposuerunt, ac tantum non penitus submerferunt, ut supra latius expositum; hodie verò quum ille Christianarum Rerumpublicarum incarnatus Diabolus maximam partem occasione Reformationis Religiosæ, Divini Numinis favore, feliciter repressus sit, non est, quod adedò ab impiâ Romanâ sede nostræ Reip. amplius metuamus, utpote quum ungu læ Accipitris Romani ob potentiam Protestantium Ordinum, Germanicis columbis non amplius, ut libitum, infligi queant. Seculo porrò superiori & moderno Carolus V. & Ferdinandus II. sub velo propugnandæ religionis Romanæ Ordinum libertati restringendæ operam dedisse crediti sunt; sed quid inde tandem evenit? (Vid. *Autor.* h. §. ubi bene de hac re disserit) Nimirum Arfacis Regno acrior Germanicorum Procerum libertas majora incrementa sumpsit, fenestraque ex eo aperta mutuæ dissidentia inter Imperatorem & Sta-

tus. Pax tandem Osnabrugo-Monasterien-
sis quum omnes sinistras atque atras suspi-
ciones, omniaque intestinorum dissidiorum
mala sopiverit; Majestatem verò ac Liberta-
tem Imperii in pristinum statum, ex Monar-
chia & Polyarchia mixtum, reduxerit; nihil
aliud reliquum est, quam ut ardentibus pre-
cibus summum Numen sæpius in vocemus,
ut Sancti sui Spiritus gratiâ Imperatori ac
Statibus Imperii porrò adesse, coque omnia
dirigere velit, ut residua Statuum gravamina,
cæteraque Politica Imperii mala tandem ali-
quando æternum aboleantur, & in Mare
Cæticum, atque flumen oblivionis, deporten-
tur. Trin- unus Deus servet præsentem
Reipubl. statum, ac clementer elargiatur,
ut, rebus omnibus intra Germaniam bene
constitutis, tandem Imperii Majestatem ad-
versus externos, hætenus per domestica no-
stra dissidia securos, in Italia, versus Galliam
& alias regiones, quæ Politicum nostrum
Imperii corpus passim attenuarunt, rursus in
priscum vigorem reducere valeamus. Quod
Deus faxit!

VI. Postquam itaque (uti jam fusè expo-
situm) Duces & Comites in magno Germa-
niæ Regno parvi Reges cum libera potestate
facti; magnum etiam robur ad vim & po-
testatem regiam in Germaniâ immutandam
attulit, dum Ottonum temporibus Du-
cales & Comitivæ potestates Episcopis &
Abbatibus cæperunt attribui, novo & hæ-
tenuis inaudito exemplo. Hinc cæpit famo-

*Episcopo-
rum in-
crementa*

sus ille duplex Ducum ordo, Secularium scilicet & Ecclesiasticorum. Primus autem Bruno Episcopus Coloniensis constitutus, à fratre Ottone M. Ducatum Lotharingiæ accepit. Qua de re ita Witichindus: *Brunonem Pontificis summi ac Ducis magni vidimus officium gerentem; ac ne quis eum culpabilem super hoc dixerit, cum Samulem sanctum & alios plures Sacerdotes legamus & iudices.* Idem notat Autor Chronici Belgici: *Ante hæc sua (Brunonis) tempora Archi Episcopi Colonienses, non iudicii gladii temporalis, sed tantummodo jurisdictionis usi baculo pastoralis.* Consentit Theodoricus de Niem: *Pene omnibus Cathedralibus Ecclesiis in Italia, Gallia, Germania, Burgundia & Lotharingiâ constitutis, multas civitates, castra, oppida, villas & multa alia dominia temporalia & jurisdictiones donavit (loquitur de Ottone I.) &c. Archi Episcopos quoque & Episcopos Ducatibus & Comitatibus & Baronis communivit, quibus nobiles & potentes vasallos subiecit, ut semper essent ad resistendum etiam manu forti paganis & hæreticis in opportuno tempore fortiores.* Hoc modo Ecclesiastica & secularis potestas in unâ personâ jungi cæpit; Quo ipso potentia Episcoporum nimium quantum crevit, ac multis seculis temporibus illi Ecclesiastici Duces præ aliis eminuerunt, neque ipsi Cæsares alios magis metuendos habuerunt. (Vid. Dn. Conring. in Dissert. de Ducib. & Comitib. & in Diss. de Constit. Episc. Germ. Autor. nost. h. §. 6. 7. 8. ubi egregiè circa originem

& progressum potentiae Episcoporum se gerit, atque in omnibus acu rem tangit add. *Burgold.* ad Instr. Pac. p. 1. Disc. 20. n. 1. & seqq.) Vnum tamen ad compescendam tantam potentiam frænum superfuit Cæsaribus, libera nempe omnium Episcopatum & Abbatiarum collatio; quod aureum tamen frænum excussum est Cæsarum manibus Gregorii VII. & successorum ejus sacrâ tyrannide, quo ipso Cæsares dimidium Imperii perdidisse prudenter & verè notavit *Onuphrius Panvinius* (in vit. Gregorii VII.)

VII. Occasionem plenioris libertatis adipiscendæ Ducibus dedit Henrici IV. Imperatoris infantia, de quâ re ita scribit *Albertus Abbas Stadenfis*: *Gubernacula, ajens, regni mulier cum puero magno Imperii presuit detrimento. Indignantem enim Principes aut muliebri potestate constringi, aut infantiuli ditione regi, primo quidem conjuncti vindicarunt se in pristinam libertatem, ut non servirent: deinde contentionem moverunt inter se, quis eorum videretur esse major: postremo armis audacter sumptis regem & dominum suum deponere moliti sunt.* *Causas imminutionis potentiae Ducum vid. ap. Dn. Couring. (Diss. de Ducib. & Comit.)*

Alia causa incrementi potentiae Ducum.

VIII. Ex iis, quæ fusè jam adduximus patet, quanta sit Ducum & Comitum libertas atque potentia, non solum respectu provinciarum subjectarum, quas eodem modo eademque ferè potestate, quâ totum regnum Imperator regit, regunt, verum etiam res-

Incrementum Ducum.

*cum in
statu Re-
gni Ger-
manici.*

pectu totius Imperii , cui unà cum Imperatore divinis majestatis juribus præfunt , ut rectè cenfet Dn. *Conring.* (l. cit.) Constat quidem jam tempore Caroli M. Duces Comitelque Provinciarum , Proceres etiam regni fuiffè , & quamvis etiam tum totus populus ad curam reip. admiſſus fuerit , atque jus ſuffragii habuerit , illis tamen plus auctoritatis tributum , (Vid. ſupra Diſc. de Statu Imperii ſub Carolo M. & Ludovico Pio.) Mutatà porrò atque auctà Ducum Comitumque potestate ævo Ottonum Cæſarum , major quoque eorum auctoritas in ſuffragiis de totius Imperii rebus ferendis facta eſt , & quamvis populus non omnino exclusus fuerit , ejuſtamen auctoritas admodum exigua extitit , præſertim plerifque urbibus Ducum Comitumque liberæ potestati ab Imperatoribus ſubjectis. (Vid. pl. Dn. *Conring.* l. cit.) Quæ Autor §. 9. & 10. de Liberarum Imperii urbium incrementis tradit , ea omnia vero conſentanea ſunt , ac ulterius illuſtrari poſſunt ex Dn. *Conringij* Diſſ. de Urbibus Imperii add. *Aut.* ad Inſtr. Pac. p. 1. Diſc. 21. Memb. 3.

DISCURSUS X.

De Electione, coronatione ac depositione
Imperatoris.

Ad cap. 4. in tot.

I. **A**Utor noster (c. 4. §. 1. bene differit de constitutione Imperatoris Romani & electione Regis Germaniæ ; cui tamen in eo subscribere non possumus, quod (§. 1. res *Accuratius tamen &c.*) putet Regnum Francorum magis fuisse successivum, quam electivum, quem errorem jam supra ad cap. 1. §. 7. confutavimus. Dîsertè sanè de Carolo M. Eginhardus : *Carolus fratre defuncto consensu omnium Francorum Rex constituitur.* De ejus filio Ludovico Pio idem testatur *Theganus* Chorepiscopus Trevirensis (lib. de gest. Ludov. Imp. c. 6.) ubi ita de Carolo M. legitur : *Imperator cum intellexisset, appropinquare sibi diem obitus sui, vocavit filium Ludovicum ad se cum omni exercitu, Episcopis, Abbatibus, Ducibus, Comitibus loco positus habuit grande colloquium cum eis Aquisgrani in palatio, pacificè & honestè admonens, ut fidem erga filium ostenderent, interrogans omnes à maximo usque ad minimum, si eis placuisset, ut nomen suum, id est, Imperatoris titulum, filio suo Ludovico tradidisset ; illi omnes responderunt &c.* A primâ itaque con-

Regnum
Francorū
magis ele-
ctivum,
quam suc-
cessivum.

stitutione Imperii Germanici observatum, ut omnes Principes & populus Imperatorem eligerent, ut censet Dn. *Conring.* (in Diss. de Ducib. & Comitib. ubi idem in aliis Imperatoribus illud ipsum ostendit, & imprimis in Diss. de Electorib. Imperii, unde etiam ea quæ Autor §. 2. c. 4. tradit de origine Electorum illustrari poterunt, add. *Aut.* ad Instr. Pac. p. 1. Disc. 9. & 19. in tot.)

Hodie
sunt octo
Electores.

II. Hodie post Pacificationem Osna-
brugo-Monasteriensem Imperator Romanus &
Rex Germaniæ eligitur ab Octo Archi-
Principibus, de quo videatur idem *Autor* ad
Instr. Pac. p. 1. Disc. 25. in tot. Autor noster
(§. 5. c. 4. (dubitat, quid agendum sit hodie
inter Octo-Viros Electores, si fortè suffragia
æqualia esse contingat, de quo casu itidem
agit *Aut.* cit. loc. cit. n. 4.

Ius coro-
nandi Im-
peratorem
cuius cor-
petat.

III. De jure Coronandi Imperatorem mo-
ta est ante paucos annos inter duos Ecclesia-
sticos Electores Moguntinum & Colonien-
sem controversia; illo, in perpetuâ fere post
A. B. observantiâ; hoc verò, in Aureâ Bullâ
(tit. 4. §. 2.) sese fundante. Moguntini partes
strenuè defendit vir summus Dn. *Herm. Con-
ringius* (in Tr. cui tit. Assertio juris Mogun-
tini in jure coronandi) cui à parte Colonientis
Electoris quidem responsum, quod rursus ta-
men confutatum in Dissert. cui titulus: *Anti-
Conringiana defensio.* Quum res utrinque ad
arma spectaret, ita tandem lis sopita, ut co-
ronatio in Diocesi Colonienfi ab illius loci
Archiepiscopo; in Diocesi Moguntina à Mo-

guntino, extra utramque verò ab utroque alternatim peragatur. Transactionis tenorem refert *Sprenger* (in Jurispr. Publ. p. 181. 182.) Hinc an. 1658. in coronatione Sacratissimi nostri Leopoldi Imp. Missæ officium celebratum ab Eminentiss. Archiep. Colonienſi qui Cæsarem unxit, coronam verò tres Electores Ecclesiastici simul Cæsareo imposuerunt capiti, ut refert *Pastorius* in Laur. act. Public. part. 2. p. 55. Unde pater falli nostrum Autorem quando (§. 5. in fin.) ait, ita hanc litem esse compositam, ut alternis vicibus coronationem peragant, ubicunque locorum ritus iste celebretur.

Error
Monzambano circa
coronandi.

I V. An Electoribus solis competat, uti constituendi, ita & deponendi Imperatores jus Autor (§. 6. c. 4.) disquirere pergit, nihil tamen certi definire audet. De hoc verò pũcto vide plenius *Aut. ad Instr. Pac.* part. 1. Disc. 9. n. 17. & Disc. 19. n. ult. ubi videbis forsiquæ sunt ad palatum. Sane non pauci sunt, qui Henrici I V. depositionem, ut violentam, atque à Pontifice Romano procuratam, improbant. Mirantur etiam non pauci Moguntini (quem Autor etiam hic notat) audacissimam cantilenam, tum temporis in gratiam sine dubio Capitolini Iovis & Antichristi Romani cantatam: *Quem meritum investivimus, quidni immeritum deveſtiamus?* quam *Helmoldus* (in Chronic. Sclavor.) refert. Wenceslaũ Cæsarem solos Electores deposuisse Autor (§. 6.) tradit quum tamen alii exauctorationem illam consensu reliquorum Ordinum fa-

Depositio
Imperatorum an
Electores
competat.

ctam probent ex *Goldasto* (T. i. Const. Imp. p. 308. §. 7.) Ut sintrepide dicam, quid sententiam, ego existimo, si casus luctuosus atque lamentabilis existat, ut necessario deponendus sit Imperator, jus exauctorandi non competere solis Electoribus, sed omnibus Imperii Ordinibus. Nam jus eligendi, Octo Electoribus hodie cōpetens, est privilegium; quum tale jus ex se & suâ naturâ toti Imperio competat. Iam verò postquam Proceres reliqui, ad vitandos in Imperio posteriores tumultus, hoc jus solis Septemviris primum & nunc Octoviris, concesserint, jus illud singulare ultra terminos suos habiles extendi non poterit, quum privilegia ac prærogativæ sint strictæ interpretationis, in quibus à literâ recedere non licet; adeoque hoc eligendi privilegium latius extendi non debet ad remotionem Cæsaris, sed terminari intra electio-

Monzambani error circa Aur. Bullam.

nem. Errat porro Autor noster quando eodem §. 6. putat Carolum IV. propterea Auream condidisse Bullam, ut filio suo Wenceslao Imperium pararet. Nam filius Caroli Wenceslaus quinto anno demum post est natus, cum jam condita esset A. B. Wenceslaus enim natus est an. 1361. A. Bulla verò condita A. C. 1356. Vera autem ratio conditæ hujus *Aureæ legis est*, ut illâ præscinderetur dissidium Procerum Germaniæ, qui communiter in electione novi Regis dissidebant. Autor porrò asserit, ob largitiones maximas, à Carolo IV. Electoribus concessas, non obscure eos fremere, qui eminentiam Electorum

ægris oculis adspiciunt. Existere autem nō paucos facile crediderim, quibus dura hæc prodigalitas videtur: Sed quicquid de eo sit, lex ita scripta est, & novum sæpè jus, iniquam ab initio, in veritatem consuetudine vertitur.

V. Quæ Autor porrò (§. 7.) tradit de tribus Archicancellariis Imperii, item an illorum officia adhuc hodie fundamentum in re habeant? vid. ap. Aut. ad Instr. Pac. p. 1. Disc. 19. n. 7. & seqq. ubi etiam agitur de officiis secularium Electorum. De controversia Vicariatus inter Sereniss. Electores Palatinum & Bavarum Autor nervosè (§. 8.) judicat, de qua plenius vide eundem *Aut. ad Instr. Pac.* part. 1. Disc. 26. n. 9. & seqq. Controversia hæc nondum hodie decisa, eamque Imperatorem judicem expectare cēset Sprengerus, quum feudi accessoria sit. Sunt tamen, qui in Discursibus, hac de re habitis, mihi ostenderunt, non solum Imperatorem, sed unà etiam alios Principes ad hanc causæ cognitionem adhiberi debere, utpote quum in controversiis feudalibus inter duos Imperii vasallos Imperator & Pares Curiaë judices sint. Quicquid de eo sit, omnes, qui Germaniæ tranquillitatem ex animo precantur, calidis votis optant, ut hæc controversia æquis conditionibus sopiatur, odiumque illud occultum inter duas potentissimas Domos, Palatinam & Bavaricam, penitus tandem extinguatur. In fine cap. 4. Autor quædam annectit de Romanorum Rege, de quo vide pluribus *Aut. ad Instr. Pac.* p. 3.

Disc. 4. in tot. Circa horum electionem arcanum quoddam Autor noster prodit, quod tamen non adeò in Imperii perniciem verge-re videtur, ut ex Dn. *Conringio* Autor cit. ad Instr. Pac. ostendere satagit.

DISCURSUS XI.

De Majestate Imperatoris Romani ac Regis Germaniae.

Ad cap. 5. §. 1. & seqq. usque ad fin.

*Landgravius Hassiae
iudicium
de Imperij
Politico
statu.*

I. **P**Rudenter Mauritius Hassiae Landgravius, Politici Imperii Status intelligentissimus Princeps, olim pronunciavit: *Tria studia Imperij ruinam & eversionem procurant: Primum est eorum, qui Caput Imperij nostri absolutum non limitatum exoptant: Secundum eorum, qui libertatem Statuum ita deprimunt, ut servire, quàm obedire, malint: Tertium eorum, qui dictam Statuum libertatem, ita extendunt, ut legibus quibuslibet Imperij soluti magis, quàm ligati apparere velint.* Bene ita iudicavit Serenissimus ille Princeps. In primo & secundo studio autem hætenus occupati acerrimè fuerunt Dn. *Theodorus Reinkingius*, *Hollatiæ* Regalis quondam Cancellarius, *Wizendorffius*, qui Reinkingij opinionem de Imperii Romano-Germanici Monarchia apologetico propugnavit, & *Iohannes Henricus Stamlerus*, qui Trium viri præcipuè

cipue à adè in suis scriptis Imperatorum Germanicorum summam potestatem, sive plenitudinem potestatis asserunt, ut inter Romanæ Monarchiæ Imperatores, & hodiernos Germanorum Cæsares nihil interesse credant. Tertiò verò studio, à Sereniss. Hassiæ Landgravio expolito, se mancipio & nexu quasi dicavit nominis tecti Autor, qui forsan obdurum & obfirmatum animum se Hippolitum à Lapide vocavit. Horum tamen opiniones, cum adversus modernum Imperii Romano Germanici Statum Monarcho-Polyarchicum, sive Majestate ac summâ autoritate Imperatoris & libertate Ordinum temperatum, evertendum tendant, in Academiis & Scholis Germaniæ publicis, ut hæctenus factum, in posterum minimè doceri atque proponi debent.

II. Autor noster toto hoc cap. 5. prolixè quidem, ast verè & doctè agit de potestate Imperatoris, ac primum quidem (§. 1.) exponit, quomodo libertati Germaniæ Ordinum per Capitulationes sive leges Regias Imperatorum Imperii Romano-Germanici satis abunde prospiciatur, ut adè hæ Capitulationes, præsertim novissimæ, compedium hodierni Status Imperii jure meritoque dici possint. Hæ capitula sive articuli quin summæ potestati sive summitati Imperatoris etiam derogent, vero verius omnino est (Vid. egreg. ap. *Autor.* nostrum h. §. 3. & §. 4.) quamvis Dn. *Limnaus* & qui eum defendit Dn. *Strauchius* (Dissert. Exoter. 4. n. ult.)

Capitulationes.

Dn. Limnaus error.

contrarium defendant, quibus etiam accedere videtur, aliàs Politicos Imperii dexterimus censor, Dn. *Eitel Friderich von Heerden* in egregio libello: *Grundveste des H. Reichs* (p. i. c. i.) Vtut verò *Limnæi* distinctio illa inter summitatem Imperii & plenitudinem potestatis sic satis subtilis sit, & quasi Delionatore opus habeat; accurata tamen minimè est, neque subsistere potest. Qui enim statuit plenitudinem potestatis læsam esse per capitulationem, idem etiam fatetur per eandem quoque summitati Imperii derogari, quum plenitudo potestatis sit ipsa formalis ratio summitatis, sive majestatis, ut proinde Aut. noster (§. 4.) tacitè *Limnæū* rectè stringat

Aureum
frenum li-
bertatis
Germani-
ca.

Quemadmodū itaq; *unio circutorum*: *Suprema Imperij judicia, ac metus proſcriptionis sunt libertatis Germanica aureum frenum, quò exlex libertatis licentia cohibetur; ita rursus Cæsareæ Capitulationes sunt instar capistri, quo Imperatoria Majestas intra legitimos tramites coërcetur, ne, plus ultra pium fas eundo, libertati ac juribus Procerum Germaniæ ullâ in re noceatur.* In summa: *Capitulatio meta candida est, ad quam currere debent Imperatorij ac R. ij athleta.* Articulos Capitulationis, *Die kaiserl. Wahlarticul*, à temporibus *Caroli V.* hæctenus soli Electores Imperatoribus noviter electis præscripserunt, conniventia reliquorum Ordinum, qui Politicos Imperii literas diu neglexerunt. Tandem verò è veterino excitati, sub *Rudolpho II. Imp.* Principes in eo Electoribus contradicere cœperunt.

Perpetua
capitula-
tio.

Et quidem rectè. Aliud enim est jus eligendi Imperatorem ; aliud jus electo Imperatori capitulationem præscribendi. Illud per A. B. Septemviris , hodie per Instrum. Pacis Octoviris , competit ; hoc verò omnibus Imperii Ordinibus , meritò adscribitur quorum maximè interest , ut certa & perpetua capitulatio ad tranquillandum Imperii Politicum statum, condatur. (Vid. Dn. *Textor.* de Rat. Stat. Germ. mod. c. 18. *Burgoldensf.* ad Instr. Pac. Cæs. Suec. p. 3. Disc. 5. in tot.) In Pace Westphalica (art. 8. vers. *Habeantur*) constitutum , ut in proximis Comitiiis de hoc puncto deliberetur , quem textum malè Autor de extractione in infinitum interpretatur. In novissimis comitiis Ratisbonensibus hic punctus in deliberationem venit , cujus tractatum Autor (§. 2.) exhibet, atque arcanam Cæsaris , ac Electorum resolutionem circa hanc ré annectit : Annotat deinde defectus hodiernorum comitiorum, cui bono scilicet per tot annos vinum Hispanicum & Rhenanum aut Mosellanum fuerit bibitum : Concludit denique punctum perpetuæ capitulationis esse inextricabilem. Cæterùm hæc & alia Autoris tanti non sunt , ut hæc Reipubl. maximè necessaria & utilissima materia non possit tandem aliquando optabili exitu concludi. Priusquam autem illud fiat jura Statuum haut ab omni parte in tranquillo portu navigabunt. Det omnipotens Deus , ut salutare filium Ariadnæum inveniatur , quo inexplicabilis iste Labyrinthus tandem pervius redda-

Intervit
Imperias
Capitula
tionis Ca-
sibus
præsidi-
rebus.

tur. Utilitatem Capitulationum Cæsarea-
rum egregiè depingit Autor noster (§. 3. h.)
ubi deducit; licitum esse, Imperatori extra
terminos Capitulationis imperanti impune
non pareri. Germania siquidem nostra na-
tura quasi sua abhorret à servitutis istis car-
minibus: *Princeps est solutus legibus: Sic volo,
sic jubeo, sit pro ratione voluntas.* Quin po-
tius digna est vox Majestate in Germanico
Imperio Imperantium, Legibus se alligatum
Principem profiteri. Quæ in fine §. 3. Autor
de fœderato Imperii corpore affricat, erro-
nea sunt, & jam supra refutata. Videtur au-
tor distinctionem inter jura fœderum & jura
bonorum feudalium ignorasse, inter quæ tan-
ta differentia est, quanta inter diem & no-
ctam, cælum & terram. Eundem consue-
tum errorem repetit Autor (§. 4. vers. *Etiam
in systematibus sociorum* &c.) ubi tamen ele-
ganter & doctè distinctionem Dn. *Limnai* &
Dn. *Strauchii* inter plenitudinem potestatis
& summam Imperii refutat.

Potestas
Imperato-
ris limita-
ta.

III. Quod Imperatori Romano Germa-
nico non competat potestas circa Germaniæ
magistratus Autor porrò (§. 5. docet, & non
nisi egregia affert, quæ ulterius illustrari pos-
sunt ex iis quæ habet *Aut. ad Instr. Pac.* p. 1.
Disc. 10. n. 3. In §. 6. Ulterius Autor tradit,
quod Imperatori non liceat sine Ordinum
consensu aliquem è numero Statuum exime-
re, cum quibus conferri possunt ea, quæ
tractat *Aut. ad Instr. Pac.* p. 3. Disc. 6. in tot.
add. *Capitul. Leopold.* art. 28. Autor noster

cod. §. 6. annotat, quòd hodie Imperatori parum curæ sit, quomodo quisque Ordinum suos subjectos tractet, & tondeat, an deglubat suas oviculas. Gailius & alii Cameralistæ præscribunt quidem nobis remedia, quomodo subditi adversus sævitiam & deprædationes Dominorum suorum tueri se possint. Cæterum quis erit tam intrepidi animi, qui tam potentissimos adversarios in jus vocare velit? quis erit primus, qui nolam feli appendere audeat? ut proinde in communi Litania subditi orare debeant: *A tali actione libera nos Domine.* Hæc autem non debent applicari ad pios, justos, clementes, beneficos & moderati ingenii Germaniæ Principes, qui tanquam boni Pastores tondent tantum sublitos, & quidem inevitabili necessitate, quam non quies gentium sine armis, non arma sine stipendiis, non stipendia sine tributis haberi queant. Bene insuper Autor §. 6. deducit Imperatori in subditos Ordinum aut nullam, aut sane perpusillâ competere potestatem. Quod porò Cæsari non competat jus tributorum indicendorum nec jus vestigialium, Autor §. 7. deducit, (Confer *Aut. ad Inst. Pac.* p. 1. Disc. 10. n. 4.) ubi idem rectè tradit descriptiones ob expeditiones Romanas [*Zum Römerzug*] magnâ adhuc inæqualitate laborare, de quod vide plenius *Aut. ad Instr. Pac.* p. 3. Disc. 7. Memb. 2. Arbitrium belli Pacis ac fœderum non esse in manu Cæsaris, rectè porò asserit Dn. Severinus noster (§. 8.) (conf. *Aut. cit.* p. 1. Disc. 10. n. 6. & 6.) Notat au-

tem gravi obelo Autor noster eos Imperii Status, qui proprio motu exercitu conscripto, ante paucos annos Serenissimi Electoris Palatini provinciis arma intulerunt, atque ita Actionem negatoriam contra durum quidem & onerosum, legitimum tamen Wildfangiatus jus ferro & armis sine judicio persecuti sunt, de quâ violentia vehementer, justo dolore motus, conqueritur *Autor Iustitiæ causa Palatina*; de hac controversia vide fusè pro & contra agentem *Aut. ad Instr. Pac. p. 1. Disc. 26.* Autor noster [§. 8.] porrò accusat Episcopum Monasteriensem, quòd is ante paucos annos sine consensu Imperatoris & Ordinum arma in Belgas Fæderatos expenderit. Vti enim Imperator inconsultis Statibus non debet Imperium bello involvere; ita nec status juxta proprium arbitrium sibi licentiam istam sumere debent. Excusant tamen alii Episcopum illum, quod vim & injuriam Belgarum à se profligare coactus fuerit, & ab Imperio auxilium sæpius implorans, illud tamen impetrare non potuerit. Autor (§. 9. 10. &c.) porrò exponit atque exhibet nobis Reformationem Religiosam, & quâ potestate gaudeat Imperator circa sacra, quam materiam fusius deducit *Aut. ad Instr. Pac. p. 1. Disc. 10 n. 7. & p. 2. Disc. 2.* in tot. Vocat autem Dn. Severinus noster Protestantium religionem novam Theologiam, quod tamen in speciem ab Autore heri credo, quum ob Italiam sive Romanam religionem; cui specietenus se addictum fin-

xit, ejusmodi dicteria ponere necessum habet, quæ tamen, extra illam larvæ assumptionem si essent prolata, pura puta essent mendacia. Cristianissimus etenim Protestantissimus, superiori seculo exortus, non novam, sed nov-antiquam Theologiam, Christi & Apostolorum sinceræ ac niveæ doctrinæ convenientem, postliminio quasi reduxit, Christianamque religionem ab omni fermento Pontificio repurgavit. De hac augusta & fulvifica Theologiâ *Philippus Melancton*, communis ille Germaniæ Præceptor, ac moderati ingenii Theologus, ita ad Cameraarium scripsit: *Ego nostram doctrinam ita certam & firmam & validam esse judico, ut nullâ ratione, nullâ sapientiâ, nullo denique pacto convelli possit unquam. Vis si fortè afferatur, affligere illa nos poterit, veritatem, quam nostra doctrina proficitur, non opprimeret.* Hæc *Philippus* in Epistol. fol. 276. Noster Dn. de Monzambano pervenustè, more suo, exagitat hic Romanenses, ob jus, quod sibi circa sacra soli vindicant, historiamque religiosæ Reformationis prudenti stylo suo adcò egregiè depingit, ut legentis animus non possit non jucundissimæ lectionis voluptatè impleri. In *vers.* tamen: *Enimvero Martinus* ille &c. aliquid humani patitur ingeniosus noster Autor, de quo vid. *Aut. ad Instr. Pac.* p. 2. Disc. 2. n. 3. ubi Politicorum judicium de occasione reformati cultus divini expenditur. De sacra alluvione bonorum Ecclesiasticorum ad Protestantium Principum

territoria, de qua Severinus noster per transfennam agit, uberius agit Autor alleg. p. 2. Disc. 9. & 12. Sanè detestabilis Clericorum in Papatu ingluvies, & deprædationes bonorum, quibus in miseros Laicos, superstitionis fervore deceptos, grassati fuerunt, dudam salutarem reformationem flagitarunt. Abominabilis vox est cujusdam Herbipolensis Canonici, qui tum temporis in hæc impia verba erupit: *Were Lutherus noch ein 30. Jahr. ausgeblieben, Wir geistlichen (rectius Geistlose) Wolten es dahin gebracht haben, das die Bavvren Heuv und Stroh gefressen, und uns Geistlichen die Cappannen selbstn gebraten gebracht, und die Junckern hetten uns die Stieffel, Schuh und sporen buzen und schmieren müssen.* De bello Smalcaldico, de quo Autor (§. 10.) agit, adeundus idem Autor ad Instr. Pac. p. 1. Disc. 1. n. 20. & seqq. ubi res gestas circa hanc materiam in compendio videbis; nobis enim ea omnia ad illustrandum Dn. Severinum nostrum huc transcribere nunc non vacat. De Transact. Passaviensi & Pace regiosa ἐν ἐπιτομῇ vide eund. Aut. p. 2. Disc. 2. & totum artic. 5. Instrum. Pac. Cæsareo Suec. Autor noster [§. 11.] agit *Vom Geistlichen Vorbehalt* sive Reservato Ecclesiastico, de quo similiter plenius consule *Burgold.* (ad Instr. Pac. p. 2. Disc. 10. in tot. ubi videbis quid de hac clausulâ Pax Westphalica novissimè sanciverit.) Quæ Dn. Severinus noster [§. 12.] de dissidio inter Lutheranos & Reformatos, item de

subsecuto bello tricennali tradit, ea pluribus vid. apud sapius alleg. Scriptorem ad Instr. Pac. (p. 1. Disc. 1. p. 2. Disc. ult.) Dn. de Monzambano porò [§. 12.] nobis egregium compendium famosi articuli V. Instrum Pac. refert, quod omnino legendum & sapius rel. gendum; tandemque concludit meliorem conditionem circa sacra in Imperio esse Pro. testantium, quam Imperatoris & Catholi. corum. Ut ergo meritò Serenissimis prin. cipibus Protestantibus gratulamur, quod Di. vini Numinis digito veluti praecunte, aliam & puram Christianam religionem, & circa illam augustissimum jus inspiciendi, ordi. nandi, conservandi ac protegendi poten. tibus suis dextris, Divino robore suffultis, recuperarint, sibi que mancipio & nexu pro. prium jam reddiderint; ita è contratio mi. seram vicem Imperatoris omniumque Pon. tificiorum dolemus, quod tremendum illud jugum ac conscientiarum carnificinam Ro. mani Papæ ejusque cuculligerorum nondum hactenus abjecerint, sed in tenebris atque squalore Papatus adhuc ambulantes, ad Im. peratoris illius Ecclesiastici sive verò verius Antichristi, in Babylone superbè jam sedentis, nutus se conformare, ac pretiosum civilis ma. jestatis carbunculum, qui circa sacra lucet ac splendet maxime, ita negligere cogantur. Ex pergiscimini tandem aliquand, Imperator, Reges, Principes, spiritualem scortationem cum bestiâ Babylonicâ relinquite, Roma. numque illum Iovem, cujus servi adhuc estis,

enſe, rotâ, ponto, funibus, igne neci tradite, ac nobiſcum purum Divini Numinis cultum ex ipſo Verbi ſacri fonte depromite. Quæ enim ſuperſtitio atque irreligioſa invidia eſt? Quum fontem, ex quo mel ſacrum melli dulci dulcius fluit, habeatis, atque inde ſobriè haurire divino præcepto moneamini; qua ratione cum puras aquas haurire liceat, lutulentas vos mavultis? Quum

Dulcius ex ipſo fonte bibantur aqua.

Quæ Autor noſter [§. 13.] ulterius de juriſ Germanicis in medium adducit, illuſtrari poſſunt ex Tract. Dn. *Hermanni Conringii* de orig. Jur. Germanici, qui typis hodie deſcriptus extat, unde compendium Autor h. l. depromit. Quomodo incertitudo legum hodie ſit tollenda vid. ap. Dn. *Conring.* Tr. cit. c. 34. p. 207. 208. & ſeqq. & imprimis inaug. Diſſert. Dn. *Wedderkopfs* ſub præſidio Cl. Dn. *Bockelmanni* Heidelbergæ ante paucos annos habitam. Dn. *Conringius* d. Tract. hiſce elegantiffimis verſibus concludit:

*Tali habitu, quacunque patet Germanica
tellus,*

*Hactenus alma fuit conſpicienda Themis.
Nuda olim, aut ſciſſa pingui & malè tecla
lacerna,*

*Nunc eadem multo murice preſſa gemit.
Ipoſa oneri ſæpe eſt ſic purpura. Sat bona
palla eſt,*

*Quæ nec curta nimis, nec nimis ampla fluit.
O utinam Divæ hæc contingat! pectora nobis
Candida lucerent & ſine lite dies.*

Plerique hodie Iuri Iustiniano (Seculo XV. in Germaniæ fora recepto) valde sunt infensi, præsertim illi Politici atque Critici, qui ejus juris peritiam exactam non habent. *Iustus Lipsius*, Criticorum Princeps (quem sequitur in Chronico Spirensi *Christophorus Lehmannus*) in monitis Politicis ait, se quidem in Lotharii Cæsaris manes involare, litiis tamen & rosis ejus sepulchrum exornare propterea nolle, quod spinosum illud jus Iustinianum, reducerit. Cæterum huic Lapsio, & inconstanti Constantiâ famoso Autori, jam satisfecit Illustris Dn. *Forstnerus* (ad l. 3. *Annal. Tacit. p. 431.*) Dn. *Conringius* quoque Præceptor meus semper venerabilis, in *Dissert. de Iudiciis German.* ita scribit: *Negari nequit, pane illo tempore, quo in foris Germaniæ capit aliquis juris Romani usus simul magnam litium sementem in fora nostra sparsam esse. Quam non jam longe lites? quam non exosi in aulis Principum Legulei? Annon felicius in Turcia multisque Christianorum curiis videmus tribus verbis serè & sub dio iudicium institui & finire? Carolum M. sæpe dam calcearetur, partes, causas audivisse, auditasque decidisse itidem refert Doctor meus Conringius. Ignoscat mihi vir Summus, quod non per omnia ipsi in hac opinione adstipulari possim. Vti enim immortalitas litium rebus publ. perniciosissima est, (ut rectè dicitur in l. 3. c. *de Prescr. 30. vel 40. ann.* item in l. *Properandum. C. de Indic.*) panisque ac justitia in foro reip. bene constitutæ indubitata signa sint;*

ita quoque præcipitantia (*Vberschnellung*) est noverca iustitiæ. Vnde *Oldendorpius* (in Tr. de Except. p. 126.) rectè asserit: Nunquam iudicibus satis inculcari posse illud: *Festina lente*. Minima enim circumstantia, non rectè attenda, iniquam parit sententiam. Hinc recta ratio dicitur, ut inter immortalitatem longosque tractus, & præcipitantiam medium servetur. De reliquo personæ litigantes, id est, actor reus, horumque Advocati & Procaratores, ut & iudices officium suum dexterrimè & bonâ fide faciant; Processus legitimi ambages ac mille veluti Mæandi tolerantur, & tum apparebit, non juri Iustiniano, sed personis illud in foro tractantibus omnes ejusmodi nævos esse adscribendos. (add. Dn. *Forstner*. ad l. 2. *Annal. Tacit.* p. 307. 310. & seqq. & Dn. *Brunneman*. de Processu, passim & Autor libelli cui tit. *Bedencken Wie & vuan dem hochnotigen Iustitien vvercke zu helfen*, apud *Vvehner*. in obs. *Pract.* in voc. *Iustizvvesen*.) Insuper cum *Georgio Schonbornero* (l. 3. Fol c. 7.) seriò optamus, ut nostra ætate fata aliquem animent *Iulium*, qui jus civile ad certum modum redigat, atque ex immensâ diffusaque legum copia optima quaque & necessaria in paucissimos conferat libros. Hodie enim adhuc in Aca-
demiis dediscenda addiscere, atque magno conatu magnas sæpenumero nugæ tractare cogimur. Priusquam autem Germaniæ nostræ ejusmodi Justinianus contingat, apprimè utile esset, ut privatus quidam ad exemplum

Consilium
circa Cor-
pus Juris.

Groeneveggii totum juris corpus penetret, legesque, foris Germaniæ superioris non convenientes, & quæ in desuetudinem ubierunt, diligenter annotet. Æternam sanè laudem is merebitur, qui ex Cameralistarum, Carpzovii, Berlichii, Hahnii, Richteri, Mævii aliorumque præcellentium nostri seculi Ictorum scriniis adjutus, tam præclaram communi Patriæ operam in posterum navabit. Viris, ad hoc tam præclarum negotium aptissimis, Germ. nostra hodie abundat: Vivunt enim in eâ Strauchii, Struvii, Wernerii, Eichelii, Bockelmanni, Lauterbachii, Maurittii, aliique excellentissimi Doctores, qui Jus Iustinianicum facili negotio ad nostros mores hodiernos accommodare possent. O utinam illum diem videre liceret, quo felix recentium jurium curiositas felicissima incrementa tandem sumeret! Sic enim post Sacras Pandectas sacrumque Codicem, Juris Iustiniani Corpore nullus liber erit in universo mundo præstantior. Etiamnum illud immensum juris nostri Corpus, quamvis multis inutilibus quisquiliis, respectu ad hodiernum seculum habito, sca-

*Judicium
de Corpore
Iuris.*

teat; tamen adeò adspectabile & visu jucundum, integrum & rectum est, ut tam elegans Christiana Respublica datura non esset, quàm elegans datum ab Ethnicis, uti judicat acutissimus Ictus *Antonius Matthai*, Groningensis olim Professor, (Disput. 12. de Fundam. Iur. al. jaciendis th. 34.) Jus verò Canonicum quod attinet, illius Corpus rejectis & resectis inutilibus, facile ad Evangelicorum

*De Iure
Canonico.*

mores in brevem librum compingi posset. Certè multa absurda, impia, injuriosa, contradictoria, fabulosa in hoc jure continentur. Nam [1.] Pontifex in eo dicitur Deus, (c. 7. Dist. 96.) divinà mente præditus (c. 10. Eod.) & ceu Luna à Sole, sic Principes terrarum à Papâ obscurantur (c. 6. Extr. de Major. & obed.) cui omnis humana creatura de necessitate salutis subest (c. Vnam sanctam. Extrav. comm. de Major. & obed.) [2.] Fabula de donatione Constantini M. (quam fictitia ranarum & murium pugna, ingenio Homeri excogitata, & à Georgio Rollenhagio elegantissimis Germanicis rythmis expressa, veritate vincit) habetur in c. Constantinus. Dist. 96. Multa præterea in illo jure in injuriam Sacro-sancti nostri Imperii referuntur v. g. [1.] quod Imperator Papæ juramentum fidelitatis præstare debeat (Clement. unic. de Iurejur.) [2.] quòd Imperium Rom. ab Apostolicâ sede in personam Caroli M. à Græcis sit translatum ad Germanos. (c. Venerabilem de Elect. & elec. p. pot.) [3.] quod Imperator pendeat ex Papæ judicio, non autem Papa ab Imperio, & propterea Papa possit Imperatores & Reges deponere, itemque excommunicare. (c. Duo sunt. Dist. 96.) [4.] quòd Electores Imperii sint à Gregorio V. Papa constituti. (c. Venerabilem de Elect. & elec. pot.) unde & Papa Innocentius X. contra Octo-virum, ab Imperio universo recens Electorali Collegio additum, per nuncium suum Fabium Chisum Monasterii, conclusâ

Pace, protestatus est. [§.] quòd Papa vacante Imperio in eo succedat. (Clement. Pastoralis de sent. & de re judic.) De contradictionibus juris Canonici elegantem dissertationem emisit Ictus solidi iudicii Cl. Dn. Ioan. Jacob. Wiffembachius. Vnde miror, quare hodie Protestantes illius juris Reformationem non communi consilio procurent, quum sine dubio Papa in meretricio suo sinu gaudet, quòd adhuc Evangelici jus suum Ecclesiastico Imperatorium adhuc tanti æstiment. Operæ pretium sanè esset, ut meliora exciperentur, reliquaque impia, & inutilia ad brevia & piper abjicerentur. *Ferrariensis*. insignis Practicus Pontificius non adedò lata pœmaria Iuri Canonici concedit: *Servetur*, inquit, *jus Canonicum inter Clericos, qui conscientiam portant in caput, quo abjecto eorum conscientia abjicitur.* Iam rursus ad Autorem. Is (§. 13. vers. *Habent autem &c.*) egregiè exponit quid circa legislatoriam potestatem hodie in Imperio obtineat. De iudiciorum potestate & jurisdictione Imperii hodierna Dn. de Monzambano (§. 14. & seqq.) Conringium secutus, egregiè porrò disserit, quæ fufius legi poterunt in Aut. ad Instr. Pac. p. 2. Disc. 19. in tot. ubi agitur *Von Aussragen, Faustrecht, Fursten Recht, Cammergericht, und Reichs Hoffrath.* De Comitibus quæ [§. 23. & seqq.] tradit Autor, novissimè illustrari possunt ex Dn. *Eitel Friderichs von Heerden Grundveste des Reichs* add. *Comitolog. Ratisbon.* de an. 1654. & *Aut. ad Instr.*

P. ac. p. 3. Disc. 3. & p. 2. Disc. 18. De voto de-
 ciliivo in Comitibus iuribus Imperii compe-
 tente, quem punctum Autor §. 26. tangit,
 vid. *Burgold.* ad Instr. Pac. p. 3. Disc. 10. in
 tot. De Reservatis Imperatoris [quæ Autor.
 §. 27. delibat] Legendus esset præ cæteris
Stamlerus. (Tr. de hac materiâ conscripto)
 nisi is præ nimia in Cæsarem adulatione om-
 nia ferè Imperii universi jura Majestatica ad
 illa referret. Adeundus ergo *Linnæus* &
 alii, qui sine affectibus hanc materiam in ju-
 ris publici tractatibus sunt exsecuti. Nimum
 verò in hac doctrina *Stamlerus*; parum verò
Hippolitus à Lapide offendit [conf. *Burgold.*
 ad Instr. Pac. p. 1. Disc. 10. n. 15. De juribus]
 Statuum Imperii quæ Autor §. 28. affert,
 ea illustranda sunt ex *Limæo* (l. 4. de l. P. c. 8.)
 (p. 3. ad Instr. Pac. Disc. 1.) & aliis. Cor-

*Error Mò
 zambani
 consuetus,
 Von des
 H. Reichs
 Büds Ver
 Dwanen.*

nidis loco notandus est Autoris (§. 28. in fin.)
 consuetus error, dum Imperium ex multis
 fœderatis Rebus publicis constare innuit.
 Non enim sequitur Ordines Imperii ditio-
 nes suas tanquam feuda ab Imperatore & Im-
 perio recognoscunt, ipsique juramentum fi-
 delitatis præstant: Ergo Status sunt Impera-
 tori fœdere inæquali juncti. Sed ita debebat
 Autor calceum vertere: Principes ac Status
 Imperii, provinciis ab Imperio in feudum
 traditis, liberâ potestate præsumunt, & dein
 summi Imperii cives existunt. Ergo *Imperium*
tanquam verè una Respublica complectitur in
venire suo multas minores ac subalternas Civi-
ates summum Imperium quoad regimen imi-
tantes.

tantes. Falsus etiam in eo est Autor, quod existimat investituram feudalem non habere veræ collationis vim, quod apertè cum sana juris Feudalis doctrinâ pugnat. Nam ceremoniæ illæ investiendi signa ipsius feudi collati sunt; quod vel ex eo patet, quod investiturâ intra annum & diem sine prægnanti causa à vasallo non petitâ, is feudo privetur. Imò dum ditiones illas vocamus *Lehen*, & quidem *Reichslehen*, facilè apparet feuda illa tanquam separatas ab Imperio ditiones, ratione fœderis tantum ei annexas, considerari minime posse. Quin ipse Autor h. c. confitetur Ordines ditiones suas tanquam feuda ab Imperatore & Imperio agnoscere; ex quo sequitur ditiones illas non separatas sed feudi vinculo annexas ac particulares summi ac universi Imperii Respublicas constituere. Ad hoc, feudum Politici fœderis horizonte circumscribi, hætenus inauditum fuit. An verò socius in socium, si pacta conventa violet, iudex est? an æqualis in æqualem, socius in socium habet imperium? Et quis audivit confœderatum contra confœderatos feloniam admittere, & propter illam ab iis Republica suâ exui atque privari posse? Vno verbo hæc Monzambanea nova opinio, peregrini in patria ingenio conficta, cum notoriâ rerum Imperii praxi pugnat, tanquam ens Chimericum aut Hippocentaurus æstimanda, atque ita pro minimè reali habenda. Quod si admittenda esset hæc absurda Itali nostri opinio, sequeretur, Status nullum

agnoscere superiorem, neque in Imperii Re-
publica jus civitatis obtinere. Imperator
enim, ut Ordinibus par, inæqualis ta-
men eorum fœderatus, non possit ipsis
jus dicere, quum par in parem non habeat
imperium. Imò cum Principes, Comites,
Barones ac Civitates Imperiales dicantur
Status & ordines Imperii, necesse est, ut in
aliqua communi Republ. stationem & ordi-
nem habeant, quum Respubl. sit ordo civi-
tatis, cujus ordinis qui est particeps, Status
sive civis dicitur. Sane respectu ditionum
& Provinciarum suarum non dicuntur, &
sunt, Status atque ordines, sed *des H. Reichs
Stände und dessen einverleibte Glieder*. Vnde
frivolæ argutiæ & ineptiæ meræ sunt, quando
Autor ita argumentatur per consequentis
fallacias: Socii invicem juramenti vinculo
constringuntur: Et Socii in conventibus
propriis sumptibus comparere tenentur. Ergo
Status sunt Imperatoris socii. Ita debebat
pro sua ridicula opinione concludere: Socius
minor à socio majori ditiones suas tanquam
fœda agnoscit. Ergo Status sunt Imperato-
ris socii. Sed ita consequentia falsa. Falsissi-
mum porrò est, socium qua talem, coram
socio majori in jus vocari, & ubi in societa-
tem graviter deliquit, proscribi & ditionibus
posse exui. Sed quid opus est adedò multis
Autoris manifestum errorem convincere?

DISCURSUS XII.

*De Forma Imperii Germanici hodierna.**Ad cap. 6.*

I. **D**E forma Imperii Romano-Germanici hodierna, potissimum post conclusam Monasteriensem Pacem, contra Autorem nostrum acturi, prius verissimam, experientiaque rerum Imperii convenientissimam, sententiam præmitteremus. Eam autem verbis Dn. *Ludolphi Hugonis* (in Dissert. de Statu Region. German. in princ.) ita proponimus: *Duplici regimine Imperium nostrum administrari animadvertimus: Nam & communi aliquâ Republ. Imperium univ-*

sum regitur; & singula regiones ex quibus componitur, proprios quosdam Principes vel magistratus judicicia, & consilia, atque adeò peculiarrem quandam superiori illi subjectam Rempubl. habent. Hæc autem communis Respubl. & civile corpus Germanicum, quod in Comitibus Imperii plenissimè repræsentatur, ex Regno & Aristocratiâ mixtum est. Id quod tali argumento nos evincimus: Vbi penes uno plures divisim summa potestas circa majestatis jura est, juraque majestatis ita communicata sunt, ut nec Rex sine Senatu, nec Senatus sine Rege illa obtineat, ibi est mixta Respubl. ut patet ex definitione mixtæ Reip. apud Ari-

Forma
Imperii
Germanici
hodierna.

Itotelem & alios. Atqui in Regno Germaniæ (Nam quod Imperium Romanum , id est, dominium in urbem Romam , Papam & Patrimonium ejus , attinet , respectu ejus Imperator Monarchicè imperat; de facto tamen injuriis Papparum hodie illud Imperium dormit) penes uno plures divisim summa potestas circa majestatis jura est &c. Ergo. Minor ita probatur : Solus enim Imperator jura majestatis non habet, sed in illorum partem concurrunt tria Imperii senatus collegia : *Der Chur Fursten, Fursten und der Stadte Rath*, majestasque Imperii hodie residet penes Imperatorem , ac universos Ordines simul , & ab his ac illo Majestatis jura pro rata juxta proportionem non Arithmeticam sed Geometricam exercentur. Omnia siquidem Imperialis majestatis jura inter Caput, id est, Imperatorem & Membra , id est , Satus Imperii divisim exercentur, ut ita divisum Imperium cum Cæsare Status habeant. (Vid. *art. 8. Instr. Pac. Cas. Suec. §. Gaudeant.*) Quantum autem in singulis juribus Imperii Majestaticis Imperatori & Statibus adscribendum sit, inter Publicistas non adèdè convenit, utpote quum in Comitiiis exercitium illorum jurium inter Cæsarem & Ordines per mutuos metus reverentiales, ac spes secretos magis, quam professos, anxie trahatur, & staterabilancis in nonnullis magis ad Cæsarem, in nonnullis magis ad status inclinè, atque ita modò Imperator, modò status in expeditionibus publicorum Imperii negotiorum præponde-

rent ac prævaleant. Ut adèò ut plurimum non æqua, sed inæquali lance Majestas Imperii hodie, experientiâ teste, ponderanda veniat, dum interdum Cæsar Statuum, interdum Status Cæsaris sententiæ accedunt, ac ita unanimiter tandem conspirant. (Vid. plurib. *Hermes* in Fascic. Jur. publ. c. 36. n. 79. 80. 81.)

II. Ex hisce patet non esse veram opinionem illorum, qui dimidium in singulis Majestatis juribus Cæsari adscribunt, dimidium verò Statibus. Novissime Dn. *Bruggeman* (de Scopo Reip. Germ. sect. 1. n. 7.) asserit pleraque imò lautiora & potiora Majestatis jura universis Ordinibus simul competere, nec solum Imperatoris arbitrio & Dictaturæ relicta esse; unde idem concludit, Majestatem Imperii potissimum esse penes Ordines universos, adeoque Aristocratiam in Germanorum Republica præcellere, in quam sententiam quoque *Arniseus* & Dn. *Limnaus* inclinant. Idem Dn. *Bruggeman* (Tr. cit. p. 49.) ita: *Controverti nequit, quin mixta planè illius Reipub. forma emergat, in quâ Ordines eminentiores libertatem sibi suam laxiori quodam Comitiorum jure vindicare satagunt. Sicubi namque in Comitiiis Ordinibus non modò consultandi jus competit, sed & decernendi ac statuendi simul potestas communicata insuper reperitur, quis ibit inficias quin Respub. illa Aristocratiam eatenus saltem sapiat?* Dn. *Conringius* (in not. ad Lampad.) talem censuram de nostra Republicâ fert: *Et si negari nequeat comitia sibi*

An in
Majesta-
tu Imperij
juribus si-
bi Cæsar
dimidiis
voc. di-
ces.

Conringii
iudicium.

videas & rerum in iis agendarum vim atque
 auctoritatem, Rempubl. esse mere Aristocraticam:
 quoniam tamen Caesar nonnulla adhuc agit per
 Imperium, quæ ad Comitiorum Imperii defini-
 tionem non attinent, facile liquet, Imperium
 nostrum Germanicum Rempubl. esse mixtam ex
 Principatu & Statu Aristocratico. Hinc recte
 Autor der Grundveste des Reichs (p. 1. c. 1.)
 Status vocat, Partes Principales und mit-inte-
 ressenten an dem statu & formâ Regiminis.

Dispari-
tas Sta-
tuum quoad
exercitiū
iurium
Majesta-
tis.

III. Si consideramus porrò concurren-
 tiam Statuum in iuribus Imperii Majestaticis
 magna hic etiam apparet disparitas. Nam
 Principes Imperii pro se quisque seorsim qua-
 tuor tantum vota exercent: Civitates verò
 Imperii tantum duplicis voti jus habent. Ut
 adeò ex his pateat Imperii Status, qui parti-
 cipant jura majestatis, ad se invicem consi-
 deratos, inæqualiter Politicæ in Imperio po-
 testatis esse compotes, ut rectè censet Dn.
 Textor. de Rat. Stat. Germ. p. 48. & 53.

Quæ sint
mixta
R. P.

IV. Politici docent Majestatis jura ita
 divisa esse posse: ut quædam Rex, quædam
 Senatus habeat, aut quædam optimates, quæ-
 dam plebs. Interdum ita communican-
 tur, ut nec Rex sine Senatu, nec Senatus
 sine Rege ea obtineat, iisve plebs simul frua-
 tur & nobiliores, teste Besoldo [l. 1. Pol. c. 8.
 §. 2.] & Dn. Cellario [l. 2. Pol. c. 6. n. 22.]
 Nostra Respub. posteriori modo potissimum
 mixta est, ita ut in summæ potestatis iuribus
 nec Imperator sine Statibus, nec Status sine
 Imperatore aliquid possint. [Vid. plurib. Au-

tor. ad Instr. Pac. p. 1. Disc. 10. n. 16. p. 2. Disc. 5. in tot.] Et in hanc sententiam trahenda sunt verba quæ nuper ex Discursu Amici excepi: *Die Charten müßten anizo in Imperij Statu mixto also gegeben und vermischet werden, das die Kaiserl. Hoheit, und der Stande Freyheit nicht gesuechet noch geschmelert Uverde.* Iam ad nostrum Autorem.

V. Autor noster [§. 1. & 3. c. 6.] hæresin Politicam de Reipub. nostræ irregulari ac monstrosâ formâ plantare, ac quoque convitia in Scriptores juris publici Germanici spargere incipit; Ast erroribus istis atque maledicentiæ in sequentibus, ut equidem spero, satisfiet, & quidem quod attinet errorem quem [§. 3.] circa definitionem civium Imperii Germanici satis crassè commisit, jam supra [Disc. de Statibus Imperii in genere] ille solidis [ut arbitror] rationibus confutatus atque rejectus fuit. Non jam vacat argumenta illa quæ Autor [§. 4. & 5.] pro Aristocratiâ, ac contra eam affert, expendere, præsertim, quod attinet distinctionem inter formam Reipub. & modum administrationis, & alia, in quibus Autor modò verum, modò falsum profitetur. Idem [§. 6.] de quæstione, an Monarchiâ in Imperio obtineat? agens, vera falsis quoque miscet, præsertim quando asserit, Imperatorem neminem superiorem recognoscere nisi Deum & ensẽ, ad quam assertionem, vero minimè consentaneam, frustra quoque exemplum de Hollandia applicat. De Hippolito à Lapide [§. 7.] Autor

Errors
Monzam-

bene judicat, ejusque opiniones pro Aristocratiâ purâ ibidem convellere satagit. Porro [§. 8.] Autor Boxhorniana castra apertè ingreditur, & rempub. mixtam dari negat, quæ tamen singularis opinio, præterquam quod contra manifestam ac notoriam experientiam pugnet, satis confutata est à Cl. Viro Dn. *Joanne Eichelio* [in Diss. de Repub. mixt.] *Arniseo* [l. 2. de Repub. c. 6.] Dn. *Zieglero* [de Jur. Majest. Dissert. 2. §. 5. & seqq.] & aliis. Nam eo ipso, quo in Republicâ una simplex forma præcellit, ut alia quoque ad sit, cui præcellat, requiritur. Disparitas autem miscibilium veram mixturam haud impedit. [Dn. *Schmidel.* ad Boxhorn. Diss. de Imper. Rom. p. 330. Falsissimus itaque est Autor quando asserit, qualemcunque mixturam non nisi monstrum aliquod civitatis producere aptam esse, quum potius elegantissimam Politicam Harmoniam producat. Imò si ratio hæc Autoris quicquam valeret, sequeretur etiam ex mente ejus, Rempub. Imperii esse mixtam, quum infra eam pro Politico monstrum vendiderit. Ut apparet ex §. 8. vers. *Præterquam enim quod &c.* verb. *neque ejusdem potestatis*, Autor est in eâ opinione quati tantum illa sit mixtæ Reip. forma, in quâ ejusdem potestatis partes inter diversas personas aut collegia sunt distributæ. Sed oppido fallitur, uti ex n. 4. h. Diss. patet.

VI. Rejectis aliorum sententiis Autor [§. 9.] nunc suam mentem de Germanici Reip. formâ aperit, nempe Germaniam esse ir-

*Moniam-
boneror
arca for-*

regulare aliquod corpus & monstro simile, mā Reip. Germani-
ca eamque ad fœderatorum sive plurium civitatum aliquod systema ultro vergere, in quo unus Princeps aut Dux Fœderis emineat, simulacris Regiis vestitus. Hanc Chimæricam & monstrosam opinionem de Imperii nostri forma in tenerrimo cerebro suo finxit noster Italus, contra quem doctum calamum suum strinxit non ad eò pridem Dn. *Brüggeman* (Dissert. de Scopo Reip. German. in Corollar.) Meritò autem Autor noster, aliàs in traducendis ac irridendis Juris publici Germanici Scriptoribus satis promptus & proclivis, ipsis ludibrium rursus debet, dum in locum melioris ac verissimæ sententiæ, quæ mixtionem formæ Reip. Germanicæ asserit, deterrimam atque absurdam opinionem substituit. Primum autem falsus est in eo Autor, quod Germaniæ statum ad regulas civilis scientiæ exigi posse neget. Contrarium nos paulo ante (n. 2.) ostendimus, nempe Germaniam, juxta summi Imperii ideam, mixtæ formæ indolem præ se ferre, juxta definitionem Reip. mixtæ. Deinde etiam noster Severinus, Cornicum oculos configens, ac Senes de ponte dejiciens, valde ridiculus in eo est, quòd Imperii nostri formam hodiernam ex turbulentis ac fluctuantibus Germaniæ rebus æstimare ac deducere velit. Quando enim de præsentis alicujus Reip. statu judicium ferre volumus, non utique respicere debemus, quomodo olim, & heri ratio reipub. sese habuerit, sed quomodo hodie & nunc illa com-

parata sit. Non quærimus jam, quæ forma præteritis seculis in Germaniæ regno obtinuerit, adeoque historiam mutati Status Germaniæ jam non exigimus. Satis enim in superioribus discursibus explanavimus, quomodo Germania (ævo Taciti libertate plenissimè gaudens, postea verò vi majore Francorum in servitutem fermè in totum depressa) Ottonum ævo rursus libertatem per Duces & Comites ex parte recuperarit, atque ita ex simplici pæne regno habitum mixtum ex Majestate & libertate induerit. In tali statu, quo sub Ottonibus & aliis Cæsaribus viguit ac floruit, felicissimè arque tranquillè manere Germania usque ad nostra tempora potuisset, nisi monstrum horrendum, ingens, informe, cui lumen ademptum, in arce Tarpeja Romæ exortum fuisset, quod perpetuò Germaniam, dividendo ac Caput cum Membris Imperii collidendo Rempubl. nostram perpetuis ferè tempestatibus bellorum civilium adeo involvit, ut, nisi pia & clementia fata miserum ac perturbatum Germaniæ statum rursus respexissent, nunc Germaniam in Germania quærentes, illam tamen nusquam inveniremus. Quomodo præcipuè tempore Henrici IV. V. Friderici I. & II. & aliorum Cæsarum Papa Romanus, perpetuum Christianarum Rerumpubl. flagellum, nostrum Imperium miserè afflixerit, jam supra satis fuit expositum. Quibus verò de causis sub Carolo V. ac Ferdinando II. Cæsaribus Germanicum Imperium adèò in se divisum

fuerit, in propriaque viscera crudeliter sæ-
vierit, sulè secundum rei veritatem exposuit
Autor. ad Instr. Pac. part. 1. Disc. 1. in tot.
Non itaque ipsa mixtæ Reip. Germaniæ for-
ma, sed Pontificis, Hispanorum aliorumque
Imperii hostium in tolerabilis ambitio in Im-
perio Romano Germanico tot monstra in-
civilia peperit, quod ipsum noster Severinus,
Censuram Germanicæ Reip. formæ susci-
piens, probè attendere debuisset, antequam
crassum, insulsum ac indigestum de forma
Germanici Regni iudicium erudito Orbi &
subtilissimo huius seculi genio ita manifestare
inciperet. Quum itaque Germanici Regni vi-
cissitudines civilesque motus non ex interiori
Reipubl. forma, ut ita dicam, informantem, sed
extrinsecus per dolos & machinationes Pa-
parum ac Hispanorum in Germaniam irrep-
serint, videat noster Severinus, quomodo
levissimam suam opinionem de Reipublicæ
mixtæ monstroso ac infelici partu defendere
possit. Germania sanè nostra nihil monstri-
aliter: Constat enim illud summæ ac sublimis
Reipubl. corpus ex Capite, id est, Impera-
tore, ac Membris, id est, Statibus, dulci har-
monia nunc iterum post Pacem Monaste-
riensem unitis. Hæc forma quomodo cæ-
perit, vide apud *Aut. ad Instr. Pac.* p. 2. Disc.
5. n. 1. Si vera potius, quam dictu speciosa
dicere velimus, status Germaniæ temporibus
Henrici IV. usque ad Rudolphum I. perpe-
tuis ferè fluctibus à Pontificibus Romanis
fuit expositus, qui nondum in totum com-

poni potuerunt, nisi Caroli IV. Imperatoris temporibus, qui conditâ, cum Electorum, Principum & Ordinum consensu, Aurea fundamentali Imperii Lege, frequentes Principum tum in creando Imperatore, tum in aliis ad Imperium pertinentibus rebus dissensiones, quæ Pontificum stabello à tempore Henrici IV. perpetuo quasi Germaniam afflixerunt, sopivit. Atque exin fortius Germaniæ regnum Aristocratica Ordinum libertate temperari cepit, quum satis liquido ex A. B. constet, jura majestatis, ex quibus de statu judicandum est, inter Imperatorem, Electores aliosque Imperii Ordines esse divisa. Quum dein pellis Leonina Paparum nihil in Imperio amplius moliri posset, sensimque Imperator & Ordines dulci harmoniâ rursus conspirarent, tandem Maximilianus I. qui rerum Germanicarum statusque Germanici exactam profundamque habuit notitiam, in Comitiis de an. 1595. per expressam sanctionem omnia jura Majestatis cum Ordinibus communicavit. (Vid. Dn. *Textor.* de Rat. Stat. Cerm. p. 19.) Post Maximilianum dein Carolus V. ob nimiam potentiam, plus ultra Politicæ mediocritatis terminos evagantem, Libertatem istam ac jura Ordinum, qui dissimili fulgore parès Cæsari se gerebant, non ferens, de *παυβασιλία* in Germaniâ rursus fundanda cogitavit, quod idem erat atque Gigantum more cum Deo bellare, & quasi adversus Olympum sperere, quum hætenus omnium seculorum, post Christum natum,

experientiâ constet, Arfacis regno acriorem Germaniæ libertatem extitisse, & adhuc existere. Alea à Carolo V. itaque jacta quum infeliciter caderet, harmonia iterum in mixto Imperii statu concordi concordia floruit sub Ferdinando I. & Maximiliano II. Cæsaribus. Pax enim religiosa, arx illud & Palladium Sacri Imperii, inviolabiliter custodita, atque ubique cælum in Germania serenum tum fuit. Sub Rudolpho II. dehn, ac Matthiâ, rursus Papa & Hispano-Jesuitisati Imperii navem, hactenus sine fluctibus in tranquillo mari stantem, commovere, ac tandem, concitatis Bohemicis tumultibus, proram & puppim illius in profundum submergere cæperunt. Sic exortum tricennale bellum, in quo quum prospera fortuna Ferdinando II. arrideret, illum Libertatem Ordinum rursus deprimere pleniorque Monarchiam in Germaniam reducere velle multi crediderunt. (Vid. *Aut. ad Instr. Pac.* p. 1. Disc. 14.) Quod ipsum quum Illustres animæ facile subodorarentur, Suecorum Rege in auxilium vocato, Libertatem inæstimabilem, pretiosè & carè admodum emptam ac per tot secula conservatam, strenuè defenderunt, ac, stabilitâ Monasteriensi Pace, concurrentiam in juribus Imperii Majestaticis sibi in perpetuum rursus asseruerunt per *Instr. Pac.* artic. 8. §. *Gaudeant.* Quod si itaque statum Imperii à temporibus Henrici IV. Cæsaris usque ad an. 1648. respicimus, fuit is semper ferè turbis atque fluctibus involutus. Ut adèò rectè

cum Illuſtri Dn. *Forſnero* (ad l. 13. Ann. Tacit. c. 54.) aſſerere poſſimus , Pacem Monafterienſem certam Reipub. Imperii formam dediſſe. Monſtra autem illa, quæ præteritis ſeculis in Imperio nata ſunt , non ex mixta Germanici regni forma , ut falſiſſimè cæcutiens noſter Severinus putat , ſed extrinſecus à Papali ſede & Madritiano Eſcuriali arceſſenda veniunt ; adeoque Autor fallaciâ accidentis erudito Orbi imponit , dum id quod per accidens extrinſecus advenit ipſi Reipublicæ Germanicæ ſtatui adſcribit. Quin & aliàs inter rerum gnaros conſtat, nihil fermè in civilibus rebus inveniri poſſe, quod incommodorum penitus expers ſit. Nam qualemcunque formam gubernationis animo finxeris , nunquam incommodis aut periculis carebit. (*Hug. Grot. l. 1. de I. B. & P. c. 3. p. 49. & §. 17.*) Et qui poteſt mixta Germaniæ forma, quæ non niſi harmoniacam majeſtatem parit , monſtra ex ſe producere? Quin potius mixta illa regiminis forma omnium in mundo eſt pulcherrima, ſaltem ſi in concreto de hodierna mundi Poneropoli loqui velimus. Alias verò in theſi & in abſtracto ſola ſimplex Monarchia, Divini Numinis regimen tanquam in ſpeculo exprimens , familiam ducit, atque primo loco ponenda venit. Quum verò in Rebuſp. Monarchicis licentiâ regni hodie Reges convelli atque in tranſverſum rapi ſoleant, ut experientia teſtatur, nullus fanè pro malis temporum ſtatus erit melior , quam ubi diviſam majeſtatem

v. g. Rex & Ordines junctim atque mixtim possident. Sic enim non est metuendum, ne ex licentiâ Siren Reges extra legitimos circulos abripiat; imò facilius ac melius quando uno plures eo modo ad clavum sedent in singulis Reip. juribus majestaticis plurimum oculis provideri potest, ne quid Respubl. detrimenti capiat. Quum verò nostra Germania regia atque Aristocratica forma hodie, experientiâ teste, temperetur, (atque ita quidem, ut singula majestatis Imperii jura potiora Imperator & Status divitim possideant, atque in comitiis exerceant, & quidem Imperator in singulis sibi plus, quam singula Imperii Collegia; Electores verò & Principes rursus plus quam Comites Barones & Civitates itidem in iis sibi vindicent) quo pacto ex illo statu monstrum & irregularitas nasci possit, non video. Imo sapientissimus inter Græcos Philosophos *Aristoteles* apertè præ se fert, ipsas formas mixtas simplicibus esse meliores: *Quidam* (ait l. 2. Pol. c. 4.) *dicunt oportere optimam rempubl. ex omnibus rebus publicis temperatam esse.* Et mox: *Melius dicunt qui plures miscent: Respublica enim qua conflata est è pluribus melior est.* Imò optimè mixta censenda est illa Respublica, in qua jura majestatis ita divisa, ut pro variâ ratione sic distributa sint, ut quæque pars & videatur imperium habere, & ab eo destituta esse. (Vid. *Arist.* 4. Pol. c. 9.) Hinc, quum in Germanicâ Respubl. Majestatis jura secun-

dum mentem hanc Aristotelis ita distincta & aptata sint, ut dubium sit num ad Aristocratiaē an verò Monarchiaē pomeria propius accedat, apparet elegantissimam mixtionem in eā vigere, contra assertionem Autoris, quam §. 3. in pr. hora c. ponit. Et quæ est audacia Autoris, dum adhuc post Monasteriensis Pacificationis art. 8. scribere non veretur Germaniam esse irregulare aliquod corpus & monstro simile? Forsan specilla status (quæ vocant) secum non habuit domi in pinacothecâ sua, dum ista scriberet, aut, verius, effutiret. In summa: Severini sententia, qua mixtis Rebuspub. monstrum & abortum affingit, à monstro parum abest.

VII. Nec est porrò, quod Autor socordem facilitatem Cæsarum, & ambitionem Principum h. l. suggillet. Quod enim Cæsares attinet, illi fracta & debilitata potentiâ Regum Francorum, & ingruentibus externis hostibus, probè viderunt, salutem Germaniæ aliter caveri non posse, quam si Ducibus & Comitibus Ducatus, Marchionatus, Comitatus hereditario jure (salvâ tamen summi Imperii auctoritate) possidendas relinquerent. Quod autem nonnulli, Barclajum secuti, existiment, Germaniam, ex quo Optimates commissas sibi quondam provincias in Principatus mutaverunt, & beneficia in sobolem transmiserunt, Domino pæne excidisse, id sine dubio non ad ipsum Germaniæ mixtum statum applicandum; sed potius ad temporum, à Papa, Hispanis aliisque

aliisque turbatorum, injurias conferendum est. (Vid. *Aut. ad Instr. Pac.* p. 2. Disc. 5. n. 6.) Servetur modò in Imperio harmonica concordia inter Caput & Membra illæsa; fervetur dein æqualitas juxta proportionem Geometricam inter ipsos Status; Dentur denique Cæsari, quæ sunt Cæsaris & relinquuntur Statibus, quæ ipsis jure, jam ante multa seculo quæsito, competunt; Papæ, turbatoris Imperii, & Jesuitarum effrenis audacia omnibus modis rotundatur, & nunquam harmonia Regni Germanici in monstrum anarchicum degenerabit, sed Pacificationi Monasteriensi innixa firma & immobilis, veluti Polus in cælo, permanebit, nec exteri hostes unquam, uti hætenus per bella civilia factum, adversus illam prævalebunt.

VIII. In Severino nostro porrò laudare non possum, quod ambitionem Imperii Principum severo stylo suo notet. Considerare enim debuisset libertatem Germanicam Germanicis populis semper extitisse auro contra caram. Hæc quum, ob vim majorem Francicorum Regum, passim afflicta sub jugo gerneret, quid mirum si dein fractâ illorum potentiâ, occasione se offerente, rursus per generosos Duces ac Comites resumpta atque vindicata. Si libertatis illam vindicationem Autor noster ambitionem vocat, honesta sanè illa ambitio est, neque simpliciter in eorum casta transire possum, qui ad hæc recuperatæ Germanicæ libertatis vindicias illud

Taciti (l. 14. Ann. c. 18.) accommodant : *Sape possessores diutinâ licentiâ & injuriâ quasi jure & equo-niti.* Melius enim hoc ad turbulentiam Sacerdotum, quam Autor l. attingit, applicari potest. Quæ porro illatio est Severini nostri? Respublica Germanica neque Regnum limitatum appellari, neque corpus aliquod civile, fæderum societate constans, meretur censerî : Ergo est aliquid inter hæc duo fluctuans? Dominus Severinus noster reddere deberet rationem hujus sequelæ, & probare quare Respubl. Germanica mixtas inter Respublicas recenseri nequeat : Quod cum non faciat, metuendum, ut forsân inter minimè bonos Reip. cives, qui præsentem statum calumniis traducere solent, primum locum obtineat. (add. Dn. Bruggeman. l. cit.)

IX. Regnum verò limitatum non esse nostram Germaniam (vt bene quidem §. 8. asserit Autor) patet ex art. 8. Instr. Pac. junc. *Recef. Imp. de an. 1489.* Vbi manifesta status Polyarchici indicia apparent, quæque minimè cum Monarchico statu, utut limitato, simul consistere valent. Qualis enim Monarcha, qui nullam proprio motu potest concedere, abrogare aut interpretari legem, nullum ordiri bellum, fædus inire nullum &c. ? Sane si nulla Comitîa in Germania celebrarentur, ibique nullus Statuum jus suffragii haberet, sed Imperator electus solum ad capitulationem, in qua nihil de concurrentiâ in juri-
bus majestaticis desponderetur, esset adstrictus,

Germania non est regnum limitatum.

forſan ſententia de limitato Germaniæ regno non eſſet adeo abſurda. Ex hæcenus dictis abunde conſtat non ſimplicem, ſed mixtum in Germaniâ obtinere ſtatum. Certè in ea minimè unus Majæſtatis jura obtinet: Nec omnia Majæſtatis momenta penes univerſos Imperii Status ſunt relicta, adeoque nec Monarchia nec Ariſtocratia ſimplex in illâ obtinet. Relinquitur ergo ſtatum eſſe mixtum, quippe cum nonnulla majæſtatis jura à ſolâ arbitrariâ Imperatoris diſpoſitione dependeant; potiſſima verò & pleraque, ut Imperatoris ab una, ita & Ordinum voluntati ac nutui ab alterâ parte devincta ſint, ita tamen, ut neutra pars, ſcorſim ſumpta, Majæſtatis vim ac energiam poſſit abſolvere. Certiſſima etiam mixti ſtatus veſtigia inde prorumpunt, quod Ordines Imperii Civilis Majæſtatis diverſo invicem modo compotes evadant. Hæc autem inæqualis Majæſtatis participatio cum in ſimplici Repub. locum non inveniat, mixtum ubique ſtatum, velut pollex gigantem, prodit, ut ſcitè loquitur Dn: *Bruggeman.* l. cit.

*Reſſ. Ger-
mania eſt
mixta.*

X. Falſus eſt porriò Autor, quòd internarum Imperii convulſionum quaſi perpetuum fomitem in eo ponit, quod inter limitatum regnum & ſyſtema plurium civitatum fœderere nexaram illud fluctuet. Fallaciam enim non cauſæ, ut caute, in eo committit. Veram cauſam nos ſupra h. Diſc. n. 6. attulimus. Imprimis autem Severinus noſter, tanti acuminis Vir, in eo vehementer labitur,

Imperium non constat ex federatis Rebuspub sed est vera Resp multas subordinatas in ventre suo complectens. quòd statuat Rempub. Germaniæ summam ad illa pertinere corpora civilia, quæ diversorum nexu fœderum coaluerunt, quum constet ejusmodi fœderum jure cohærentem societatem civilem non nisi inter Respublicas coordinatas distinctas & perfectas intercedere posse; quod secus est in iis, quarum altera alteri est subordinata, ut rectè judicat Dn. *Bruggemannus.* [de Scop. Reip. Germ. sect. 1. §. 6.] Proinde Severini nostri opinio, quæ plures separatas Respublicas in Regno Germaniæ fingit, omnino rejicienda est, quum ad verè unum Reip. Imperii corpus, quod post tot civilium bellorum fluctus per Pacem Monasteriensem rursus unitum, & ad harmonicam proportionem reductum est, dissolvendum tendat, multarumque Illustrium personarum animos à summi Imperii unione iterum avertere, & in alia omnia distrahere possit. Credo Autorem & alios, similia cum ipso garrientes, potissimum à Thuano esse seductos, qui (l. 2. Hist.) Germanicam Rempublicam, ex tot Principibus & Civitatibus compositam, comparat cum Amphyctionum confessu & Achæorum concilio; quum tamen Severinus noster & alii non ignorare deberent, Thuani in rebus Imperii tantam non esse auctoritatem, ut rationem & ipsum Lapidem Lydium, nempe experientiam, vincere queat, quum constet illum etiam in aliis Imperii nostri rebus non acuratissimè judicare. Summi autem illius Historici judicium potius ad subordinatas Imperii Respubl. est

extendendum, utpote quum Summum Imperium sive Regnum Germaniæ ex pluribus pusillis ac subalternis Rebus publicis arctissimo nexu in unum summum *ovsñua* colligatis exstruatur. (Vid. *Autor. ad Instr. Pac.* p. 5. Disc. 5. n. 7.) Quæ quum ita sint, Dn. Autorem nostrum, qui aliàs in notiã rerum Imperii tanquam Aquila in nubibus est, rogamus, ut monstris & irregularitatibus Imperii nostri optimum statum non amplius commaculare, neque Germaniæ verè unam Rempubli- cam acie acutissimi sui ingenii, contra auctoritatem constitutionem Imperii & Scripturæ publicæ, à nemine hæctenus repudiatæ, separare ac dividere pergat. Nec enim vera, saltem in hoc negotio, est criminatio *Hippoliti à Lapide*, Recessus Imperii parum accuratè loqui, & verbis magnificis contra naturam rerum sibi indulgere (p. 1. c. 4. sect. 3.) aut Ordines Imperii fœdâ sui status ignorantia decipi, ut idem Hippolitus Lapideus criminatur (p. 1. c. 4. sect. 5.) Ponamus autem Monzambaneam de confœderato Imperio Germanico opinionem esse ipsam veritatem, (quod tamen in æternum non est concedendum) respondeat tamen Autor, si potest, ad sequentes quæstiones: *An fœderatus à confœderato potentiori ac majori sive, ut Autor noster loqui amat, fœderis capite, dignitates, honores, jura, regalia, aliaque privilegia accipere possit?* Hæctenus illud inauditum in exemplo, intolerandum in ratione. Fœderato enim, quatenus tali, nihil conceditur ma-

jeltaticum, quum fœdera non nisi modo pacto sanciri soleant. Iam verò nemo, nisi Autor negabit, prædicta axiomata majestaticè sive jure majestatico Principibus ab Imperatore concedi. Respondeat porrò Autor ad hanc quæstionem: *An fœderatus confœderato, licet inæquale sit fœdus, homagium præstare, ex natura fœderum proprie dictorum possit?* Hactenus enim saniores Politici Homagium propriè sic dictum à juribus fœderatorum mirum quantum differre docuerunt. Et hæc est veritas: Iam verò inter hodiernos Publicistas constat Principes duplex Imperatori præstare juramentum [1.] fidelitatis ratione feudi, *den Reichs Lehen ayd* [2.] subjectionis ratione personæ, id est verum homagium, quod intuitu Imperii Imperatori à Principibus & Statibus præstatur, *das Sie Wollen dem H. Reich getreuw, hold und geuvertig sein.* Iam verò fœderatorum juramentum nullum respectum habet ad rem aliquam, sive territoria, qualia sunt Imperi feuda: Multo minus inter fœderatos obtinere potest homagium sive juramentum subjectionis. Aliud enim est fœderatus, aliud subiectus; eorumque nominum naturaliter inter se pugna est, quum fœdus pacto cõtrahatur inter similis aut dissimilis potentiæ pares & æquales jura majestatis habentes non verò inter imperantes & parentes, in quorum Catalogo omnino sunt Status, ut singuli spectati. Respondeat porrò Autor ad hanc quæstionem: *An inter fœderatos unus præcellentior in reliquos jure majestatico jurisdictionem sive ju-*

diciariam potestatem exercere possit? Non nisi jure pacticio illud fieri posse Politici asserunt. Sed Imperatori in Imperio nostro jurisdictio in causis Principum, adjunctis curiæ Paribus, majestaticè convenit, ut ex Imperii legibus, usuque & observantiâ immemorialis temporis constat. Et licet interdum abusus aut certis casibus querimonia intercesserit, tamen id ad tollendum jus pertinere nequit. Denique fæderatorum uni sive præcipuo jurisdictio- nem ita concedere exercendam, sicuti Imperatori & Imperio eam exercere fas est, exemplo caret. Majorem in modum Dn. Autorem nostrum proinde rogatum volo, ut proximis Francofurtensibus nundinis ad hæc & alia respondeat. Pro veritate enim non nisi veritate certandum; persuadeatque sibi Severinus noster, quod, monitus & edoctus rectiora atque veriora, libētissimè ipsum sint secuturus. Præstat scilicet atque adeo oportet veritati ita ita esse addictos, ut præ illa vel nostra ipsorum decreta evertere non dubitemus; præsertim quum Philosophi quoque simus: Nam cum utraque chara sint, pium est tamen antiquiorem habere veritatem. (Aristot. l. 1. Eth. ad Nicom. c. 6.) Amicus Plato, amicus Socrates, sed amica magis veritas. Quod exempla, ab Achæorum & Belgarum Fædere petita, attinet, quæ passim in libello suo Autor ad Germaniæ Rempubl. accommodat, novam ipsius opinionem non confirmant, sed evertunt. Inter hujusmodi enim corpora, quæ ex aliis conglomerata sunt, duplex discriminis inter-

vallum intercedit, ut rectè cenſet Dn. *Bruggeman* (Diſſ. de Scopis Reip. Germ. ſect. 1. n. 6.) Ita namque cum illis comparatum eſt, ut inter totum corpus & ſingulas particulares Republicas ſit quædam aut coordinatio, aut ſubordinatio. Prioris civilis corporis, quod ex coordinatis Rebuspubl. conſtat, ſimulacrum nobis inſigne exhibet fœderatum illud Belgium, ex ſeptem diſtinctis & propriè ita dictis Rebuspublicis conſtat. Quælibet enim illarum provinciarum abſolutè ſui juris eſt, & tantum arctiori fœderis vinculo inter ſe connexæ quaſi conſpirant Harmonicè. Poſterioris civilis corporis, quod ex ſubordinatis Rebuspubl. compoſitum eſt, ſpeciem ac effigiem præ ſe fert Imperium Germanicum. Etenim quæ ad Imperii, univerſum ſumpti, ſalutem quicquam conferunt, in Comitibus, quæ totum oſtentant Imperium, excutienda veniunt; quæ autem ſingularum particularium Rerumpublicarum utilitatem concernunt, quælibet domi ſeorſim ac privata intra ſubſellia attendit. (Vid. Dn. *Bruggeman*. l.c. & Dn. *Ludolph. Hugo* de Stat. Region. Germ.) Fortunæ tamen Germaniæ & præcipuum Imperii intereſſe in eo ſitum, ut Germaniæ particulares Republicæ ſubordinatæ ſemper ac quaſi trabali clavo affixæ maneat univerſo Imperio, ceu toti civili corpori, à quo etiam, qua tali, dependent. Exempla itaque, quæ Autor ab Amphictyonibus, Achæis & aliis petit ſubtiles ac novas ejus opiniones non adjuvant, quam nullam ſimilitudinem cum Germaniæ

summâ Republ. habeant, adeoque nullius momenti sint, quæ in §. ult. c. præced. & in specie de Groningensibus Dn. Severinus noster attulit. Cum hodierno verò Belgio Fœderato magnam affinitatem habere Achæorum Respublicas veteres peculiari Tract: ostendit Dn. *Martinus Schoockius*.

XI. Subductis columnis ædificii Autoris nostri, ruit etiam quod in fine h. cap. de Imperatore nostro garrit, nempe, quod sit fœderis Imperialis Dux eminent, simulacris Regis vestitus. Nimirum tendunt hæc in injuriam Sacratissimi nostri Imperatoris, cujus autoritas ac majestas ut salva tam apud Germanos, quam exteros & vicinos Reges maneat summopere Imperii interest. (Vid. Dn. *Bruggeman*. de Scopo Reip. Germ. sect. 2. n. 1. & seqq.) Frustra enim quis magistratum gerit, & trunci instar inter ranas sedet, qui suâ auctoritate & gravitate illos, qui jussâ capessere, aut saltem reverentiam exhibere debent, movere potis non est. Quapropter non fictitii fœderis Monzambanei, sed summi Imperii Germanici Caput est ac manebit semper Imperator, *Des H. Reichs Ober-Haubt*, qui tanquam summus & eminentissimus in Imperio Princeps denominationem Majestatis Imperialis possidet, Principesque salutatur: *Vnsere und des H. Reichs Getreue, unser Fursten und des H. Reichs Glieder*; ac plenitudinem potestatis (*Vollkommene Macht und Gevalt*) quæ ipsi in Recessibus tribuitur, vocat: *Vnsere und des Reichs Hochheit*

Autoritas
Imperatoris
in illa
consequatur
hæc

(add. *Aut. ad Instr. Pac.* p. 1. Disc. 10. n. 17.)

Concl. s. o. p. u. s.

XII. Ut igitur Discursum de formâ Imperii hodierna concludamus, breviter contra Autorem pronunciamus, quod Germania, Pace Monasteriensi pacata, non monstruosa, ejusque corpus inconcinnâ forma minimè in formatum sit : Contra verò asserimus, quod suaviss ac dulcissima harmonia inter Caput & Membra in eam, postliminio quasi reducta, mixtioque ex Monarchia & Aristocratiâ hodie per *art. 8. §. gaudeant Instr. Pac.* firmiter roborata, quæ in perpetua Capitulatione adhuc firmiter in posterum roboranda. Non diffiteor equidem multa turbida negotia atque gravamina nondum discussa in magno illo corpore ad discutiendum adhuc reliqua restare : Inde tamen Germanicæ Reip. statui nullum monstrum aut irregularitas impingenda ; sed omnes nævi aliis civilibus incommodis, quæ passim in hoc opusculo notavimus, inurendi veniunt. Vigeat itaque ac floreat in Imperio certa illa forma, in *Instr. Pacis art. 8.* fundata : Maneat Imperator summus Regum Rex, & nobilissimi Imperii Corporis supremum Caput, non fœderis Severino-Monzambanci Dux & Imperator. (*V. Aut. ad Instr. Pac.* p. 2. Disc. 5. n. ult. & p. 3. Disc. 1. n. 7.) Ex hæcenus dictis potest etiam redargui error, qui §. 7. & 8. c. 7. in Autore occurrit. Ordo nunc flagitaret, ut etiam ad c. 7. & 8. Autoris spicilegia traderemus ; Ceterum quum omnia ferè ibi satis plana & per

spicua appareant , paucique errores ibidem committantur ; Nos , quum plenius & fufius aliquando in peculiari tractatu hac de re acturi fimus , anguftiæque temporis ulterius aliquid addendi minimè permittant , in præfens receptui canimus , calamumque noftram hic fiftimus , perbenevolè Dn. Severinum de Monzambano rogantes , ut illa , quæ calamo femper currente ad ejus nitidiffimum libellum , prudentiffimè conſcriptum , hæcenus attulimus , in bonam partem accipere , juftam ſtyli indignationem , quæ plus vice ſimplici irrepfit , æquo gravius non habeat , ac ac pro veritate certanti herbam porrigere non gravetur. Soli Trin-uni Deo honor & gloria.

F I N I S.

I N D E X

DISCVRSVVM

AD

SEVERINI DE MONZAMBANO
Librum de Statu Imperii
Germanici.

- I. **A**D Epistolam, in quo agitur de Autore
hujus scripti, & cognitione Status &
Juris publici Imperii Romano-Germanici. p. 1.
- II. De finibus Germaniæ antiquis & novis, p. 31.
- III. De Populis & Regimine Civitatum veteris
Germaniæ. p. 70.
- IV. De Francorum & Francicæ potentia ac liber-
tatis origine & incrementis, deque hodiernæ
libertatis Germanicæ ortu & successione usque
ad nostra tempora. p. 88.
- V. De Statu Germaniæ sub Carolo M. & Lu-
dovico Pio, deque Origine Regni Ger-
manici. p. 109.
- VI. De origine, progressu & diminutione Imperij
Romani, item de Translatione Imperij Romani
Occidentalis primum ad Francos, dein ad Ger-

I N D E X.

- manos, & de hodierno Germanorum Imperio Romano.* p. 142.
- VII. *De Statibus Imperij Romano-Germanici in genere, ac de Matriculâ Imperij.* p. 277.
- VIII. *De Formidabili Domo Austriaca, ejusque amulis, item de nonnullis aliis familiis per Germaniam illustribus.* p. 289.
- IX. *De Origine & incrementis Statuum Imperij.* p. 329.
- X. *De Electione, coronatione ac depositione Imperatoris.* p. 363.
- XI. *De Majestate Imperatoris Romani ac Regis Germaniae.* p. 360.
- XII. *De forma Imperij Romano-Germanici hodierna.* p. 387.

Errata in notis corrigenda.

P Ag. 1. pro *Septentriones* leg. *Septem Triones*, p. 5. pro *Stamlerg.* leg. *Stamlerus* p. 9. pro *effectibus* leg. *affectibus* p. 10. pro *Contra Hispanensiorum* leg. *Contra Hispanensium*, p. 11. pro *non ni obscure* leg. *ut non obscure*, p. 12. pro *muros* leg. *muros*, p. 13 pro *Lib-eria* leg. *libertas*, p. 14. pro *si sculpsit* leg. *sculpsit*, p. 15. pro *obstenu* leg. *obtenit*. p. 16. pro *falsè* leg. *falsè* p. 18. lin. 1. *illum* leg. *illam* pro *comparata* leg. *comparatu* pro 19. pro *Chronicum* leg. *Chronicon*, p. 29. pro *è* *brevi* leg. *è* *quod brevi* p. 35. pro *pretensos* leg. *protensu* p. 29. pro *Maçarinum* leg. *Maçarinus* p. 41. pro *Badensis* leg. *Badenses* pro *Principes* leg. *Princeps*. p. 47. pro *In-Burgundia* leg. *Burgundia*, p. 48 pro *Experienti* leg. *experiensur* p. 49. pro *aded dum*, leg. *aded*, p. 54 pro *Passet*, leg. *posset*, pro *deiesta* leg. *deiecta*, 55. pro *sategat* leg. *sacagat*, pro *Frisia* leg. *Frisia* q. 56. lin. 2. pro *provincia* leg. *Provinciam*, p. 67 pro *fortalia* leg. *fortalitia*; p. 69. pro *popescerint* leg. *poposcerint*. p. 633. pro *aque* leg. *qua* p. 65. pro *valebant* leg. *velabant*, pro *profulgaret* le. *profligaret*. p. 68. pro *desistunt* le. *desistunt*, pro *nec metuendum*, leg. *nil metuendum* pro *fides* leg. *fidus* p. 69 pro *affectus* leg. *affctus*. p. 70. pro *Vistulæ* leg. *ad Vistulæ*. p. 71. *originis*, leg. *accolentes*, *originis* p. 72. *vox romanis*, deleatur, p. 73 pro *imitamur*, leg. *interpretantur*, p. 78. pro *tu* leg. *ut* p. 85. pro *molliretur*, leg. *moliretur* p. 88. pro *ωδουκεαδιν* leg. *ωδουκεαδιν*, p. 97. pro *iconoclasiam* leg. *iconoclasiam*, p. 101. pro *nam Taciti* leg. *Taciti enim*, p. 105. pro *attenuatum est* leg. *attenuatum fuit*, p. 110. pro *nondum Francicum* leg. *nondum plene Francicum*, p. 119. pro *Bavorum* leg. *Bavatorum*, p. 142. pro *indicendorum* leg. *indicendorum*, pro *neci* leg. *necis*, p. 149. pro *autor & amplificator* leg. *Auctor & amplificator*, p. 151. pro *nosfer* leg. *nostri*, pro *involvedum* leg. *involvendum*, p. 165. pro *mirabilemque* leg. *mirabilem*, pro *vagarentur* leg. *protumperant*, p. 172. pro *stringendus* leg. *stringendus*, p. 178. pro *causa* leg. *causam*, pro *falsè* leg. *falsè*, p. 181. pro *Ravennatum*

leg. Ravennatum, p. 199. pro *annos* leg. *annis*, pro *Cesalpinum*
leg. *Cisalpinum*, p. 206. pro *confuisset* leg. *confuisset*, p. 215.
vox: *firo*, deleatur, p. 221. pro *commemoratus* leg. *commora-*
ratus, p. 263. vox: *adhuc*, deleatur, p. 280. pro *socius* leg.
socium, p. 284. pro *incluserunt* leg. *incolunt*, p. 297. verba,
sit etiam, deleantur, p. 299. pro *palmam* leg. *almam*, p. 304.
pro *Romam* leg. *Rempublicam*, pro *obliquiam* leg. *obliquam*,
p. 307. vox: *fersax*, deleatur, p. 319. pro *ferrori* leg. *fervori*,
p. 325. pro *tamen* leg. *tandem*, pro *familia* leg. *similia*, p. 333.
pro *Lothariagicum* leg. *Lotharingicum*, p. 345. pro *videmus*
leg. *solent*. Reliqua errata B.L. ipse corrigere non gravabitur.

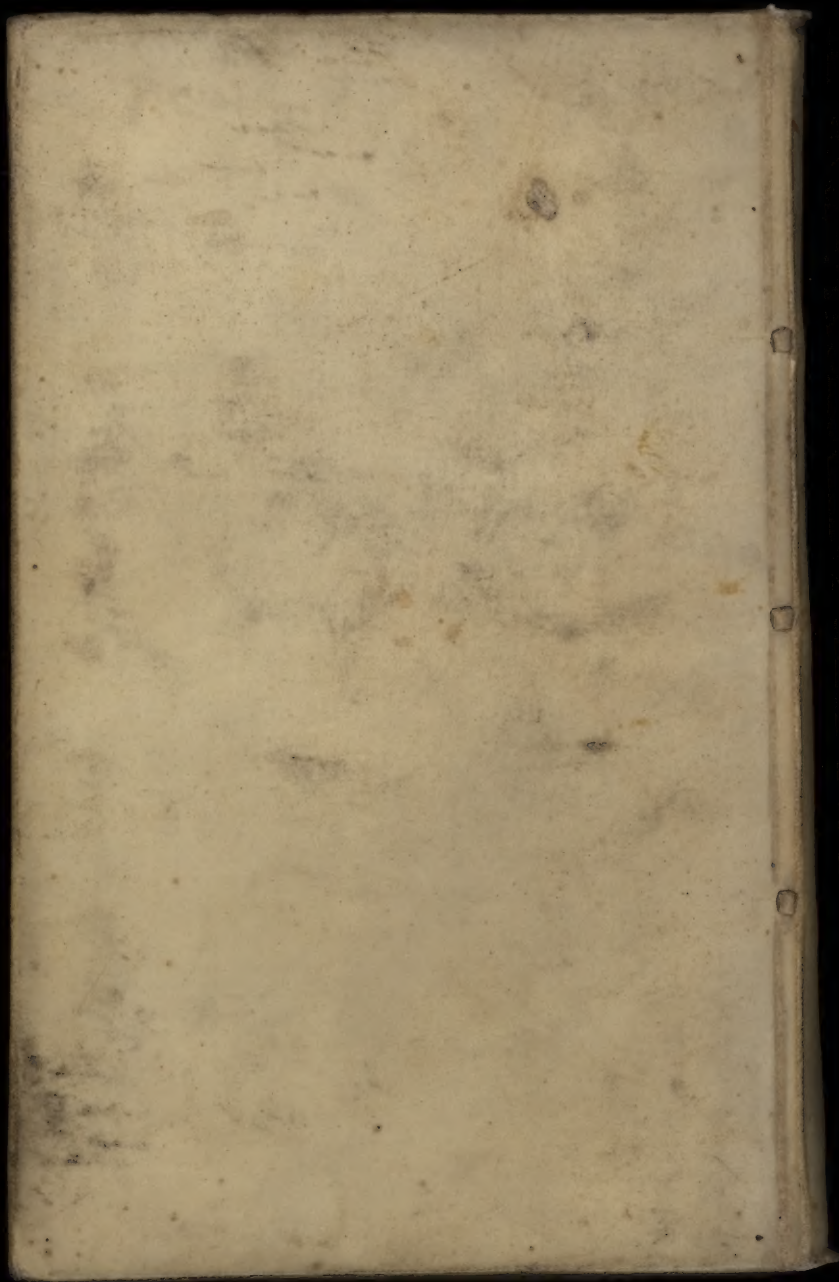

Monzambano de
Statu Imp. Germ.
illustrat. et red.

142.